

Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis

C 182

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

52. sējums

2009. gada 4. augusts

<u>Paziņojums Nr.</u>	Saturs	Lappuse
I <i>Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi</i>		
ATZINUMI		
450. plenārā sesija 14., 2009. gada 15. janvarī		
2009/C 182/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Iekšējā tirgus sociālā un vides dimensija"	1
2009/C 182/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "ES enerģētikas politikas ārējā dimensija"	8
2009/C 182/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas ATZINUMS par tematu "Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instruments (EIDHR)"	13
2009/C 182/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai par vienlīdzīgas attieksmes principa īstenošanu neatkarīgi no reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas" (atzinuma papildinājums)	19
III <i>Sagatavošanā esoši tiesību akti</i>		
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA		
450. plenārā sesija 14., 2009. gada 15. janvarī		
2009/C 182/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par tipa apstiprinājuma prasībām attiecībā uz mehānisko transportlīdzekļu vispārējo drošību"	24

LV

<u>Paziņojums Nr.</u>	<u>Saturs (turpinājums)</u>	<u>Lappuse</u>
2009/C 182/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Vispirms domāt par mazākajiem": Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akts "Small Business Act"	30
2009/C 182/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas ATZINUMS par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2006/116/EK par autortiesību un dažu blakustiesību aizsardzības termiņiem"	36
2009/C 182/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai par Kopienas tiesisko regulējumu, ko piemēro Eiropas pētniecības infrastruktūrai (ERI)"	40
2009/C 182/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai" par pesticīdu lietošanas mašīnām, un ar ko groza 2006. gada 17. maija Direktīvu 2006/42/EK par mašīnām	44
2009/C 182/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par rūpnieciskajām emisijām (piesārņojuma integrēta novēršana un kontrole) (pārstrādāts)"	46
2009/C 182/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulas (EK) Nr. 549/2004, (EK) Nr. 550/2004, (EK) Nr. 551/2004 un (EK) Nr. 552/2004, lai uzlabotu Eiropas aviācijas sistēmas efektivitāti un ilgtspējību", un	50
2009/C 182/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 717/2007 par viesabonēšanu publiskajos mobilo telefonsakaru tīklos Kopienā un Direktīvu 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem"	56
2009/C 182/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ar naftu saistītas problēmas"	60
2009/C 182/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas A par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai Atjaunināta sociālā programma – iespējas, pieejamība un solidaritāte 21. gadsimta Eiropā"	65
2009/C 182/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropadomei "Eiropas ekonomikas atveseļošanas plāns"	71
2009/C 182/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 98/8/EK par biocīdo produktu laišanu tirgū attiecībā uz dažu termiņu pagarināšanu"	75
2009/C 182/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dažām lauksaimniecības un mežsaimniecības riteņtraktoru sastāvdaļām un parametriem"	76
2009/C 182/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai par kopēju nodokļu sistēmu, ko piemēro mātesuzņēmumiem un meitasuzņēmumiem, kas atrodas dažādās dalībvalstīs (Kodificēta versija)"	77

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

450. PLENĀRĀ SESIJA 14., 2009. GADA 15. JANVARĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Iekšējā tirgus sociālā un vides dimensija”

(2009/C 182/01)

Ziņotājs: **Andrzej ADAMCZYK**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu, 2008. gada 17. janvārī nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu:

“Iekšējā tirgus sociālā un vides dimensija”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 6. janvārī. Ziņotājs – *Andrzej ADAMCZYK* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 450. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 14. un 15. janvārī (14. janvāra sēdē), ar 94 balsīm par, 29 balsīm pret un 15 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi.

1.1 Iekšējais tirgus, nebūdamams pašmērķis, ir instruments, kas sekmē ES iedzīvotāju pieaugošo labklājību, palielina viņu turību, piekļuves iespēju precēm un pakalpojumiem, kā arī uzlabo darba kvalitāti un drošību, sniedzot viņiem iespējas pārvietoties, dzīvot, strādāt un mācīties jebkur ES robežās.

1.2 Šī attīstība ir saistīta ar lielākām iespējām, kādas iekšējais tirgus, pateicoties preču un pakalpojumu tirgus paplašināšanai un ieguldījumu brīvībai, sniedz gan uzņēmumiem, gan darbiniekiem, nodrošinot tiem nepieredzētu iespēju meklēt darbu jebkurā ES valstī, kuru tie izvēlētos.

1.3 Ja Eiropa grib ilgākā laikposmā saglabāt konkurētspēju, iekšējam tirgum jānodrošina ilgtspējīga un ilgtermiņa izaugsme, kas nozīmē arī, ka jāņem vērā vides dimensija. Jaunos standartos,

noteikumos, ražojumos un idejās tādēļ jāņem vērā šis nozīmīgais uzdevums, kaut arī tas var izraisīt neizbēgamu spiedi daudzos ražošanas nozarēs, un visam minētajam ir jēga tikai tad, ja Eiropas ekonomikai ir dota iespēja izdzīvot, t.i., ja netiek mazināta īstermiņa konkurētspēja.

1.4 Galīgais mērķis ir ievērojami uzlabot iekšējā tirgus darbību sociālās tirgus ekonomikas apstākļos, t.i., visām ieinteresētajām pusēm nodrošināt vienādus nosacījumus vienādā tiesiskā vidē. Tas ir būtiski, lai radītu godīgas konkurences apstākļus, vairāk un kvalitatīvākas darba vietas, iekļaujot iekšējā tirgū sociālo un vides dimensiju, lai nostiprinātu Eiropas konkurētspēju.

1.5 Eiropas iestādēm iekšējā tirgus padziļināšanas stratēģijā jāņem vērā uzņēmumu likumīgās intereses un nepieciešamība ievērot ES tiesību aktos, starptautiskos darba standartos un atsevišķu

dalībvalstu tiesību aktos atzītās sociālās pamattiesības, tostarp tiesības slēgt koplīgumus.

1.6 Lai panāktu iekšējā tirgus netraucētu darbību, jāatrisina dažas ar ES tiesību aktu piemērošanu saistītas neskaidrības. Saprotaams un prognozējams tiesiskais regulējams ir priekšnoteikums iekšējā tirgus turpmākai attīstībai un padziļināšanai.

1.7 Konkrētāk, ņemot vērā diskusijas, ko Eiropas Kopienas Tiesas nesenie spriedumi izraisīja attiecībā uz direktīvas par darba ņēmēju norīkošanu darbā juridisko interpretāciju, prasība pārskatīt direktīvu vai noslēgt papildu nolīgumu starp sociālajiem partneriem liekas pamatota.

1.8 Šajā sakarā kā starpnieks starp iestādēm un sabiedrību SOLVIT tīkls, iespējams, varētu būt nozīmīgs. Tomēr tīklam trūkst finansējuma un darbinieku, un tā loma un uzdevumi ir jāpārskata.

2. Ievads.

2.1 Lai gan joprojām attīstības procesā, iekšējais tirgus ES iedzīvotājiem jau ir devis daudz priekšrocību un ir Eiropas integrācijas procesa galvenais sasniegums ⁽¹⁾. Tirgu pakāpeniska atvēršana un šķēršļu likvidēšana tomēr līdzī nesusi vairākas grūtības un problēmas, kas jāatrisina, lai gūtu atbalstu iekšējā tirgus turpmākai padziļināšanai.

2.2 Jāatceras, ka iekšējā tirgus attīstība nav pašmērķis, bet drīzāk līdzeklis Eiropas Savienības iedzīvotāju dzīves līmeņa un labklājības paaugstināšanai, piekļuvei precēm un pakalpojumiem, darba vietu kvalitātes un drošības paaugstināšanai, sniedzot iespējas brīvi pārvietoties, dzīvot un strādāt jebkur ES robežās ⁽²⁾. Šie ieguvumi ir nesaraucjami saistīti ar lielāku brīvību, kāda ir uzņēmumiem, veicot uzņēmējdarbību, piemēram, līdz ar preču un pakalpojumu tirgus paplašināšanos un ieguldījumu brīvību.

2.3 Pakāpeniska šķēršļu likvidēšana ar četrām brīvībām tieši saistītās jomās var radīt problēmas un spriedzi tajās jomās, kurās dažādu valstu vidū joprojām ir nozīmīgas atšķirības; tas jo īpaši attiecas uz tādiem jautājumiem kā algas, sociālā drošība, darba tiesības un sociālo partneru tiesības. Šādu spriedzi var novērst, un tas zināmā mērā jau tiek darīts ar papildu noteikumiem, kas paredzēti, lai:

- novērstu tiesisko nenoteiktību, kas radusies no dažādu valstu noteikumu piemērošanas;
- apkarotu sociālo dempingu un negodīgu konkurenci;

⁽¹⁾ COM(2007) 724 galīgā redakcija.

⁽²⁾ OV C 93, 27.4.2007., 25. lpp.

- aizsargātu patērētāju tiesības ⁽³⁾;

- preču ražotājiem un piegādātājiem, kā arī pakalpojumu sniedzējiem nodrošinātu efektīvu piekļuvi Eiropas iekšējam tirgum;

- ar plašam lietotāju lokam domātu preču un pakalpojumu politikām nodrošinātu visu preču un pakalpojumu, jo īpaši vispārējās nozīme pakalpojumu pieejamību ⁽⁴⁾;

- veicinātu aktīvu politiku dzimumu līdztiesības nodrošināšanai un jebkāda veida diskriminācijas apkarošanai.

2.4 Lai nodrošinātu iekšējā tirgus netraucētu darbību, jānovērš dažādas neskaidrības, kas saistītas ar ES tiesību aktu piemērošanu. Ir pilnīgi nepieņemami, ka jautājumus, kas sociālajiem partneriem ir ārkārtīgi nozīmīgi, tiem būtu jāvērsas Eiropas Kopienas Tiesā, kuras lēmumi dažreiz ir neizpratnes vai strīdu avots.

2.5 Šajā sakarā augstu jānovērtē Komisijas lēmums aicināt sociālos partnerus un dalībvalstis apspriest jautājumus, ko izvirzījuši nesenie Eiropas Kopienas Tiesas nolēmumi, un organizēt forumu, lai diskutētu, kā uz pieaugošas darbaspēka mobilitātes fona ievērot sociālās tiesības ⁽⁵⁾.

3. Iekšējais tirgus – ieguvumi un problēmas.

3.1 Iekšējais tirgus ir devis daudz dažādu ieguvumu. Tie ir gan ieguvumi uzņēmumiem, gan darbiniekiem, kā arī sabiedrībai kopumā, kas gūst labumu no iekšējā tirgus veiksmīgas darbības dažādās jomās. Neapšaubāmi iekšējā tirgus radīti sasniegumi ir ar pieaugošo IKP saistītais labklājības pieaugums, pārvietošanās brīvība, iespēja dzīvot, strādāt un studēt jebkurā ES valstī, ievērojami plašāka piekļuve augstas kvalitātes precēm, bieži par zemākām cenām, kas saistīts ar ražotāju, tirdzniecības dalībnieku un pakalpojumu sniedzēju plašāku piekļuvi iekšējam tirgum, un visbeidzot, patērētāju tiesību paplašināšana uz visu ES teritoriju neatkarīgi no valsts, kurā izdarīts pirkums.

3.2 Ierobežojumi, ko attiecībā uz personu brīvu pārvietošanos "pārejas periodu" veidā noteikušas vairākas dalībvalstis, joprojām izraisa strīdus, neskatoties uz ierobežotajiem termiņiem. Tomēr jāatzīmē, ka valstīs, kuras piemēroja pārejas periodus, darba tirgus aizsardzība izrādījies sarežģītāka, nekā gaidīts; tāpat kvalificētu darbinieku masveida izceļošana darba meklējumos ir īsta problēma šo darbinieku izcelsmes valstīm.

⁽³⁾ OV C 175, 27.7.2007., 14. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 175, 27.7.2007., 14. lpp.

⁽⁵⁾ COM(2008) 412.

3.3 EESK tomēr uzskata ⁽⁶⁾, ka darba tirgus integrācija ir vislabākā aizsardzība pret sociālo atstumtību. Komisijai būtu jāsadarbības ar sociālajiem partneriem, lai mūsu ātri mainīgajās sabiedrībās labāk izmantotu Eiropas darbaspēka potenciālu. Problēma, kurai jāprojām nepieciešams risinājums, ir kvalifikāciju savstarpēja atzīšana ⁽⁷⁾.

3.4 Uzņēmumu ieguvumi ir piekļuve lielam tirgum ar gandrīz 500 miljoniem iedzīvotāju, vieglāka pārrobežu tirdzniecība un uzņēmējdarbības uzsākšanas process, Eiropas standartu un marķējuma plašāka izmantošana, kā arī uzlabota pārrobežu sadarbība un tehnoloģiju pārnese. Vēl viens ieguvums ir viegla piekļuve kapitāla tirgiem, kaut arī finanšu pakalpojumu darbība vēl jāuzlabo. Visi šie iekšējā tirgus sasniegumi, neatkarīgi no tā, vai tie saistīti ar uzņēmumiem vai tieši ar sabiedrību, rada savas sociālās sekas un problēmas.

3.5 Lai gan varētu likties acīmredzami, ka iekšējā tirgus ieviešana ir veicinājusi nepieredzētu ekonomisko izaugsmi, kas jau ir labvēlīgi ietekmējusi sabiedrības sociālo labklājību, joprojām ir daudz diskusiju par to, vai tirgus atvērības pakāpe un regulējuma vēriens atsevišķās jomās ir sociāli vēlamā vai pieņemams. Domstarpības sakarā ar nesenajiem Eiropas Kopienas Tiesas spriedumiem (*Viking* ⁽⁸⁾, *Laval* ⁽⁹⁾, *Rüffert* ⁽¹⁰⁾), Komisija pret Luksemburgu ⁽¹¹⁾), agrākās diskusijas par pakalpojumu direktīvu, kā arī problēmas saistībā ar darba tirgus atvēršanu, sociālo dempingu, negodīgu konkurenci un iekšējā tirgus ietekmi uz Eiropas sociālā modeļa darbību noteikti prasa analīzi un varbūt lēmumus par jaunu likumdošanu vai kopregulējumu.

3.6 Iekšējā tirgus darbības rezultātā daudziem ražojumiem ir zemākas cenas, kas ir izdevīgi gan patērētājam, gan Eiropas ekonomikas konkurētspējai. Tomēr šīs cenu kritums bieži notiek uz to darbinieku rēķina, kurus atļauj uzņēmuma pārstrukturēšanas dēļ vai līdz ar darba vietu pārceļšanu uz citurieni. No sociālā viedokļa tādēļ ir jāaskaņo patērētāju intereses (zemas cenas) ar darbinieku interesēm, t.i., drošību nodarbinātības jomā, nodarbinātības standartiem un darba un samaksas nosacījumiem.

3.7 Iekšējā tirgus radītā ekonomiskā izaugsme ir veicinājusi arī jaunu darba vietu radīšanu. Tā būtu ļoti pozitīva parādība, ja šādi darbi bieži nebūtu slikti apmaksāti, lai saglabātu konkurētspēju.

3.8 Šajā sakarā jāuzsver, ka Eiropa augsto konkurētspēju ir panākusi galvenokārt ar ieguldījumiem jaunās tehnoloģijās, darbinieku apmācībā un izglītībā, darba organizācijas uzlabošanā, labākos veselības un darba drošības apstākļos darba vietā, kā arī sociālā dialoga un partnerības aktīvā veicināšanā. Tomēr, tā kā darbinieki ir arī patērētāji, ekonomikas konkurētspējas palielināšana, samazinot darbaspēka izmaksas, faktiski var izraisīt pirktspējas mazināšanos, citiem vārdiem sakot, zemāku patēriņu un palēninātu izaugsmi.

3.9 Darba tirgus daļēja atvēršana ekonomiskajiem migrantiem izvirza īpašu problēmu kopumu. Dažas dalībvalstis nav spējušas efektīvi ietvert ekonomiskos migrantus savos koplīgumos un/vai citos noteikumos, tiesību normās vai praksē, tādējādi pazeminot vietējos darbaspēka standartus un paplašinot ēnu ekonomiku. Tas noved pie darba apstākļu pasliktināšanās un sociālā dialoga vājināšanās, kā sekas ir sociālais dempings un negodīga konkurence; gan arodbiedrībām, gan darba devēju organizācijām enerģiski jāvēršas pret šādu attīstību.

3.10 To dažu uzņēmumu praksi, kuri nodarbina norīkotos darbiniekus, dažas ieinteresētās personas ir novērtējušas kā sociālo dempingu un negodīgu konkurenci. Turklāt spriedumos *Viking*, *Laval*, *Rüffert* un Komisija pret Luksemburgu lietās Eiropas Kopienas Tiesas noteica, ka šādas prakses ir likumīgas un atbilst direktīvai par darba ņēmēju norīkošanu darbā, tādējādi izraisot plašas domstarpības, jo īpaši tādēļ, ka spriedumi ir acīmredzamā pret-runā ar direktīvā deklarēto mērķi. Pārrobežu pakalpojumu veicināšanai nepieciešama godīga konkurence un darbinieku tiesību garantijas. Tādēļ šķiet – lai nodrošinātu vienādas iespējas, godīgu konkurenci un darbinieku tiesību ievērošanu, būs vajadzīgas jaunas tiesību aktu iniciatīvas un papildu sarunas starp sociālajiem partneriem, jo īpaši par norīkoto darbinieku jautājumu.

3.11 Kamēr nav izstrādāti jauni noteikumi, Komiteja ⁽¹²⁾ tomēr uzskata, ka ir steidzami jāveic pasākumi, lai nodrošinātu Direktīvas 96/71/EK pareizu īstenošanu, jo īpaši ņemot vērā, ka tās mērķi nav pilnībā sasniegti pat 10 gadus pēc tās stāšanās spēkā.

3.12 Tirgus atvēršana pakalpojumiem un problēmas, kas saistītas ar vispārējās nozīmes pakalpojumiem, uz ko cita starpā attiecas nesen pieņemtā pakalpojumu direktīva, joprojām ir atsevišķs jautājums. Minētā direktīva pašlaik ir ieviešanas procesā un tādēļ tās ietekmi vēl nevar novērtēt. Tomēr ir skaidrs, ka vispārējās nozīmes pakalpojumu sociālā dimensija ir ievērojami plašāka par darbinieku un sociālā dialoga jautājumiem un attiecas arī uz ikviena iedzīvotāja piekļuves nodrošināšanu šiem pakalpojumiem ⁽¹³⁾.

⁽⁶⁾ OV C 77, 31.3.2009., 15. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 224, 30.8.2008., 100. lpp.

⁽⁸⁾ OV C 51, 23.2.2008., lieta C-438/05.

⁽⁹⁾ OV C 51, 23.2.2008., lieta C-341/05.

⁽¹⁰⁾ OV C 128, 24.5.2008., lieta C-346/06.

⁽¹¹⁾ OV C 209, 15.8.2008., lieta C-319/06.

⁽¹²⁾ OV C 151, 17.6.2008., 45. lpp.

⁽¹³⁾ OV C 161, 13.7.2007., 80. lpp.

3.13 Sakarā ar neseno cenu pieaugumu Eiropā jautājums par vispārējas nozīmes pakalpojumu pieejamību ir cieši saistīts ar jautājumu par pirktspēju, jo īpaši attiecībā uz enerģiju. Tomēr enerģijas piegādes problēma jāskata ne tikai saistībā ar pašreizējo un visdrīzāk arī turpmāko cenu pieaugumu, bet arī, ņemot vērā enerģijas patēriņa vides aspektus.

4. Neseno nolēmumu ietekme uz iekšējo tirgu.

4.1 Netraucētai iekšējā tirgus darbībai vajadzīgs skaidru noteikumu kopums. Tā turpmākā integrācija būs ļoti atkarīga no tā, cik lielā mērā iespējams atrast pieņemamu ekonomiskās, sociālās un vides dimensijas līdzsvaru viennozīmīgā un prognozējamā tiesiskajā regulējumā.

4.2 Eiropas Kopienu Tiesas nesenie nolēmumi ir radījuši domstarpības Eiropas rūpnieciskajās aprindās. Lai atjaunotu kopējo pamatu, kas tik ļoti nepieciešams sabiedrības uzticībai, ir būtiski atrast skaidrus risinājumus joprojām strīdīgos jautājumos.

4.2.1 *Viking* lietā Starptautiskā transporta darbinieku federācija (*International Transport workers' Federation (ITF)*) un Somijas Jūrnieku apvienība (*Finnish Seamen's Union*) draudēja ar kolektīvu rīcību pret uzņēmuma *Viking Line* plāniem nomainīt viena Somijas kuģa karoga valsti uz Igauniju un nomainīt komandu ar lētāku darbaspēku no minētās valsts. Tiesa nolēma, ka streika draudi, lai piespiestu uzņēmēju noslēgt koplīgumu, šajā gadījumā varētu ierobežot brīvību veikt uzņēmējdarbību.

4.2.2 *Laval* lietā bija iesaistīts Latvijas uzņēmums, kas norīkoja darbiniekus darbā uz Zviedriju uz Latvijā spēkā esošiem noteikumiem un nosacījumiem, kas paredz zemākas prasības nekā koplīguma noteikumi un nosacījumi Zviedrijā. Zviedrijas arodbiedrības reaģēja ar kolektīvu rīcību, organizējot piegādes blokādi uz *Vaxholm* objektu. Tiesa uzskatīja, ka, piemērojot direktīvu par darba ņēmēju norīkošanu darbā, ir nelikumīgi, ja arodbiedrības organizē kolektīvu rīcību, lai pieprasītu noteikumus un nosacījumus, kas pārsniedz minētajā direktīvā noteiktos obligātos minimālās aizsardzības noteikumus.

4.2.3 *Rüffert* lietā Vācijas uzņēmums uzvarēja publiskā iepirkuma konkursā, ko rīkoja *Land Niedersachsen* (Lejassaksijas federālā zeme), tostarp par būvdarbiem cietumā. Vācijas uzņēmums uzticēja darbu apakšuzņēmējam, Polijas uzņēmumam, kas nodarbinātajiem maksāja tikai 47 % no minimālās algas, kas noteikta reģiona sektorālajā koplīgumā. Tādēļ *Land Niedersachsen* lauza līgumu, tomēr, pēc EKT ieskata, vietējie tiesību akti, ar kuriem noteikts, ka būvdarbu publiskā iepirkuma līguma slēdzējiem ir jāievēro koplīgumi, neatbilst direktīvai par darba ņēmēju norīkošanu darbā, ja līgums nav pasludināts par vispārēji piemērojamu.

4.2.4 Luksemburgas lietā EKT atbalstīja Komisijas sūdzību, nolēmot, ka Luksemburga ir pārāk tālu interpretējusi direktīvas par darba ņēmēju norīkošanu darbā īstenošanu attiecībā uz šajā valstī spēkā esošajām prasībām, tostarp, par maksimālo darba un minimālo atpūtas periodu, algu automātisko indeksāciju un koplīgumu ievērošanu.

4.3 Nolēmumi iepriekš minētajās lietās ir radījuši bažas arī par Eiropas Kopienu Tiesas sniegto interpretāciju attiecībā uz ES direktīvu par darba ņēmēju norīkošanu darbā. Minētās lietas izraisīja ļoti daudz strīdu, un daudzi iesaistītie dalībnieki uzskatīja, ka tās veicina algu dempingu. Minētajās lietās ārzemju uzņēmumi apgāja koplīgumus, tiesību normas vai praksi, kā arī spēkā esošos noteikumus valstīs, kurās tie darbojas, kaitējot vietējiem uzņēmumiem, un uz darbinieku rēķina.

4.4 Iekšējam tirgum jābūt juridiskas noteiktības, nevis neskaidrības avotam. Tādēļ ir ārkārtīgi svarīgi vienoties par tiem principiem, kas jāpārskata saskaņā gan ar likuma burtu, gan tā interpretāciju, un jāatrod skaidrs kopējs pamats.

5. Mehānismi un instrumenti iekšējā tirgus darbības uzlabošanai.

5.1 Iekšējais tirgus ir pakāpeniski papildināts ar vairākiem mehānismiem, kas uzlabojuši tā darbību. Šie mehānismi var būt lietderīgi, lai novērtētu veidus, kā uzlabot iekšējā tirgus sociālās un vides dimensijas integrāciju.

5.2 Pēdējos gados sakarā ar nesenu paplašināšanās kārtām ir atjaunojušās diskusijas par saskaņošanu un savstarpējo atzīšanu. Ir vispārēja vienošanās, ka saskaņošanai jākoncentrējas uz to, kas ir patiesi nepieciešams, un nav reāli centties panākt pārāk daudz saskaņotības 27 valstu Eiropas Savienībā. No otras puses, savstarpēja atzīšana, lai gan tā ir viens no iekšējā tirgus pilāriem, tiek lielā mērā ignorēta. Saskaņošana var būt lietderīga Eiropas sociālā modeļa veidošanai, tomēr sociālā dimensija lielā mērā paliek 27 dalībvalstu ziņā, vairumā gadījumu ar pilnīgu sociālo partneru atbalstu un atbilstīgi subsidiaritātes principam. Tomēr, ņemot vērā Eiropas Savienības vērienīgos mērķus, ko tā sev izvirzījusi, saskaņošana var būt noderīga vides jomā, nosakot noteikumus ražojumiem un procesiem.

5.3 Šajā sakarā kā starpnieks starp iestādēm un sabiedrību ārkārtīgi svarīgs var būt SOLVIT tīkls. Tas atbild par informēšanu, konsultācijām un pārbaudēm iekšējā tirgus jautājumos, kas attiecas uz dalībvalstu uzņēmumiem, patērētājiem, darbiniekiem utt.

Tam ir ļoti apjomīgs datu un zinātnības krājums. Tomēr kopumā tīklam trūkst finansējuma un darbinieku, un tā loma un uzdevumi ir jāpārskata.

5.4 “Jaunā pieeja” ir novedusi pie tā, ka ES likumdevēji bijuši aturīgi, nosakot pamatprasības, un deleģējuši tehniskos aspektus standartizācijas organizācijām. Kaut arī diez vai iespējams šādu pieeju dublēt attiecībā uz sociālo dimensiju, tai var būt un jau ir būtiska nozīme vides jomā (kvalitātes standarti utt.; Komisijai būtu lietderīgi veikt aktualizāciju vairākās būtiskās jomās).

5.5 Izcelsmes valsts princips joprojām ir strīdīgs jautājums, par ko liecina arī patērētāju organizāciju neapmierinātība ar to. Tas nosaka – ja darbība vai pakalpojums veikts vienā valstī, bet saņemts citā, piemērojami tiesību akti ir tās valsts tiesību akti, kurā veikta darbība vai pakalpojums. Šā principa mērķis ir stimulēt preču un pakalpojumu brīvu apriti un veicināt pārrobežu konkurenci. Tomēr tas tika noraidīts diskusiju laikā par pakalpojumu direktīvu, jo faktiski liktu valstīm piemērot dažādus tiesiskos režīmus uzņēmumiem un personām atkarībā no to izcelsmes valsts.

5.6 *Lamfalussy* process bija labs piemērs, kā iespējams uzlabot Eiropas reglamentējošos jautājumus, jo deva konsekventāku interpretāciju un noteica valstu prakšu un tradīciju vienkāršāku tuvināšanu konkrētos reglamentējošos jautājumos. *Lamfalussy* process papildus tam, ka ir finanšu pakalpojumu piemērs, ir arī atskaites punkts tādas sistēmas radīšanai, kura nodrošina kvalitāti un vienkāršību. Redzēsim, vai tas spēj nodrošināt efektīvāku mehānismu likumdošanai citās jomās, jo īpaši vides jomā.

5.7 *Monti* klauzulā brīvas preču aprites sakarā izdarīta atsauce uz to, ka direktīvu nevar interpretēt kā tādu, kas jebkādā veidā ietekmē ES pamatbrīvību izmantošanu, tostarp tiesības uz kolektīvu rīcību. Nesenajos Eiropas Kopienų Tiesas nolēmumos ir apšaubīta *Monti* klauzulas spēkā esamība, un ir svarīgi noskaidrot, kur ir tās robežas un kāpēc.

6. Labāka sistēma vides iekļaušanai iekšējā tirgū.

6.1 Valdībām un iedzīvotājiem Eiropā enerģija un vide ir un arī pārskatāmā nākotnē būs galvenās prioritātes. Diemžēl vides aizsardzību bieži uzskata par slogu tirgum, par jaunu negatīvu nosacījumu kopumu, kas noteikti iespaido uzņēmuma konkurētspēju.

6.2 Tomēr tagad ir vispārārtzīts, ka viens no efektīvākajiem veidiem, kā panākt Eiropas konkurētspēju nākotnē, ir attīstīt idejas, produktus un normas, kurās ņem vērā vienu no nozīmīgākajām problēmām, ar kādu cilvēce tagad saskaras, tādējādi veidojot tādu iekšējo tirgu, kurā pienācīgi ietverta vides dimensija kā šā mērķa būtiskākā daļa. Tomēr tas nemazina iespēju, ka jauni noteikumi šajā jomā var neizbēgami radīt spiediņi dažās ražošanas nozarēs, īpaši tajās, kurās īstermiņa konkurence joprojām ir izšķirīga.

6.3 Amsterdamas līgums pastiprināja ideju par vides dimensijas iekļaušanu citās politikās, kas ir būtiskas ilgtspējīgas attīstības veicināšanai. Eiropas Komisija ir izpētījusi veidus, kā uzlabot vienotā tirgus un vides jautājumu sinerģiju, ņemot vērā tādas līdzekļus kā publiskie iepirkumi, efektīvs ietekmes novērtējums, standartizācija, finanšu pārskati vai ekonomikas instrumenti, piemēram, vides nodokļi utt. Komisija ir arī ievākusi ziņas par jauniem sektoriem un problēmām, kur varētu būt nepieciešami saskaņošanas pasākumi.

6.4 Līdz šim, ņemot vērā plašos sektorus un prakses, kas iesaistītas ilgtspējīgas vides dimensijā, ar vidi saistītu apsvērumu iekļaušana vienotajā tirgū nav bijis skaidri nošķirts jautājums. Tas ietekmē tādas nozīmīgas politikas jomas kā enerģija un transports, kamēr jautājumi, kas sākotnēji attiecās tikai uz preču brīvu apriti, ir paplašinājušies uz citām jomām. Tādēļ, paturot prātā lielo nozīmi, kāda videi tagad ir politikas dienas kārtībā, būtu daudz vairāk jāsasniedz tajos konkrētajos jautājumos, kur iespējams panākt uzlabojumus, un noteikt, kādi iekšējā tirgus instrumenti būtu vispiemērotākie šo mērķu sasniegšanai.

7. Noslēguma piezīmes.

7.1 Iekšējā tirgus veidošanās nav beigusies. Galīgais mērķis ir izveidot iekšējo tirgu bez šķēršļiem. Pabeigts iekšējais tirgus nozīmē to, ka visām ieinteresētajām pusēm ir vienāda piekļuve katras valsts tirgum. Visbeidzot, vienāda piekļuve ikvienas dalībvalsts tirgum nozīmē arī to, ka uzņēmumi, darbinieki un pakalpojumu sniedzēji darbojas vienādā tiesiskā vidē, tā Eiropas Savienības robežās nodrošinot vienādus pamatnosacījumus un novēršot nododīgu konkurenci un jebkādu iekšējā tirgus konkurētspējas pasliktināšanu kopumā.

7.2 Komiteja ir izteikusi viedokli⁽¹⁴⁾, ka iekšējā tirgus panākumi ir Eiropas Savienības un dalībvalstu kopīga atbildība, kurām tajā jāņem lielāka līdzdalība. Jāuzsver arī loma, kāda iekšējā tirgus veidošanā un stiprināšanā ir sociālajiem partneriem.

⁽¹⁴⁾ OV C 77, 31.3.2009., 15. lpp.

7.3 Pašreizējās diskusijas par Eiropas integrāciju, tostarp nesenās diskusijas par pakalpojumu direktīvu, liecina, cik grūti ir saskaņot iekšējā tirgus principus ar augstu sociālo standartu, sociālās aizsardzības, funkcionējošu un pieejamu sabiedrisko pakalpojumu un godīgas konkurences nepieciešamību. Diskusijām par iekšējo tirgu galvenokārt jākoncentrējas uz atbildes formulēšanu uz šiem pamatotajiem jautājumiem. Atbildot uz šiem jautājumiem, Eiropas iestādēm jāņem vērā uzņēmumu likumīgās intereses un tas, ka ekonomiskās brīvības jāregulē tā, lai nodrošinātu, ka to izmantošana neietekmē ar ES tiesību aktiem atzītās sociālās pamattiesības, starptautiskos darba tiesību standartus un atsevišķu dalībvalstu tiesību aktus, tostarp tiesības risināt sarunas par koplīgumiem, tiesības noslēgt un īstenot tos.

Briselē, 2009. gada 14. janvārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

7.4 Nesenajā Komisijas paziņojumā par atjauninātu sociālo programmu ⁽¹⁵⁾ ir atkārtoti uzsvērti Eiropas stingrā apņemšanās veidot harmoniskas, solidāras un iekļaujošas sabiedrības, kurās ievēro pamattiesības funkcionālā sociālā tirgus ekonomikā. Komisija arī paziņo par stingro apņemšanos nodrošināt, ka nav pretrunu starp EK līgumā noteiktajām pamatbrīvībām un pamattiesību aizsardzību.

7.5 Joprojām ir jāvērtē iekšējā tirgus darbība saskaņā ar Lisabonas līguma noteikumiem; Līguma teksta pirmais novērtējums, ko veikusi EESK, tomēr liecina, ka iekšējā tirgū gan nav veiktas strukturālas pārmaiņas, tomēr tas definēts, vairāk ņemot vērā sociālo aspektu.

⁽¹⁵⁾ COM(2008) 412.

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinuma

Šajā specializētās nodaļas atzinuma punktā ieviesa izmaiņas ar pilnsapulces pieņemtu grozījumu, tomēr par to nobalsoja vismaz viena ceturtdaļa klātesošo.

1.4. Galīgais mērķis ir likvidēt visus šķēršļus iekšējā tirgus darbībai, t.i., visām ieinteresētajām pusēm nodrošināt vienādus pamatnosacījumus, kā arī nodrošināt, ka tās darbojas vienādā tiesiskā vidē. Tas ir būtiski, lai radītu godīgas konkurences apstākļus visiem, kā arī paaugstinātu ES ekonomikas konkurētspēju.

Balsojuma rezultāts:	Par: 79	Pret: 46	Atturas: 11
-----------------------------	---------	----------	-------------

Zemāk minētais grozījums, par ko nobalsoja vairāk nekā viena ceturtdaļa klātesošo, balsojumā tika noraidīts.

4.3. punktu svītrot**Pamatojums**

Tā nav EESK kompetence apšaubīt EKT darbību. Tas varētu kļūt par bīstamu precedentu, kura rezultāts būtu Komitejas prestiža vājināšana.

Balsojuma rezultāts	Par: 44	Pret: 78	Atturas: 14
----------------------------	---------	----------	-------------

**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu
“ES enerģētikas politikas ārējā dimensija”**

(2009/C 182/02)

Ziņotāja: **SIRKEINEN KDZE**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 16. un 17. janvārī, nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“ES enerģētikas politikas ārējā dimensija”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 11. decembrī. Ziņotāja – SIRKEINEN kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 450. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 14. un 15. janvārī (2009. gada 14. janvāris sēdē), ar 181 balsīm par, 4 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi: Ceļā uz ES ārējo enerģētikas stratēģiju.

1.1. Enerģētika jau ilgu laiku ir viens no centrālajiem jautājumiem starptautiskajā politikā. Citiem lielākajiem dalībniekiem pasaules politiskajā arēnā ir spēcīgas enerģētikas programmas atklātā vai apslēptā formā. Enerģētika bieži tiek izmantota arī kā instruments vai pat ierocis starptautiskos strīdos.

— EESK uzskata, ka ES kā vienai no pasaules spēcīgākajām ekonomikas struktūrām būtu steidzami jāuzņemas tai atbilstoša loma starptautiskajā enerģētikas arēnā.

1.2. Eiropas iedzīvotāji ir norūpējušies par savas energoapgādes drošību, augstām un nestabilām enerģijas cenām, kā arī klimata pārmaiņām un ar ilgtspējību nesavienojamām globālām norisēm kopumā. EESK uzskata, ka ES ir vajadzīga skaidri definēta un visaptveroša ārējā enerģētikas stratēģija, atbildot uz iedzīvotāju rūpēm, un, jo īpaši, griba un apņēmība to īstenot.

— EESK ierosina divus šādus ārējās enerģētikas politikas pilārus:

— ES energoapgādes nodrošināšanu un

— aktīvu un atbildīgu enerģētikas un klimata politiku.

1.3. Daudzi šādas stratēģijas elementi jau ir izveidoti. Energoapgādes drošība ir iekļauta Eiropadomes 2008. gada 15.–16. oktobra secinājumos, un turpmāki priekšlikumi ir ierosināti Komisijas 2008. gada 13. novembra Otrajā stratēģiskajā enerģētikas pārskatā⁽¹⁾, kam EESK pievērsīsies vēlākā atzinumā.

(1) Eiropas Komisijas paziņojums: otrais stratēģiskais enerģētikas pārskats “ES rīcības plāns energoapgādes drošības un solidaritātes jomā” SEC(2008) 2794, SEC(2008) 2795.

— EESK uzskata, ka ES ir vajadzīga izvrsta stratēģija ārējās enerģētikas politikas jomā un praktisks rīcības plāns, kur cita starpā būtu ņemtas vērā šajā atzinumā izteiktās piezīmes.

— Atzīstot savstarpējo atkarību starp enerģijas piegādātājiem un patērētājiem, EESK jo īpaši aicina nodrošināt savstarpīgumu attiecībā uz tīklu pieejamību un ieguldījumu nosacījumiem, tostarp attiecībā uz iepriekšējā posma ieguldījumiem.

— Tiek izstrādāti vairāki projekti attiecībā uz cauruļvadiem starp Eiropu un Kaukāza reģionu, Āziju un Krieviju. Tie ir īpaši nozīmīgi, taču var nebūt pietiekami Eiropai pat vidējā termiņā.

1.4. ES enerģētikas politika līdz šim ir bijusi koncentrēta uz enerģijas, īpaši elektroenerģijas un gāzes iekšējā tirgus izveidi.

— EESK uzskata, ka efektīva ārējā stratēģija un sniegums var balstīties tikai uz skaidru kopējo iekšējo politiku un funkcionējošu iekšējo enerģijas tirgu.

— EESK uzsver, ka iekšējās enerģētikas politikas pasākumi var būtiski samazināt atkarību no ārējām enerģijas piegādēm un palielināt piegādes drošību, jo īpaši, veicinot energoefektivitāti, izmantojamo enerģijas veidu dažādošanu, pietiekamus ieguldījumus infrastruktūrā, kā arī krīžu novēršanas pasākumus, tostarp agro brīdināšanu, informācijas apmaiņu un uzkrājumu veidošanu/aizstāšanu.

1.5. Eiropai ir gan atbildība, gan potenciāls īstenot radikālas pārmaiņas enerģijas patēriņa kultūrā – trešo rūpniecisko revolūciju.

— ES būtu jāturpina līdera loma klimata politikas jomā un ar visiem pieejamajiem līdzekļiem jāveicina ilgtspējīga nākotnes enerģētika attīstības valstīs.

1.6. Risinot gan īstermiņa, gan ilgtermiņa enerģētikas uzdevumus Eiropas Savienības, kā arī pasaules mērogā, izšķirīga loma ir jaunām un labākām tehnoloģijām.

— EESK aicina novirzīt pietiekamus ES, dalībvalstu un uzņēmumu resursus pētniecībai, izstrādei un inovācijai enerģētikas jomā, kā arī iesaistošākai vispārējai sadarbībai minētajā jomā.

1.7. Lisabonas līguma nosacījumi enerģētikas politikas un ārējo attiecību jomā palielinātu ES iespējas nodrošināt vienotu rīcību un panāktu lielāku ietekmi pasaules enerģētikas politikas arēnā.

— EESK iesaka visām atbildīgajām pusēm darīt visu iespējamo, lai pēc iespējas drīzākā laikā rastu piemērotu risinājumu, kā panākt Līguma stāšanos spēkā.

1.8. Vissvarīgāk ir tas, lai ES patiešām rīkotos vienoti. Tāpēc šai stratēģijai jābūt balstītai uz skaidru izpratni par Eiropas Savienības, dalībvalstu un ekonomikas dalībnieku dažādajām lomām.

1.8.1. Ārējā, tīri politiskajā līmenī pilnvaras ir dalībvalstu rokās. Attiecībā uz dalībvalstu vienotas nostājas paušanu nesien ir iezīmējies pozitīva virzība, īpaši attiecībās ar Krieviju.

— EESK aicina dalībvalstis īstenot kopīgu rīcību ārējās politikas jomā un vērsties pret enerģētikas izmantošanu par ieroci starptautiskos strīdos.

1.8.2. ES ir kopēja tirdzniecības politika, kas balstās uz vieno tiem principiem. Komisija atbild par tirdzniecības sarunu norisi, pamatojoties uz Padomes pilnvarojumu.

— EESK iesaka, ka pilnvarojumiem attiecībā uz daudzpusējām sarunām un divpusējām sarunām ar citām valstīm un reģioniem jābūt pietiekami tālejošiem, taču arī spējīgiem nodrošināt reālus rezultātus enerģētikas jomā.

1.8.3. Iepirkumu, infrastruktūras un citus projektu līgumus noslēdz un pilda uzņēmumi. Valdībām nereti ir svarīga vai pat izšķirīga loma lēmumu pieņemšanā attiecībā uz sarunām par līgumiem.

— EESK iesaka, ka šādu sarunu kontekstā ES dalībvalstu valdību pārstāvjiem vajadzētu kā priekšnoteikumu līgumu noslēgšanai izvirzīt prasību, ka attiecīgās trešās valstis piemēro atbilstošus noteikumus attiecībā uz to tirgiem, piemēram, savstarpīgumu un ieguldījumu aizsardzību, un iesaka Padomei vienoties par šādu principu piemērošanu attiecībā uz visām sarunām par nolīgumiem ar trešajām valstīm enerģētikas jomā.

1.9. Ārējās enerģētikas stratēģijas mērķis ir reaģēt uz iedzīvotāju vajadzībām un problēmām viņu privātajā un profesionālajā dzīvē.

— EESK iesaka uzklaustīt un aktīvi iesaistīt sociālos partnerus, kā arī vides organizāciju un citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvjus ārējās enerģētikas stratēģijas veidošanā. Būtu pilnā mērā jāizmanto viņu kapacitāte starptautiskā dialoga un sarunu norises veicināšanā.

1.10. Organizētai pilsoniskajai sabiedrībai, kā arī Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai ir ietekme un tāpēc arī atbildība par ES ārējās enerģētikas politikas veidošanu.

— EESK rosina pilsoniskās sabiedrības organizācijas šajā jomā veicināt savu valstu un reģionālo valdību kopīgu rīcību ES līmenī, Eiropas solidaritāte būtu jānostāda pāri šaurām lokālām vai nacionālām interesēm, jo ar kopīgu rīcību var labāk panākt energoapgādes drošību un īstenot starptautisko atbildību.

1.11. Dialogs un sarunas starptautisko enerģētikas attiecību jomā tiek risinātas daudzos dažādos forumus, ņemot vērā minētā jautājuma ģeopolitisko raksturu un daudzējādību. Atvērtam dialogam, maksimāli iekļaujot šā temata dažādos aspektus, būtu jāsekmē plašāka izpratne un ieinteresēto pušu līdzdalība.

— Enerģētikas jautājums būtu jāizvirza vai jāuztur kā viens no pamatjautājumiem EESK darba kārtībā un apaļā galda sarunās ar starptautiskajiem partneriem.

— EESK saskata savu lomu ES enerģētikas politikas ārējiem aspektiem veltītu regulāru semināru organizēšanā, iesaistot plašu dalībnieku loku, tostarp pilsoniskās sabiedrības organizācijas no trešām valstīm un reģioniem. EESK izpētes grupas "ES enerģētikas politikas ārējā dimensija" rīkotā uzklaušanās sanāksme 2008. gada 1. oktobrī Briselē jau ir pierādījusi savu lietderību.

2. Ievads.

2.1. Enerģētika ir ieņēmusi stabili vietu kā politiskās darba kārtības prioritāte visā pasaulē. To vēl vairāk aktualizē politiski un pat militāri satricinājumi, kam piemīt acīmredzama saistība ar enerģētiku. Tajā pat laikā strauji palielinās pieprasījums attīstības valstīs sakarā ar pozitīvajām dzīves līmeņa attīstības tendencēm minētajās valstīs, un dažu degvielu veidu nepietiekamība. Turklāt naftas un gāzes piegādes raksturo ievērojama atkarība no nedaudzām ražotājvalstīm, un nākotnē ir paredzama arvien lielāka šo piegāžu koncentrācija.

2.2. Globālie ekonomikas satricinājumi ir saistīti ar enerģijas cenām. Pirms nepilniem 2 gadiem sākās ievērojams naftas un gāzes cenu pieaugums, kas izraisīja augstu inflāciju un radīja būtiskas problēmas patērētājiem, kā arī sabiedrībai kopumā. Patlaban naftas cenas ir krasi samazinājušās, kas savukārt rada bažas par ražošanas pietiekamību un piegādes drošību. Uz šādas nestabilitātes fona ir gaidāma energoresursu cenu pieauguma tendence tirgus svārstību un, jo īpaši, politisko pasākumu cīņai pret klimata pārmaiņām dēļ. Visneaizsargātākās grupas mūsu sabiedrībā apdraud enerģētiskā nabadzība.

2.3. Patlaban 53 % visas ES izmantojamās primārās enerģijas tiek importēti. Atkarība no importa ir 40 % cietajam kurināmajam, 56 % gāzei un 82 % naftai (2005. gada rādītāji). Komisijas atjauninātais pamatscenārijs 2007. gadam paredz kopējo atkarību no importa 2030. gadā 67 %. Nesenajā Otrajā stratēģiskajā enerģētikas pārskatā tiek prognozēts, ka fosilo energoresursu imports 2020. gadā saglabāsies aptuveni šodienas līmenī, ja tiks pilnībā īstenotas ES klimata un enerģētikas politikas.

2.4. ES importē vairāk nekā 40 % gāzes un ceturtdaļu naftas resursu no Krievijas, un īpaši ir paredzams gāzes īpatsvara pieaugums. Nākamie lielākie piegādātāji ir Vidējie Austrumi un Norvēģija, savukārt gāzes importa ziņā otrais importa avots ir Norvēģija, kam seko Alžīrija. Atkarība ir abpusēja – piegādātāji ir atkarīgi no ES pieprasījuma. Īpaši tas attiecas uz Krieviju, tā kā vairāk nekā puse tās energoresursu eksporta ir novirzīta uz ES.

2.5. Ievērojamā atkarība no energoresursu importa, kā arī noteiktu importa avotu, kuri ne visi ievēro tos pašus tirgus un politiskos noteikumus kā ES, dominējošais stāvoklis, ir izvirzījuši energoapgādes drošības jautājumu kā vienu no ES prioritātēm. Tas vēl vairāk aktualizējās saistībā ar dažiem pārtraukumiem piegādē no Krievijas, kā arī nesenojamā karadarbības norisēm Gruzijā.

2.6. Enerģētika nav viendabīga nozare ārējās vai citas enerģētikas politikas aspektā. Naftu galvenokārt izmanto transporta nozarē, un tā nav viegli aizvietojama. ES ir globālo naftas tirgu dalībniece, tāpēc tai ir maz manevrēšanas iespēju. Citiem enerģijas avotiem un tehnoloģijām ir dažādoti lietojumi, un tie ir lielākā mērā savstarpēji aizvietojami. Ogles un urānu pārdod atvērtā pasaules tirgū, savukārt uzmanība jāpievērš gāzei, ņemot vērā augošo pieprasījumu un piegādātāju ierobežoto skaitu un raksturu.

2.7. ES pēdējo gadu laikā ir veikusi vairākus pasākumus ar mērķi nodrošināt tās ārējās enerģijas piegādes.

2.8. Nesen, 2008. gada 15.–16. oktobrī, Eiropadome aicināja Komisiju iesniegt attiecīgus priekšlikumus vai iniciatīvas energoapgādes drošības jomā, izvirzot sešas prioritātes. Komisija uz to atbildēja savā Otrajā stratēģiskajā enerģētikas pārskatā. EESK sagatavos atsevišķu detalizētu atzinumu par minēto dokumentu un tam pievienoto priekšlikumu paketi.

3. ES ārējās enerģētikas politikas iekšējie elementi.

3.1. Daudzi politikas pasākumi ES un dalībvalstīs var pavērt ceļu uz mazāku ārējo enerģētisko atkarību un lielāku energoapgādes drošību, kas nodrošinātu ES labākas pozīcijas ārējās enerģētikas politikas jomā. Minētie pasākumi tiks šeit vienīgi īsumā atkārtoti, jo tie ir jau iepriekš iztirzāti citos EESK atzinumos.

3.2. Augstāka energoefektivitāte, kas ļauj samazināt enerģijas pieprasījumu un tādējādi arī ārējo atkarību, ir enerģētikas politikas programmas pirmais un galvenais mērķis.

3.3. Ir nepieciešama līdzsvarota enerģētikas struktūra un enerģijas avotu dažādošana, īpaši veicinot zemas oglekļa emisijas vietējo enerģijas avotu, piemēram, bioenerģijas, vēja enerģijas un kodolenerģijas izmantošanu.

3.4. Fosilo kurināmo jomā būtu jāveicina augstas efektivitātes siltumenerģijas un elektrības koģenerācija, kā arī oglekļa piesaistīšana un uzglabāšana.

3.5. Jāpalielina konkurence gāzes tirdzniecībā, veicinot SDG termināļu ierīkošanu un citas infrastruktūras izveidi.

3.6. Labi funkcionējošs iekšējais enerģijas tirgus sekmē resursu efektivitāti un iespējamu vietējās vai reģionālās piegādes problēmu risināšanu. Ir vajadzīgi pietiekoši ieguldījumi infrastruktūrā, kā arī atvērta pieeja tīkliem un citai infrastruktūrai. Efektīvai starpsavienojumu nodrošināšanai ir nepieciešama sekmīga sadarbība starp energoregulatoriem.

3.7. Lai novērstu piegādes drošības riskus, ir nepieciešami konkrēti pasākumi. Būtu jāizveido efektīvi solidaritātes un agrās brīdināšanas mehānismi kopīgai rīcībai enerģētisko krīžu un piegādes pārtraukumu gadījumos. EESK attiecīgi sniegs atzinumu par Komisijas nesenojamajiem priekšlikumiem minētajā jautājumā.

3.8. EESK pauž īpašu atbalstu efektīviem pasākumiem, lai savienotu izolētus Eiropas Savienības reģionus, īpaši Baltijas valstis, ar kopējo enerģijas tirgu un nodrošinātu pietiekamu un diversificētu energoapgādi.

4. EESK vispārējās piezīmes par ES ārējo enerģētikas politiku.

4.1. EESK definē divus ārējās enerģētikas politikas pilārus:

- ES energoapgādes nodrošināšana un
- aktīva un atbildīga globālā enerģijas un klimata politika.

4.2. Šādām politikām ir vajadzīgs gan īstermiņa, gan ilgtermiņa redzējums. Tā kā enerģijas avotu un infrastruktūru aizstāšanai lielos mērogos ir vajadzīgs laiks, īstermiņā ir nepieciešams palielināt enerģijas piegādi, vienlaikus veicot visus iespējamus īstermiņa pasākumus, lai samazinātu pieprasījumu. Ilgtermiņā, kad ieguldījumi pētniecībā un jaunās tehnoloģijās būs nesuši augļus, enerģijas pieprasījumu varēs vēl vairāk samazināt un, jo īpaši, ierobežotus vai problemātiskus enerģijas avotus varēs aizstāt ar alternatīviem risinājumiem.

4.3. Vienlaikus EESK sagaida, ka klimata pārmaiņu politika lielā mērā ietekmēs enerģētikas jomu divos virzienos – veicinot augstākas cenas un samazinot atkarību no fosilā kurināmā.

4.4. Jaunas tehnoloģijas ir galvenais veids, lai palielinātu enerģijas lietošanu un aizstātu problemātiskus enerģijas avotus. Ņemot vērā Eiropas līderpozīcijas enerģētikas un klimata politikas jomā, mums jāizmanto iespējas, jāizstrādā nepieciešamās tehnoloģijas un jāpalīdz citiem risināt problēmas un radīt jaunas darba vietas. Lai to panāktu, ir nepieciešams jau šodien ieguldīt pietiekamas investīcijas pētniecībā un tehnoloģiju izstrādē.

5. ES energoapgādes nodrošināšana.

5.1. ES ir veikusi gan divpusējus, gan daudzpusējus centienus, lai paplašinātu savu regulējumu un tā ieviešanu pārējā pasaulē, īpaši savu enerģētisko partneru vidū. Panākumi līdz šim ir visai ierobežoti. Ir vajadzīgi spēcīgāki pasākumi.

5.2. Steidzami jānodrošina savstarpīgums attiecībā uz ieguldījumu nosacījumiem. Daudzām enerģijas ražotājvalstīm ir vajadzīgas ārvalstu investīcijas, lai attīstītu savus enerģijas avotus un infrastruktūras, taču tas nenotiks, kamēr nebūs attiecīgu noteikumu vai kamēr tie būs neskaidri vai netiks sistemātiski piemēroti. Vajadzētu saglabāt Enerģētikas hartā paredzētos nosacījumus un nākotnes divpusējos enerģētikas nolīgumos iestrādāt līdzīgas pieejas.

5.3. Tas pats attiecas uz citiem regulatīvas dabas jautājumiem, piemēram, vienlīdzīgu attieksmi, līgumu slēgšanas brīvību un līgumisko saistību ievērošanu, kā arī tranzīta infrastruktūras pieejamību.

5.4. ES būtu aktīvi jāpieprasa un jāaizstāv Eiropas uzņēmumu tiesības un iespējas veikt iepriekšējā posma ieguldījumus energoresursu un infrastruktūras attīstībā.

5.5. Eiropai ir vajadzīga piegādes drošība, savukārt piegādātāji, īpaši Krievija, norāda, ka tiem ir vajadzīga pieprasījuma drošība, lai veiktu nepieciešamos ieguldījumus. Bieži ir vajadzīgi ilgtermiņa līgumi, lai nodrošinātu liela mēroga infrastruktūras attīstību. Lai panāktu labāku spēku līdzsvaru, šādi līgumi būtu slēdzami Eiropas ietvaros. Tam būtu nepieciešama informācijas apmaiņa starp dalībvalstīm un cieša sadarbība ar tirgus dalībniekiem.

5.6. ES Prioritāro starpsavienojumu plāns ietver vairākus lielus starpsavienojumu projektus, tostarp ārējā savienojuma projektu – *Nabucco* cauruļvadu gāzes piegādei no Kaspijas jūras reģiona uz Centrāleiropu. Šie projekti ir īpaši nozīmīgi, taču var nebūt pietiekami Eiropai vidējā termiņā.

5.7. ES savienošanai ar Kaukāzu un Vidusāziju varētu būt vajadzīgi vairāki jauni cauruļvadi papildus *Nabucco* projektam. ES būtu jānāk klajā ar priekšlikumiem par to, kā koordinēt reģionālus projektus, kas sasniedz ievērojamu apmēru, un mobilizēt publiskos un privātos ieguldījumus.

5.8. EESK ņem vērā Komisijas Otrajā stratēģiskajā enerģētikas pārskatā ierosinātos sešus prioritāros infrastruktūras pasākumus. Komiteja par tiem, kā arī par Zaļo grāmatu "Ceļā uz drošu, ilgtspējīgu un konkurētspējīgu Eiropas enerģētikas tīklu" ⁽²⁾ sniegs atzinumu.

5.9. Jāpadziļina dialogs ar OPEC un Līča Sadarbības padomi, kā arī pilnībā jāīsteno nolīgumi ar Azerbaidžānu un Kazahstānu. Vajadzīga ciešāka saikne ar citiem Vidusāzijas ražotājiem, piemēram, Turkmēnistānu un Uzbekistānu, lai sekmētu Kaspijas jūras enerģijas resursu transportu uz ES.

5.10. Ievērojami ir pieaugusi Āfrikas kā enerģijas piegādātājas nozīme. Partnerības ar Āfriku attīstībai jābūt visaptverošai, līdzsvaroti veicinot Āfrikas naftas un gāzes ražošanas nozaru ilgtspējīgu attīstību.

5.11. Vidusjūras reģiona sadarbībai, kas intensīvi attīstītās, ir svarīga loma saistībā ar dažādiem enerģētikas aspektiem – ražošanu, tranzītu un patēriņu.

5.12. Ziemeļu dimensijas nozīme arvien vairāk palielināsies. Naftas un gāzes ieguvei Ziemeļu Ledus okeānā un sadarbībai ziemeļu reģionos būtu jāpiešķir augstāka prioritāte ES ārējā enerģētikas politikā. Savukārt Baltijas reģiona sadarbība ietver galvenokārt enerģijas patēriņu un tranzīta valstis, kur svarīga loma ir saiknei ar Krieviju.

5.13. Attiecībās ar Krieviju būtu jāizvirza mērķis panākt stabilu un visaptverošu pamatnolīgumu, kas būtu balstīts uz līdztiesības, abpusējas sapratnes un savstarpīguma principiem. Krievijai vajadzētu sekmēt gāzes tranzītu Krievijas tīklā un ļaut Eiropas uzņēmumiem investēt Krievijas tīklu un enerģijas avotu attīstībā. Krievijas puses ziņā ir kļiedēt bažas par tās kā enerģijas piegādātājas uzticamību, tieši tāpat kā no Eiropas partneriem tiek sagaidīts, ka tie ievēros savas līgumiskās saistības un apņemšanās.

5.14. ES būtu arī jāattīsta sadarbība ar citiem enerģijas lietotājiem gan Starptautiskās enerģētikas aģentūras ietvaros, gan ārpus tiem.

⁽²⁾ Zaļā grāmata "Ceļā uz drošu, ilgtspējīgu un konkurētspējīgu Eiropas enerģētikas tīklu" COM(2008) 782 galīga redakcija.

6. Aktīva un atbildīga globālā enerģijas un klimata politika.

6.1. Pašreizējā enerģijas patēriņa kultūra Eiropā un ASV aizsākas līdz ar pirmo rūpniecisko revolūciju. Daudzas attīstības valstis, tiecoties pēc dzīves līmeņa paaugstināšanās, patlaban atrodas tādā pašā attīstības posmā kā Eiropa pirms dažiem gadu desmitiem. Šajās valstīs tas nozīmē strauju enerģijas patēriņa pieaugumu – tās ir šo valstu tiesības, un tas ir nepieciešams globālās drošības un mierīgas attīstības nodrošināšanai. Patlaban Eiropai ir gan atbildība, gan potenciāls īstenot radikālas pārmaiņas enerģijas patēriņa kultūrā – trešo rūpniecisko revolūciju.

6.2. Aptuveni 2 miljardiem cilvēku attīstības valstīs nav pieejama elektrība un nākas izmantot malku, mēslus un lauksaimniecības atkritumus, kā rezultātā iekšējai gaisa piesārņojums ierindojas starp pasaules galvenajiem 10 priekšlaicīgās nāves cēloņiem. Viens no lielākajiem globālajiem uzdevumiem pasaulē ir nodrošināt šiem cilvēkiem elektrotīklu un ražošanas jaudu pieejamību. Tas nozīmē milzīgus ieguldījumus un milzīgu globālā enerģijas patēriņa pieaugumu. Tomēr šie ieguldījumi jāveic, lai ikvienam nodrošinātu cilvēka cienīgus un pienācīgus dzīves apstākļus un iespēju panākt augstāku dzīves līmeni.

6.3. ES ir pamatoti uzņēmies līdera lomu klimata politikas jomā. Kā galvenais mērķis būtu jāizvirza efektīvs starptautisks līgums, kas aptvertu visas valstis, jo globālā sasilšana un siltumnīcefekta gāzu emisijas visvairāk palielināsies ārpus Eiropas. Klimata konference 2009. gada decembrī Kopenhāgenā būs stūrakmens globālajām sarunām, un ES būtu jādara viss iespējamais minētās konferences sekmēšanai. Tomēr ES vienpusējas darbības radītu nesamērīgu slogu ES ekonomikai.

6.4. ES turpina izstrādāt instrumentus klimata pārmaiņu mazināšanai – atjaunojamo energoresursu un zemas oglekļa emisijas enerģijas tehnoloģijas, kā arī energoefektivitātes tehnoloģijas. Šīs tehnoloģijas būtu efektīvi jāievieš pasaules mērogā. Tas arī veicinātu pieprasījumu pēc Eiropas zinātnības un produktiem, radot jaunas darba vietas.

6.5. EESK visnotaļ atbalsta ideju attiecībā uz starptautisku nolīgumu par energoefektivitāti starp galvenajām enerģiju patēriņojošajām valstīm (ASV, Kanādu, Japānu, Austrāliju, Indiju un Ķīnu). Viens no soļiem šajā virzienā ir forums, par ko tika panākta vienošanās G-8 sanāksmē 2008. gada jūlijā Japānā. Tomēr jānodrošina, lai visi galvenie patērētāji efektīvi piedalītos nolīguma īstenošanā un sniegtu savu pienācīgu ieguldījumu. Papildus energoefektivitātes politikas un tehnoloģiju un atjaunojamās enerģijas resursu izstrādes un ieviešanas veicināšanai nolīgumā būtu jāietver arī divējādu cenu, t.i., subsidētu enerģijas cenu lietotājiem, novēršana. Tās ievērojami veicina enerģijas izšķērdēšanu.

6.6. ES būtu arī efektīvi jāatbalsta energoefektivitātes veicināšana attīstības valstīs. Šajā ziņā būtu jāizvairās no investīciju ieguldīšanas energoietilpīgā ražošanā un patēriņā. Šim nolūkam būtu labāk jāizmanto ES attīstības politikas.

6.7. Kā galvenais instruments enerģētikas sadarbībā ar attīstības valstīm būtu jānodrošina atbalsts izglītībai un apmācībai.

6.8. EESK uzsver, ka attiecībā uz visu veidu sadarbību, īpaši ar attīstības valstīm, jāņem vērā ilgtspējīgas attīstības mērķi minētajās valstīs, tostarp demokrātijas attīstība un cilvēktiesību ievērošana.

Briselē, 2009. gada 14. janvārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas ATZINUMS par tematu “Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instruments (EIDHR)”

(2009/C 182/07)

Ziņotājs: IULIANO KGS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2008. gada 10. jūlijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instruments (EIDHR)”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2008. gada 11. decembrī. Ziņotājs – IULIANO kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 450. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 14. un 15. janvārī (15. janvāra sēdē), ar 115 balsīm par, 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1 Ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību nostiprināšana.

EESK aicina Eiropas Savienības politikas jomās piešķirt lielāku nozīmi ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām ⁽¹⁾ un izmantot pieejamos ģeogrāfiskos un tematiskos instrumentus, tajā skaitā kā papildinstrumentu izmantot Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu (EIDHR).

Tā kā nesēn tika pieņemts Apvienoto Nāciju Organizācijas pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām fakultatīvs protokols, EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai būtu jāaicina veikt vispārēju iepriekš minētā pakta un tā protokola (sk. 1. pielikumu) ratifikāciju un īstenošanu.

1.2 Sociālais dialogs un pienācīgs darbs – EIDHR prioritātes.

EESK uzsver, ka viens no veidiem, kā apliecināt ekonomiskās, sociālās un kultūras tiesības, un viens no miera saglabāšanas un

(1) Pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām 3. pantā ir noteikts: “Valstis, kas pieņēmušas šo paktu, apņemas nodrošināt, ka vīriešiem un sievietēm ir vienlīdzīgas tiesības izmantot visas ekonomiskās, sociālās un kultūras tiesības, kas minētas šajā paktā.” Turklāt pakta 6.–15. pantā ir atzītas šādas tiesības:

- tiesības uz darbu;
- tiesības uz taisnīgiem un labvēlīgiem darba apstākļiem;
- tiesības dibināt arodbiedrības un iestāties tajās;
- tiesības uz sociālo nodrošinājumu, tajā skaitā sociālo apdrošināšanu;
- tiesības uz iespējami plašāku aizsardzību un palīdzību ģimenei, mātēm, bērniem un jauniešiem;
- tiesības uz atbilstošu dzīves līmeni;
- tiesības sasniegt visaugstāko fiziskās un psihiskās veselības līmeni;
- tiesības uz izglītību;
- tiesības piedalīties kultūras dzīvē.

demokrātijas attīstības priekšnosacījumiem katrā valstī ir darba aizsardzība visos aspektos (darbs kā katra indivīda sociālās identitātes un pilsoņtiesību noteicošs faktors) ⁽²⁾. EESK uzsver saikni starp darba aizsardzību un visām ar to saistītām tiesībām, kas izklāstītas svarīgākajās Starptautiskās Darba organizācijas (ILO) starptautiskajās konvencijās (tiesības uz darbu, tiesības organizēties un tiesības uz sarunām par darba koplīguma slēgšanu, diskriminācijas nepieļaušana darba vietā, kā arī bērnu darba un piespiedu darba aizliegums), kurās tās atzītas par cilvēka pamattiesībām. Tāpēc pienācīgs darbs (saskaņā ar ILO definīciju) un sociālais dialogs, kas ir nepieciešams darba tiesību apliecināšanas un aizsardzības priekšnoteikums, attiecīgi jāatzīst par EIDHR prioritātēm.

1.3 Atbalsts sociālajiem partneriem.

Sociālie partneri (darba ņēmēju un darba devēju organizācijas) kā sociālā dialoga galvenās puses jāuzskata par svarīgiem Eiropas Savienības partneriem un sarunu dalībniekiem minētajā jautājumā. Sociālie partneri pilnībā jāiesaista politiskajā dialogā, un viņiem jābūt iespējai izmantot tiešu atbalstu.

1.4 Pilsoniskās sabiedrības lomas pastiprināšana apspriedēs par cilvēktiesību jautājumiem.

EESK aicina ES pieņemtajos ārpolitikas pasākumus vienmēr priekšplānā izvirzīt mērķus demokrātijas un cilvēktiesību veicināšanai un programmas un tematiskos instrumentus paredzēt vispirms pilsoniskās sabiedrības organizācijām, ja tas ir iespējams.

EESK tādēļ aicina iestādes pārdomāt pilsoniskās sabiedrības lomu ES ārpolitikā attiecībā uz cilvēktiesībām un iespēju ciešāk iesaistīt

(2) Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 23. pants par pienācīgu darbu, par ko ir runa arī 1966. gadā pieņemtā Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām 6., 7. un 8. pantā.

pilsonisko sabiedrību šādas politikas izstrādē un īstenošanā. Ar organizētu pilsonisko sabiedrību sistemātiski jāapspriežas, pirms izstrādāt stratēģijas dokumentus, tajā skaitā stratēģijas dokumentus par atsevišķām trešajām valstīm (VSD – Valsts stratēģijas dokuments).

1.5 EESK uzdevums – ieteikumu sniegšana, uzraudzība un novērtēšana.

EESK vēlas oficiāli piedalīties starpiestāžu apspriešanā pirms daudzgažu un ikgadējās EIDHR stratēģiskās plānošanas, lai būtu iespējams izmantot darba rezultātus, ko Komiteja sasniegusi kopā ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem no trešām valstīm, ar kurām ir izveidotas privileģētas attiecības (ES un Indijas apaļais galds, Eiropas un Vidusjūras reģions, ĀKK valstis u.c.). Turklāt tā vēlas paust viedokli par EIDHR vidēja termiņa novērtējumu un rezultātiem.

EESK paredz aktīvi iesaistīties šajā procesā, izmantojot savu pieredzi un konsultēšanās "tīklus" (ekonomikas un sociālos partnerus un ekonomikas un sociālo lietu padomes).

EESK iesaka uzsākt pārdomas par "kontaktpunktu" izveidi, kas ļautu atbalstīt cilvēktiesību aizstāvjus, jo tas dotu iespēju ES iestādēm un struktūrām sadarboties, katrai veicot darbību atbilstīgi savas kompetences jomām.

EESK var sniegt būtisku ieguldījumu pilsoniskajai sabiedrībai pēcvēlēšanu perioda uzraudzībā, lai nostiprinātu demokrātiskās sistēmas.

Pēc Eiropas Parlamentā izveidotās uzraudzības komitejas parauga EESK ierosina izveidot EIDHR uzraudzības komiteju, kuras uzdevums būtu, pirmkārt, sniegt atbildi uz steidzamu konsultāciju pieprasījumiem finanšu instrumentu īstenošanai paredzēto jauno procedūru ietvaros un, otrkārt, nodrošināt EIDHR plānošanas un īstenošanas uzraudzību.

2. Eiropas Savienība un cilvēktiesības.

2.1 Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzība ir viens no Eiropas Savienības (ES) galvenajiem mērķiem gan tās teritorijā, gan arī attiecībās ar trešām valstīm. Līguma par Eiropas Savienību (1999) 6. pantā ir noteikts: "Savienība ir dibināta, ievērojot dalībvalstu kopīgos principus – brīvības, demokrātijas, cilvēktiesību un pamatbrīvību respektēšanas principu un tiesiskuma principu." Savukārt iepriekš minētā līguma 7. pantā paredzēts piemērot sankciju mehānismu dalībvalstīm, kas vairākkārt nopietni pārkāpušas minētās tiesības.

2.2 Līguma 11. pants attiecas uz cilvēktiesību aizsardzību saistībā ar ES ārpolitiku. Ar Nicas līgumu, kas noslēgts 2000. gada decembrī, cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzība ir vēl vairāk

paplašināta, iekļaujot tajā sadarbības pasākumus attīstības veicināšanai un visa cita veida sadarbības pasākumus ar trešām valstīm (Eiropas Kopienas dibināšanas līguma jeb EKDL 181. pants un 181.a pants). ES Pamattiesību harta, kas pasludināta 2000. gada Nicas sammitā, ir atsaucis dokuments cilvēktiesību jomā gan ES iekšpolitikā, gan ārpolitikā ⁽³⁾.

2.3 Pēdējos desmit gados globalizācijas procesa straujās attīstības dēļ cilvēktiesību aizsardzības jautājums Eiropas Savienībā ir kļuvis aizvien aktuālāks, jo īpaši tās attiecībās ar jaunattīstības valstīm. Komisija un Padome, vienojoties ar Eiropas Parlamentu ⁽⁴⁾, pirms kāda laika ir pievērsusi lielāku uzmanību saiknei starp attīstību (cīņa pret nabadzību) un cilvēktiesību aizsardzību, jo tieši šie aspekti nodrošina apstākļus īstai un stabīlai valsts sociālekonomiskajai attīstībai un veicina Tūkstošgades attīstības mērķu sasniegšanu.

2.4 "[...] [ES] kā ekonomikas un politikas dalībnieci ar diplomātisku ietekmi pasaulē un ar ievērojamiem resursiem ārējās palīdzības sniegšanai ir būtiska ietekme un iespējas, ko tā var izmantot demokratizācijas un cilvēktiesību veicināšanai [trešās valstīs]" ⁽⁵⁾. Pašlaik ES ietekme izpaužas politiskajos dialogos par cilvēktiesībām ar valstīm, ar kurām tā uztur kontaktus. Šajā sakarā jāmin, piemēram, strukturēti dialogi, kuru vienīgais temats ir cilvēktiesības (Ķīna), vai reģionāli un divpusēji partnerības un sadarbības nolīgumi un asociācijas nolīgumi attiecīgi ar jaunattīstības valstīm, jaunajām ES kaimiņvalstīm un kandidātvalstīm.

2.5 Īpašs piemērs ir cilvēktiesību klauzula, ko ES ir iekļāvusi divpusējos līgumos ar trešām valstīm un kas apliecina, ka cilvēktiesību un demokrātijas respektēšana ir būtiski nolīguma elementi. Minētā klauzula iekļauta divpusējos nolīgumos, ko ES noslēgusi kopš 1992. gada, un tā pašlaik attiecas uz vairāk nekā simts valstīm ⁽⁶⁾. Ja netiek ievērots kāds no būtiskajiem elementiem, ir iespēja veikt dažādus pasākumus atšķirīgos līmeņos, piemēram,

⁽³⁾ Šajā sakarā jāmin 1961. gadā pieņemtā Eiropas Sociālā harta, kas ir pirmais Eiropas līmeņa juridiskais avots un kurā ir kodificētas ekonomiskās un sociālās tiesības. Harta stājās spēkā 1965. gadā, tika pārskatīta 1996. gadā un jaunajā redakcijā ir spēkā kopš 1999. gada. Tāpat jāmin 1989. gadā pieņemtā Kopienas harta par strādājošo sociālajām pamattiesībām.

⁽⁴⁾ Padomes un Komisijas kopīgā deklarācija par EK attīstības politiku (2000. gada 10. novembris) ir pieejama šādā tīmekļa vietnē [dokuments nav pieejams latviešu valodā]: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/00/st13/13458en0.pdf>. Eiropas Savienības attīstības politika "Eiropas konsenss" (COM(2005) 311 galīgā redakcija).

⁽⁵⁾ Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam "Eiropas Savienības nozīme cilvēktiesību un demokratizācijas veicināšanā trešās valstīs" (COM(2001) 252 galīgā redakcija) [dokuments nav pieejams latviešu valodā].

⁽⁶⁾ Komisijas paziņojums par demokrātijas principu un cilvēktiesību ieviešanas nosacījuma iekļaušanu nolīgumos starp Kopieni un trešām valstīm (COM(1995) 216 galīgā redakcija) [dokuments nav pieejams latviešu valodā].

pārtraukt politiskos kontaktus vai grozīt sadarbības programmas. Turklāt ES rīcībā ir vēl viens instruments, proti, "sociālo stimulu" klauzula, kas iekļauta vispārējo preferenču sistēmā (VPS un VPS+) un ar kuru ir paredzēta papildu priekšrocību piešķiršana valstīm, kas ievēro attiecīgos Starptautiskās Darba organizācijas (ILO) noteikumus (7).

2.6 ES politikā cilvēktiesību jomā tomēr vēl joprojām ir nepilnības un pretrunas. Eiropas Parlaments 2005. gadā pieņēma rezolūciju (8), kurā uzsvērts, ka daudzos ES nozaru nolīgumos (tekstilrūpniecībā, zivsaimniecībā, lauksaimniecībā u.c.) vēl nav iekļauta cilvēktiesību klauzula. Kopumā tajā pausta nožēla par noteikumu un spēkā esošajos nolīgumos izmantoto procedūru nenoteiktību, kā dēļ nav iespējams efektīvi piemērot klauzulas. Tajā īpaši ir uzsvērts, ka Parlamenta ietekme sarunās (sarunu uzraudzība un pārtraukšana) par minētajiem nolīgumiem ir ierobežota, tādēļ Padomei un Komisijai ir lielāka lēmumu pieņemšanas brīvība.

2.7 Ekonomisko partnerattiecību nolīgumos (EPN) (9) ar Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstīm (ĀKK), kā arī brīvās tirdzniecības nolīgumos ar Vidusjūras reģiona valstīm (Eiropas kaimiņattiecību politika) ir vērojama ES tendence pievērsties galvenokārt tirdzniecības aspektiem. Pastāv risks, ka ES atbalsts attīstībai varētu tikt uzverts kā instruments dienvidos esošo partneru iespaidošanai un ka nolīgumi nesekmēs attīstību (un tādējādi arī cilvēktiesību aizsardzību) saņēmējvalstīs.

2.8 EESK atkārtoti uzsver, ka Eiropas Savienībā vajadzīgi **saskaņoti un papildinoši politikas pasākumi**, kas veicina cilvēktiesības un demokratizāciju un nodrošina tādas pašas prioritātes dažādās ārpolitikas, tirdzniecības un attīstības sadarbības politikas jomās. Lai patiešām nodrošinātu minēto saskaņību, nepieciešama daudz plašāka **apspriešanās ar pilsonisko sabiedrību**. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas varētu dot nozīmīgu ieguldījumu dažādos posmos, sākot ar sarunām par nolīgumiem līdz uzraudzībai un izvērtēšanai īstenošanas posmā.

3. Pārskats par Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu (EIDHR – *European Instrument for Democracy and Human Rights*).

3.1 EIDHR ir ES finanšu instruments, kas paredzēts, lai atbalstītu pasākumus cilvēktiesību aizsardzības un demokrātijas veicināšanai trešās valstīs. Tādēļ EIDHR ir jāuzskata par instrumentu, kas papildina iepriekš minētos demokrātijas un cilvēktiesību

politikas īstenošanas līdzekļus, proti, politisko dialogu, diplomātiskās iniciatīvas, tirdzniecības nolīgumus, tematiskos un ģeogrāfiskos sadarbības instrumentus un programmas.

3.2 Minētais instruments izveidots, pamatojoties uz ES 2007.–2013. gada finanšu plānu, ar ko uzsāka ilgtermiņa procesu ES ārējās palīdzības programmu pārskatīšanai. Jaunajā periodā ir tādi ģeogrāfiskie instrumenti kā **IPA** (pirmspievienotās instruments, kas paredzēts kandidātvalstīm un iespējamām kandidātvalstīm), **ENPI** (Eiropas Kaimiņattiecību un sadarbības instruments, kas paredzēts Kaukāza, Centrāleiropas un Vidusjūras reģiona valstīm), **DCI** (instruments sadarbībai attīstības jomā), **ICI** (instruments sadarbībai ar industrializētajām valstīm), kā arī tematiskie instrumenti, kā **EIDHR** (cilvēktiesības), **SI** (stabilitātes instruments) un **INSC** (instruments sadarbībai kodoldrošības jomā). Lai īstenotu tematiskos instrumentus, nav vajadzīga vienošanās ar trešo valstu iestādēm.

3.3 EIDHR regula (10) stājās spēkā 2007. gada 1. janvārī, un ar to izveidoja instrumentu, kam ir savs budžets. Minētā instrumenta izstrāde nebija viegla, jo sākotnējos priekšlikumos cilvēktiesības un demokrātijas jautājumi tika saistīti ar instrumentu sadarbībai attīstības jomā (DCI), taču tādējādi tie kļuva atkarīgi no pārējiem pasākumiem sadarbībai attīstības jomā. Pateicoties Eiropas Parlamenta un **pilsoniskās sabiedrības organizāciju** uzstājībai, tomēr bija iespējams izstrādāt īpašu regulu par cilvēktiesībām un demokrātijas.

3.4 Jaunais instruments aizstāj Eiropas iniciatīvu par cilvēktiesībām, proti, programmu, kas bija spēkā 2000.–2006. gadā. Minētais instruments ir atbilde uz kritizēto Eiropas iniciatīvu, kas uzskatīta par pārāk neelastīgu administratīvajā un finansiālajā ziņā un par maz piemērotu pilsoniskās sabiedrības vajadzībām valstīs, kurās ir grūtības ar demokrātijas un cilvēktiesībām.

3.5 Instrumenta īstenošana notiek vairākos posmos: pirmkārt, *daudzgadu stratēģiskā plānošana*, kad nosaka ES atbalsta apjomu, precīzē prioritātes un paredzamo finanšu piešķirumu. Attiecīgo stratēģisko dokumentu izstrādā Eiropas Komisijas Ārējo attiecību ģenerāldirektorāts un pēc tam notiek apspriešanās ar pārējām ieinteresētajām pusēm, tajā skaitā pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem. Otrkārt, izstrādā *gada rīcības programmu*, kuras pamatā ir stratēģisks dokuments, un tajā ir precizēti mērķi, darbības jomas, vadības procedūras un finansējuma kopsumma. Minēto gada darba programmu izstrādā *EuropeAid*.

(7) Padomes Regula (EK) Nr. 2820/98 par vispārējo tarifa preferenču sistēmas piemērošanu no 1999. gada 1. jūlija līdz 2001. gada 31. decembrim (OV L 357, 30.12.1998.) [dokuments nav pieejams latviešu valodā].

(8) Eiropas Parlamenta rezolūcija par cilvēktiesību un demokrātijas klauzulu Eiropas Savienības nolīgumos (2005/2057(INI)).

(9) Pamatojoties uz Kotonū nolīgumu (2000), 2002. gadā tika uzsāktas sarunas par šādu nolīgumu slēgšanu. Tajos ir paredzēts izveidot brīvās tirdzniecības zonu starp ES un partneriem no ĀKK.

(10) Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 20. decembra Regula (EK) Nr. 1889/2006 par finanšu instrumenta izveidi demokrātijas un cilvēktiesību atbalstam visā pasaulē (OV L 386, 29.12.2006., 1. lpp.).

3.6 Svarīgi piebilst, ka Eiropas Parlaments ir ieviesis Eiropas Komisijas izstrādāto un dalībvalstu pieņemto stratēģijas dokumentu *juridisko pārbaudi*. Komisijai jāņem vērā Parlamenta piezīmes politikas pasākumu īstenošanas laikā.

3.7 Pašlaik EIDHR ir pieci šādi mērķi ⁽¹¹⁾:

- 1. mērķis – nostiprināt cilvēktiesību respektēšanu tajās pasaules valstīs un reģionos, kur tās ir visvairāk apdraudētas;
- 2. mērķis – palielināt pilsoniskās sabiedrības nozīmi cilvēktiesību un demokrātisku reformu sekmēšanā, dažādu grupu interešu miermīlīgas saskaņošanas veicināšanā, politiskās līdzdalības un pārstāvības nostiprināšanā;
- 3. mērķis – atbalstīt pasākumus saistībā ar cilvēktiesībām un demokrātiju ES pamatnostādņēs minētajās jomās, tajā skaitā saistībā ar dialogu par cilvēktiesībām, šādu tiesību aizstāvjiem, nāvessodu, spīdzināšanu un bērnu izmantošanu bruņotos konfliktos;
- 4. mērķis – atbalstīt un nostiprināt starptautiskos un reģionālos nosacījumus cilvēktiesību aizsardzībai, taisnīgumam, tiesiskumam un demokrātijas veicināšanai;
- 5. mērķis – radīt uzticēšanos demokrātisku vēlēšanu procesam, jo īpaši veicot vēlēšanu novērošanu.

3.8 EIDHR ir ļoti svarīgs instruments konkrētu pasākumu īstenošanā cilvēktiesību atbalstam. Tas ir arī sevišķi nozīmīgs instruments pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas to var izmantot kā piemērotu pamatu savu iniciatīvu uzsākšanai.

4. Vispārīgas piezīmes.

4.1 Kopumā EESK atzinīgi vērtē jauno instrumentu EIDHR, kas neapšaubāmi nodrošina atbalstu ES cilvēktiesību politikai pasaulē. Turklāt tā atzinīgi vērtē minētajam instrumentam paredzēto finanšu resursu palielināšanu. EESK, pateicoties savai īpašajai pieredzei, ir gatava atbalstīt trešo valstu pilsonisko sabiedrību, kurai jābūt galvenajai instrumenta resursu saņēmējai. EESK saskata arī ciešu saikni starp instrumenta ietvaros izskatāmajiem jautājumiem un Ārējo attiecību specializētās nodaļas izvirzītajām stratēģiskajām prioritātēm.

4.2 EESK tomēr vēlas uzsvērt divas vispārīgas un svarīgas prasības: 1) to, ka EIDHR vispārējā struktūrā lielāka nozīme jāpiešķir **ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību, jo īpaši**

starptautisko darba tiesību, aizsardzībai (īstenībā ekonomiskās, sociālās un kultūras tiesības var būt pamats, kas pēc tam ļauj atbalstīt civilās un politiskās tiesības, sevišķi, ja runa ir par “problemātiskām” valstīm) un 2) to, ka jānodrošina **aktīva EESK un organizētas pilsoniskās sabiedrības līdzdalība** dažādās apspriedēs, ko organizē Eiropas iestādes un kuru temats ir cilvēktiesības ⁽¹²⁾.

4.3 Kā teikts EIDHR regulā, “uzdevums veidot un uzturēt cilvēktiesību kultūru un nodrošināt, ka demokrātija funkcionē”, nav izpildāms, ja netiek pilnībā respektētas ekonomiskās un sociālās tiesības. ILO konvencijās minēto **darba aizsardzības un ar to saistīto tiesību aizsardzība** pašlaik ir svarīgs trešo valstu attīstības aspekts. Eiropas Komisija atgādina: “ES uzskata, ka sociālo darba tiesību respektēšana sekmē līdzsvarotu un ilgstošu sociālo un ekonomikas attīstību” un tādēļ “svarīgi dalībnieki ir sociālie partneri (uzņēmumi un arodbiedrības) [..]. Arodbiedrības bieži vien ir organizācijas, kam ir lielākais biedru skaits partnervalstīs un kuras uzrauga starptautisko darba tiesību ievērošanu” ⁽¹³⁾.

4.4 Iepriekš jau ir teikts, ka organizētu pilsonisko sabiedrību varētu vairāk iesaistīt sarunās par ES un trešo valstu nolīgumiem. Tas tomēr nav viss. Tāpat būtu lietderīgi organizētu pilsonisko sabiedrību vairāk iesaistīt lēmumu pieņemšanā saistībā ar stratēģisko plānu un gada plānu izstrādi ārējās palīdzības jomā. Lai gan pašlaik īstenībā ir paredzēta Komisijas apspriešanās ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām par cilvēktiesību jautājumu, šādam pasākumam jābūt pārredzamākam un tas oficiāli jāiekļauj iestāžu pasākumu plānā.

4.5 Sevišķi svarīgi ir apspriesties ar ES delegācijām saņēmējvalstīs, lai nodrošinātu pietiekamu palīdzības atbilstību sabiedrības reālajām vajadzībām ⁽¹⁴⁾.

4.6 EESK uzsver, ka sistemātiska apspriešanās ar pilsonisko sabiedrību ir svarīga arī valstu, reģionālajā un vietējā līmenī. Tādēļ EESK aicina visu līmeņu pārstāvjus pirms jebkādu stratēģisku

⁽¹²⁾ EESK atgādina, ka apspriešanās ar organizētu pilsonisko sabiedrību notiek ne tikai saistībā ar EIDHR instrumentu, bet arī ar pārējiem instrumentiem ES ārējās palīdzības jomā. Komiteja uzskata, ka, piemēram, tematiskā programma par patvērumu un migrāciju (programma, kas iekļauta instrumentā sadarbībai attīstības jomā (DCI)) būtu jāparedz galvenokārt tam, lai atbalstītu pilsoniskās sabiedrības iniciatīvas migrantu ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību veicināšanai; tādēļ jādi tiktu ņemtas vērā prioritātes, kas minētas Komitejas 2008. gada jūlija atzinumos par ES migrācijas politiku. Sk. atzinumu “Migrācija un attīstība – iespējas un problēmas” (— Sukhdev Sharma kgs) OV C 120, 16.5.2008., 82. lpp.

⁽¹³⁾ Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam “Eiropas Savienības nozīme cilvēktiesību un demokratizācijas veicināšanā trešās valstīs” (COM(2001) 252 galīgā redakcija) [dokuments nav pieejams latviešu valodā].

⁽¹⁴⁾ Pirmām kārtām jānodrošina atbilstīga finanšu resursu sadale starp dažādām valstīm un ģeogrāfiskajiem reģioniem, ņemot vērā objektīvos apstākļus un patiesās vajadzības.

⁽¹¹⁾ “EIDHR Strategy Paper 2007–2010” (DG RELEX/B/1 JVK 70618) *EuropeAid* tīmekļa vietnē [dokuments nav pieejams latviešu valodā].

dokumentu izstrādes vai jebkādu stratēģisku lēmumu pieņemšanas iesaistīt pilsonisko sabiedrību visu politisko lēmumu sagatavošanā. Tā kā šajā jomā nav nekādu salīdzinošo kritēriju, EESK ierosina regulāri uzraudzīt un izvērtēt apspriešanos, kā arī, izmantojot objektīvus kritērijus, novērtēt izmantotās paraugprakses metodes, lai tādējādi stiprinātu apspriešanās procesu ar pilsonisko sabiedrību.

4.7 EESK tādēļ uzsver, ka jāatjauno patiešs organizētas pilsoniskās sabiedrības un ES delegāciju dialogs. EESK pauž cerību, ka visas ES delegācijas vairāk iesaistīsies projektu īstenošanā un ka to rīcībā būs kvalificēti darbinieki, lai veiktu šādu uzdevumu (piemēram, nosakot personu, kas atbild par pilsoniskās sabiedrības jautājumiem, kā tas jau ir daudzviet).

4.8 EESK aicina gan Komisijas delegācijās, kas ir trešās valstīs, gan arī Komisijas struktūrās panākt to, ka cilvēkresursi un EIDHR īstenošanai paredzētie līdzekļi atbilst to projektu īpatnībām, kurus īsteno kopā ar pilsonisko sabiedrību, un ir ņemti vērā attiecīgie ierobežojumi laika grafika, personāla un finanšu riska ziņā⁽¹⁵⁾. Tādēļ ir nepieciešams īpašs cilvēkresursu atlases un apmācības pasākums līdztekus pozitīvi vērtējamiem pasākumiem, ko Komisija jau ir īstenojusi.

4.9 EESK aicina analizēt Eiropas Savienības rīcībā esošos instrumentus, kas ļauj atbalstīt darbības uzlabošanas iniciatīvas, kurās iesaistītas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, piemēram, nelielas, autonomas un neformālas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, ņemot vērā nepieciešamību sniegt tām mērķtiecīgu un bieži vien nelielu tiešo atbalstu (pamatfinansējumu).

5. Īpašas piezīmes.

5.1 Pirmais mērķis.

EESK atzinīgi vērtē, ka šajā mērķī kā prioritāru pasākumu pamats ir īpaši iekļautas **biedrošanās tiesības un tiesības veidot arod biedrības un iestāties tajās**.

Būtu vēlams iekļaut arī **tiesības uz sarunām par darba koplīguma slēgšanu**, kas papildina tiesības apvienoties un arī ir paredzētas Starptautiskās Darba organizācijas (ILO) konvencijās.

⁽¹⁵⁾ Pašlaik EIDHR paredzētie resursi ir aptuveni 10 % no sadarbības programmām pieejamiem līdzekļiem. Atlikušos resursus piešķir divpusējiem nolīgumiem un saņēmējvalstu budžeta finansētajam atbalstam. Tādēļ, ņemot vērā, ka valdības rīcībā ir būtiskākie finanšu resursi, šāda pieeja liecina, ka delegācijas darbinieki izrāda vairāk interesi un lielāki līdzekļi ir pieejami programmām, kas ir uzskatāmas par prioritārām finansējuma ziņā.

EESK atgādina, ka šādi jautājumi ir vērā ņemami un svarīgi daudzām valstīm⁽¹⁶⁾. Tādos apstākļos netiek atzītas pamatbrīvības, proti, vārda brīvība un apvienošanās tiesības. Daži arodbiedrību biedri bieži vien upurē savu dzīvību cīņā par cilvēktiesībām. Tādēļ starptautiskā solidaritāte un palīdzība ir nepieciešama, lai, pēc iespējas iesaistot visus sociālos partnerus, sniegtu atbalstu vietējām organizācijām⁽¹⁷⁾.

EESK tomēr uzsver, ka liela nozīme ir uzņēmējdarbības brīvībai – tiesībām, kuru izmantošana sekmē saimniecisko attīstību un kuras daudzās valstīs ir ierobežotas.

5.2 Otrais mērķis.

Šis mērķis ir virzīts uz demokrātiskām reformām, dažādu grupu interešu saskaņošanu, kā arī līdzdalības un pārstāvības nostiprināšanu. EESK uzsver, ka rīcības programmā **nav minēts sociālais dialogs** kā viena no prioritātēm.

Lai gan apvienošanās tiesības ir atkal apliecinātas, sociālais dialogs īpaši jāmin kā prioritārs un pilnvērtīgs instruments, kas nodrošina interešu grupu, t.i., konkrētajā gadījumā sociālo partneru (darba devēju un darba ņēmēju), līdzdalību, pārstāvību un arī viņu interešu saskaņošanu. Sociālais dialogs ir dalībnieku interešu saskaņošanas līdzeklis, ar kuru puses pašas var panākt vienošanos. Šāds process noris, pamatojoties uz vienlīdzīgas pārstāvības principu, un apliecina demokrātijas pamatprincipus. Tādēļ sociālais dialogs ir konkrēts pierādījums, ka tiek ievērota vārda brīvība un apvienošanās tiesības, kas saskaņā ar EIDHR regulu “ir politiskā plurālisma un demokrātijas procesa priekšnosacījums”.

Sociālā dialoga īstenošana, ņemot vērā, ka tas ir modelis, kā sociālie partneri panāk vienošanos Eiropas Savienībā, būtu jāatbalsta arī trešās valstīs, kurās ir jāīsteno un jāveicina demokrātijas tendences. Nedrīkst aizmirst, ka, pateicoties savām iezīmēm, sociālais dialogs ir arī instruments, kas ļauj ne tikai risināt, bet arī novērst konfliktus.

EESK atgādina, ka apvienošanās tiesības un sociālais dialogs ir pamatelementi, kas ļauj īstenot politikas pasākumus, lai atbalstītu **pienācīgu darbu** – jautājums, kuru gan Komisija, gan Padome ir ņēmusi vērā un atbalstījusi 2006. gadā⁽¹⁸⁾. Komiteja uzsver, ka arī stratēģiskajā dokumentā par EIDHR ir īpaši minēta pienācīgu darba apstākļu veicināšana. Tādēļ Komiteja cer, ka minēto apstākļu nodrošināšana patiešām tiks izvirzīta par vienu no demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta prioritātēm.

⁽¹⁶⁾ Sk. ANO Cilvēktiesību padomes (UNHRC) mājaslapu.

⁽¹⁷⁾ Sk. atzinumu CESE “Biedrošanās brīvība Vidusjūras reģiona partnervalstīs”. Ziņotājs – Juan Moreno kgs, OV C 211, 19.8.2008., 77. lpp.

⁽¹⁸⁾ Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Veicināt pienācīgas kvalitātes nodarbinātību visiem” (COM(2006) 249 galīgā redakcija).

5.3 Trešais mērķis. Cilvēktiesību aizstāvji.

EESK aicina lielāku uzmanību pievērst darba tiesību aizstāvjiem un ierosina sadarbībā ar pilsoniskās sabiedrības organizāciju tīkliem⁽¹⁹⁾ vairāk atbalstīt cilvēktiesību aizstāvjus, kam tiek draudēts.

EESK iesaka uzsākt pārdomas par "kontaktpunktu" izveidi, kas ļautu atbalstīt cilvēktiesību aizstāvjus, jo tas dotu iespēju ES iestādēm un strukturām sadarboties, katrai veicot darbību atbilstīgi savām kompetencēm (iesaistot Eiropas Padomi, kas jau uzsākusi iniciatīvas šajā jomā).

Komiteja ierosina sekmēt sadarbību ar Reģionu komiteju un tās tiešu iesaistīšanos, ja runa ir par iniciatīvām šajā jomā (sk., piemēram, tā sauktās patvēruma pilsētas⁽²⁰⁾).

Briseļē, 2009. gada 15. janvārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

5.4 EESK īpašā nozīme.

EESK vēlas, ka Eiropas Komisija ar to regulāri apspriežas par EIDHR. Kā ES konsultatīvā iestāde, kurā ir pārstāvēti sociālie partneri un citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas savukārt aktīvi sadarbojas ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām trešās valstīs, EESK var sniegt vērtīgu ieguldījumu gan instrumenta stratēģiskajā plānošanā, gan tā novērtēšanā.

Pēc Eiropas Parlamentā izveidotās uzraudzības komitejas parauga EESK ierosina izveidot EIDHR uzraudzības komiteju, kuras uzdevums būtu, pirmkārt, sniegt atbildi uz steidzamu konsultāciju pieprasījumiem finanšu instrumentu īstenošanai paredzēto jauno procedūru ietvaros un, otrkārt, nodrošināt EIDHR plānošanas un īstenošanas uzraudzību.

Komiteja var sniegt atbalstu pilsoniskajai sabiedrībā "problemātiskajās" valstīs, kā arī pēc vēlēšanām uzraudzīt demokrātisku sistēmu nostiprināšanu (demokrātisku institūciju izveide un īpaši tādu institūciju izveide, kas var nodrošināt sociālo partneru dialogu).

⁽¹⁹⁾ Šajā sakarā var minēt, piemēram, koordinēšanas un reaģēšanas mehānismus cilvēktiesību neievērošanas gadījumā un Starptautiskās Arodbiedrību konfederācijas (ITUC) Cilvēktiesību un arodbiedrību tiesību departamenta izveidotās arodbiedrības.

⁽²⁰⁾ Sk. piemēram, tīmekļa vietni <http://www.icorn.org>.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai par vienlīdzīgas attieksmes principa īstenošanu neatkarīgi no reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas” (atzinuma papildinājums)

COM(2008) 426 galīgā redakcija

(2009/C 182/04)

Ziņotājs: **CROOK KGS**

Saskaņā ar Reglamenta piemērošanas noteikumu 29. panta a) punktu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2008. gada 23. oktobrī nolēma izstrādāt atzinuma papildinājumu par tematu

“Priekšlikums Padomes direktīvai par vienlīdzīgas attieksmes principa īstenošanu neatkarīgi no reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas” (pašiniciatīvas atzinuma papildinājums)

COM(2008) 426 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 10. decembrī. Ziņotājs – CROOK kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 450. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 14. un 15. janvārī (14. janvāra sēdē), ar 183 balsīm par, 7 balsīm pret un 18 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1 EESK atzinīgi vērtē direktīvas projektu, kurā kopumā ievēroti Komitejas nesenošajā pašiniciatīvas atzinumā par diskriminācijas apkarošanas pasākumiem jomās, kas nav saistītas ar nodarbinātību⁽¹⁾, paustie ieteikumi un kura veicinās vienotu standartu ieviešanu aizsardzībā pret diskrimināciju visu EKDL 13. pantā minēto iemeslu dēļ visā ES.

1.2 Tomēr EESK uzskata, ka atsevišķās jomās direktīva nodrošina mazāku aizsardzību par to, kura jau pastāv saskaņā ar Rasu vienlīdzības un Dzimumu līdztiesības direktīvām.

1.3 Tas attiecas uz 2. pantu, ar ko atļauti diskriminācijas aizlieguma izņēmuma gadījumi, jo īpaši saistībā ar finanšu pakalpojumiem. EESK iesaka, ka tādas pašas prasības par pārredzamību, pārskatu un uzraudzību, kādas jau tiek attiecinātas uz dzimumu līdztiesību, jāattiecinā arī uz vecumu un invaliditāti.

1.4 EESK uzskata, ka 3. pantā, nosakot direktīvas darbības jomu, ir noteikti ierobežojumi un pieļauti plaša mēroga izņēmumi, kas samazinās direktīvas kopējo efektivitāti.

1.5 EESK uzskata, ka 4. pantā noteiktais preču un pakalpojumu sniedzēju pienākums veikt savlaicīgus pasākumus, lai apmierinātu personu ar invaliditāti vajadzības, un veikt pienācīgus pasākumus, ir pārāk ierobežots.

⁽¹⁾ EESK atzinums par tematu “Diskriminācijas apkarošanas pasākumu izvēšana arī jomās, kas nav saistītas ar nodarbinātību, un argumenti par labu vienai un visaptverošai direktīvai par diskriminācijas apkarošanu”, ziņotājs: Crook kgs, (OV C 77, 31.3.2009., 102. lpp.).

1.6 EESK atzīmē, ka atšķirībā no Rasu vienlīdzības un Dzimumu līdztiesības direktīvās noteiktajām organizācijām saskaņā ar 12. pantu noteikto līdztiesības organizāciju darbība neattiektos uz nodarbinātības jomu, un iesaka minēto jautājumu risināt, ieviešot jaunu apsvērumu.

1.7 EESK izsaka nožēlu par to, ka direktīva atbilstoši nerisina daudzējādas diskriminācijas jautājumu, un aicina Komisiju sniegt ieteikumus par minēto jautājumu.

2. Vispārīgs pārskats.

2.1 Nesenošajā pašiniciatīvas atzinumā EESK pārskatīja ES un dalībvalstu spēkā esošos tiesību aktus diskriminācijas novēršanas jomā un secināja, ka “tagad ir nepieciešami jauni ES tiesību akti, kas ar nodarbinātību nesaistītās jomās aizliedz diskrimināciju reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma un dzimumorientācijas dēļ”.

2.2 Tā kā Komitejai bija iespēja apsvērt Komisijas priekšlikumu Padomes direktīvai par vienlīdzīgas attieksmes principa īstenošanu neatkarīgi no reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas un ņemot vērā, ka daļa no minētajiem jautājumiem nav pilnībā aplūkoti, EESK nolēma izstrādāt papildinājumu atzinumam par ierosināto direktīvu.

2.3 EESK atzinīgi vērtē to, ka daudzi ierosinātajā direktīvā ietvertie noteikumi atbilst citiem noteikumiem 13. panta direktīvās: tiesās un netiesās diskriminācijas un uzmāšanās definīcijas, piemērošanas un tiesiskās aizsardzības tai skaitā pierādīšanas

pienākuma maiņas noteikumi, aizsardzība pret viktimizāciju un sankcijas, kurām jābūt efektīvām, samērīgām un preventīvām. Tāpat kā Rasu vienlīdzības direktīva ⁽²⁾ arī ierosinātā direktīva attiecas uz sociālo aizsardzību, tostarp veselības aprūpi, sociālajiem atvieglojumiem, izglītību, preču un pakalpojumu, ieskaitot mājokļus, pieejamību (lai arī, kā minēts turpmāk, ar jauniem ierobežojumiem un izņēmumiem, kas varētu samazinātu direktīvas aptverto darbības jomu).

2.4 Turpmākajos komentāros EESK vērš galveno uzmanību uz atsevišķiem noteikumiem, kas, pēc Komitejas uzskatiem, tieši vai netieši nodrošinātu mazāku aizsardzību pret diskrimināciju reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas dēļ nekā tas noteikts citās 13. panta direktīvās par rases pieredzi vai etnisko izcelsmi, vai dzimumu.

3. Piezīmes par konkrētiem pantiem.

3.1 2. pants.

3.1.1 Direktīvas priekšlikuma 2. pantā ir izklāstīts diskriminācijas jēdziens; 2. panta 1.–4. punktā izmantotas tādas pašas galveno jēdzienu definīcijas kā citās 13. panta direktīvās. Saskaņā ar direktīvas 2. panta 5. punktu 4. panta 1. punkta b) apakšpunktā paredzētais atteikums veikt pienācīgus pasākumus ir aizliegtas diskriminācijas veids.

3.1.1.1 Lai nodrošinātu direktīvas precīzu transponēšanu valstu tiesību aktos, un, ņemot vērā Eiropas Kopienų Tiesas spriedumu lietā “*Coleman pret Attridge Law*”, kurā norādīts, ka Direktīvā 2000/78/EK noteiktais aizliegums diskriminēt personu invaliditātes dēļ attiecas arī uz personu, kas ir cieši saistīta ar invalidu ⁽³⁾, EESK iesaka direktīvā precizēt, ka diskriminācijas aizliegums direktīvā minēto iemeslu dēļ attiecas arī uz personām, kas cieši saistītas ar personām, kurām ir noteikta reliģiskā piederība vai pārliecība, invaliditāte, vecums vai dzimumorientācija.

3.1.2 Ar 2. panta 6. punktu dalībvalstīm ir ļauts noteikt, ka atšķirīga attieksme vecuma dēļ nav diskriminācija, ja “tā ir attaisnojama, pamatojoties uz likumīgu mērķi, un līdzekļi šā mērķa sasniegšanai ir atbilstoši un vajadzīgi”.

3.1.2.1 EESK ieteica ⁽⁴⁾, ka arī uz personām ar invaliditāti vajadzētu attiecināt atvieglojumu piemērošanu, kas pakļauta tādām pašām likumības pārbaudēm; tas būtu papildinājums saskaņā ar 4. pantu noteiktajiem faktiskas pieejamības nodrošināšanas pasākumiem.

3.1.2.2 Jānosaka, ka, lai mērķis būtu “likumīgs” minētajam nolūkam, tam jābūt saskaņīgam ar vienlīdzīgas attieksmes principu,

⁽²⁾ Padomes Direktīva 2000/43/EK, 3. pants.

⁽³⁾ Eiropas Kopienų Tiesa, lieta C-303/06, 2008. gada 17. jūlijs, minētājā lietā runa ir par to vecāku diskrimināciju, kuriem nav invaliditātes, bet kuru aprūpē ir bērns ar invaliditāti.

⁽⁴⁾ 1. zemsivrtas piezīme, 8.10.5. punkts.

piemēram, lai palīdzētu minētajai grupai piedalīties sabiedriskajā dzīvē ar vienlīdzīgiem nosacījumiem.

3.1.3 Ar 2. panta 7. punktu dalībvalstīm tiktu sniegta iespēja pieļaut finansiālo pakalpojumu sniedzēju “attieksmes samērīgas atšķirības”, ja “vecums vai invaliditāte ir galvenais riska novērtēšanas faktors, kas balstīts uz attiecīgiem un precīziem aktuārajiem vai statistikas datiem”.

3.1.3.1 EESK izsaka bažas, ka minētais plašais izņēmums turpinās jaunu cilvēku, vecāka gadagājuma cilvēku un cilvēku ar invaliditāti labi dokumentēto neizdevīgo stāvokli saistībā ar banku darbības jomu un apdrošināšanas pakalpojumu klāstu.

3.1.3.2 Tas ir krasā pretrunā direktīvai, ar kuru īsteno principu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm, attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu ⁽⁵⁾, saskaņā ar kuru dalībvalstis var izlemt atļaut atšķirīgas apdrošināšanas likmes un atlīdzības sievietēm un vīriešiem, ja vien tas tiek pamatots ar precīziem aktuārajiem datiem, ko apkopo, publicē un regulāri atjaunina; dalībvalstīm minētais lēmums jāpārskata pēc pieciem gadiem.

3.1.3.3 EESK piekrīt, ka dažās darbības jomās cilvēki noteiktās vecuma grupās vai cilvēki ar noteiktiem invaliditātes veidiem pakļauti lielākam riskam, tomēr 2. panta 7. punktā ir paredzēts pārāk daudz iespēju piešķirt atšķirīgas prēmijas, nepieprasot apdrošinātājiem atklāt aktuāros datus. Potenciālie klienti nevar zināt, vai atšķirīgās likmes ir pamatotas, un konkurentiem nebūs stimula piedāvāt atbilstīgākas cenas.

3.1.3.4 Pat ja atšķirīgas likmes ir pamatotas, aktuāro un statistisko datu atklāšana ir nepieciešama, lai nodrošinātu 2. panta 7. punktā noteikto proporcionalitāti.

3.1.3.5 EESK iesaka, ka tādas pašas dalībvalstu prasības par pārredzamību, pārskatu un uzraudzību, kādas jau tiek attiecinātas uz dzimumu līdztiesību, jāattiecinā arī uz vecumu un invaliditāti. Saskaņā ar ierosināto direktīvu dalībvalstīm jābūt tiesībām atļaut atšķirīgu attieksmi tikai tādā gadījumā, ja tās pieprasa finansiālo pakalpojumu sniedzējiem publicēt jaunākos aktuāros vai statistiskos datus, kas attiecas uz noteiktām “riskā” darbībām, piemēram, automašīnas vadīšanu, ceļošanu, hipotēkas atmaksāšanu un vecuma grupu vai noteiktu invaliditātes veidu. Minētos datus vajadzētu regulāri pārskatīt, lai pamanītu jebkādas risku pārmaiņas, un dalībvalstu pienākums būtu pēc noteikta laika pārskatīt atšķirīgas attieksmes pierādījumus un apsvērt pakāpenisku risku sadali un prēmiju izlīdzināšanu.

⁽⁵⁾ Padomes Direktīva 2004/113/EK, 5. pants.

3.2 3. pants.

3.2.1 Priekšlikuma 3. pantā ir noteikta ierosinātās direktīvas darbības joma, proti, tās darbības jomas, uz kurām attieksies diskriminācijas aizliegums reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma un dzimumorientācijas dēļ.

3.2.1.1 EESK atzinīgi vērtē to, ka atbilstoši tās ieteikumam 3. panta 1. punkta a) līdz d) apakšpunktā ir atspoguļota Rasu vienlīdzības direktīvas ⁽⁶⁾ darbības joma ⁽⁷⁾.

3.2.1.2 Aiz 3. panta 1. punkta d) apakšpunkta, ar ko aizliegta diskriminācija attiecībā uz “publiski pieejamu preču un citu pakalpojumu, ieskaitot mājokļus, pieejamību un apgādi”, direktīvas projektā noteikts: “Apakšpunkts d) attiecināms uz personām tikai, kamēr tās veic profesionālu vai saimniecisku darbību.”

3.2.1.3 Minētais izņēmums, kas atrodams arī 16. apsvērumā, nav iekļauts Rasu vienlīdzības direktīvā. EESK uzskata, ka, nedefinējot “profesionālu vai saimniecisku darbību”, skaidrības trūkums mazinās direktīvas ietekmi. Ja mērķis ir atbrīvot no nodokļiem privātus darījumus, kā to ierosina Komisija ⁽⁸⁾, tad EESK uzskata, ka tas jau ir saprotams no tā, ka direktīvā ir ņemtas vērā tikai **publiski pieejamas preces** un pakalpojumi. Turklāt 17. apsvērumā ir noteikts: “Aizliedzot diskrimināciju, ir svarīgi ievērot [...] privātās un ģimenes dzīves, kā arī tās ietvaros veikto darījumu aizsardzību.”

3.2.2 Direktīvas 3. panta 2. punktā ir paredzēts, ka nepiemēro aizsardzību pret diskrimināciju minēto četru iemeslu dēļ, ja tā saistīta ar paražām valstu tiesību aktos par civiltāvokli vai ģimenes stāvokli, vai reproduktīvajām tiesībām.

3.2.2.1 EESK atzīst, ka civiltāvoklis, ģimenes stāvoklis un reproduktīvās tiesības ir jautājumi, kas ir dalībvalstu likumdošanas kompetencē, tomēr EESK neatbalsta to, ka šāda kompetence pilnībā noliedz ES mēroga tiesisko aizsardzību pret diskrimināciju.

3.2.2.2 **Civiltāvoklis.** Ievērojot valstu prerogatīvu civiltāvokļa regulējumā, Eiropas Kopienu Tiesa nesen ir noteikusi, ka “civiltāvoklis un no tā izrietošie labumi ir jautājumi, kas ir dalībvalstu kompetencē, un Kopienas tiesības nemazina minēto kompetenci. Tomēr jāatceras, ka, īstenojot minēto kompetenci, dalībvalstij jāpakļaujas Kopienas tiesībām, jo īpaši attiecībā uz noteikumiem par diskriminācijas aizlieguma principu” ⁽⁹⁾.

⁽⁶⁾ Padomes Direktīva 2000/43/EK, 3. pants.

⁽⁷⁾ 1. zemsvītras piezīme, 8.6. punkts.

⁽⁸⁾ COM(2008) 426 galīgā redakcija, 5 nodaļa “Sīkāk konkrētu priekšlikuma noteikumu skaidrojums.”

⁽⁹⁾ Tiesas spriedums *Maruko v. Versorgungsanstalt der deutschen Bühnen*, lieta C-267/06, 2008. gada 1. aprīlī, 59. punkts.

3.2.2.3 **Ģimenes stāvoklis.** Jēdziens “ģimenes stāvoklis” nav definēts un tādēļ ir pārāk neskaidrs, lai būtu par pamatu aizsardzības izslēgšanai.

3.2.2.4 **Reproduktīvās tiesības.** EESK atbalsta reproduktīvās veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību kā būtisku veselības aprūpes pakalpojumu daļu, tādēļ saskaņā gan ar Kopienu tiesībām, gan valstu tiesību aktiem attiecībā uz minētajiem pakalpojumiem nedrīkst būt nekādu iemeslu izraisīta diskriminācija. Saistībā ar reproduktīvās veselības aprūpes pakalpojumiem ir pierādījumi par diskriminācijas gadījumiem dzimumorientācijas, invaliditātes un vecuma dēļ. Turklāt, tā kā reproduktīvās veselības aprūpes pakalpojumus meklē un izmanto sievietes, neparedzot aizsardzību pret diskrimināciju minētajā jomā, varētu tikt veicināta diskriminācija dzimuma dēļ tāpat kā invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas dēļ.

3.2.2.5 Tādēļ EESK uzskata, ka 3. panta 2. punkts ir jāizskata atkārtoti un galīgajā formulējumā skaidri jānorāda, ka visi valstu tiesību akti attiecībā uz civiltāvokli, ģimenes stāvokli vai reproduktīvajām tiesībām jāīsteno, nepieļaujot diskrimināciju pret personām direktīvā minēto iemeslu dēļ.

3.2.2.6 Ar direktīvas 3. panta 3. punktu ir aizliegta diskriminācija izglītības jomā, ievērojot “dalībvalstu atbildību par mācību saturu, pasākumiem un izglītības sistēmu organizāciju, tostarp tādas izglītības nodrošināšanu, kas apmierina īpašas vajadzības”.

3.2.2.7 EESK izsaka bažas, ka minētais izņēmums, kas nav iekļauts Rasu vienlīdzības direktīvā un kas pārsniedz 149. panta, Līguma īpašā noteikuma par izglītību ⁽¹⁰⁾, darbības jomu, varētu nevajadzīgi ierobežot ierosinātās direktīvas ietekmi diskriminācijas un uzmākšanās apkaršanas jomā skolās un citās mācību iestādēs.

3.2.2.8 EESK piezīmē, ka EKDL 150. pantā gandrīz identiski 149. pantam noteikts, ka dalībvalstis ir atbildīgas par profesionālas izglītības saturu un organizāciju, lai gan profesionālā izglītība ir iekļauta ES diskriminācijas novēršanas tiesību aktu darbības jomā bez jebkādiem ierobežojumiem ⁽¹¹⁾.

3.2.2.9 Pierādījumi par diskrimināciju izglītības jomā reliģijas vai pārliecības, invaliditātes un dzimumorientācijas dēļ visā Eiropas Savienībā ir galvenais iemesls ierosinātās direktīvas izstrādāšanai. EESK uzskata, ka diskriminācijas aizliegums un vienlīdzīgas attieksmes veicināšana izglītības jomā ir tik ļoti svarīgi demokrātisku un iecietīgu sabiedrību attīstībai, sociālajai un ekonomiskās attīstībai un

⁽¹⁰⁾ EKDL 149. panta 1. punkts: “Kopiena veicinās kvalitatīvas izglītības attīstību, sekmējot sadarbību starp dalībvalstīm un, ja nepieciešams, atbalstot un papildinot to rīcību, kā arī vienlaikus pilnībā apzinoties dalībvalstu atbildību par apmācību saturu un par izglītības sistēmu, kā arī kultūras un valodas daudzveidības organizāciju.”

⁽¹¹⁾ Piemēram, Padomes Direktīvas 2000/43/EK 3. panta 1. punkta b) apakšpunkts vai Padomes direktīvas 2000/78/EK 3. panta 1. punkta b) apakšpunktu.

sociālās kohēzijas sasniegšanai, ka ir nepieciešami Kopienas mēroga tiesību akti, kas atbilst EKDL 5. pantā noteiktajam subsidiaritātes un proporcionalitātes principam.

3.2.2.10 Jo īpaši svarīgi ir noteikt augstu aizsardzības līmeni pret diskrimināciju, kas saistīta ar izglītības sniegšanu cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, lai nodrošinātu vienlīdzīgu un godīgu attieksmi pret visiem bērniem neatkarīgi no reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas. Šāda rīcība neiejauktos dalībvalstu atsevišķas vai integrētas izglītības politikās, bet gan nodrošinātu, ka minētas politikas tiek īstenotas bez diskriminācijas. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā "D.H. un citi pret Čehijas Republiku" skaidri parāda, kā lēmumi par to, kam jāamcās izglītības iestādēs, kuras paredzētas personām ar īpašām vajadzībām, var turpināt jau iesakņojušos diskrimināciju izglītības jomā ⁽¹²⁾.

3.2.2.11 EESK uzskata, ka konsekvence aizsardzībā pret diskrimināciju izglītības jomā ir īpaši svarīga, jo tā bieži pārklājas ar diskrimināciju rases piederības un etniskās izcelsmes dēļ, kā arī reliģijas vai pārliecības dēļ. Ja tāds ierobežojums, kāds iekļauts 3. panta 3. punktā, nebija vajadzīgs Rasu vienlīdzības direktīvā, nav skaidrs, kādēļ tas ir nepieciešams ierosinātajā direktīvā.

3.2.2.12 Neatkarīgi no dalībvalstu atbildības robežām izglītības jomā direktīvā skaidri jānosaka, ka visas šāda veida funkcijas jāpilda bez diskriminācijas.

3.2.2.13 Otrais teikums 3. panta 3. punktā pieļauj atšķirīgu attieksmi attiecībā uz mācību iestāžu pieejamību reliģijas vai pārliecības dēļ; EESK uzskata, ka direktīvā jāparedz diskriminācijas aizliegums minētajās iestādēs neatkarīgi no iemesla.

3.3 4. pants.

3.3.1 Direktīvas 4. pantā noteikta vienlīdzīga attieksme pret cilvēkiem ar invaliditāti.

3.3.1.1 ANO Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām ⁽¹³⁾ iekļauts nepilnīgs "personu ar invaliditāti" apraksts. ES dalībvalstīm jāņem vērā minētais apraksts, izstrādājot valstu tiesību aktus, ar ko aizsargā un veicina personu ar invaliditāti vienlīdzības tiesības. Ierosinātajā direktīvā jāiekļauj arī attiecīgas pamatnostādnes un jāprecizē, ko nozīmē "diskriminācija invaliditātes dēļ".

3.3.1.2 EESK atzinīgi vērtē 4. pantā noteikto divējādo pieeju, lai likvidētu šķēršļus sociālās aizsardzības, sociālo atvieglojumu, veselības aprūpes, izglītības pieejamībai un publiski pieejamu preču

un pakalpojumu, tostarp mājokļu un transporta, pieejamībai un apgādei, kas atbilst EESK ieteikumam ⁽¹⁴⁾. Tajā iekļauts pienākums veikt sagatavošanās pasākumus, lai nodrošinātu personu ar invaliditāti vajadzības (4. panta 1. punkta a) apakšpunkts un prasība paredzēt pienācīgus pasākumus, lai nodrošinātu nediskriminējošu pieeju īpašā gadījumā (4. panta 1. punkta b) apakšpunkts)). Atbilstoši 2. panta 5. punktam 4. panta 1. punkta b) apakšpunkta neievērošana ir aizliegtas diskriminācijas veidus. EESK iesaka priekšlikumā direktīvai precizēt, ko nozīmē "efektīva nediskriminējoša" piekļuve.

3.3.1.3 EESK izsaka bažas par 4. panta 1. punkta a) apakšpunktā minētajiem sagatavošanās pienākumu trim ierobežojumiem, proti, ka pieejamības vajadzību nodrošināšanai veiktajiem pasākumiem nevajadzētu

- a) radīt nesamērīgu slogu,
- b) būt saistītiem ar sociālās aizsardzības, sociālo atvieglojumu, veselības aprūpes, izglītības vai attiecīgo preču un pakalpojumu būtiskām izmaiņām,
- c) paredzēt alternatīvus variantus.

3.3.1.4 Iepriekšējā punkta a) un b) apakšpunktā noteiktie ierobežojumi nav precīzi un, iespējams, ļaus saglabāt neattaisnojamu diskriminējošu praksi. Piemēram, veselības aprūpes pakalpojumu sniedzējs, kas nesniedz veselības aprūpes pakalpojumus personām ar invaliditāti, saskaņā ar b) apakšpunktu var atteikties mainīt piedāvāto pakalpojumu. Vai pašvaldības iestāde, kas pašlaik vietējai slimnīcai piedāvā autobusa pakalpojumus, kurus nevar izmantot personas ratiņkrēslā, saskaņā ar c) apakšpunktu var atteikties nodrošināt alternatīvu transporta veidu. EESK iesaka, ka būtu pietiekami pieprasīt "pienācīgus" sagatavošanas pasākumus, kas pašlaik nav paredzēti 4. panta 1. punkta a) apakšpunktā, un minētajā apakšpunktā noteiktajam pienākumam piemērot vienotu noteikumu, ka šādi pasākumi nevar uzlikt nesamērīgu slogu.

3.3.1.5 Direktīvas 4. panta 2. punkts sniegtu saistošu juridisko spēku noteiktiem faktoriem, kas jāņem vērā nosakot, vai 4. panta 1. punkta a) un b) apakšpunktā minētie pasākumi "rada nesamērīgu slogu." Organizācijas lielums, resursi un veids 19. apsvērumā ir minēti kā faktori, kas jāapsver, novērtējot, vai slogs ir nesamērīgs. Direktīvas 2000/78/EK 21. apsvērumā tika noteikti līdzīgi faktori. Divi papildu faktori, "preču un pakalpojumu dzīvescikls" un "iespējamās priekšrocības, ko gūs personas ar invaliditāti, ja tiks uzlabota piekļuve", ir uzskaitīti 4. panta 2. punktā. EESK uzskata, ka, tā kā abi minētie papildu faktori būtu jāņem vērā, novērtējot samērību jebkurā gadījumā, tie ir nevajadzīgi un var atturēt sociālās aizsardzības, sociālo atvieglojumu, veselības aprūpes, izglītības, preču un pakalpojumu, mājokļu un transporta pakalpojumu sniedzējus atzīt, ka ir nepieciešams veikt pasākumus, lai cilvēkiem ar invaliditāti nodrošinātu efektīvu piekļuvi.

⁽¹²⁾ Lielās palātas spriedums 2007. gada 13. novembrī (lietas Nr. 57325/00).

⁽¹³⁾ 1. pants.

⁽¹⁴⁾ 1. zemsvītras piezīme, 8.10.2. punkts.

3.3.1.6 Ar direktīvas 15. panta 2. punktu dalībvalstīm ļauts atlikt pilnīgu efektīvas piekļuves nodrošināšanas pienākuma īstenošanu uz laiku līdz četriem gadiem. Lai gan EESK cer, ka dalībvalstis cilvēkiem ar invaliditāti nodrošinās vieglu piekļuvi pakalpojumiem pēc iespējas ātrāk, Komiteja piekrīt, ka dalībvalstis var novilcināt 4. panta 1. punkta a) apakšpunktā noteiktā sagatavošanās pienākuma īstenošanu tikai minētajā ierobežotajā laika posmā. Tomēr ir ļoti svarīgi, ka direktīvā ir skaidri noteikts, ka nav pieļaujama kavēšanās pēc transponēšanas termiņa, lai izpildītu 4. panta 1. punkta b) apakšpunktā noteikto pienācīgu pasākumu konkrētai personai ar invaliditāti nodrošināšanas pienākumu.

3.4 12. pants.

3.4.1 EESK atzinīgi vērtē dalībvalstīm noteikto prasību izraudzīties vienu vai vairākas iestādes, kas veicinātu vienlīdzīgu attieksmi neatkarīgi no reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma un dzimumorientācijas un kurām būtu paralēlas pilnvaras tām, kādas šādām iestādēm noteiktas Rasu vienlīdzības direktīvā un direktīvā par vienlīdzīgu attieksmi pret sievietēm un vīriešiem attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem. Turklāt EESK atzinīgi vērtē preambulā ⁽¹⁵⁾ iekļauto skaidro norādi par to, ka minēto iestāžu darbībai jāatbilst ANO Parīzes principiem, kuru mērķis jo īpaši ir nodrošināt valstu cilvēktiesību institūciju neatkarību. Kā EESK jau norādījis iepriekš, minētajām iestādēm jābūt atbildīgām par valstu diskriminācijas novēršanas politiku īstenošanas rezultātu regulāru novērtēšanu ⁽¹⁶⁾. Minētajām iestādēm jāveido nepātraukts un saturīgs dialogs ar organizācijām, kas pārstāv personas, kuras pakļautas diskriminācijas riskam visu priekšlikumā direktīvai minēto iemeslu dēļ.

3.4.2 Ierosinājums 12. pantā tomēr nav pilnīgs, jo vēl joprojām nav paredzēta prasība noteikt iestādi vai iestādes, lai veicinātu vienlīdzīgu attieksmi pret nodarbinātību un profesiju, tāpēc ka šāda prasība par īpašu vienlīdzības nodrošināšanas iestādi nav iekļauta arī Nodarbinātības pamatdirektīvā (2000/78/EK). Saskaņā ar Rasu vienlīdzības direktīvu izveidoto iestāžu kompetencē jābūt vienlīdzībai gan nodarbinātības, gan ar to nesaistītās jomās neatkarīgi no rases piederības vai etniskās izcelsmes, un saskaņā ar direktīvu par vienlīdzīgu attieksmi pret sievietēm un vīriešiem

attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem un Vienlīdzīgas attieksmes direktīvu (2006/54/EK) (pārstrādāta redakcija) izveidoto iestāžu kompetencē jābūt vīriešu un sieviešu līdztiesībai gan attiecībā uz nodarbinātību, gan ar to nesaistītās jomās.

3.4.3 Tādēļ EESK iesaka ierosinātas direktīvas preambulā iekļaut papildu apsvērumu, aicinot dalībvalstis piešķirt iestādēm, kas noteiktas saskaņā ar 12. pantu, līdzvērtīgas pilnvaras attiecībā uz vienlīdzīgu attieksmi neatkarīgi no reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas Nodarbinātības pamatdirektīvas darbības jomas ietvaros.

4. Daudzējāda diskriminācija.

4.1 Nesenajā pašiniciatīvas atzinumā EESK ir norādījis uz daudzējādas diskriminācijas, proti, diskriminācijas vairāku iemeslu dēļ, kuri noteikti 13. pantā, biežo sastopamību. EESK ieteica, ka ar jaunu direktīvu būtu jāapstiprina, ka vienlīdzīgas attieksmes princips ietver arī aizsardzību pret daudzējādu diskrimināciju, šā principa ievērošanu nodrošinot ar ES un valstu tiesību aktiem.

4.2 Ierosinātajā direktīvā atzīts ⁽¹⁷⁾, ka sievietes bieži cieš no daudzējādas diskriminācijas, tomēr tajā nav aplūkota daudzējāda diskriminācija citu iemeslu dēļ. EESK iesaka, ka virzību uz daudzējādas diskriminācijas pilnīgu atzīšanu varētu nodrošināt divos veidos:

- a) ar ierosinātajā direktīvā iekļauto papildu apsvērumu, kurā dalībvalstis aicinātas nodrošināt tiesas pieejamību daudzējādas diskriminācijas gadījumu risināšanai, īpaši norādot, ka valstu tiesvedībā jānosaka sūdzības iesniedzēja tiesības iesniegt prasību par visiem daudzējādas diskriminācijas aspektiem vienas prasības ietvaros;
- b) ar Komisijas ieteikumu ņemt vērā daudzējādu diskrimināciju, izstrādājot un īstenojot valstu tiesību aktus, kas, lai gan nav saistoši dalībvalstīm, tomēr jāņem vērā valstu tiesās.

Briselē, 2009. gada 14. janvārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

⁽¹⁵⁾ 28. apsvērumš.

⁽¹⁶⁾ 1. zemsvītras piezīme, 8.10.8. punkts.

⁽¹⁷⁾ 13. apsvērumš.

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

450. PLENĀRĀ SESIJA 14., 2009. GADA 15. JANVĀRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par tipa apstiprinājuma prasībām attiecībā uz mehānisko transportlīdzekļu vispārējo drošību”

COM(2008) 316 galīgā redakcija – 2008/0100 (COD)

(2009/C 182/05)

Ziņotājs: **RANOCCHIARI KGS**

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2008. gada 9. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par tipa apstiprinājuma prasībām attiecībā uz mehānisko transportlīdzekļu vispārējo drošību”

COM(2008) 316 galīgā redakcija – 2008/0100 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 6. janvārī Ziņotājs – RANOCCHIARI kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 450. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 14. un 15. janvārī (14. janvāra sēdē), ar 173 balsīm par, 2 balsīm pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1 EESK vienmēr ir atbalstījusi katru iniciatīvu, kas vērsta uz tiesību aktu vienkāršošanu, jo īpaši, ja tie ir saistīti ar tādiem jutīgiem tematiem kā drošība un vide. Tādēļ Komiteja atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas iniciatīvu, kas ar regulas priekšlikumu vēlas sasniegt minētos trīs svarīgos mērķus, izstrādājot tiesību aktus par mehānisko transportlīdzekļu un riepu tipa apstiprinājumu.

1.2 Komisijas izvēlētais risinājums, kas paredz atcelt vairāk nekā 150 spēkā esošās direktīvas, tās aizvietojo ar ierosināto regulu, sākumā šķiet ļoti interesants un atbilstīgs nepieciešamajai vienkāršošanai. Tomēr pastāv risks, ka priekšlikums, ja to atbilstoši nepielāgos un neizstrādās, radīs jaunas procedūras, kas ne vienmēr

būs saskaņotas ar pašreizējām, tādējādi radot papildu grūtības un slogu rūpniecības nozarēm un dalībvalstu administrācijām.

1.3 EESK vēlas galvenokārt noskaidrot, kā minētais priekšlikums sasaistās ar neseno pamatdirektīvu par Eiropas tipa apstiprināšanu (2007/46/EK), kā arī ar ANO Eiropas Ekonomikas komisijas (ANO/EEK) noteikumiem, kuri pašlaik tiek izstrādāti un par kuriem būs runa tālāk atzinumā.

1.4 EESK uzskata, ka apstiprināšanas procesa un procedūru vienkāršošanu, ko paredz Komisija, ieviešot saskaņotas prasības, var panākt, jau iepriekš minētās direktīvas par Eiropas tipa apstiprināšanu IV pielikumā iekļaujot pašreizējos un nākamos ANO/EEK noteikumus. Tam jānotiek pakāpeniski, un šīs prasības jāpielāgo tehniskajai attīstībai.

1.5 Tā kā visām “uzlabotas drošības tehnoloģijām” nav vienlīdz atbilstošu tehnisko specifikāciju, EESK uzskata, ka būtu lietderīgāk, ja tās izskatītu atsevišķos priekšlikumos, ņemot vērā pašreizējo darbu ANO Eiropas Ekonomikas komisijas (Ženēva) tehniskajās grupās.

1.6 Runājot par prasībām attiecībā uz riepiem, EESK uzskata par pieņemamu nozares ierosinājumu, kas paredz ievērot Komisijas priekšlikumā izvirzītos termiņus un vienkāršot priekšlikumu, paredzot divus īstenošanas posmus piecu vietā.

1.7 Ņemot vērā iepriekš minētās šaubas, EESK atzinīgi vērtēja Eiropas Parlamenta iniciatīvu, ar kuru tas vēlējās veikt tālāku jautājuma izpēti papildus Eiropas Komisijas veikumam. Tomēr šīs otrās izpētes rezultāti nedeva gaidītos precizējumus.

1.8 Tāpēc EESK pauž bažas, ka atbilstošu datu par dažu ierosināto risinājumu izmaksām/ieguvumiem trūkums, kā arī ievērojams izmaksu palielinājums, kas no tā izriet ražošanas nozarei un līdz ar to arī patērētājiem, vēl vairāk palēninās ES automobiļu parka atjaunošanu, kuru jau tagad ietekmē pašreizējās ekonomiskās krīzes sekas.

1.9 Nobeigumā EESK iesaka dalībvalstu iestādēm, kas atbild par tipa apstiprinājuma kontroli, stingri sekot tam, vai transportlīdzekļi, jo īpaši riepas, kas tiks ievestas Eiropā pēc minētās regulas pieņemšanas, atbildīs drošības prasībām.

2. Ievads.

2.1 Lai gan iepriekšējā desmitgadē transportlīdzekļu drošība un vides aizsardzība ir ievērojami uzlabojusies, tā tomēr pamatoti paliek Eiropas Savienības uzmanības centrā. Sevišķi satraucoši ir joprojām necilie rezultāti transportlīdzekļu piesārņojuma, īpaši CO₂ emisiju, samazināšanas jomā un ceļu satiksmes negadījumu upuru skaits. Katru gadu 27 dalībvalstīs ceļu satiksmes negadījumos iet bojā 44 000 cilvēku un tiek ievainoti 1 700 000 cilvēku (1).

2.2 Kā zināms, ES tiesību akti par tipa apstiprinājumu nosaka precīzus noteikumus mehānisko transportlīdzekļu būvei. Šie noteikumi paredz nodrošināt gan iespējami lielāku drošību mehāniskajā transportlīdzeklī esošajām personām un visiem ceļa lietotājiem, gan vides aizsardzību. Pašlaik tipa apstiprinājuma jomā ir aptuveni 60 pamatdirektīvas, no kurām 50 attiecas uz drošību, bet vairāk nekā 10 attiecas uz vidi. Tās papildina aptuveni 100 grozījumu direktīvas.

2.3 Pētniecība un izstrāde automobiļu nozarē notiek pastāvīgi un ļauj mūsdienās vairāk un labāk izpildīt divas iepriekš

(1) Avots: CARE – Kopienas datubāze, kurā ir apkopoti un analizēti dati par ceļu satiksmes negadījumiem dalībvalstīs.

minētās prasības, piemērojot jaunajām automobiļu sērijām, kā arī, vismaz daļēji, jau reģistrētiem transportlīdzekļiem jaunās tehnoloģijas, kas spēj samazināt satiksmes negadījumu risku un piesārņojumu.

2.4 Saskaņā ar CARS 21 (2) ieteikumiem šīs svarīgās problēmas jārisina, izmantojot integrētu pieeju, lai sasniegtu mērķus, kas ir izdevīgi iedzīvotājiem, videi un rūpniecībai, kā to atgādināja Komisijas priekšsēdētāja vietnieks Verheugen kgs sakarā ar minētās regulas priekšlikuma iesniegšanu. Lai sasniegtu ES drošības un vides aizsardzības mērķus, jāturpina atjaunināt dažādus noteikumus par jaunu mehānisko transportlīdzekļu būvi. Vienlaikus ir arī jāsamazina normatīvais slogs, kas gulstas uz nozari, vienkāršojot, cik vien iespējams, spēkā esošos tiesību aktus. Iepriekš minētajā dokumentā CARS 21 bija ieteikts izmantot arī ANO Eiropas Ekonomikas komisijas (ANO/EEK) noteikumus (3), ja tādi pieejami.

3. Komisijas priekšlikums.

3.1 Regulas priekšlikuma mērķis ir grozīt pašreizējo tiesisko regulējumu par transportlīdzekļu tipa apstiprinājumu, ņemot vērā trīs aspektus: **vienkāršošana, modernas drošības sistēmas un prasības attiecībā uz riepiem.**

Apskatot precīzāk, regulas priekšlikums paredz tālāk tekstā minētos pasākumus.

3.1.1 Grozīt spēkā esošos noteikumus par transportlīdzekļu un sastāvdaļu drošības tipa apstiprinājumu.

Komisija vēlas atcelt vairāk nekā 150 spēkā esošās direktīvas, aizvietojot tās ar vienu Padomes un Parlamenta regulu, kas tiktu pieņemta visā ES.

3.1.2 Ieviest šādas drošības prasības:

- no 2012. gada būs obligāta **elektroniskās stabilitātes kontroles** (*Electronic Stability Control – ESC*) sistēmu uzstādīšana jaunajās pasažieru automobiļu un vieglo kravas automobiļu sērijās. Visi jaunie automobiļi būs ar to aprīkoti līdz 2014. gadam. ESC iedarbojas uz bremzēšanas un vilces sistēmām, lai palīdzētu autovadītājam saglabāt automobiļa vadību kritiskās situācijās (piemēram, tādās, kas rodas sliktā ceļu stāvokļa dēļ vai pagriezienos pārāk liela ātruma dēļ);
- no 2013. gada būs obligāta **uzlabotu avārijas bremzēšanas sistēmu** (*Advanced Emergency Braking Systems – AEB*) uzstādīšana lielizmēra transportlīdzekļiem, kas izmanto sensorus, lai autovadītāju brīdinātu, ka transportlīdzeklis ir pārāk tuvu priekšā esošajam transportlīdzeklim, un dažās situācijās

(2) COM(2007) 22 galīgā redakcija “Konkurētspējīgas autobūves nozares tiesiskais regulējums 21. gadsimtam”, 2007. gada 7. februāris.

(3) ANO Eiropas Ekonomikas komisija (Ženēva) veicina 56 dalībvalstīs sadarbību un integrāciju, izstrādājot kopīgus standartus un noteikumus, tostarp mehānisko transportlīdzekļu tipa apstiprinājuma jomā.

iedarbina avārijas bremzi, lai novērstu vai mazinātu sadursmes sekas. Visi jaunie transportlīdzekļi būs ar to aprīkoti līdz 2015. gadam;

- no 2013. gada būs obligāta **joslu uzraudzības sistēmu** (*Lane Departure Warning Systems – LDWS*) uzstādīšana lielizmēra transportlīdzekļiem. Tās ļaus brīdināt autovadītāju, ka transportlīdzeklim draud netīša novirzīšanās no ceļa joslas, sevišķi ja tas notiek autovadītāja neuzmanības dēļ. Visi jaunie transportlīdzekļi būs ar to aprīkoti līdz 2015. gadam ⁽⁴⁾.

3.1.3 Jaunas prasības riepām ⁽⁵⁾:

- no 2012. gada būs obligātas **riepas ar zemu rītes pretestību** (*Low Rolling Resistance Tyres – LRRR*), kuras samazina degvielas patēriņu, samazinot kustības pretestību, kas rodas riepu rītē galvenokārt rīteņa, riepas vai ceļa deformācijas dēļ;
- no 2012. gada būs obligātas **automobiļu riepu spiediena kontroles sistēmas** (*Tyre Pressure Monitoring Systems – TPMS*), kuras brīdina autovadītāju, ka riepas spiediens ir zemāks par optimālo;
- **trokšņa līmeņa samazināšana** saskaņā ar regulas priekšlikuma I pielikumu;
- **saķere ar mitru ceļu** saskaņā ar regulas priekšlikuma I pielikumu.

4. Vispārīgas piezīmes.

4.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu noteikt saskaņotus mehānisko transportlīdzekļu būves noteikumus, lai

- (4) Drošības prasību obligātas ieviešanas datumu kopsavilkums:
 - ESC: 29.10.2012. – jauna automobiļu tipa apstiprinājums; 29.10.2014. – jauniem automobiļiem;
 - AEBS: 29.10.2013. – jauna automobiļu tipa apstiprinājums; 29.10.2015. – jauniem automobiļiem;
 - LDWS: 29.10.2013. – jauna automobiļu tipa apstiprinājums; 29.10.2015. – jauniem automobiļiem.
- (5) Lai būtu skaidrāk, turpmāk ir minēti datumi, kad Komisija paredzējusi ieviest prasības attiecībā uz riepām:
 - 2012. g. – jauna tipa apstiprinājums tikai C1 klases riepām, kas atbilst prasībām par saķeri ar mitru ceļu; jauna tipa apstiprinājums C1, C2 un C3 klases riepām, kuras atbilst riepu rītes pretestības (1. posms) un ārējā rītes trokšņa prasībām;
 - 2014. g. – jauna reģistrācija tikai C klases riepām, kas atbilst prasībām par saķeri ar mitru ceļu, un C1 un C2 klases riepām, kuras atbilst riepu rītes pretestības prasībām (1. posms);
 - 2016. g. – visu jauna tipa apstiprinājums C1, C2 un C3 klases riepām, kas atbilst riepu rītes pretestības (2. posms) prasībām. ES tirgū varēs reģistrēt un pārdot tikai C1, C2 un C3 klases riepas, kas atbilst ārējā rītes trokšņa prasībām;
 - 2018. g. – ES tirgū varēs reģistrēt un pārdot tikai C1 un C2 klases riepas, kas atbilst riepu rītes pretestības (2. posms) prasībām;
 - 2020. g. – ES tirgū varēs reģistrēt un pārdot tikai C3 klases riepas, kas atbilst riepu rītes pretestības (2. posms) prasībām.

nodrošinātu iekšējā tirgus sekmīgu darbību, vienlaikus paredzot augsta līmeņa drošību un vides aizsardzību.

4.2 EESK uzskata, ka pēc atceļamo direktīvu un to atceļšanas ietekmes rūpīgas izpētes varētu izrādīties, ka minētās regulas priekšlikums ir optimālais instruments, lai palielinātu aktīvu un pasīvu drošību, samazinot ceļa negadījumus, kā arī paredzētu tādu noteikumu ieviešanu, kas ļauj samazināt CO₂ emisiju.

4.3 EESK atzīst, ka izvēlēta risinājuma mērķis ir panākt maksimālu vienkāršošanu, sniedzot priekšrocības galvenokārt valsts iestādēm un ražošanas nozarei. Tomēr EESK uzskata, ka tiesību aktu vienkāršošana nevar aprobežoties ar spēkā esošo procedūru apvienošanu sava veida pamatregulā par drošību. Turklāt EESK uzskata, ka, lai nodrošinātu saskaņotību un novērstu jauno procedūru pārklāšanos, kas nevis atvieglo, bet gan var palielināt slogu administrācijām un izgatavotājiem, jāņem vērā jaunās pamatdirektīvas par Eiropas tipa apstiprināšanu (2007/46/EK) ⁽⁶⁾ ieviešanas sekas.

4.4 EESK piekrīt Komisijas formulētajam principam, ka transportlīdzekļu tipa apstiprinājuma īpašo, jauno prasību ieviešanas laika grafikā jāņem vērā šo prasību tehniskā iespējamība. Prasībām sākotnēji jāattiecas tikai uz jauniem transportlīdzekļu tipiem. Pašreizējiem transportlīdzekļu tipiem jādod papildu laiks, lai panāktu to atbilstību prasībām.

4.5 Runājot par prasībām attiecībā uz riepām, nevajag aizmirst, ka riepas ir vienīgais elements, kas nodrošina saikni starp automobili un ceļu. Tādēļ to drošības rādītājiem jābūt prioritāriem salīdzinājumā ar citiem mērķiem. Tāpēc EESK uzskata, ka

- jānodrošina, ka paredzētais ekoloģisko rādītāju uzlabojums nevajina automobiļu lietotāju un iedzīvotāju drošības prasības, kas ir tikpat svarīgas;
- jāizmanto integrēta pieeja, lai netiktu samazināti riepu darbības vispārējie rādītāji (rītes pretestība, saķere ar mitru ceļu u.c.), vēloties sasniegt vienu, lai arī svarīgu, mērķi, proti, riepu trokšņa samazinājumu.

4.6 Tāpēc EESK rodas šaubas par Komisijas uzdevumā veiktā ietekmes novērtējuma efektivitāti un atzinīgi vērtēja EP lēmumu veikt citu neatkarīgu pētījumu. EESK uzskata, ka ietekmes novērtējumā izmantotie dati varēja izkropļot tā rezultātus.

⁽⁶⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 5. septembra Direktīva 2007/46/EK, ar ko izveido sistēmu mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju, kā arī tādiem transportlīdzekļiem paredzētu sistēmu, sastāvdaļu un atsevišķu tehnisku vienību apstiprināšanai.

4.7 Diemžēl jānorāda, ka Eiropas Parlamenta pasūtītais pētījums, kas tika publicēts 2008. gada novembrī ⁽⁷⁾, nesniedz atbildes uz jautājumiem un neklidē šaubas, kuras EESK minēja gan saistībā ar administratīvajiem un tehniskajiem aspektiem, gan Komisijas priekšlikuma izmaksu/ieguvumu precīzāku novērtējumu.

4.7.1 Minētajā pētījumā tiek aplūkotas vienīgi riepas un riepu spiediena kontroles sistēmas (TPMS). Runājot par TPMS, var diskutēt par pētījumā doto priekšroku "tiešai" sistēmai, kas ir dārgāka par "netiešo" sistēmu, par kuru būs runa tālāk tekstā. Vienlaikus tajā nav nekādas informācijas par citām uzlabotām drošības sistēmām un par ierosinātās vienkāršošanas ietekmi.

4.8 Šajā sakarā EESK uzskata, ka papildu izmaksas, kas radīsies nozarei un līdz ar to arī patērētājiem, ja regulu īsteno pašreizējā redakcijā, nekompensēs attiecīgi uzrādītos ieguvumus. Tas rada acīmredzamu risku vēl vairāk palēnināt automobiļu parka atjaunošanu (vidējais vecums 8 gadi), kuru jau tagad ietekmē pašreizējās ekonomiskās krīzes sekas.

4.9 Turklāt, lai nodrošinātu konkurētspējīgu Eiropas rūpniecību, kurai ir izcili sasniegumi drošības jomā, EESK uzskata, ka jāpieņem regula, kas kopumā nekropļo konkurenci par labu trešās valstīs esošiem izgatavotājiem, kuru izmaksas ir zemākas, bet bieži vien arī kopējais drošības līmenis ir ievērojami zemāks. Tas nozīmē, ka jākontrolē, lai importētie transportlīdzekļi un jo sevišķi riepas atbilstu visām regulā paredzētajām prasībām.

4.10 EESK uzskata, ka atbilstoši jāizvērtē regulas ietekme uz visu riepu ražošanas nozari. Kā liecina sākotnējā analīze, varētu tikt apdraudēta mazo un vidējo tirdzniecības uzņēmumu ekonomiskā ilgtspēja. Krājumu pārpalikums, kas paredzams, ja noteikumi stāsies spēkā Komisijas ierosinātajā datumā, varētu radīt grūtības tirdzniecības ķēdē. Nešķiet, ka lielākā daļa nozares uzņēmumu, kas pārsvarā ir mazie uzņēmumi, kuri nespēj darboties starptautiskā tirgū, varētu realizēt krājumus, kas dažkārt ir ievērojamā apjomā.

4.11 Pat ja jautājums neskar Kopienas ekskluzīvo kompetenci, EESK piekrīt Komisijai, kas, vēloties nepieļaut šķēršļu veidošanu vienotajā tirgū un apzinoties regulas priekšlikuma pārrobežu sekas, uzskata, ka priekšlikuma mērķus nevar sasniegt dalībvalstis vienas pašas un ir vajadzīgi Eiropas līmenī saskaņoti saistoši pasākumi.

4.12 EESK nešaubīgi atbalsta priekšlikumu, saskaņā ar kuru dalībvalstis nosaka sankcijas, kas jāpiemēro minētās regulas pārkāpšanas gadījumā, un jāraugās, lai šīs sankcijas būtu efektīvas, samērīgas un preventīvas.

4.13 Turklāt EESK atzinīgi vērtē izvēlēto likumdošanas instrumentu, proti, regulu, kas visās dalībvalstīs nodrošina konkrētus piemērošanas termiņus un veidus. Tehniska rakstura tiesību aktam šis aspekts ir sevišķi svarīgs. Turklāt tas, ka arī šajā gadījumā tika izvēlēta dalīto līmeņu pieeja, ļauj noteikt pamatnoteikumus regulā, ko pieņem koplēmuma procedūrā, atstājot tehniskākus aspektus otrai regulai, kuru pieņem saskaņā ar komitoloģijas procedūru.

5. Īpašas piezīmes.

5.1 EESK atbalsta jebkuru iniciatīvu, kas vērsta uz tiesību aktu vienkāršošanu. Tomēr, kā jau iepriekš teikts, tā stipri iebilst pret izvēlētiem veidiem, kā to panākt. EESK uzskata, ka vienkāršošanai jābūt reālai, t.i., minētajai regulai nav jābūt iepriekšējo dokumentu apvienojumam, bet jebkurā gadījumā tai jānovērš papildu slogs sertifikācijas iestādēm.

5.2 EESK uzskata, ka apstiprināšanas procesa un procedūru vienkāršošanu, ko paredz Komisija, ieviešot saskaņotas prasības, var panākt, jau iepriekš minētās Direktīvas 2007/46/EK ⁽⁸⁾ par Eiropas tipa apstiprināšanu IV pielikumā iekļaujot pašreizējos un nākamās ANO/EEK noteikumus. Tam jānotiek pakāpeniski (sevišķi gadījumos, kad regulu prasības ir stingrākas un ir vajadzīgs noteikts sagatavošanās laiks ⁽⁹⁾, lai izstrādājumu pielāgotu), un šīs prasības jāpielāgo tehniskajai attīstībai.

5.2.1 Šādi pasākumi nav minēti regulas ietekmes novērtējuma (c) risinājumā ("aizstāt visas direktīvas ar regulas priekšlikumu"), bet gan (b) risinājumā, kurā tiek aicināts "pārskatīt katru direktīvu, kad tajā ir jāveic grozījumi, un tad lemt, vai ir atbilstīgi to aizstāt". Turklāt paskaidrojums, kas ietekmes novērtējumā dots attiecībā uz (c) risinājuma izvēli, nešķiet pietiekami pamatots ("tas ir visātrākais veids, kā vienkāršot spēkā esošās reglamentatīvās normas un kas ir saskaņā ar CARS 21 ieteikumiem"), kā arī netiek pietiekami ņemti vērā citi svarīgi CARS 21 elementi, piemēram, ilgtspēja, atsaucē uz ANO/EEK un vajadzība nodrošināt atbilstošu sagatavošanās laiku rūpniecības nozares pārstāvjiem, uz kuriem attiecas šie noteikumi.

5.2.2 Pieņemot (c) risinājumā minēto izvēli, regulas darbība būtu efektīva, ja nebūtu līdzvērtīgu ANO/EEK noteikumu vai ja būtu vajadzīgas uzstādīšanas prasības, kas nav paredzētas ANO/EEK noteikumos, piemēram, riepu gadījumā.

⁽⁷⁾ "Type approval requirements for the general safety of motor vehicles" (IP/A/IMCO/ST/2008-18).

⁽⁸⁾ Direktīva 2007/46/EK, IV pielikums "Transportlīdzekļu EK tipa apstiprinājuma prasības".

⁽⁹⁾ Laiks, kas nepieciešams, lai rūpniecības nozarē ieviestu jebkādas jaunas prasības attiecībā uz produkta konstrukciju.

5.3 Runājot par alternatīviem risinājumiem, EESK uzskata, ka ir iespējams kompromiss, proti, lai regulas īstenošana būtu efektīva, jānosaka spēkā stāšanās datums, tādējādi izvairoties no ierosinātās regulas radītajām problēmām un novēršot risku, ka, pārņemot ANO/EEK noteikumus, varētu rasties neatbilstība prasībām (vai piemērošanas datumiem), kādas ir paredzētas atceļamajās direktīvās.

5.4 Tātad, runājot par administratīvajiem aspektiem, EESK uzskata, ka pēc IV pielikumā minēto direktīvu izpētes ir lietderīgi un ieteicams nodrošināt, neraugoties uz regulas vai tās daļu spēkā stāšanos, regulas atbilstību aizstājamajās direktīvās paredzētajiem īstenošanas datumiem un ņemt vērā pārejas noteikumus, kas minēti ANO/EEK noteikumos, ar kuriem direktīvas tiks aizstātas.

5.5 Turklāt EESK uzskata, ka "uzlabotas drošības tehnoloģijas" nav jāiekļauj "horizontālā" regulā, bet gan jāizskata atsevišķos priekšlikumos, pieņemot jaunus ANO/EEK noteikumus un/vai grozot spēkā esošos. Abos gadījumos priekšlikumi jāizskata un jāapspriež attiecīgajās Ženēvā esošās ANO/EEK tehniskajās grupās (darba grupa trokšņu jautājumos, rites un bremzēšanas jautājumos, pasīvās drošības jautājumos⁽¹⁰⁾), jo tās var tehniski pareizi novērtēt ierosinātās drošības sistēmas. Līdzīga procedūra būtu jāpieņem Komisijas norādītajos gadījumos, kad ANO/EEK nav paredzējis precīzas prasības, kas savukārt minētas EK direktīvās.

5.6 Runājot par uzlaboto ceļu drošības sistēmu aspektiem, EESK jo īpaši vērs uzmanību uz turpmāk tekstā minētajiem aspektiem.

5.6.1 **Elektroniskās stabilitātes kontrole.** Tās dēļ Ženēvā grozīja noteikumus, un tā ir iekļauta M2, N2, M3, N3⁽¹¹⁾ kategorijas transportlīdzekļiem. EESK uzskata, ka grafikam jābūt tādā pašam kā 12.4.1. tabulā, kas izstrādāta ANO/EEK noteikumiem Nr. 13⁽¹²⁾. Minētie noteikumi paredz pakāpenisku ieviešanu no 2009. gada jūlija līdz 2016. gada jūlijam atkarībā no transportlīdzekļa tipa.

⁽¹⁰⁾ Ženēvā esošās ANO/EEK tehniskās grupas šādos jautājumos: rite un bremzēšana (GRRF), trokšnis (GRB), apgaismojums un gaismas signāli (GRE), vispārējo drošības noteikumi (GRSG), piesārņojums un enerģija (GRPE), pasīvā drošība (GRSP).

⁽¹¹⁾ N kategorijas transportlīdzekļi ir kravas automobiļi ar vismaz četriem riteņiem. Tos iedala trīs klasēs N1, N2 un N3 pēc maksimālā svara: N1 < 3 500 kg, N2 < 12 000 kg, N3 > 12 000 kg. N1 klasi iedala pēc svara 3 apakšklasēs: NI, NII un NIII (arī atkarībā no maksimālā svara). M kategorija ir pasažieru transportlīdzekļi, kam ir vismaz četri riteņi. Tos iedala trīs klasēs (M1, M2 un M3), pamatojoties uz vietu skaitu un maksimālo svaru: M1 < 9 vietas, M2 > 9 vietas un < 5 000 kg, M3 > 9 vietas un > 5 000 kg. O kategorijas transportlīdzekļi ir automobiļi ar piekabi.

⁽¹²⁾ ANO/EEK Regula Nr. 13 par smago kravas transportlīdzekļu bremzēšanas sistēmu.

5.6.2 **Uzlabota avārijas bremzēšanas sistēma (AEBS).** Ražošanas nozare var attīstīt obligātas sistēmas tikai tad, ja tās rīcībā ir skaidri noteiktas tehniskās specifikācijas. Kā liecina pieejamā informācija, AEBS gadījumā tādu nav. Nevar noteikt ieviešanas termiņu sistēmai, ja tai nav tehniskās specifikācijas. Pirms ieviešanas jāveic atbilstošs ietekmes novērtējums, kurā iekļautas rūpīgi izvērtētas izmaksas un ieguvumi.

5.6.2.1 Uzlabotās avārijas bremzēšanas sistēmas definīcija regulas priekšlikuma 3. pantā ir pārāk plaša un var ietvert arī sistēmas, kas nav pietiekami drošas. Tās var apdraudēt drošību vēl nepārbaudītas tehnoloģijas dēļ. Jāparedz atbilstoši izpētes un izstrādes pasākumi, kā arī pietiekami ilgs sagatavošanās laiks.

5.6.3 Noteikumi par AEBS attiecas uz M2, M3, N2 un N3 kategoriju. Daudzos gadījumos N1 kategorijas vieglajiem kravas automobiļiem ir varianti, kas atbilst augstākām kategorijām (N2, M2 un M3). Tas nozīmē, ka jādažādo kategorijas smagākiem automobiļiem, kuru izmērs ir relatīvi mazs. EESK uzskata, ka AEBS prasības ir lietderīgi attiecināt tikai uz smagajiem kravas transportlīdzekļiem vai vismaz uz transportlīdzekļiem, kuru pilnā masa pārsniedz 7,5 t, un būtu jāizvērtē iespēja tos neattiecināt uz īpašām kategorijām, piemēram, maršrutu autobusiem, atkritumu savākšanas un citiem publiskiem transportlīdzekļiem, kuri brauc ar ierobežotu ātrumu.

5.6.4 **Joslu uzraudzības sistēmas (LDWS).** EESK uzskata, ka šajā sakarā jāmin tie paši apsvērumi kā AEBS gadījumā:

- vajadzīgas tehniskās specifikācijas, kas jānosaka ANO/EEK Ženēvā;
- tehniskā dažādošana atbilstīgi transportlīdzekļa kategorijai;
- izmaksu/ieguvumu izvērtējums un izņēmumi dažām īpašām kategorijām.

5.7 Nobeigumā EESK uzskata, ka ir pārāgrī ieviest **AEBS** un **LDWS**, kas līdz šim ir piemēroti tikai lielas kravnesības automobiļiem. Vēl ir vajadzīgs izpētes un izmēģinājuma periods, lai novērtētu, kādas ir reālas minēto sistēmu priekšrocības. Tas ļautu arī iegūt noderīgu informāciju par to tālāku izmantošanu vieglajos automobiļos.

5.8 **Riepu spiediena kontroles sistēma (TPMS).** Tā kā GRRF⁽¹³⁾ neformālā grupa pašlaik izskata šīs sistēmas tehniskās prasības, Komiteja aicina Komisiju pirms lēmuma pieņemšanas sagaidīt minētas grupas darba rezultātus (tajos būs ņemtas vērā arī trešās valstīs spēkā esošās prasības). Lai turpmāk vēl vairāk

⁽¹³⁾ GRRF – darba grupa rites un bremzēšanas jautājumos.

nepalielinātu automobiļu izmaksas, būtu vēlams izvēlēties jutības mērīšanu, kas ļautu piemērot arī "netiešo" sistēmu, ņemot vērā tās daudzus pozitīvos aspektus, no kuriem pirmais ir spēja darboties arī riepu nomaiņas gadījumā. "Tiešās" sistēmas gadījumā ir vajadzīgs sensors katrai rīepai. Tāpēc, nomainot rīepas, būs jāaizvieto arī sensori vai tie jānoņem, jāpielāgo un jāuzstāda no jauna. Tas ir dārgs un grūti veicams pasākums, jo pastāv liels risks, ka sensori, kas nav redzami no ārpusēs, var tikt bojāti.

5.9 Runājot par tehniskajām prasībām attiecībā uz rīepām, EESK norāda uz šādiem aspektiem.

- **Troksnis.** Ierosinātie trokšņa samazināšanas līmeņi varētu izraisīt gan transportlīdzekļu, gan patērētāju drošības pazemināšanos, kurpretim samazinot ātrumu blīvas satiksmes vietās un/vai atjaunojot ceļa segumu varētu panākt 3–4 reizes lielāku trokšņa samazinājumu. Turklāt, piemēram, C3 klases rīepu gadījumā, būtu grūti sasniegt samazinājumu par 3dB, nesamazinot pašu rīepu saķeres īpašības. C3 klasei, kas atbilst vilces rīepām, jābūt ar "agresīvu" protektoru, lai būtu laba saķere uz slīdošām virsmām.
- **Rītes pretestība.** Jāpārskata īstenošanas termiņi C1 un C2 klases gadījumā. Savukārt, ņemot vērā C3 klases rīepu īpašo veidu, jāveic jauni pētījumi vai arī ieviešana jāpārceļ uz vēlāku laiku, lai veiktu jaunu ietekmes novērtējumu.
- **Saķere ar mitru ceļu.** Komisijas priekšlikums ieviest obligātas prasības, pamatojoties uz ANO/EEK noteikumiem Nr. 117 ⁽¹⁴⁾, jāīsteno ierosinātajā redakcijā.

Brisele, 2009. gada 14. janvārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

5.10 EESK uzsver, ka regulas priekšlikumā ir paredzētas izmaiņas ik pēc diviem gadiem. Tas nesakrīt ar rīepu ražošanas nozarei nepieciešamo sagatavošanās laiku. Tas nekādā gadījumā neatbilst tiesību aktu labākas izstrādes principam. Tāpēc EESK atbalsta nozāres ierosinājumu, kas paredz ievērot Komisijas priekšlikumā izvirzītos termiņus un vienkāršot priekšlikumu, paredzot divus īstenošanas posmus (2012–2016 un 2016–2020) pašlaik plānoto piecu vietā. Tas ļautu efektīvāk pārvaldīt tipa apstiprinājuma procesus, loģistiku un iespējamos krājumus.

5.11 Cits aspekts, kas jānoskaidro, skar atjaunoto rīepu jautājumu. Šā rīepu veida definīcija (ANO/EEK noteikumi Nr. 109) attiecas uz ražošanas vietām, nevis uz pašām rīepām. Ir acīmredzamas grūtības definēt rīepas "veidu" saskaņā ar jaunajām prasībām (piemēram, attiecībā uz troksni) rūpnīcā, kurā atjauno visdažādāko rīepu veidus. EESK uzskata, ka uz minēto nozari nevajadzētu attiecināt regulu, ņemot vērā ārkārtējās grūtības un milzīgos izdevumus, kas gultos uz uzņēmumiem, visbiežāk MVU. Tomēr ir stingri jāievēro visas paredzētās drošības prasības.

5.12 Nobeigumā EESK aicina Komisiju izvērtēt, vai ražošanas datumu ir lietderīgi uzskatīt par atsauces datumu, no kura jāpiemēro prasības attiecībā uz rīepām. Ražošanas datums ir viegli atpazīstams tirgotājiem, patērētājiem un valsts iestādēm, jo šis datums obligāti jānorāda uz visām rīepām, kuras pārdod Eiropas Savienības tirgū. Tieši šim, nevis apgrozībā laišanas vai pārdošanas datumam vajadzētu būt pierādījumam, ka rīepas atbilst jaunajām spēkā esošajām prasībām.

⁽¹⁴⁾ ANO/EEK noteikumi Nr. 117 "Vienotie noteikumi par pneimatisko detaļu atbilstību prasībām par rītes radīto troksni un saķeri ar mitru virsmu".

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Vispirms domāt par mazākajiem": Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akts "Small Business Act"

COM(2008) 394 galīgā redakcija

(2009/C 182/06)

Ziņotājs: **MALOSSE KGS**

Līdzziņotājs: **CAPPELLINI KGS**

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 25. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Vispirms domāt par mazākajiem": Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akts "Small Business Act"

COM(2008) 394 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 6. janvārī. Ziņotājs – MALOSSE kgs un līdzziņotājs – CAPPELLINI kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 450. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 14. un 15. janvārī (14. janvāra sēdē), ar 112 balsīm par, 10 balsīm pret un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums un secinājumi.

1.1 Savos iepriekšējos atzinumos INT/390 un INT/394 ⁽¹⁾ EESK jau puda atbalstu vērienīgam Eiropas Mazās uzņēmējdarbības aktam atbilstoši izaugsmes un nodarbinātības potenciālam, ko veido 23 miljoni ES mazo un vidējo uzņēmumu un tie, kas vēl tiks nodibināti.

1.2 Neraugoties uz labo gribu un veiksmīgiem projektiem (piemēram, Eiropas privātais uzņēmums, maksājuma termiņi), EESK uzskata, ka Eiropas Komisijas projekts nav pietiekami vērienīgs, lai risinātu šo problēmjaucājumu, īpaši ņemot vērā pašreizējo ekonomikas un finanšu situāciju.

1.3 EESK ierosina vērienīgu Eiropas Mazās uzņēmējdarbības aktu, kurā iekļauts:

— juridiski saistošs instruments principa "Vispirms domāt par mazākajiem" piemērošanai, lai maksimāli nodrošinātu minēto pārvaldības principu efektīvu un konkrētu īstenošanu Kopienas, dalībvalstu un reģionālajā līmenī;

— ceļvedis, kurā paredzēti precīzi termiņi un atbilstīgi līdzekļi, lai īstenotu Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akta konkrētos un vērienīgos nosacījumus;

(1) EESK izpētes atzinums par tematu "Dažādi politiski pasākumi, izņemot atbilstoša finansējuma piešķiršanu, kuru mērķis ir veicināt mazo un vidējo uzņēmumu izaugsmi un attīstību" (OV C 27, 3.2.2009., 7. lpp.) un EESK izpētes atzinums par tematu "Starptautiskais publiskais iepirkums" (OV C 224, 30.8.2008., 32. lpp.).

— konkrētas saistības birokrātijas mazināšanai un īpaši "vienas reizes" principa piemērošanai administratīvo formalitāšu kārtošānā;

— Eiropas Komisiju dienestu pārstrukturēšana, lai nodrošinātu MVU sarunu partneri un līdzekļus uzņēmumu attīstībai Eiropas mērogā;

— Eiropas instrumenti, kas varētu sekmēt kapitalizāciju, tīklu izveidošanu, ieguldījumus un mūžizglītību mazajos un vidējos uzņēmumos;

— visu Eiropas politiku saskaņota politiska struktūra, kurā mazais un vidējais uzņēmums tiek uzskatīts par normu, nevis izņēmumu;

— Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akta mērķu izstrāde dalībvalstu līmenī, tai skaitā likumdošanas līmenī;

— pastāvīga konsultēšanās ar starpniekorganizācijām un sociālajiem partneriem.

2. Ievads.

2.1 Eiropas Savienības prezidējošā valsts Francija aicināja Eiropas Savienību apsvērt iespēju izstrādāt Eiropas Mazās uzņēmējdarbības aktu, par piemēru ņemot ASV spēkā esošo likumu MVU atbalstam. Ideju par Mazās uzņēmējdarbības akta izstrādi 2005. gadā minēja gan EESK ⁽²⁾, gan arī Eiropas Parlaments.

(2) Sk. EESK atzinumu CESE (ziņotāja: *Faes kdze*, OV C 256, 27.10.2007., 8. lpp.).

2.2 Jāatgādina, ka ar minēto ASV likumu izveidoja pārvaldi (*Small Business Administration*), kuras uzdevums ir sniegt atbalstu Amerikas Savienoto Valstu MVU, un ievieša pasākumus, lai veicinātu mazo uzņēmumu dibināšanu un attīstību, īpaši mazākumtautību, sievietes un jauniešu vidū. ASV Mazās uzņēmējdarbības aktā paredzēti arī pasākumi, lai veicinātu MVU dalību ASV federālās valdības un tās dažādo aģentūru publiskā iepirkuma procedūrā.

2.3 Dziļā ekonomikas un finanšu krīze, kas pašlaik skar Eiropas Savienību un visu pasauli, visvairāk ietekmē tieši uzņēmumus, īpaši MVU, kam ir izšķiroša nozīme darba vietu radīšanā un ekonomikas atveseļošanā. Ja Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akts būtu vērienīgāks, tas varētu būt par pamatu jaunai ES ilgtermiņa stratēģijai ieguldījumu, izaugsmes un nodarbinātības jomā.

2.4 EESK nostāja šajā jautājumā nesen atspoguļota divos atzinumos:

- izpētes atzinumā par tematu “Dažādi politiski pasākumi, kuru mērķis ir veicināt MVU izaugsmi un attīstību”⁽³⁾, kas sagatavots pēc prezidentvalsts Slovēnijas pieprasījuma un kurā ierosināta Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akta konkrēta izstrāde, ne tikai kā vienkāršs politisks paziņojums;
- izpētes atzinumā par tematu “Starptautiskais publiskais iepirkums”⁽⁴⁾, kas sagatavots pēc prezidentvalsts Francijas pieprasījuma. Šis atzinums nepārprotami atsaucas uz notiekošajām sarunām, kuru mērķis ir pārskatīt Pasaules Tirdzniecības organizācijas (PTO) nolīgumu par publisko iepirkumu (NPI), un tajā galvenokārt tika ierosināts izveidot vērienīgu ceļvedi Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akta īstenošanai.

2.5 EESK atzinīgi vērtē Mazās uzņēmējdarbības aktā iekļautās mērķtiecīgās iniciatīvas, tomēr pauž nožēlu par Komisijas dokumenta formu (vienkāršs paziņojums), jo tajā nav paredzētas nedz saistības attiecībā uz īstenošanas termiņiem un līdzekļiem, nedz priekšlikumi, kas nodrošinātu principa “Vispirms domāt par mazākajiem” efektīvu īstenošanu.

2.6 Komiteja pauž nožēlu, ka attiecībā uz principu “Vispirms domāt par mazākajiem” nav paredzēts īpašs normatīvais akts, kas nodrošinātu minētā principa sistemātisku piemērošanu likumdošanas procesā un tā īstenošanu. EESK uzskata, ka saistošā dimensija ir ļoti svarīga mazajiem uzņēmumiem labvēlīgu pārvaldības

⁽³⁾ EESK izpētes atzinums par tematu “Dažādi politiski pasākumi, izņemot atbilstoša finansējuma piešķiršanu, kuru mērķis ir veicināt mazo un vidējo uzņēmumu izaugsmi un attīstību” (OV C 27, 3.2.2009., 7. lpp.).

⁽⁴⁾ EESK izpētes atzinums par tematu “Starptautiskais publiskais iepirkums” (OV C 224, 30.8.2008., 32. lpp.).

principu īstenošanā. Šā principa piemērošana praksē un tā izpausmes visos Kopienas, dalībvalstu un vietējā līmeņa tiesību aktu un politikas izstrādes posmos būtu jānodrošina ar tiesību aktu vai šim mērķim paredzētu instrumentu.

2.7 Komiteja pauž dziļu nožēlu, ka tās ierosinātais saistošais ceļvedis neguva atbalstu, neraugoties uz to, ka attiecībā uz darba programmu un prioritātēm nebija jāpiemēro likumdošanas procedūras, jo šīs prioritātes jau ir iekļautas pieņemtajās programmās vai arī var tikt tajās iekļautas, piemēram, pārskatot programmas termiņa vidū. Daudzi no ierosinātajiem konkrētajiem pasākumiem jau tiek izstrādāti vai arī par tiem paziņots jau pirms ilga laika. Par to liecina nozīmīgākie un noderīgākie priekšlikumi, piemēram, Eiropas privātā uzņēmuma statuss, direktīva par maksājumu termiņiem, pazemināta PVN likme vai grupālais atbrīvojums attiecībā uz valsts atbalstu.

2.8 Mazās uzņēmējdarbības aktā ir skaidri jānošķir, no vienas puses, mazie ģimenes vai amatniecības un vietēja mēroga uzņēmumi, kuri veido MVU vairākumu un kuru lielākā daļa nevēlas palielināt uzņēmumu, lai saglabātu kontroli pār to, un, no otras puses, vidējie un mazie uzņēmumi ar lielu izaugsmes potenciālu, kurus var dēvēt par “priekšgājējiem”. Šajā sakarā īpaša uzmanība jāvelta mazajiem un vidējiem uzņēmumiem reģionos, kuros novērojami strukturāli trūkumi, īpaši salu un kalnu reģionos, kā arī reģionos ar mazu iedzīvotāju blīvumu.

2.9 Šajā sakarā EESK saņēma pieprasījumu sniegt atzinumu par Komisijas paziņojumu. Lai to labāk sagatavotu, EESK sadarbībā ar Amatnieku apvienību pastāvīgo asambleju 2008. gada 7. oktobrī Parīzē rīkoja uzklaušanās sanāksmi.

3. EESK 1. ieteikums: principa “Vispirms domāt par mazākajiem” piemērošanai ir nepieciešams juridiski saistošs instruments.

3.1 Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akts nedrīkst aprobežoties ar kārtējo atzišanu politikas līmenī; tā īstenošana jānodrošina ar saistošu tiesību aktu.

3.2 EESK vēlreiz apliecina agrāk pausto nostāju (atzinumā INT/390) attiecībā uz principu “Vispirms domāt par mazākajiem” un prasa, lai tas tiktu izstrādāts saistoša dokumenta formā (rīcības kodekss, iestāžu nolīgums, Padomes lēmums) un lai tā izstrādē iesaistītos Eiropas Parlaments, Komisija un Padome. Viena no iespējām, proti, iestāžu nolīgums, kas balstās uz tādu pašu juridisko pamatu kā 2003. gadā parakstītais iestāžu nolīgums par Tiesību aktu labāku izstrādi, šķiet, varētu būt risinājums, ko līdzās citiem risinājumiem EESK varētu apskatīt sīkāk. Šim saistošajam tiesību aktam būtu jānodrošina, lai

3.2.1 **tiesību akti visos līmeņos tiktu izstrādāti, ņemot vērā dažādu MVU kategoriju atšķirīgās situācijas un īpašās vajadzības;** pirms jebkura jauna Eiropas tiesību akta pieņemšanas attiecībā uz uzņēmumiem, ir jākonsultējas ar attiecīgajām

starpniekorganizācijām, tai skaitā ar sociālajiem partneriem un sociālās ekonomikas organizācijām, kam 12 nedēļu laikā (nevis 8 nedēļu laikā, kā ierosināja Eiropas Komisija) jāsniedz atbilde;

3.2.2 izmaiņas tiesību aktos attiecībā uz uzņēmumiem neiktu veiktas pārāk bieži (jābūt vismaz 6 gadu intervālam). Vajadzētu arī ierosināt, lai visi jaunie tiesību akti, kuros ir saistoši noteikumi, stātos spēkā katra gada 1. janvārī, bet tiesību akti, kuros paredzēta sloga samazināšana vai vienkāršošana, stātos spēkā uzreiz un jebkurā brīdī;

3.2.3 visos likumdošanas līmeņos tiktu ievēroti šādi četri pamatprincipi:

- obligāta prasība sistemātiski veikt novērtējumu par jebkura jauna tiesību akta ietekmi uz MVU; nevienam tiesību aktu nedrīkstētu pieņemt, pirms nav veikts novērtējums par tā ietekmi uz dažādām MVU kategorijām,
- proporcionalitātes princips sistemātiski jāpiemēro dažādu veidu uzņēmumiem,
- “vienas reizes” princips attiecībā uz uzņēmumiem pieprasītājām formalitātēm,
- aizsardzības un piesardzības princips, lai novērstu jebkuru papildu ierobežojošu tiesību aktu.

3.2.4 tiktu noteikta kvantitatīva prasība samazināt uzņēmumu administratīvās izmaksas iekšējā tirgū, ņemot vērā līdz 2012. gadam noteikto mērķi samazināt Eiropas likumdošanas administratīvās izmaksas par 25 %.

4. EESK 2. ieteikums: precīzs ceļvedis, kurā norādīti termiņi, pasākumi un, ja nepieciešams, arī finansējums.

4.1 EESK ierosina sagatavot precīzu ceļvedi, kurā norādītas prioritārās darbības, konkrētie pasākumi, īstenošanas termiņi un, ja nepieciešams, arī to īstenošanas un finansēšanas līdzekļi. Ir jāpārlicinās, lai visi ierosinātie pasākumi tiktu īstenoti līdz 2013. gadam, piemērojot uzraudzības un novērtēšanas pasākumus.

4.2 Komiteja atzinīgi vērtē 92 pasākumus, kas sakārtoti kataloga formā, un uzskata, ka tie pēc iespējas ātrāk jāīsteno gan Kopienas, gan arī dalībvalstu līmenī; taču Komiteja uzskata, ka minētie pasākumi ir jau uzsākti vai pieņemti pasākumu un četru tiesību aktu īstenošana vai turpināšana. Šajos pasākumos nav pietiekami ņemtas vērā dažādu kategoriju MVU vēlmes un vajadzības, un EESK pieprasa izstrādāt vērienīgāku plānu, kas atbilstu mazo uzņēmumu nozīmei un pasaules ekonomikas stāvoklim. Tādēļ Komiteja ierosina Komisijai, Padomei un Parlamentam izstrādāt vispusīgu Eiropas projektu MVU un mikrouzņēmumu atbalstam,

kura pamatā būtu atbalsts ne tikai uzņēmumiem ar augstiem izaugsmes rādītājiem, bet arī vietēja mēroga, sociālās ekonomikas un tradicionālajiem uzņēmumiem, kā arī efektīva pārvaldība, lai sekmētu valsts iestāžu, ekonomikas un sociālo partneru un MVU pārstāvības organizāciju dialogu, un dažādu MVU kategoriju reāla situācija.

4.3 Attiecībā uz pasākumiem Kopienas līmenī, EESK īpaši atbalsta:

- **regulas projektu par Eiropas privātā uzņēmuma izveidošanu** ⁽⁵⁾; 2001. gada pašiniciatīvas atzinumā EESK ierosināja izveidot “eirouzņēmumus”, kas varētu izmantot vienotā tirgus attīstības radītās iespējas, tādējādi samazinot formalitātes un izmaksas, kas saistītas ar meitasuzņēmumu veidošanu dažādās dalībvalstīs. EESK vēlas, lai šis projekts tiktu pieņemts iespējami drīz un tādā redakcijā, kas nepieļauj konkurences izkropļojumus, ne arī jebkāda veida sociālo tiesību ierobežojumus;
- **pārskatītās direktīvas par maksājumu termiņiem projektam** ⁽⁶⁾, kurā paredzētas stingrākas prasības un lielākas soda naudas valsts pārvaldes iestādēm, ja maksājums veikts vēlāk nekā 30 dienu laikā.

4.4 EESK ierosina iekļaut vērienīgus un konkrētus pasākumus, proti:

- **izmēģinājuma projektus energoefektivitātes jomā** celtniecības sektora mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, ņemot vērā MVU pārsvaru šajā sektorā (80 % no visiem uzņēmumiem) un to potenciālu sniegt ievērojamu ieguldījumu CO₂ emisiju samazināšanā (40 % emisijas rada mājojokļi);
- **mazo uzņēmumu dažādām darbības jomām un sektoriem atbilstošus pasākumus un progresīvus vides pārvaldības procesus**, lai iesaistītu mazos uzņēmumus vides enerģētikas mērķu īstenošanā;
- **konkrētas ES darbības, lai veicinātu uzņēmumu attīstību Eiropas mērogā**, izmantojot tuvināšanas un sadarbības veicināšanas programmas (skat. iepriekšējās programmas *EUROPARTENARIAT* un *INTERPRISE*, kuras Eiropas Komisija nepamatoti atcēla pēc 2000. gada);

⁽⁵⁾ COM(2008) 394 galīgā redakcija (EESK atzinums vēl tiek izstrādāts).

⁽⁶⁾ Direktīva 2000/35/EK (OV L 200, 8.8.2000., 35. lpp.). EESK atzinums: OV C 407, 28.12.1998., 50. lpp.

- **aktīvāk iesaistīt uzņēmumus Eiropas apmācības un izglītības programmās**, izmantojot, piemēram, jauno programmu, kuras mērķis ir tuvināt uzņēmumus un izglītības iestādes. EESK atkārtoti prasa pilnveidot programmas, lai sekmētu mācekļu un jauniešu mobilitāti profesionālās pamatizglītības ietvaros;
- **atvieglot un veicināt uzņēmumu pārņemšanu**; EESK vēlreiz uzsver, cik svarīga nozīme ir uzņēmumu pārņemšanai un pārpirkšanai, īpaši attiecībā uz mazajiem ražošanas un pakalpojumu uzņēmumiem pilsētu un lauku vidē, kuru iespējami darbības pārtraukšanai būs nopietnas negatīvas sekas. Komiteja iesaka veicināt tuvināšanās mehānismus, nodokļu atlaides, kapitalizāciju, kā arī publiskā un privātā sektora partnerību;
- **aktīvāk veidot Eiropas Uzņēmumu tīklu, lai tas kļūtu par efektīvu Eiropas informācijas un sadarbības tīklu.**

4.5 Pasaules ekonomikas lejupslīdes apstākļos EESK īpaši atbalsta **finanšu mehānismu nostiprināšanu** ar Eiropas Investīciju bankas un Eiropas Investīciju fonda starpniecību, lai sekmētu piekļuvi īstermiņa finansējumam un, vajadzības gadījumā, sniegtu atbalstu grūtībās nonākušiem uzņēmumiem; Ņemot vērā pašreizējo ekonomikas stāvokli, ir plašāk jāizvērs jau uzsāktās un Eiropas Mazās uzņēmējdarbības aktā ierosinātās iniciatīvas. Galvenokārt vajadzētu pārtraukt mazsvarīgus izmēģinājuma projektus un darboties aktīvāk, lai paplašinātu un nostiprinātu tuvfinansējuma (riskā kapitāls, "uzņēmējdarbības eņģeļi", savstarpēja atbalsta mehānismi) tīklus un atbalstītu fondu dibināšanu Eiropas un pārrobežu projektu atbalstam.

4.6 Kā norādīts EESK atzinumā 390/2008, Komiteja prasa, lai Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akta ietvaros tiktu izstrādātas jaunas iniciatīvas atbilstoši šādām prasībām, ko vairākās Kopienas līmenī rīkotajās konferencēs izteikušas organizācijas, kā arī EESK un Eiropas Parlaments:

- **iekļaut MVU dimensiju visās Kopienas politikās**. EESK uzsvēra, ka, izņemot politiskas deklarācijas, tiesību aktu izstrādē vēl joprojām noteicošais ir lielo uzņēmumu modelis;
- **turpināt administratīvās vienkāršošanas politiku**, galvenokārt nodrošinot tās pilnīgu saskaņošanu ar attiecīgo nozaru starpniecorganizācijām; Komisijas uzdevums ir sekmēt ciešāku sadarbību ar minētajām organizācijām un ar EESK, lai nepieļautu, ka šī vienkāršošana nonāk pretrunā ar izvirzīto

mērķi. Komiteja nav pārliecināta, ka mazo uzņēmumu sistematiska atbrīvošana no atsevišķu tiesību aktu piemērošanas ir pamatota un efektīva; Komiteja dod priekšroku proporcionālītai šo tiesību aktu piemērošanā;

- **veicināt atbalsta pasākumus un sniegt padomus starpniecorganizācijām**; EESK uzskata, ka būtiska nozīme ir pārvaldības jautājumiem, īpaši konsultāciju un uzraudzības jomā. Komiteja pauž nožēlu, ka Eiropas Komisija nepiešķir lielāku nozīmi starpniecorganizācijām, kas ir pamatnosacījums, lai varētu uzsākt dialogu ar vairākiem miljoniem uzņēmumu, to vadītājiem un darbiniekiem. EESK vēlreiz apstiprina, ka šīm organizācijām ir būtiska nozīme Kopienas politiku sekmīgā īstenošanā un neaizvietoama loma informācijas un palīdzības sniegšanā uzņēmumiem, īpaši mikrouzņēmumiem;
- **īstenot plašu un saskaņotu jauninājumu politiku**, lai sniegtu atbalstu ne tikai novatoriskai uzņēmējdarbībai, bet arī vispārējas nozīmes jauninājumiem, to laišanai tirgū, jauninājumiem zemās un vidējās tehnoloģijas jomā, kā arī ar tehnoloģijām nesaistītai inovācijai, īpaši mazajos uzņēmumos;
- **paplašināt piekļuvi Kopienas programmām**, vienkāršojot juridiskās, finanšu un administratīvās procedūras, kas kavē šo piekļuvi, un sekmējot starpniecorganizāciju ierosinātos apvienotos projektus. EESK atkārtoti prasa Komisijai uzsākt sarunas ar uzņēmumu pārstāvības Eiropas organizācijām, lai vienkāršotu piekļuvi programmām un precizētu jaunus noteikumus par programmu izstrādi un līdzdalību tajos dažādos teritoriālajos līmeņos. Ir maksimāli jāvienkāršo MVU piekļuves Eiropas finansējumam procedūras. Šajā sakarā pirmais solis varētu būt dažādo Kopienas programmu (strukturfondu, konkurētspējas un jauninājumu pamatprogrammas, 7. pamatprogrammas pētniecības, tehnoloģijas attīstības un demonstrējumu jomā u.c.) koordinēšana, jo to procedūras ir atšķirīgas. Tāpat pamatdokumentu redakcija visiem saprotamā veidā ļautu lielākajai daļai MVU vieglāk izmantot minētajās programmās paredzētos attīstības līdzekļus. Visbeidzot, Eiropas un valstu iestādēm ir jārikojas saskaņoti, lai vienkāršotu procedūras: administratīvās procedūras uzliek pārāk lielu slogu uzņēmumiem, kas parasti nav specializējušies "administratīvās ekspertīzes" jomā.

4.7 Publiskā iepirkuma jomā katrā dalībvalstī būtu jāizveido individuālā atbalsta struktūra tiem MVU, kas vēlas piedalīties valsts vai Kopienas līmeņa publiskā iepirkuma tirgū. Pateicoties šādam

atbalstam, MVU varētu uzzināt, kāda ir pieteikšanās procedūra, un apgūt publiskā iepirkuma jomā lietotos terminus. (MVU piekļuvi publiskajam iepirkumam apgrūtina izpratnes trūkums par šajā jomā lietoto terminoloģiju).

5. EESK 3. ieteikums: Kopienas līmenī veicamie pasākumi.

5.1 Lai efektīvi īstenotu Eiropas Mazās uzņēmējdarbības aktu, EESK iesaka Kopienas līmenī īstenot pārredzamu un mērķtiecīgu politiku. Komiteja ierosina:

- **uzticēt vienam no Eiropas komisāriem pilnu atbildību** par Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akta īstenošanu;
- **pārstrukturēt dienestus**, lai, līdzīgi kā MVU *Task Force* gadījumā, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem būtu pārredzams un pieejams sarunu partneris politikas līmenī, kura uzdevums būtu aizstāvēt MVU intereses Eiropas iestādēs, tostarp lēmumu pieņemšanas procesā;
- **izveidot “Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akta komiteju”**, kuras sastāvā būtu dalībvalstu pārstāvji, attiecīgo Eiropas pārstāvības organizāciju delegāti, tai skaitā sociālie partneri. EESK vēlas, lai minētajai komitejai būtu plašas pilnvaras attiecībā uz Mazās uzņēmējdarbības akta piemērošanas kontroli, rīcības plāna pārraudzību un tā saskaņošanu ar dalībvalstu īstenojamiem plāniem. Ieviešot Mazās uzņēmējdarbības aktu, EESK aicina:
- **katrā Komisijas ģenerāldirektorātā iecelt MVU koordinatoru**, kura uzdevums būtu uzraudzīt, lai attiecīgā ĢD kompetences jomā esošajos tiesību aktos un programmās tiktu ņemtas vērā MVU un mikrouzņēmumu prioritātes un vajadzības;
- lai īstenotu praksē principu **“Vispirms domāt par mazākajiem”**, ir jāizveido uzņēmējdarbības vide **kā sabiedrības, tā arī iestāžu līmenī**. Lai “pieņemtie noteikumi atbilstu vairākuma, uz kuru tie attiecas, interesēm”, šajā gadījumā MVU, ir nepieciešamas zināšanas par MVU darbību. Tādēļ Eiropas Komisijai būtu jārosina dalībvalstis sekot Komisijas piemēram šajā jomā, izmantojot programmu “*Enterprise Experience Program*”, kas dod iespēju Eiropas ierēdņiem iepazīties ar MVU darbību. Šī programma varētu būt par iedvesmas avotu dalībvalstīm, īpaši tām, kuras neīsteno līdzīgu programmu.

6. EESK 4. ieteikums: dalībvalstu līmenī veicamie pasākumi.

6.1 Dalībvalstu kompetences jomā EESK iesaka katrā dalībvalstī:

- **pieņemt likumu**, ar kuru principa “Vispirms domāt par mazākajiem” piemērošana būtu saistoša;
- ciešā sadarbībā ar ekonomikas un sociālās jomas dalībniekiem **izstrādāt “Mazās uzņēmējdarbības akta nacionālo plānu”**. Katru gadu būtu jāizstrādā ziņojums par nacionālā reformu plāna īstenošanu. Ikgadējā konferencē varētu apkopot veiksmīgas pieredzes un labas prakses piemērus. Attiecīgo Eiropas organizāciju un EESK aktīva līdzdalība varētu nodrošināt salīdzinošo novērtēšanu;
- **veicināt kopīgus pasākumus**, kas paredzēti, piemēram, uzņēmuma pārņemšanai (juridiskie un nodokļu jautājumi); ievērot tiesības uz maksātspēju, lai uzņēmumiem un uzņēmējiem nodrošinātu “otru iespēju”, vienas pieturas aģentūru izveidi un “vienas reizes” principa piemērošanu formalitāšu kārošanā;
- **iecelt katrā dalībvalstī MVU pārstāvi (SME Envoy)**, kura uzdevums būtu koordinēt Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akta piemērošanu un uzraudzīt, lai Kopienas tiesību aktu īstenošanā dalībvalstu līmenī tiktu ievērots pamatprincips “Vispirms domāt par mazākajiem”.

6.2 Dalībvalstu kompetences jomā EESK iesaka dalībvalstīm plašāk apspriesties savā starpā un plānot kopīgus pasākumus, tostarp ciešākas sadarbības ietvaros, tādās jomās kā uzņēmumu īpašumtiesību nodošana (juridiskie un nodokļu jautājumi); ievērot tiesības uz maksātspēju, lai uzņēmumiem un uzņēmējiem vienmēr dotu “otru iespēju”.

6.3 EESK norāda, ka valstu un pārrobežu līmenī svarīga nozīme ir vienas pieturas aģentūru attīstībai un to savietojamībai ES robežās. Dalībvalstīm būtu jāveicina fizisko un virtuālo vienas pieturas aģentūru savstarpēja savietojamība. Iniciatīvas par vienas pieturas aģentūrām ir iekļautas Pakalpojumu direktīvā un regulā, kuras mērķis ir pilnveidot savstarpējas atzīšanas principa piemērošanu. Vienlaikus vienas pieturas aģentūru izveidei ir jāizstrādā paziņojums MVU, lai tos informētu par šādu pakalpojumu esamību no MVU izveidošanas brīža un visā tā pastāvēšanas laikā.

7. EESK 5. ieteikums: saskaņotība, līdzdalība un novērtējums.

7.1 Ņemot vērā starptautiskās problēmas, pašreizējo ekonomisko situāciju un Lisabonas procesa pārskatīšanu, Komiteja uzskata, ka Mazās uzņēmējdarbības aktā jāparedz:

- **strukturējošas iniciatīvas intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzībai**, proti, Kopienas patents, ES mēroga patentu jurisdikcija, kā arī viltošanas un pirātisma apkarošanas Novērošanas centra izveide Eiropas līmenī (EESK šādu prasību pirmo reizi iesniedza 2001. gadā);
- **integrētas pieejas veicināšana MVU atbalsta politikas jomā**, iekļaujot tajā visas Kopienas, valstu un reģionālajā līmenī īstenotās nozaru politikas;
- **pārvaldības, partnerattiecību un sadarbības veicināšana** starp valsts pārvaldes iestādēm, pašvaldībām, ekonomikas un sociālajiem partneriem, dažādu MVU kategoriju pārstāvības organizācijām visos līmeņos un visā ES teritorijā;
- **atbalsts visu uzņēmumu**, tostarp vietēja mēroga uzņēmumu, **attīstībai un konkurētspējas** palielināšanai; Mazās uzņēmējdarbības aktā paredzētajos mērķtiecīgajos pasākumos jānošķir, pirmkārt, vietēja mēroga uzņēmumi, kas pārstāv lielo daļu MVU, un, otrkārt, uzņēmumi ar lielu izaugsmes potenciālu tehnoloģiju vai pārrobežu aspektā. Pirmajiem jānodrošina to darbībai labvēlīga vide, bet otrajiem – līdzekļi ātrākai izaugsmei, attīstībai Eiropas vai starptautiskā mērogā,

ņemot vērā, ka arī vietēja mēroga uzņēmumiem var rasties iespēja attīstīt darbību plašākā tirgū vai iekļauties sadarbībā un klastos, tādējādi gūstot nepieciešamo pieredzi tālākai attīstībai Eiropas vai starptautiskā mērogā.

7.2 EESK uzskata, ka Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akta veiksmīga īstenošana ir atkarīga ne tikai no Kopienas, valstu vai vietējo iestāžu politiskās gribas sniegt atbalstu MVU, bet galvenokārt no MVU pārstāvības starpniekorganizāciju darbības. Komiteja prasa attiecīgajām iestādēm izmantot visus līdzekļus un pasākumus minēto organizāciju darbības atbalstam un iesaistīt tās pārdomās par Kopienas procesu pēc Lisabonas Līguma ratifikācijas.

7.3 EESK atkārtoti prasa, lai ik gadus tiktu veikts novērtējums par Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akta īstenošanu gan attiecībā uz rīcības plānu īstenošanu, principa “Vispirms domāt par mazākajiem” ievērošanu, kā arī visām MVU atbalsta politikām Kopienas un dalībvalstu līmenī, un lai sadarbībā ar pārstāvības organizācijām tiktu izstrādāts ikgadējs ziņojums par panākto progresu. Šim ziņojumam, kas jāiesniedz Eiropas Parlamentam, Reģionu komitejai un EESK, jāklūst par konkrētu soli Lisabonas stratēģijas īstenošanā, tajā jāiekļauj Komisijas ieteikumi dalībvalstīm un reģioniem, jānodrošina Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akta pielāgošana un pārskatīšana.

Briselē, 2009. gada 14. janvārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas ATZINUMS par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2006/116/EK par autortiesību un dažu blakustiesību aizsardzības termiņiem"

COM(2008) 464 galīgā redakcija – 2008/0157 (COD)

(2009/C 182/07)

Ziņotājs: **GKOFAS KGS**

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 47. panta 2. punktu, 55. pantu un 95. pantu 2008. gada 4. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2006/116/EK par autortiesību un dažu blakustiesību aizsardzības termiņiem"

COM(2008) 464 galīgā redakcija – 2008/0157 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2009. gada 6. janvārī. Ziņotājs – GKOFAS kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 450. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 14. un 15. janvārī (14. janvāra sēdē), ar 115 balsīm par, 3 pret un 15 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1 EESK aicina izveidot vienotu sistēmu, lai saskaņotu dalībvalstu tiesību aktus tādu muzikālo kompozīciju autortiesību aizsardzībai, kurās snieguši ieguldījumu vairāki autori, lai tādējādi izvairītos no problēmām autoratlīdzības pārrobežu pārdalē.

1.2 EESK arī aicina muzikālas kompozīcijas ar tekstu uzskatīt par vienotiem darbiem, kuru aizsardzības termiņš ir 70 gadi pēc pēdējā autora nāves.

1.3 Dalībvalstis autortiesību aizsardzības jautājumus bieži uztic daudzajām kolektīvā pārvaldījuma organizācijām, kas nozīmē, ka izmantotāji ir pakļauti un atbildīgi vairākām organizācijām pat par darbu, ko viņi ir saņēmuši kā pilnu, neizdotu un vienreizēju darbu, kas ir ierakstīts ar kāda līdzekļa palīdzību. Jāizstrādā noteikumi un skaidri jāparedz, ka šādā veidā ierakstītie darbi ir uzskatāmi par vienreizējiem, pilniem un nedalāmiem produktiem.

1.4 Jāizveido viena autortiesību pārvaldības struktūra, lai iekasētu atlīdzību un aizsargātu autortiesību subjektus. Tai vajadzētu būt vienīgajai organizācijai, kas atbildīga par atlīdzības iekasēšanu un attiecīgo summu nodošanu citām pastāvošām vai jaunizveidotām organizācijām, kas pārstāv autortiesību subjektus, lai izmantotājiem vajadzētu vienoties un slēgt līgumus nevis ar vairākām organizācijām, bet tikai vienu organizāciju.

1.5 EESK iesaka pagarināt izpildījumu ierakstu aizsardzības termiņu no 50 līdz 85 gadiem. Lai pastiprinātu centienus aizsargāt

anonīmus izpildītājus, kas kopumā atsakās no savām autortiesībām ierakstā, saņemot "taisnīgu atlīdzību" vai vienreizēju maksājumu, vajadzētu izstrādāt noteikumus, kas paredzētu, ka producentu pienākums ir atvēlēt vismaz 20 % no to ierakstu pārdošanas ienākumiem, ko viņi vēlas izmantot aizsardzības termiņa pagarinājuma laikā.

1.6 EESK iesaka izveidot izpildītāju, pirmām kārtām, mazpazīstamu izpildītāju fondu, jo populāriem izpildītājiem nekad nav problēmu noslēgt līgumus ar producentiem, lai saņemtu procentuālu summu no ierakstu pārdošanas.

1.7 EESK uzskata, ka vajadzētu noslēgt līgumus starp attiecīgajiem izpildītājiem un kolektīvā pārvaldījuma organizāciju pārstāvjiem, lai nodrošinātu autoratlīdzības legālu pārvaldību un iekasēšanu. Tādējādi kolektīvā pārvaldījuma organizācijas nevarētu iekasēt jebkādu summu tādu atsevišķu autortiesību subjektu vārdā, ar kuriem tām nav rakstiska līguma ar noteiktu darbības termiņu.

1.8 Šīm organizācijām vajadzētu būt bezpeļņas organizācijām un tām būtu jānodrošina pilnīga pārredzamība atlīdzības iekasēšanas un izmaksāšanas jautājumos, lai garantētu resursu atbilstošu sadali.

1.9 EESK tomēr pauž bažas, ka ieņēmumi no sekundāriem ienākumu avotiem uzliek pārlietu lielu slogu tiem, kas atbildīgi par maksājumu. Konkrētāk runājot, Kopienas līmenī ir jāprecizē publisko radio vai televīzijā jēdziens un pēc tam tas jātransponē dalībvalstu tiesību aktos, paredzot, ka darba atkārtota atskaņošana un raidīšana ir iepriekš apmaksātu publisku izpildījumu raidīšana ar privātu līdzekļu palīdzību.

1.10 EESK uzskata, ka maksājuma apjomam jābūt taisnīgam no abu pušu proti, gan autortiesību subjektu, gan maksātāju, viedokļa. Jānodrošina skaidrība jautājumā par taisnīgu atlīdzību par izpildītājiem piederošo iznomāšanas tiesību nodošanu. Nav pieņemams, ka šajā jautājumā nav vienotu Kopienas noteikumu un tas ir atstāts dalībvalstu likumdevēju iestāžu ziņā, kas savukārt nodod atbildību kolektīvās pārvaldes organizācijām, kuras bieži nosaka netaisnīgu atlīdzību, kas nav pakļauta kontrolei.

1.11 EESK uzskata, ka ir jāprecizē, ka jēdziens "publiska izmantošana" nozīmē darba (darba ar skaņu, vizuāla darba, vai darba ar skaņu un vizuāliem attēliem) izmantošanu pelņas gūšanai, īstenojot uzņēmējdarbību, kur šāda izmantošana ir nepieciešama vai pamatojama.

1.12 Precīzāk ir jānorāda, vai darba izpildījums ir translācija, izmantojot aprīkojumu, vai tiešu saziņu (optiskie diski, magnētiskie viļņi (uztvērēji)). Šādos gadījumos atbildība (un izvēle) par publisko translāciju gulstas nevis uz gala izmantotāju, bet gan translācijas veicēju; tādējādi gala patērētājs nav darba izmantotājs, un uz viņu publiskās izmantošanas koncepts neattiecas.

1.13 Plašsaziņas līdzekļus nevar uzskatīt par galveno darba publiskošanas veidu, ja to translē tādās vietās kā restorāni, kafējnīcas, autobusi, taksometri utt., un šādā gadījumā tie ir jāatbrīvo no autoratlīdzības maksāšanas par darba translēšanu. Autoratlīdzību par ierakstiem jau ir samaksājuši to pircēji, kam ir tiesības tos atskaņot, izmantojot vadu vai bezvadu ierīces. Jāuzskata, ka, ierakstus klausoties radio, sabiedrība tos izmanto privātos nolūkos vai nu mājās, darbā, autobusā vai arī restorānā. Tā kā nav iespējams atrasties vienlaikus divās vietās, autoratlīdzību maksā patiesie izmantotāji, proti, radiostacijas.

1.14 Attiecībā uz profesionālām jomām, kurās mūzikai un/vai attēliem nav nozīmes ražošanas procesā, jānosaka izņēmumi. Runājot par jomām, kurās no uzņēmējdarbības viedokļa mūzikas vai attēlu pārraidei ir pakārtota nozīme, būtu jānosaka, ka jāmaksā mazāka atlīdzība, par kuras precīzu apjomu jāvienojas sarunās starp izmantotāju kolektīvās pārvaldes organizācijām un vienu autortiesību pārvaldes organizāciju.

1.15 EESK uzskata, ka jāizveido papildu fonds, kas darbotos kā kolektīvo pārvaldes organizāciju garantijas fonds un nodrošinātu, lai tās izpildītājiem maksātu atlīdzību arī tad, ja saskaras ar problēmām. Izpildītāju un ierakstu producentu savstarpējos līgumos jāiekļauj noteikums "izmanto vai zaudē", savukārt līgumos, kas aptver pagarināto laika posmu pēc sākotnējiem 50 gadiem, jāiekļauj princips "visu sākt no nulles".

1.16 EESK pauž īpašas bažas, ka Kopienas tiesību aktu vispārējais mērķis ir aizsargāt intelektuālā īpašuma un līdzīgas tiesības, neņemot vērā izmantotāju un galapatērētāju attiecīgās tiesības. Lai arī ir minēts, ka radošas, mākslinieciskas darbības un uzņēmējdarbību pārsvarā veic pašnodarbinātas personas un to darbība ir jāveicina un jāaizsargā, attiecībā uz patērētājiem šī pieeja netiek

piemērota. Tādēļ ir jānovērš atšķirības starp dalībvalstu tiesību aktiem, un sankcijas, ko piemēro par autoratlīdzības nemaksāšanu (ja tās pastāv), jāaizstāj ar administratīviem sodiem.

1.17 EESK atbalsta 3. panta 1. punkta grozījumu, vienlaikus norādot, ka jāiekļauj noteikums par 85 gadu aizsardzības termiņu. Komiteja uzskata, ka arī 3. panta 2. punkta otrajā un trešajā teikumā būtu jānorāda 85 gadu termiņš. EESK atzinīgi vērtē 5. punkta par direktīvas atpakaļejošo spēku iekļaušanu 10. pantā.

1.18 EESK aicina Komisiju ņemt vērā piezīmes un priekšlikumus, kuru mērķis ir uzlabot pastāvošo tiesas praksi, un aicina dalībvalstis ievērot direktīvu noteikumus un īstenot nepieciešamos likumdošanas pasākumus, lai tos pārņemtu dalībvalstu tiesību aktos.

2. Ievads.

2.1 Pašreizējā režīma, kas nodrošina aizsardzību 50 gadu garumā, pamatā ir Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/116/EK par autortiesību un izpildītāju blakustiesību aizsardzības termiņiem.

2.2 Turklāt priekšlikuma pamatojumā ir minēts, ka priekšlikums ietekmēs ne tikai labi pazīstamus māksliniekus, bet galvenokārt tos izpildītājus, kas ir nodevuši savas izņēmuma tiesības ieraksta producentam, saņemot vienreizēju maksājumu. Tādējādi šī pieeja, kad izpildītāji saņēma vienreizējus "taisnīgus" maksājumus par viņu ierakstu raidīšanu radio vai televīzijā, vairs netiks piemērota.

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1 Atzinuma mērķis ir grozīt dažus Direktīvas 2006/116/EK dažus pantus, kas regulē izpildījumu un ierakstu aizsardzības perioda garumu, kā arī vērst uzmanību uz dažiem noteiktiem papildu pasākumiem un jautājumiem, lai efektīvāk varētu sasniegt atzinuma mērķus, proti, samazināt sociālās atšķirības starp producentiem, populāriem izpildītājiem un sesiju mūziķiem.

3.2 EESK pauž īpašas bažas attiecībā uz izpildītāju autortiesību un blakustiesību aizsardzību, it īpaši saistībā ar ierakstiem, un tādēļ iesaka viņiem nodrošināt minimālu atlīdzību pagarinātajā aizsardzības periodā.

4. Īpašas piezīmes.

4.1 Komisijas galvenā ideja ir pagarināt izpildītāju autortiesību aizsardzības termiņu.

4.2 EESK uzskata, ka ir jāsaņem dalībvalstu tiesību akti, lai tādējādi izvairītos no grūtībām autoratlīdzības, kas piešķirta par darbu izmantošanu citās dalībvalstīs, pārrobežu pārdalē.

4.3 EESK arī pauž viedokli, ka muzikālas kompozīcijas ar tekstu vajadzētu uzskatīt par vienotiem darbiem, kuru aizsardzības termiņš ir 70 gadi pēc pēdējā autora nāves, jo autortiesību aizsardzības palielināšana ir piemērotāks risinājums nekā aizsardzības termiņa samazināšana, jo šāda pieeja radītu daudzas problēmas.

4.4 EESK tādēļ iesaka pagarināt izpildījumu ierakstu aizsardzības termiņu no 50 līdz 85 gadiem.

4.5 Lai pastiprinātu centienus aizsargāt anonīmus izpildītājus, kas kopumā atsakās no savām autortiesībām ierakstā, saņemot "taisnīgu atlīdzību" vai vienreizēju maksājumu, vajadzētu izstrādāt noteikumus, kas paredzētu, ka producentu pienākums ir atvēlēt vismaz 20 % no to ierakstu pārdošanas ienākumiem, ko viņi vēlas izmantot aizsardzības termiņa pagarinājuma laikā.

4.6 Ņemot vērā minētos mērķus, EESK iesaka izveidot izpildītāju, pirmām kārtām, mazpazīstamu izpildītāju, fondu.

4.7 Atlīdzības pārvaldei un izmaksai vajadzētu būt kolektīvā pārvaldījuma organizāciju kompetencē, kam būtu jāpārvalda tā dēvētās sekundārās tiesības uz atlīdzību. Attiecībā uz šo organizāciju sastāvu un darbību tomēr būtu jānosaka īpaši drošības pasākumi.

4.8 EESK uzskata, ka starp attiecīgajiem izpildītājiem un kolektīvā pārvaldījuma organizācijām principā būtu jānoslēdz līgums, lai nodrošinātu atlīdzības pārvaldes un saņemšanas likumību.

4.9 Šīm organizācijām vajadzētu būt bezpeļņas organizācijām un tām būtu jānodrošina pilnīga pārredzamība atlīdzības iekasēšanas un izmaksāšanas jautājumos. EESK uzskata, ka šīs organizācijas, kas būtu jāveido saskaņā ar katras valsts standartiem un noteikumiem, būtu jāiedala divās kategorijās atkarībā no tā, vai tās pārstāv autorus vai izpildītājus. Komiteja pauž viedokli, ka daudzu šādu dažādas grupas pārstāvošu organizāciju eksistence radītu apjukumu un neapšaubāmi apgrūtinātu pārredzamības nodrošināšanu un kontroli.

4.10 Izpildītāji tomēr gūst ienākumus arī no citiem avotiem. Kolektīvā pārvaldījuma organizācijas tika izveidotas galvenokārt tādēļ, lai pārvaldītu tā dēvētās sekundārās tiesības uz atlīdzību. To trīs galvenie veidi ir šādi: a) taisnīga atlīdzība par raidīšanu un publiskošanu, b) privātās kopēšanas nodevas un c) taisnīga atlīdzība par izpildītājam piederošo iznomāšanas tiesību nodošanu. Neapšaubāmi, ka līdz ar aizsardzības termiņa pagarināšanu no 50 līdz 85 gadiem šie ienākumi palielināsies.

4.11 EESK tomēr pauž bažas, ka ieņēmumi no sekundāriem ienākumu avotiem uzliek pārlietu lielu slogu tiem, kas atbildīgi par maksājumu; šis jautājums principā nav saistīts ar aizsardzības termiņa pagarināšanu. Konkrētāk runājot, Kopienas līmenī ir jāprecizē publiskošanas radio vai televīzijā jēdziens un pēc tam tas jātransponē dalībvalstu tiesību aktos, lai nodrošinātu pienācīgu

izpratni, ka darba atkārtota atskaņošana un raidīšana ir iepriekš apmaksātu publisku izpildījumu raidīšana ar privātu līdzekļu palīdzību.

4.12 EESK uzskata, ka maksa, ko iekasē, lai nodrošinātu taisnīgu atlīdzību par aizsargāta izpildījuma atkārtotu raidīšanu, ir pārlietu liela (it īpaši, ja raidīšanas mērķis nav peļņa) un ir viens no mūzikas pirātisma cēloņiem.

4.13 Turklāt EESK pauž bažas par līdzekļu, ko iegūst no abiem pārējiem mākslinieku ienākumu avotiem, pārvaldīšanas veidu. Tas ir nozīmīgs jautājums, kas skar visus autoratlīdzības maksātājus. Kā persona, kurai ir tiesības uz iepriekš minētajiem papildu ienākumiem, var būt droša, ka kolektīvās pārvaldes organizācija pienācīgi izmaksās papildu maksājumu, ja šī persona un tās pārstāvis attiecīgajā kolektīvās pārvaldes organizācijā iepriekš nav noslēgusis savstarpēju līgumu?

4.14 Turklāt jānodrošina skaidrība jautājumā par taisnīgu atlīdzību par izpildītājiem piederošo iznomāšanas tiesību nodošanu. EESK uzskata, ka maksājuma apjomam jābūt taisnīgākam no abu pušu proti, gan autortiesību subjektu, gan maksātāju, viedokļa. Turklāt maksājuma apjoms jānosaka proporcionālā veidā, proti, apmēram reizi piecos gados divpusējās kolektīvās sarunās.

4.15 EESK uzskata, ka šādā veidā, kā arī regulējot maksājumus par privātām vajadzībām izmantojamām kopijām (tas īpaši attiecas uz atpūtas nozarē strādājošajiem profesionāļiem, kas kopijas izmanto nevis tikai privātiem, bet citiem mērķiem), pagarinātajā aizsardzības periodā būs iespējams nodrošināt stabilus ienākumus no sekundāriem avotiem, vienlaikus apkarojot mūzikas pirātismu un palielinot ierakstu legālās pārdošanas internetā apjomu.

4.16 EESK uzskata, ka, lai kolektīvās pārvaldes organizācijas jebkādā gadījumā samaksātu attiecīgās summas izpildītājiem, jāizveido papildu fonds, kas darbotos kā garantijas fonds problēmu gadījumā un nodrošinātu, lai izpildītāji saņemtu attiecīgo atlīdzību.

4.17 EESK arī uzskata, ka direktīvā vajadzētu apsvērt dažus papildu pasākumus, lai sasniegtu šā atzinuma mērķus. Izpildītāju un ierakstu producentu savstarpējos skaņu ierakstu līgumos vajadzētu iekļaut noteikumu "izmanto vai zaudē", savukārt līgumos, kas aptver pagarināto laika posmu pēc sākotnējiem 50 gadiem, jāiekļauj princips "visu sākt no nulles". Ja pāiet gads pēc pagarinātā aizsardzības perioda beigām, tiesības uz izpildījuma ierakstu un fiksāciju zūd.

4.18 EESK ir pārliecināta, ka galvenā uzmanība jāpievērš to izpildītāju aizsardzībai, kuru darbi ir fiksēti ierakstos, ko producenti nav publiskojuši, jo nav veicis attiecīgas darbības. Tā uzskata, ka ir nepieciešami papildu pasākumi, lai producentu vidū novērstu šādu attieksmi pret izpildītāju darbu; tie varētu būt administratīvi pasākumi vai arī naudas sodi vai sankcijas.

4.19 EESK arī uzskata, ka, ņemot vērā, ka dalībvalstīs ir spēcīgas populāru dziesmu tradīcijas, vajadzētu noteikt īpašu regulējumu šāda veida un citām līdzīgām dziesmām, ko var uzskatīt par dziesmām "bez autora", lai veicinātu to publisku izmantošanu.

4.20 EESK atbalsta 10. pantā minēto norādi uz direktīvas atpakaļejošo spēku attiecībā uz visiem pašreizējiem līgumiem.

4.21 EESK arī atbalsta 10. panta 3. un 6. punktu.

4.22 EESK atbalsta ideju līgumos, kas attiecas uz mākslinieku vai izpildītāju tiesību nodošanu vai cesiju, iekļaut noteikumu par tiesībām aizsardzības pagarinātajā periodā ik gadus saņemt papildu atlīdzību.

4.23 EESK atbalsta viedokli, ka 20 % no ieņēmumiem, ko producenti guvis iepriekšējā gadā pirms minētās atlīdzības izmaksāšanas, ir piemērota summa papildu maksājumam.

4.24 EESK neatbalsta priekšlikumu, kas paredz, ka dalībvalstīs ikgadējās papildu atlīdzības izmaksu regulē kolektīvā pārvaldījuma organizācijas.

4.25 EESK uzskata, ka būtiski ir noslēgt rakstiskus līgumus starp katru izpildītāju un kolektīvās organizācijas pārstāvjiem. Vispirms ir jānoslēdz līgums, un tikai pēc tam organizācijas pārstāvji izpildītāja vārdā var iekasēt atlīdzību. Organizāciju pienākums ir iesniegt ikgadējas atskaites citai atšķirīgai struktūrai, kuras sastāvā ietilpst un producenti, iesniedzot informāciju par to ienākumu pārvaldi, kas gūti papildu atlīdzības veidā aizsardzības pagarinātajā periodā.

4.26 EESK atbalsta 10. pantā iekļauto pārejas noteikumu, kā arī noteikumu par ieraksta izmantošanu attiecīgā mākslinieka vajadzībām.

4.27 EESK tādēļ uzskata, ka ir nepieciešams vienots regulējums, kas paredzētu, ka uz noteiktiem producentiem neattiecas noteikums par 20 % atvēlēšanu, piemēram, ja viņu ikgadējie ienākumi nepārsniedz 2 miljonus *euro*. Neapšaubāmi, ik gadus būtu jāveic producentu darbības pārbaude, lai noteiktu, kuri no viņiem iekļaujas šajā kategorijā.

4.28 EESK pauž bažas, ka gadījumā, ja nebūs noteikumu par maksāšanas veidiem, maksāšanas čekiem, maksājumu kontroli, organizāciju iespējamo bankrotu, gadījumiem, kad tiesību subjekti, kam pienākas atlīdzība, mirst vai atsakās no savām tiesībām, kā arī noteikumu par līgumiem starp attiecīgajiem tiesību subjektiem un kolektīvās pārvaldes organizācijām, šo organizāciju kontroli un daudziem citiem juridiskiem jautājumiem (it īpaši jautājumā par 20 % papildu atlīdzības pārvaldi un izmaksu), līdz ar šīs direktīvas pieņemšanu radīsies lielākas problēmas tās īstenošanā un jautājums par vienlīdzīgu apstākļu nodrošināšanu populāriem un mazpazīstamiem izpildītājiem patiesi netiks atrisināts.

4.29 Šo problēmu var atrisināt ne tikai pagarinot aizsardzības periodu, bet arī rūpīgi izstrādājot līgumus, iekļaujot "izmanto vai zaudē" noteikumu. EESK uzskata, ka noteikumi, ar kuru palīdzību var izvairīties no ierakstu bloķēšanas 50 gadu garumā, jāpieņem vienlaikus ar direktīvas grozījumiem. Pirms grozījumu pārņemšanas dalībvalstu tiesību aktos ir būtiski izstrādāt papildu noteikumus, it īpaši jautājumā par atlīdzības, kas pienākas attiecīgajiem tiesību subjektiem, maksāšanas veidiem.

4.30 EESK uzskata, ka, lai izvairītos no vispārinājumiem un dažādām interpretācijām, ir jāprecizē jēdziens "ieraksta publicēšana". Turklāt ir jārisina jautājums par gadījumiem, kad ierakstus vienlaikus publisko divi dažādi mākslinieki, galvenokārt sesijas mūziķi, kas nav nodevuši savas tiesības attiecīgajam producentam (raidīšana plašsaziņas līdzekļos, skaņdarbu mēģinājumi konkursiem vai to raidīšana internetā).

Briselē, 2009. gada 14. janvārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai par Kopienas tiesisko regulējumu, ko piemēro Eiropas pētniecības infrastruktūrai (ERI)"

COM(2008) 467 galīgā redakcija – 2008/0148 (CNS)

(2009/C 182/08)

Ziņotājs: **STANTIČ KGS**

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 172. pantu 2008. gada 5. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Padomes regulai par Kopienas tiesisko regulējumu, ko piemēro Eiropas pētniecības infrastruktūrai (ERI)"

COM(2008) 467 galīgā redakcija – 2008/0148 (CNS).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 6. janvārī. Ziņotājs – STANTIČ kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 450. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 14. un 15. janvārī (14. janvāra sēdē), ar 149 balsīm par, 1 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1 Augstākā līmeņa infrastruktūra pētniecībai ir viens no Eiropas Pētniecības telpas turpmākās attīstības galvenajiem pīlāriem.

1.2 Pasaules līmeņa konkurētspējīgu Eiropas pētniecības infrastruktūru izveidošana un uzturēšana parasti pārsniedz atsevišķu ES dalībvalstu iespējas un arī izmantošanas potenciālu. Tādēļ kopīga rīcība tieši šajā jomā rada īpaši augstu pievienoto vērtību Eiropai. Šāda veida infrastruktūras radītais pievilcīgums stiprina Eiropas Pētniecības telpas savstarpējos tīklus un sadarbību un mazina joprojām pastāvošo sadrumstalotību.

1.3 EESK tādēļ atbalsta Eiropas Pētniecības infrastruktūru stratēģijas foruma (ESFRI) ierosināto ceļvedi, kurā turpmākajos 10 līdz 20 gados paredzēta 44 jaunu un visai Eiropai svarīgu liela mēroga pētniecības infrastruktūru izveide.

1.4 Apšaubāms, vai ar valstu tiesību aktiem var radīt visai Eiropai nozīmīgu pasaules līmeņa pētniecības infrastruktūru izveidei piemērotu juridisko pamatu. Tādēļ EESK atbalsta priekšlikumu regulai par ERI vienotu Kopienas tiesisko regulējumu, kas var sekot un paātrināt ESFRI ierosināto projektu īstenošanu.

1.5 Jaunas, pasaules līmeņa pētniecības infrastruktūras var būtiski palielināt Eiropas Pētniecības telpas (ERA) pievilcīgumu un novērst intelektuālā darbaspēka aizplūšanu no Eiropas. Tomēr liela mēroga infrastruktūru koncentrācija tikai attīstītajās valstīs vismaz īstermiņā piesaistīs pētniekus no visas Eiropas. Šo iespējami

nelabvēlīgo ietekmi uz dažām valstīm ilgākā laika posmā, iespējams kompensēt, nodrošinot ERI īstenošanu plašās teritorijās un pēc iespējas lielāku tās pieejamību.

1.6 EESK aicina dalībvalstis iesaistīties ESFRI un Komisijas iniciatīvās un pēc iespējas ātrāk izstrādāt valstu ceļvežus pētniecības infrastruktūras attīstībai un modernizācijai.

1.7 Komiteja atbalsta ierosināto ERI atbrīvojumu no pievienotās vērtības nodokļa un akcīzes nodokļa, jo tas palielina šādu infrastruktūru pievilcīgumu un sniedz tām konkurences priekšrocības salīdzinājumā ar līdzvērtīgiem projektiem citur pasaulē.

1.8 EESK iesaka Kopienai aktīvāk piedalīties līdzfinansējuma piešķiršanā ERI, palielinot līdzekļu apjomu 8. pētniecības un izstrādes pamatprogrammai. Palielinot savu ietekmi ar daļējas līdzdalības palīdzību, Kopienai būs lielākas iespējas panākt ERI plašāku teritoriālo izplatību un nodrošināt brīvu pieeju pēc iespējas lielākam Eiropas pētnieku skaitam.

1.9 Komiteja iesaka Eiropas kohēzijas politikā un tās finanšu instrumentos, kā arī struktūrfondos piešķirt lielāku prioritāti jaunu pētniecības un jauninājumu jaudu attīstībai. Turklāt tā aicina Komisiju un dalībvalstis izstrādāt papildu politiskos instrumentus, lai arī turpmāk veicinātu privātā sektora ieguldījumu pētniecības infrastruktūrā.

1.10 EESK vēlētos vērēt uzmanību uz ERI darbības un uzturēšanas izmaksām pēc tam, kad būs veikti sākotnējie ieguldījumi. Minētās izmaksas, kuru ikgadējais apjoms var sasniegt līdz pat 20 % no ieguldījumu vērtības, iespējams, var apdraudēt nodomu par brīvu pieeju pētniekiem no valstīm, kas nav ERI dalībnieces. Tādēļ 8. pētniecības un izstrādes pamatprogrammā būtu lietderīgi paredzēt Eiropas fondu līdzfinansējuma piešķiršanu šo darbības izmaksu segšanai.

2. Ievads.

2.1 Eiropas Pētniecības telpas (ERA) izveide ir visu Kopienas pasākumu pētniecības un izstrādes jomā galvenais mērķis kopš 2000. gada ⁽¹⁾. Turpmākajos gados šajā jomā virkni iniciatīvu ir uzsākušas arī dalībvalstis. Tomēr dažādi valstiski un institucionāli šķēršļi joprojām neļauj sasniegt galīgo mērķi, proti, "piektās brīvības" – brīvas zināšanu aprites – ieviešanu Eiropā. Viena no lielākajām Eiropas problēmām zinātnes un pētniecības jomā ir tās sadrumstalotība, kas traucē Eiropai pilnībā izmantot savu pētniecības potenciālu.

2.2 Augstākā līmeņa pētniecības infrastruktūra neapšaubāmi ir viens no Eiropas Pētniecības telpas turpmākās attīstības galvenajiem pilāriem ⁽²⁾, jo tā:

- veicina izcilību zinātnē;
- rada iespēju veikt visā pasaulē konkurētspējīgus fundamentālos un lietisķos pētījumus;
- piesaista labākos pētniekus;
- stimulē jauninājumus rūpniecībā un sekmē zināšanu tālāknodošanu;
- sniedz ieguldījumu Eiropas integrācijā;
- rada augstāku Eiropas pievienoto vērtību.

2.3 Viena no plaša mēroga Eiropas pētniecības infrastruktūras iezīmēm ir tā, ka ar to saistītās lielās ieguldījumu un darbības izmaksas, kā arī potenciāls pilnībā izmantot visas jaudas pārsniedz atsevišķu dalībvalstu iespējas. Tas nozīmē, ka Eiropas izcilības centri visai bieži nespēj sasniegt kritisko masu. Dažus centrus neļabvēlīgi ietekmē arī attiecīgu tīklu un sadarbības nepietiekamība. Neraugoties uz minētajiem trūkumiem, Eiropai pagātnē ir izdevies īstenot virkni pasaules līmeņa svarīgu viseiropas projektu, piemēram, CERN, ITER, EMBO, EKA, ESRF ⁽³⁾ un citus.

2.4 Priekšlikums Regulai COM(2008) 467 galīgā redakcija, kurš ir šā atzinuma priekšmets, ir viena no Komisijas 2008. gadā plānotajām piecām iniciatīvām, kuru mērķis ir būtiski paātrināt Eiropas Pētniecības telpas (ERA) izveidi ⁽⁴⁾.

(1) Komisija 2000. gadā publicēja savu pirmo paziņojumu par šo jautājumu – "Ceļā uz Eiropas Pētniecības telpu".

(2) Konkurētspējas Ministru Padome (Iekšējais tirgus, rūpniecība un pētniecība), 2008. gada 29. un 30. maijs.

(3) CERN – Eiropas kodolpētījumu organizācija, ITER – Starptautiskais kodoltermiskais eksperimentālais reaktors, EMBO – Eiropas molekularās bioloģijas organizācija, EKA – Eiropas Kosmosa aģentūra, ESRF – Eiropas Sinhrotronās radiācijas centrs.

(4) Pārējās iniciatīvas/politikas jomas: Kopīga plānošana pētniecībā, Eiropas partnerība pētniekiem, Intelektuālā īpašuma vadība un ERA plaša pieejamība visā pasaulē.

2.5 Ar minētā priekšlikuma starpniecību varētu sekmēt Lisabonas stratēģijas mērķu sasniegšanu, jo tas stimulētu publiskos un privātos ieguldījumus pētniecībā, kuru apjoms joprojām ievērojami atpaliek no izvirzītā mērķa – 3 % no IKP līdz 2010. gadam (pašlaik tas ir vidēji 1,7 līdz 1,8 % no IKP). Priekšlikums nodrošinātu pamatu tik ļoti vajadzīgajai Eiropas pētniecības infrastruktūru apvienošanai. Tās stiprinās ERA un uzlabos Eiropas uzņēmumu konkurētspēju.

3. Vispārīga informācija.

3.1 Eiropadome, kas centās sekmīgāk risināt neskaitāmās ar pētniecības infrastruktūru saistītās problēmas, jau 2002. gadā izveidoja Eiropas Pētniecības infrastruktūru stratēģijas forumu (ESFRI) ⁽⁵⁾, piešķirot tam pilnvaras izstrādāt ceļvedi visas Eiropas nozīmes plaša mēroga infrastruktūras nākamās paaudzes sagatavošanai un izveidei.

3.2 Sadarbībā ar Komisiju un pēc plašas apspriešanās (ar 1 000 augsta līmeņa ekspertiem) ESFRI apzināja 35 viseiropas projektus ⁽⁶⁾, kas atbilstu plaša mēroga Eiropas pētniecības infrastruktūru vajadzībām nākamajos 10 līdz 20 gados ⁽⁷⁾.

3.3 Ceļvedī paredzētas jaunas, svarīgas dažāda apjoma un vērtības pētniecības infrastruktūras, kas aptvers ļoti dažādas pētniecības nozares, sākot ar sociālajām un dabas zinātnēm un beidzot ar elektroniskām sistēmām zinātnisku publikāciju un datu bāzu arhivēšanai ⁽⁸⁾. Visu projektu kopējā aplēstā vērtība pārsniedz 20 miljardus EUR.

3.4 Apzinot aspektus, kas varētu traucēt pasaules līmeņa visai Eiropai svarīgu pētniecības infrastruktūru izveidei, ESFRI līdzās finansāliem un organizatoriskiem ierobežojumiem arī uzsvēra tiesiskā regulējuma vai tādu struktūru trūkumu Eiropas līmenī, kas darītu iespējamu starptautisku partnerību tūlītēju un faktisku izveidi. Šobrīd partneriem, kas vēlas sadarboties kopīgas pētniecības infrastruktūras izveides jomā, vispirms jāpanāk vienošanās par tiem valsts tiesiskajiem noteikumiem ⁽⁹⁾, kurus paredzēts piemērot (vai arī jāizmanto starptautiski līgumi), un tas rada papildu administratīvas problēmas.

(5) ESFRI – Eiropas Pētniecības infrastruktūru stratēģijas forums, <http://cordis.europa.eu/esfri/home.html>.

(6) Eiropas pētniecības infrastruktūru ceļvedis, 2006. gada ziņojums, <http://cordis.europa.eu/esfri/roadmap.htm>. Ceļvedis tika pabeigts 2008. gadā (galvenokārt projekti vides, bioloģijas un medicīnas zinātnu jomā), un šobrīd tas kopumā aptver 44 projektus.

(7) Eiropas pētniecības infrastruktūru ceļvedis, 2006. gada ziņojums, <http://cordis.europa.eu/esfri/roadmap.html>.

(8) Infrastruktūras projekti aptver 7 dažādas zinātnes nozares: sociālās un humanitārās zinātnes, enerģētiku, biomedicīnu un zinātnes par dzīvību, materiālu zinātnes, astronomiju – astrofiziku – kodolfiziku un daļiņu fiziku, skaitļošanu un datu apstrādi.

(9) Piemēram, Francijas "société civile", Vācijas "GmbH", Apvienotās Karalistes "limited liability company (Ltd)" vai Nīderlandes "stichting" (fonds).

3.5 Tādēļ ESFRI atzīmējis vajadzību izstrādāt īpašu Kopienas tiesisko regulējumu tādas Eiropas pētniecības infrastruktūras (turpmāk – ERI) izveidei, kurā iesaistītas vairākas dalībvalstis.

3.6 Jēdziena ERI definīcija – jēdziens attiecināms uz objektiem, sistēmām, resursiem un pakalpojumiem, ko augsta līmeņa pētījumos izmanto zinātnieki. Tas aptver zinātnisko aprīkojumu, uz zināšanām balstītus avotus (zinātniskus apkopojumus, arhīvus, strukturētus zinātniskos datus), uz informācijas un komunikācijas tehnoloģijām balstītu infrastruktūru, kā arī cita veida īpašus resursus, kas ir svarīgi izcilībai pētniecībā. Šāda pētniecības infrastruktūra var būt “izvietota vienkopus” vai “izklīdēta” (organizēts resursu tīkls).

4. Komisijas priekšlikums.

4.1 Secinot, ka pašreiz spēkā esošie, uz dažādu valstu tiesību aktiem un dalībvalstu iniciatīvām balstītie juridiskie instrumenti neatbilst jaunas viseiropas infrastruktūras vajadzībām, Komisija saskaņā ar EK līguma 171. pantu sagatavoja priekšlikumu Padomes regulai par Kopienas tiesisko regulējumu, ko piemēro ERI.

4.2 Galvenais ierosinātā tiesiskā regulējuma mērķis ir dot iespēju dalībvalstīm un tām trešām valstīm, kas iesaistītas Kopienas pētniecības un izstrādes pamatprogrammā, kopīgi izveidot un izmantot visai Eiropai nozīmīgas pētniecības struktūras.

4.3 ERI ir juridiskas personas statuss, kas atkarīgs no līdzdalības šajā infrastruktūrā (jāpiedalās vismaz trim dalībvalstīm, pievienoties var arī trešās valstis un starpvalstu organizācijas), turklāt tai ir visās dalībvalstīs atzīta tiesībspēja un rīcībspēja. Regulā noteikta to prasību un procedūru tiesiskā sistēma, kas ir vajadzīgas ERI izveidei.

4.4 Direktīvu par pievienotās vērtības nodokli, akcīzes nodokli un publisko iepirkumu izpratnē ERI ir starptautiskas organizācijas statuss. Tādējādi tā ir atbrīvota no PVN un akcīzes nodokļa un tās iepirkuma procedūrām nepiemēros Direktīvas par publisko iepirkumu noteikumus⁽¹⁰⁾.

4.5 ERI var saņemt līdzfinansējumu no kohēzijas politikas finanšu instrumentiem saskaņā ar Padomes Regulu⁽¹¹⁾, ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu.

5. Vispārīgas piezīmes.

5.1 EESK uzskata, ka ierosinātais jaunais juridiskais instruments, kas papildinātu jau esošos juridiskos līdzekļus, atvieglos un

sekmēs lēmumu pieņemšanu par visai Eiropai nozīmīgām jaunām infrastruktūrām un līdz ar to arī paātrinās ERA izveidi un Lisabonas stratēģijas mērķu sasniegšanu.

5.2 EESK atzinīgi vērtē Komisijas un dalībvalstu skaidro un noteikto apņemšanos saskaņot Eiropas pētniecības infrastruktūras paspreizējo attīstību. Tikai tādā veidā varēs īstenot ESFRI ierosināto ceļvedi.

5.3 Pasaules augstākā līmeņa jaunas pētniecības infrastruktūras attīstība var būtiski ietekmēt Eiropas Pētniecības telpas vispārējo pievilcīgumu. Tai ir ļoti liela nozīme, lai atbalstītu centienus arī turpmāk motivēt 400 000 ļoti talantīgus jaunus pētniekus un novērstu viņu emigrāciju, jo šie pētnieki Eiropai ir vajadzīgi, lai sasniegtu izvirzīto mērķi – ieguldījumi zinātnē un attīstībā 3 % apjomā no IKP. Turklāt augstākās kvalitātes pētniecības infrastruktūra var piesaistīt talantīgus un augsti kvalificētus pētniekus no visas pasaules.

5.4 Ņemot vērā, ka ierosinātajiem pētniecības infrastruktūras projektiem nepieciešami ļoti apjomīgi līdzekļi⁽¹²⁾, mazāku un vājāk attīstītu valstu iespējas savā teritorijā īstenot svarīgākos projektus vai arī tajos piedalīties faktiski ir visai ierobežotas. Paredzams, ka nākotnē liela mēroga infrastruktūras objekti koncentrēsies visvairāk attīstītajās valstīs, kas īstermiņā varētu palielināt intelektuālā darbaspēka migrāciju ES teritorijā. Ilgākā laika posmā šādam riskam būtu jāsamazinās, jo 28 no 44 ESFRI sarakstā iekļautajiem projektiem klasificēti kā “izklīdētas infrastruktūras”, citiem vārdiem, šādas infrastruktūras tādā vai citādā veidā iekļauj tīklus visā Eiropā. Tas arī palielina mazāku un vājāk attīstītu valstu iespējas piedalīties. Lai šāda līdzdalība patiešām realizētos, EESK aicina nodrošināt pētniekiem plašu pieeju minētajai infrastruktūrai. Svarīgi arī šādās plaši izklīdētās struktūrās iespējami vairāk iesaistīt zinātnisko, tehnisko un administratīvo personālu.

5.5 Aptuveni 15 % Eiropas pētniecības institūtu pētnieku sadarbojas ar rūpniecību, izmantojot tās pētniecības infrastruktūru. Tādēļ jaunas pētniecības infrastruktūras izveide var radīt jaunu pieprasījumu, virkni labvēlīgu blakus aspektu un nodrošināt papildu stimulu zināšanu un tehnoloģiju tālāknodošanai rūpniecībai. Tas var arī palīdzēt sasniegt Barselonas mērķi, kas nosaka, ka privāto ieguldījumu īpatsvars P&I jāpalielina līdz 2 % no IKP.

5.6 P&I īpaši pieminēta Komisijas 2008. gada 26. novembrī izsludinātajā Eiropas ekonomikas atveseļošanas plānā, kura mērķis ir mazināt finanšu krīzes ietekmi uz ekonomiku. Plāna ilgtermiņa pasākumu uzskaitījums ietver tā dēvētos “viedos ieguldījumus”. Komisija to uzsver īpaši un aicina dalībvalstis un privāto sektoru vairāk ieguldīt P&I, jauninājumos un izglītībā. EESK uzsver ieguldījumu pētniecības infrastruktūrā labvēlīgo ietekmi. Ieguldījumu iespējamā vērtība komerciālu darījumu izpratnē pārsniedz 10 miljardus EUR, kas var palīdzēt nosargāt lielu skaitu darba vietu tajās uzņēmējdarbības nozarēs, kurām būtu uzticēta infrastruktūras projektu īstenošana. Tas arī būtu lielisks stimuls ātrākai pārejai uz zināšanu sabiedrību.

⁽¹⁰⁾ Padomes 2006. gada 28. novembra Direktīva 2006/112/EK, 151. panta 1. punkta b) apakšpunkts, Padomes 1992. gada 25. februāra Direktīva 92/12/EEK, 23. panta 1. punkts un Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 31. marta Direktīva 2004/18/EK, 15. panta c) apakšpunkts.

⁽¹¹⁾ Padomes 2006. gada 11. jūlija Regula 1083/2006.

⁽¹²⁾ Aplēstā atsevišķu ERI vidējā vērtība ir no 500 miljoniem līdz 1 miljardam EUR.

5.7 Eiropas pētniecības infrastruktūru ceļvedi var izmantot kā lielisku pamatu valstu ceļvežiem. Komiteja atzīmē, ka dažu dalībvalstu attieksme pret šāda veida iniciatīvām nav bijusi pietiekami nopietna. Tādēļ tā aicina dalībvalstis atgūt iekavēto pēc iespējas ātrāk un pievienoties ESFRI un Komisijas iniciatīvām.

5.8 Pētniecības infrastruktūru finansējums arī turpmāk būs jānodrošina galvenokārt ar dalībvalstu līdzekļiem. Tādēļ ir svarīgi koordinēt šādus finanšu līdzekļus. Tikai tādā veidā varēs sasniegt kritisko masu, panākt ieguldījumu efektivitāti un nodrošināt infrastruktūru pienācīgu specializāciju un zinātnisko izcilību.

5.9 Lai arī 7. pamatprogrammā ir palielināts finansējums pētniecības infrastruktūrai un kohēzijas politikas ietvaros pieejamās iespējas, ES budžeta līdzekļu apjoms joprojām ir pārāk mazs, lai īstenotu tālejošos plānus. EESK vērš uzmanību uz vajadzību pēc 7. pamatprogrammas un struktūrfondu lielākas sinerģijas pētniecības infrastruktūras finansējuma jomā. Turklāt tā aicina Komisiju un dalībvalstis izstrādāt papildu politiskos instrumentus, lai veicinātu privātā sektora apjomīgākus ieguldījumus pētniecības infrastruktūrā. Atzinīgi vērtējama būtu arī EIB (piemēram, sniedzot atbalstu "riskā dalīšanas finanšu mehānisma" formā) un citu finanšu iestāžu līdzdalība.

5.10 Komiteja iesaka darbā ar Eiropas kohēzijas politiku un tās finanšu instrumentiem, kā arī struktūrfondu vairāk uzmanības veltīt jaunu pētniecības un jauninājumu jaudu attīstībai. Tā aicina dalībvalstu valdības sākt plašāk izmantot struktūrfondus, lai modernizētu un vairotu savas pētniecības jaudas. Sevīši jaunajās dalībvalstīs ES fondu līdzekļi bieži vien paliek neizmantojami, jo valdības nepiedāvā pienācīgu līdzfinansējumu vai nepievērš pietiekami daudz uzmanības pētniecības jaudu uzlabošanai. Tā rezultātā daudzi zinātnieki pamet dzimteni, meklējot pētniecības iespējas. Tāpēc progress šajā jomā ir ļoti svarīgs, lai sekmīgi varētu risināt intelektuālā darbaspēka migrācijas problēmu Eiropā.

6. Īpašas piezīmes.

6.1 Komiteja atbalsta ierosināto atbrīvojumu no pievienotās vērtības nodokļa, jo tas var ievērojami paaugstināt ERI pievilcīgumu. Tas varētu sniegt ERI arī konkurences priekšrocības salīdzinājumā ar līdzīgiem projektiem citur pasaulē. Tādēļ mēs atbalstām ieceri nodrošināt ERI iespējami vairāk nodokļu atvieglojumu (atbilstoši noteikumiem par valsts atbalstu). Daudzām pastāvošajām pētniecības infrastruktūrām, kas atbilst attiecīgo direktīvu kritērijiem par "starptautiskas organizācijas" statusu, jau ir

piešķirts atbrīvojums no PVN un akcīzes nodokļa. Tomēr pašreizējā procedūra paredz ilgstošas un sarežģītas sarunas, tādējādi aizkavējot infrastruktūras izveidi, kā arī radot ievērojamu juridisko un finansiālo nenoteiktību. Automātiska atbrīvojuma piemērošana ERI, kā tas paredzēts regulā, palīdzētu novērst galvenos šķēršļus pētniecības infrastruktūru attīstībai un darbībai Eiropā.

6.2 EESK iesaka nopietni pievērsties iespējai par Kopienas aktīvāku līdzdalību ERI finansēšanā. Palielinot savu ietekmi ar mērķtiecīgu subsīdiju palīdzību, Kopienai būs lielākas iespējas panākt ERI līdzsvarotāku teritoriālo izplatību un labāku pieejamību tām valstīm, kuras nav tiešas projektu dalībnieces. Tomēr, lai īstenotu šādu politiku, 8. pētniecības un izstrādes pamatprogrammā jānodrošina papildu līdzekļu piešķiršana.

Komiteja uzskata, ka ES nav nekāda pamata pētniecības infrastruktūrām nepiemērot tādu pašu pieeju, kādu tā piemēro citu Eiropas infrastruktūras tīklu (piemēram, ceļu, dzelzceļu, elektroliniju, gāzes cauruļvadu u.c.) līdzfinansēšanai.

6.3 EESK vēlas vērēt uzmanību uz problēmu par darbības un uzturēšanas izmaksām pēc tam, kad būs veikti sākotnējie ieguldījumi. Saskaņā ar dažām aplēsēm šīs izmaksas ik gadus var sasniegt līdz pat 20 % no kopējās ieguldījumu vērtības. Tomēr pētījumos par ieguldījumiem minētās izmaksas bieži vien nav ņemtas vērā, un tas var ievērojami apdraudēt pētniecības infrastruktūru nevainojamu ilgtermiņa darbību. Tādēļ Komiteja iesaka 8. pētniecības un izstrādes pamatprogrammā iekļaut iespēju piešķirt Eiropas fondu līdzfinansējumu, lai nodrošinātu pētniecības infrastruktūru ikdienas darbību.

6.3.1 Attiecībā uz uzturēšanas izmaksām Komiteja iesaka samērīgas lietošanas maksas noteikšanu par infrastruktūras kopīgu izmantošanu uzskatīt par "ierobežota apjoma saimniecisko darbību" (2. pants).

6.4 Komiteja uzsver, cik liela nozīme ir iespējami plašāka Eiropas zinātnieku un pētnieku loka brīvai pieejai visām ERI. Nebūtu taisnīgi, ja praksē pieeja būtu ļauta tikai tām valstīm, kuras ir ERI dalībnieces, vai pieejas kritērijs būtu tikai valsts spēja izdarīt iemaksas. Priekšlikums par Kopienas daļēju līdzdalību, kā tas jau teikts 6.2. punktā, arī atvieglotu brīvu pieeju un tādējādi veicinātu labāku integrāciju Eiropas Pētniecības telpā.

6.5 Attīstot un izmantojot augstākās kvalitātes infrastruktūru, svarīgi arī pievērst uzmanību intelektuālā īpašuma aizsardzībai. Iespējamās problēmas jācenšas atrisināt atbildīgi un savlaicīgi.

Briselē, 2009. gada 15. janvārī.

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai” par pesticīdu lietošanas mašīnām, un ar ko groza 2006. gada 17. maija Direktīvu 2006/42/EK par mašīnām

COM(2008) 535 galīgā redakcija – 2008/0172 (COD)

(2009/C 182/09)

Vienīgais ziņotājs: **JÍROVEC KGS**

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2008. gada 24. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par pesticīdu lietošanas mašīnām, un ar ko groza 2006. gada 17. maija Direktīvu 2006/42/EK par mašīnām”

COM(2008) 535 galīgā redakcija – 2008/0172 (COD)

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 6. janvārī. Ziņotājs – JÍROVEC kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 450. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 14. un 15. janvārī (14. janvāra sēdē), ar 192 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK pilnībā atbalsta Komisijas izstrādāto dokumentu.

1.2. Komiteja atzinīgi novērtē iekļautos grozījumus, kas nozīmē uzlabotu veselības aizsardzību un drošību.

1.3. Iebildes izraisa ierosinātā dokumenta nepietiekami skaidri aspekti par sekām nodarbinātības jomā tajās valstīs, kas direktīvas prasības vēl nav ieviešas valsts tiesību aktu noteikumos.

2. Ievads.

2.1. Eiropas Parlaments un Padome lēmumā, ar ko nosaka Sesto Kopienas vides rīcības programmu, atzina, ka jāturpina samazināt pesticīdu kaitīgo ietekmi uz cilvēku veselību un vidi.

2.2. Kopš tā laika Eiropas Komisija ir pieņēmusi stratēģiju (turpmāk “tematiskā stratēģija”) un ir iesniegusi priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar kuru nosaka Kopienas rīcības pamatprincipus, lai risinātu tās īstenošanas galvenos likumdošanas aspektus (turpmāk “pamatdirektīva”). Tematiskajā stratēģijā noteikti pieci galvenie mērķi:

— samazināt līdz minimumam ar pesticīdu lietošanu saistītos riskus veselībai un videi;

— uzlabot pesticīdu lietošanas un izplatīšanas kontroli;

— aizstāt visbīstamākos pesticīdus ar drošākām alternatīvām;

— veicināt zemkopību, kurā būtiski samazināta pesticīdu lietošana, vai arī tos nelieto;

— izveidot pārredzamu novērtējuma un uzraudzības sistēmu.

2.3. Pamatdirektīvas priekšlikumā ir ieviestas prasības, pamatojoties uz kurām dalībvalstīm jāizveido sistēma izmantojamo iekārtu regulārai apkopei un inspekcijai saskaņā ar tematiskās stratēģijas pirmo mērķi.

3. Vispārīgs stāvokļa raksturojums.

3.1. Šā priekšlikuma mērķis ir nodrošināt, ka jaunās pesticīdu lietošanas mašīnas nerada nevajadzīgu kaitējumu videi. Priekšlikumā ir ieviestas būtiskas papildu vides aizsardzības prasības, kas jaunajām pesticīdu lietošanas mašīnām jāizpilda pirms to laišanas tirgū un/vai nodošanas ekspluatācijā Kopienā.

3.2. Prasību saskaņošana šādām mašīnām ir priekšnoteikums, lai nodrošinātu augstus aizsardzības standartus, vienlaikus nodrošinot šādu ražojumu brīvu apriti Kopienā.

3.3. Ar minēto direktīvu atceļ Direktīvu 98/37/EK, un to piemēros no 2009. gada 29. decembra.

3.4. Priekšlikums pilnībā atbilst mērķiem, kas noteikti Sestajā Kopienas vides rīcības programmā, Eiropas Savienības ilgtspējīgas attīstības stratēģijā, Lisabonas stratēģijā un tematiskajā stratēģijā par pesticīdu ilgspējīgu lietošanu.

3.5. Priekšlikums ir arī saskaņā ar iestāžu nolīgumu par tiesību aktu labāku izstrādi.

3.6. Šis priekšlikums ir nākamais posms pēc Komisijas 2002. gada jūlijā pieņemtā paziņojuma "Virzība uz tematisku stratēģiju par pesticīdu ilgtspējīgu izmantošanu". Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atzinīgi novērtēja minēto paziņojumu.

3.7. Priekšlikums ir atbildes reakcija uz ietekmes novērtējumu, ko īstenoja beidzamās apspriešanās ietvaros. Saistībā ar jaunām pesticīdu lietošanas mašīnām tika apstiprināta vajadzība izstrādāt prasības, lai aizsargātu vidi, un kuras jaunām pesticīdu lietošanas mašīnām jāizpilda pirms to laišanas tirgū un/vai nodošanas ekspluatācijā.

3.8. Direktīvas ietekmes novērtējumā tiek apskatīti jautājumi saistībā ar kontroli un sertifikāciju, kas ir precīzāk definēta, kā arī ierosināts izšķirošs risinājums, proti, ieviest obligātu Kopienas sertifikācijas sistēmu jaunām pesticīdu lietošanas mašīnām.

3.9. Pēc iespējamās ietekmes analīzes neatkarīgais eksperts (*Bi-PRO*) paredz, ka saskaņošanas rezultātā jaunām mašīnām tiks paaugstināti vides aizsardzības standarti. Izdevumu pieaugums būs mainīgs, ņemot vērā, ka daži ražotāji jau tagad atbilst noteikumiem un sertifikācijas sistēmām. Saskaņošana ir priekšrocība, kas iekšējā tirgū nodrošina godīgu konkurenci.

4. Juridiskie aspekti.

4.1. Priekšlikumā ir ieviestas jaunas vides aizsardzības prasības. Šīs būtiskās papildu prasības ir obligātie noteikumi, lai nodrošinātu, ka produkti nerada nevajadzīgu kaitējumu videi.

4.2. Priekšlikuma juridiskais pamats ir Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pants, kurā tika noteikti iekšējā tirgus īstenošanas principi. Šī direktīva nodrošina to mašīnu brīvu apriti, kuras iekļautas direktīvas piemērošanas jomā.

4.3. Subsidiaritātes princips ir piemērojams, jo priekšlikums nav Kopienas ekskluzīvā kompetencē.

4.4. Dažas dalībvalstis jau ir ieviesušas obligātās vides aizsardzības prasības un pesticīdu lietošanas mašīnu atbilstības novērtēšanas procedūras. Citas dalībvalstis ir paziņojušas, ka tiek veikta noteikumu izstrāde. Ja vides prasības pesticīdu lietošanas mašīnām noteiks ar brīvprātīgām sertifikācijas sistēmām, būs jākonstatē atšķirīgu valstu noteikumu un procedūru skaita palielināšanās. Tas radīs nepamatotas izmaksas rūpniecības nozarei un šķēršļus preču brīvai apritei Kopienā.

4.5. Prasību saskaņošana ir vienīgais veids, kā īstenot vides aizsardzības mērķi, vienlaikus visā Kopienā nodrošinot vienādu aizsardzības līmeni, ražotāju godīgu konkurenci un preču brīvu apriti iekšējā tirgū.

4.6. Priekšlikums atbilst subsidiaritātes principam.

4.7. Šis priekšlikums nepārsniedz to, kas ir nepieciešams, lai sasniegtu mērķi, un tādēļ ir saskaņā ar proporcionalitātes principu, kā noteikts Līguma 5. pantā.

4.8. Pesticīdu lietošanas mašīnu ražotājiem direktīva nozīmē administratīvā sloga maksimālu samazināšanos.

4.9. Priekšlikums ir arī saskaņā ar iestāžu nolīgumu par tiesību aktu labāku izstrādi.

4.10. Priekšlikums neietekmē Kopienas budžetu.

4.11. Dalībvalstīm jāpaziņo Komisijai to valsts tiesību aktu noteikumi, ar kuriem transponē šo direktīvu, kā arī jāiesniedz minēto tiesību aktu un šīs direktīvas atbilstības tabula.

4.12. Priekšlikums skar EEZ jautājumu, tāpēc tā darbība jāattiecina uz Eiropas Ekonomikas zonu.

5. Skaidrojums.

5.1. Vides aizsardzības prasības attiecas vienīgi uz pesticīdu lietošanas mašīnām un vides apdraudējumu, ko aptver ierosinātās jaunās būtiskās prasības direktīvas I pielikumā.

5.2. Priekšlikumā ir papildināta jaunā "būtisko veselības aizsardzības un drošības prasību" definīcija; tas ļauj izvairīties no nepieciešamības direktīvā grozīt atsaucies uz veselības aizsardzības un drošības būtiskajām prasībām.

5.3. Vides aizsardzības mērķis ir minēts arī atbilstīgos 4. panta 1. punkta, 9. panta 3. punkta un 11. panta 1. punkta grozījumos.

5.4. Pesticīdu lietošanas mašīnu ražotāju pienākums ir novērtēt kaitējumu videi.

5.5. Saskaņā ar tās piemērošanas jomu direktīvā ir dota "pesticīdu lietošanas mašīnas" definīcija.

5.6. Direktīvā ir noteiktas būtiskās prasības, lai maksimāli samazinātu kaitējumu videi.

5.7. Ierosinātās jaunās būtiskās prasības paredzēts atbalstīt ar saskaņoto standartu tehniskajām specifikācijām dažādu kategoriju pesticīdu lietošanas mašīnām. Šajā nolūkā Komisija attiecīgi pilnvaros Eiropas Standartizācijas organizācijas.

Briselē, 2009. gada 14. janvārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par rūpnieciskajām emisijām (piesārņojuma integrēta novēršana un kontrole) (pārstrādāts)”

COM(2007) 844 galīgā redakcija – 2007/0286 (COD)

(2009/C 182/10)

Ziņotājs: **Stéphane BUFFETAUT KGS**

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 175. panta 1. punktu 2008. gada 25. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par rūpnieciskajām emisijām (piesārņojuma integrēta novēršana un kontrole)” (pārstrādāts)

COM(2007) 844 galīgā redakcija – 2007/0286 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 30. oktobrī. Ziņotājs – Stéphane BUFFETAUT kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 450. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 14. un 15. janvārī (14. janvāra sēdē), ar 152 balsīm par, 2 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads.

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai iesniegtais dokuments uzskatāms par pašreizējās direktīvas pārstrādātu versiju. Patiesībā tā nav patlaban spēkā esošās direktīvas tikai vienkārša pārskatīšana vai rediģēšana. Komisija uzsver, ka pārskatītajā versijā ir ievērots vienkāršošanas princips atbilstoši iniciatīvai “tiesību aktu labāka izstrāde”; tomēr ne visi piekrīt minētajam apgalvojumam. Priekšlikuma galvenie mērķi ir

- vides aizsardzības jomā: nodrošināt efektīvu vides aizsardzību, piemērojot integrētu pieeju, kas aptver visus vides faktorus;
- tautsaimniecības jomā: veikt procedūru un prakšu saskaņošanu, lai novērstu konkurences izkropļojumus.

2. Komisijas mērķi.

2.1 Komisija atzīst, ka pēdējos gadu desmitos ir gūti panākumi piesārņojošo vielu emisijas samazināšanā, taču uzskata tos par nepietiekamiem un vēlas turpināt cīņu pret piesārņojošo vielu emisiju.

2.2 IPNK direktīva attiecas aptuveni uz 52 000 iekārtām Eiropas Savienībā un, lai gan ir pieliktas lielas pūles, piesārņojošo vielu emisiju daudzums vēl joprojām ievērojami pārsniedz Tematiskajā stratēģijā par gaisa piesārņojumu noteiktos mērķus.

2.3 Rūpnieciskās darbības radītais piesārņojums būtiski veicina negatīvu ietekmi uz veselību un vidi. Minētās iekārtas emitē

aptuveni 83 % sēra dioksīda, 34 % slāpekļa oksīdu, 25 % dioksīna un 23 % dzīvsudraba ⁽¹⁾. Šīs emisijas nonāk ne tikai gaisā, bet ietekmē arī ūdeni un augsni. Rūpniecības uzņēmumi ir arī galvenie izejvielu, ūdens un enerģijas patērētāji, kā arī veicina atkritumu rašanos. Labs līdzeklis, lai panāktu piesārņojuma samazināšanu, ir integrēta pieeja (IPNK), paredzot atļauju izsniegšanas procedūru, ko veic kompetentas valsts iestādes, kuru pārraudzībā ir attiecīgo uzņēmumu emisijas.

2.4 Komisija uzskata, ka minētās pieejas pamatā galvenokārt jābūt labāko pieejamo tehnisko paņēmienu izmantošanai (LPTP vai angļu valodā – BAT). Tas nozīmē, ka principā ir izmantoti visefektīvākie paņēmieni, lai nodrošinātu vides aizsardzību attiecīgajā nozarē, ja vien minētie paņēmieni ir komerciāli pieejami un ekonomiski dzīvotspējīgi.

2.5 Lai veicinātu minēto pieeju, Komisija ar dalībvalstīm un ieinteresētajām pusēm organizē informācijas apmaiņu par labākajiem pieejamajiem tehniskajiem paņēmieniem, lai izveidotu atsauces dokumentus (LPTP atsauces dokumentus), norādot, ko uzskata par labāko pieejamo tehnisko paņēmieni Kopienas mērogā katrā rūpniecības nozarē. Tā kā IPNK Birojs atrodas Seviljā, minētais process ir nosaukts par Seviljas procesu.

2.6 Turklāt atsevišķām rūpniecības nozarēm (bet tikai atsevišķām nozarēm) arī piemēro nozaru direktīvas, kurās ir noteikti ekspluatācijas noteikumi un minimālās tehniskās prasības. Minētajās direktīvās ir īpaši noteiktas atsevišķu piesārņojošo vielu emisiju robežvērtības, un tās neietekmē IPNK direktīvas piemērošanu.

⁽¹⁾ SEC(2007) 1679.

2.7 Pēc dažādu pētījumu un aptauju veikšanas Komisija uzskatīja, ka ir jāpastiprina spēkā esošie noteikumi, lai labāk novērstu rūpnieciskās emisijas. Tā arī norādīja, ka spēkā esošajos tiesību aktos ir trūkumi, kas radījuši direktīvas neapmierinošu īstenošanu un grūtības veikt direktīvas piemērošanas pārraudzību.

2.8 Tādēļ Komisija ierosina pārskatīt un apvienot vienā direktīvā (tā saucamajā Rūpniecisko emisiju direktīvā, IED – *Industrial Emissions Directive*) septiņas dažādas direktīvas; taču būtībā tās mērķi ir

- nostiprināt koncepciju par labākajiem pieejamajiem tehniskajiem paņēmieniem;
- pārskatīt emisiju robežvērtības lielām sadedzināšanas iekārtām;
- izveidot komiteju, kuras uzdevums būtu pielāgot nebūtiskas tehniskās prasības zinātnes un tehnikas attīstībai vai arī noteikt dalībvalstīm sagatavojamo ziņojumu veidu;
- ieviest noteikumus par inspekcijām;
- sekmēt inovāciju un ieviest jaunas metodes;
- vienkāršot un precizēt atsevišķus noteikumus par atļauju izsniegšanu;
- paplašināt un precizēt direktīvas darbības jomu;
- veicināt jauno tehnisko paņēmieni vērā ņemšanu.

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1 Pašreiz spēkā esošās direktīvas trīs pamatprincipi,

- integrēta pieeja rūpnieciskās darbības ietekmei,
- labāko pieejamo tehnisko paņēmieni izmantošana,
- iespēja ņemt vērā vietējos apstākļus, lai noteiktu atļauju piešķiršanas nosacījumus,

ir saskaņā ar attiecīgo uzņēmumu vienošanos un atspoguļo vispārēju un pastāvīgu nostāju uzlabot rūpniecisko iekārtu ekoloģiskos raksturlielumus.

3.2 Tiesa, ka dažās dalībvalstīs 1996. gada direktīvu piemēro atšķirīgi, taču jāņem vērā arī tas, ka direktīvu pilnībā piemēro kopš neilga laika (esošajām iekārtām – kopš 2007. oktobra) un vēl nav pagājis nepieciešamais laiks, lai varētu pilnībā izvērtēt tās piemērošanas rezultātus. Komisija tomēr uzskata, ka īpašu atļauju un,

vispārīgāk raugoties, dalībvalstu praksi novērtējums liecina par vairākām direktīvas īstenošanas problēmām, kuras galvenokārt rodas tādēļ, ka pašreizējās direktīvas noteikumi ir neskaidri. Komisija arī uzskata, ka veiktās konsultācijas un prognozes liecina, ka stāvoklis neuzlabosies, ja netiks ieviesti grozījumi tiesību aktos. Jāpiezīmē, ka tiesību aktu piemērošana jānodrošina dalībvalstīm un atļaujas piešķiršanas nosacījumu obligāta izpilde – attiecīgo iekārtu operatoriem.

3.3 LPTP atsaucē dokumenti jau ir pieņemti un izplatīti kopš 2001. gada, taču to tulkošanai visās Eiropas Savienības oficiālajās valodās bija vajadzīgs daudz laika. Attiecīgie pētījumi tomēr rāda, ka ne visas valstu iestādes ir pilnībā izpildījušas savus uzdevumus, un atbildību par to, ka minētie dokumenti ir ieviesti vēlū vai nepilnīgi, arī nevar likt uzņemties tikai attiecīgajām rūpniecības nozarēm, ja šie atļauju nosacījumi neatbilst LPTP. Tāpēc būtu vēlams veicināt pieredzes apmaiņu saistībā LPTP atsaucē dokumentu vispārēju īstenošanu. Eiropas Savienības teritorijā, ņemot vērā ļoti atšķirīgās pieejas to piemērošanā.

3.4 Neapšaubāmi, ka tas ļauj izskaidrot konstatētās problēmas, taču arī būtu jāpārdomā, vai direktīvas būtiska pārstrādāšana nav uzsākta priekšlaicīgi? Vairākās dalībvalstīs ekspluatācijas atļaujas esošajām iekārtām faktiski ir izsniegtas vēlū, dažkārt pat pēc direktīvā noteiktā termiņa.

3.5 Turklāt dalībvalstu sniegtie dati par emisijām rada pamatotas bažas par to, ka, īstenojot LPTP, galvenokārt lielajās sadedzināšanas iekārtās, nebūs iespējams sasniegt Tematiskajā stratēģijā par gaisa piesārņojumu noteiktos mērķus.

3.6 Katrā ziņā direktīva jāpārstrādā “atbilstoši pārredzamības, ekonomiskās efektivitātes un rentabilitātes principiem, ievērojot taisnīgumu un solidaritāti pasākumu sadalījumā starp dalībvalstīm”, kā to noteikusi Eiropadome.

4. Īpaši problemātiski punkti.

4.1 LPTP atsaucē dokumentu nozīme.

4.1.1 Līdz šim LPTP atsaucē dokumentiem ir bijusi divējāda nozīme:

- tie bija atsauce, lai noteiktu, kas uzskatāmi par LPTP atļauju izstrādē: LPTP atsaucē dokumenti ir atsauces avots informācijai par LPTP daudzējādām iespējām atbilstoši dažādām specifiskām situācijām. Tie ir rezultāts daudzu ieinteresētu pušu pieejai par to, kas uzskatāms par LPTP, pielāgoti dažādiem procesu veidiem, no kuriem kompetentā iestāde izraugās vispiemērotāko standartu;

— to izstrādes gaitā notika informācijas apmaiņa par paņēmīnu izmantošanas rezultātiem un attīstību Eiropas Savienībā.

“LPTP atlase notika, balstoties uz tehnisku salīdzinošo novērtējumu, neapdraudot rūpniecības konkurētspēju, kā paredz LPTP definīcija, saskaņā ar kuru LPTP tiek izstrādātas mērogā, kas ļauj tās ieviest attiecīgajā rūpniecības nozarē ar tehniski un ekonomiski pamatotiem nosacījumiem [un] ciktāl ir saprātīgi pieejamas operatoram” (IPNK 2.11. pants 3(9 IED)). Pretējā gadījumā, jo īpaši attiecībā uz jaunām tehnoloģijām, ko neuzskata par LPTP, tās ir atzītas vienlaikus par paraugpraksi un ražošanas procesa jaunākajiem sasniegumiem un iekļautas datu bāzē par rūpniecības nozarē izmantoto dažādo tehnoloģiju un darbības metožu sasniegumiem.

4.1.2 Būtiski svarīgi ir saglabāt pašreizējo pieeju: LPTP ir paņēmieni, kas katrā konkrētā gadījumā ļauj nodrošināt atbilstību tiesību aktos noteiktajām prasībām un, citstarp, veikt rūpniecisko emisiju kontroli, ievērojot vides aizsardzības prasības un ņemot vērā izmaksas un priekšrocības saistībā ar minēto paņēmīnu izmantošanu. Tiesību akti jāpiemēro vienlaicīgi visās dalībvalstīs, lai nepieļautu vispārējus sarežģījumus saistībā ar atļauju pārskatīšanas datumiem, nozaru LPTP atsaucis dokumentu datumiem vai saistībā ar attiecīgo nozaru konservatīvisma pakāpi. LPTP arī jāizmanto, lai mazinātu konkurences izkropļojumus.

4.1.3 Direktīvas pārskatīšanā skaidri jānosaka LPTP atsaucis dokumentu nozīme. Tajos nav jānosaka emisiju līmenis, bet tiem jābūt par atsaucis dokumentiem un progresu instrumentu, kas, citstarp, ļautu ievērot citviet noteiktās emisiju robežvērtības vai vides kvalitātes (ūdens, gaiss, augsne) standartus. Tāpat kā 2005. gada LPTP atsaucis dokumentu rokasgrāmatā un pamatnostādņēs jānorāda, ka “LPTP atsaucis dokumentos nav noteiktas ne emisiju robežvērtības, ne metodes.” Noteiktie emisijas līmeņi paugstina Eiropas Savienības tautsaimniecības un vides politikas prasības. Šie instrumenti nedrīkst būt par šķērslī vietējiem un tehniskajiem apstākļiem vajadzīgajai fleksibilitātei.

4.2 Seviļas process.

4.2.1 Seviļas process ir uzsākts un iedibināts, pamatojoties uz vienošanos, kas nebija demokrātiska šī termina tiešā nozīmē. Tajā ir vai var būt pārstāvētas trīs “klasiskās” ieinteresētās puses: dalībvalstis, tehniskie eksperti un nevalstiskās organizācijas. Tomēr process ir “vertikāls”, un apmaiņa rūpniecības nozaru starpā ir neliela. LPTP atsaucis dokumentu autori (dalībvalstīs un Komisijā) mainās, un LPTP atsaucis dokumentu vai dažādu nozaru LPTP atsaucis dokumentu nākamās versijas reti izstrādā vienas tās pašas personas. Tā rezultātā rodas satura un kompetences trūkumi pieejā atsevišķām “smagas sekas izraisošām” (NO_x , CO, CO_2) vai vispārējām (SO_x , metāli, putekļi) piesārņojošām vielām un attiecībā uz īstenotajiem paņēmīniem, kas būtu jānod Informācijas apmaiņas forumam. Tomēr Seviļas process ir lietderīgs, jo ir regulāri apkopotī rūpniecības nozarēs gūtie rezultāti. Ja dalībvalstis būtu

nedaudz vairāk ieinteresētas procesā, tās varētu sekmīgāk uzlabot savu darbību, jo varētu izmantot obligātajās inspekcijās iegūtos datus.

4.3 Atļauju pārskatīšana.

4.3.1 Uz vienu iekārtu var attiekties vairāki LPTP atsaucis dokumenti. Tāpēc ir jānodrošina, lai LPTP atsaucis dokumentu regulāra pārskatīšana un atļauju novērtēšanas ritms, kā rezultātā varētu ieviest izmaiņas noteikumos, atbilstu iekārtas amortizācijas cikliem. Arī šajā gadījumā ir piemērots vienīgi normatīvs regulējums/programmas izstrāde. Jaunos paņēmīnus varēs labāk izmantot, ja problēmas būs precizētas jau iepriekš. LPTP varēs labāk pielāgot pakāpeniski, taču, šķiet, nav iespējams vienlaicīgi veikt LPTP atsaucis dokumentu pārskatīšanu un paredzēt investīciju izmaiņas. Tādēļ Eiropas likumdevēja uzdevums ir noteikt saskaņotu attīstības gaitu, ņemot vērā piešķirtos līdzekļus un tehnisko progresu, taču šo uzdevumu nevar veikt Seviļas procesa ietvaros.

4.4 Jēdziens “jauns paņēmīns”

Jaunajā dokumentā ir iekļauts jēdziens “jauns paņēmīns”. Jauna paņēmīna noteicoša iezīme ir tā, ka tas jāizmēģina reālā rūpnieciskajā vidē; paņēmīni var būt daudzsoļi, ja tos pielieto laboratorijās un pat izmēģinājuma iekārtās, taču var būt nepiemēroti izmantošanai parastos ražošanas apstākļos. Tādēļ jā rūpējas par to, lai ar jaunieviesto jēdzienu pareizi saprastu līdzekli inovācijas sekmēšanai, izmēģinot jaunus paņēmīnus, un nevis jaunu atsaucis noteikšanas uzsākumu.

4.5 Integrēta pieeja.

Jaunajā dokumentā ir iekļauts princips par pielāgošanos vietējiem apstākļiem un specifiskiem darbības noteikumiem, kā arī iespēja izmantot atkāpes. Pat ja minētajā sistēmā kompetentajām iestādēm ir piešķirts noteikts elastīgums, lai ņemtu vērā konkrētos apstākļus, tā ir stingrāka par iepriekšējo sistēmu. Būtiski svarīgi ir panākt, lai labākos pieejamos tehniskos paņēmīnus noteiktu vietējo un valsts līmeņa iestāžu un attiecīgo rūpniecisko ražotāju pārstāvju reālās un pārrēdzamās apspriedēs.

4.6 Nozaru direktīvu integrācija.

Jānodrošina, lai minētās integrācijas rezultātā direktīva nekļūtu īpaši smagnēja un sarežģīta, kas būtu pretrunā ar izvīzīto vienkāršošanas mērķi. Nozaru direktīvu iekļaušana direktīvas priekšlikumā diezgan būtiski atšķiras, galvenokārt attiecībā uz emisiju

robežvērtībām, jo tās ir jāpieskaņo LPTP rezultātiem. Veicot minēto integrāciju, kurai jāveicina nevajadzīgā administratīvā sloga samazināšana, gan dalībvalstīm, gan iesaistītajiem operatoriem jāīsteno būtisks mērķis – skaidrības un saskaņotības mērķis.

4.7 Komitoloģija, informācijas apmaiņas forums un IPNK birojs Sevilā.

Direktīvas priekšlikumā ir ierosināts plašāk izmantot komitoloģijas procedūru, galvenokārt nosakot izņēmumu kritērijus LPTP atsaucēs dokumentiem. Kāda loma būs ieinteresētajām pusēm? Kādi uzdevumi būs jāveic Informācijas apmaiņas forumam vai birojam Sevilā? Pastāv bažas, ka Eiropas rūpniecības pārstāvji nākotnē varētu nelabprāt sniegt IPNK birojam Sevilā atbilstīgu informāciju par labākajiem pieejamajiem tehniskajiem paņēmieniem, lai gan līdz šim minētā sadarbība ir vienprātīgi uzskatīta par Eiropas sasniegumu. Turklāt komitoloģijas procedūra ir samērā nepārskatāma, un Eiropas Parlaments to īpaši neatzīst. Tādēļ komitoloģijas procedūra būtu jāizmanto tikai gadījumos, kad tiek grozīti sekundārie tiesību akti.

4.8 Augšnes aizsardzība.

Jaunajā dokumentā ir paredzēta prasība pirms iekārtu ekspluatācijas uzsākšanas atjaunot teritorijas sākotnējo stāvokli. Tā kā augsne Eiropā ir ļoti daudzveidīga, jāpiemēro subsidiaritātes princips un valstu iestādēm jānosaka lielāka rīcības brīvība. Tātad, šķiet, labāk būtu jānosaka prasība sagatavot teritoriju nākotnē paredzētajai izmantošanai.

4.9 Ziņojumu publicēšana.

Dokumentā ir paredzēts, ka iestādēm jāpublicē ziņojums divos mēnešos pēc pārbaudes pabeigšanas. Šāds termiņš ir pārāk īss, jo attiecīgā uzņēmēja rīcībā vajadzētu būt pietiekami daudz laikam, lai varētu ņemt vērā izteiktās piezīmes un izstrādāt rīcības plānu, kā arī nodrošināt iepriekš minētā publisku pieejamību.

Briselē, 2009. gada 14. janvārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

4.10 Direktīvas piemērošana.

Direktīvai būtu jāstājas spēkā 2016. gada janvārī; taču ņemot vērā pašreizējās IPNK direktīvas ieviešanas pieredzi, minētais termiņš, šķiet, ir pārāk īss. Pašlaik tiek izstrādāti vairāki Eiropas direktīvu projekti; minētajām direktīvām jāstājas spēkā 2020. gadā (pārskatītā direktīva par valstīs maksimāli pieļaujamajām emisijām, paketes klimata un enerģētikas jomā ieviešana). Turklāt Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas ekonomikas komisija Ženēvā pārskata Gēteborgas protokolu un par jauno mērķu izvirzīšanas termiņu ir noteikusi 2020. gadu.

Konsekvences labad direktīvas priekšlikumu vajadzētu saskaņot ar citiem tiesību aktiem vides aizsardzības jomā, ierosinot, lai direktīvas ieviešanas termiņš būtu nevis 2016. gads, bet 2020. gads.

5. Secinājumi.

5.1 Ja IPNK direktīva būtu īstenota neapmierinoši, būtu lietderīgi, ka dalībvalstis un citas ieinteresētās puses pieliek pēc iespējas lielākas pūles, steidzami uzlabojot spēkā esošās direktīvas piemērošanas kvalitāti, lai nodrošinātu stingru pamatu IPNK direktīvas pārstrādāšanai, kā tas ir paredzēts Komisijas paziņojumā un rīcības plānā 2008.–2010. gadam par tiesību aktu rūpniecisko emisiju jomā īstenošanu. Pārstrādājot direktīvu, būtu jāizvirza šādi mērķi: vides un ekonomiskā efektivitāte, pārredzamība, sadarbība ar attiecīgiem speciālistiem, peļņas un izmaksu labs līdzsvars un taisnīguma un solidaritātes principa ievērošana, sadalot pasākumus starp dalībvalstīm.

5.2 Ar IMPEL tīkla starpniecību varētu uzlabot spēkā esošās direktīvas īstenošanu; arī LPTP atsaucēs dokumentu oficiālajam tulkojumam Eiropas Savienības valodās būtu jāveicina minēto dokumentu labāka izpratne un to piemērošana dalībvalstīs. Sadarbojoties ar Sevilas IPNK biroju, būtu jānodrošina, lai LPTP atsaucēs dokumentos neiekļautu atšķirīgus viedokļus, kas mazinātu minēto dokumentu saskaņotību un lietderīgumu Eiropas līmenī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulas (EK) Nr. 549/2004, (EK) Nr. 550/2004, (EK) Nr. 551/2004 un (EK) Nr. 552/2004, lai uzlabotu Eiropas aviācijas sistēmas efektivitāti un ilgtspējību”, un

COM(2008) 388 galīgā redakcija – 2008/0127 (COD)

un

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 216/2008 lidlauku gaisa satiksmes pārvaldības un aeronavigācijas pakalpojumu jomā un atceļ Padomes Direktīvu 2006/23/EK”

COM(2008) 390 galīgā redakcija – 2008/0128 (COD)

(2009/C 182/11)

Ziņotājs: **KRAWCZYK KGS**

Eiropadome attiecīgi 2008. gada 4. septembrī un 2008. gada 18. jūlijā saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 80. panta 2. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulas (EK) Nr. 549/2004, (EK) Nr. 550/2004, (EK) Nr. 551/2004 un (EK) Nr. 552/2004, lai uzlabotu Eiropas aviācijas sistēmas efektivitāti un ilgtspējību,

COM(2008) 388 galīgā redakcija – 2008/0127 (COD), un

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 216/2008 lidlauku gaisa satiksmes pārvaldības un aeronavigācijas pakalpojumu jomā un atceļ Padomes Direktīvu 2006/23/EK,

COM(2008) 390 galīgā redakcija – 2008/0128 (COD).

Par Komitejas dokumenta izstrādi atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2008. gada 10. novembrī. Ziņotājs – KRAWCZYK kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 450. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 14. un 15. janvārī (15. janvāra sēdē), ar 131 balsi par un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1 Tūlītēja un visaptveroša vienotās Eiropas gaisa telpas (SES) ieviešana, pamatojoties uz Komisijas priekšlikumu, ir ļoti svarīgs stratēģisks solis virzībā uz Eiropas turpmāku integrāciju un Eiropas kopējā tirgus nostiprināšanu. Tā veicina arī Eiropas sociālo kohēziju un sociālo mobilitāti.

1.2 EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu kā svarīgu pasākumu pretī vienotās Eiropas gaisa telpas patiesai īstenošanai. Minētajā pakete, t.s., SES II, uzmanība ir pievērsta daudziem trūkumiem, kas radās SES I īstenošanas laikā 2004. gadā.

1.2.1 Tādēļ SES II likumdošanas iniciatīvu nevajadzētu atlikt un EESK aicina ES likumdevēju panākt galīgo vienošanos līdz 2009. gada martam. Lai sasniegtu vienotās Eiropas gaisa telpas mērķus, ES likumdevējiem (Padomei un Parlamentam) būtiski svarīgi ir ievērot Komisijas priekšlikumus minētajā jomā.

1.3 Palielinoties satiksmes apjomam, vissvarīgākais ir uzlabot drošības prasības.

1.4 EESK jo īpaši atbalsta

— priekšlikumus saistībā ar izpildes rādītāju uzraudzības sistēmu un saistošajiem izpildes mērķiem ar nosacījumu, ka izpildi vērtē, pamatojoties uz četriem pamatkritērijiem: drošību, jaudu, vidi un rentabilitāti;

- Eiropas Aviācijas drošības aģentūras (EASA) kompetences jomas paplašināšanu, iekļaujot tajā lidlauku drošību un Gaisa satiksmes pārvaldības (ATM)/aeronavigācijas dienestus;
- cilvēka faktora nozīmīguma atzīšanu aviācijas drošībā;
- intensīvāku darbību, lai paaugstinātu par drošību atbildīgo darbinieku kompetenci, "taisnīguma kultūras" piemērošanu;
- regulas par aeronavigācijas pakalpojumu sniegšanu 5. panta atkārtotu formulēšanu, jo tas priekšlikumā "Eiropas vienotā gaisa telpa II" ir svītrots, lai sertificēšanas sistēmu varētu attiecināt uz visiem darbiniekiem drošības ķēdē un galvenokārt uz ATSEP (personāls, kas apkalpo elektroniskās iekārtas, kuras nodrošina gaisa satiksmes drošību);
- funkcionālo gaisa telpas bloku ieviešanas termiņa noteikšanu 2012. gadā;
- SESAR programmas un tās finansēšanas metožu turpmāku uzlabošanu;
- Eiropas Gaisa satiksmes pārvaldības (ATM) tīkla funkciju stiprināšanu;
- Eurocontrol reformu;
- lidostu jaudas ierobežojumu atzīšanu;
- regulas 18.a panta grozīšanu – EESK neiebilstu pret pētījuma veikšanu ar nosacījumu, ka tā tiešais mērķis nav minēto pakalpojumu pakļaušana konkurencei.

1.5 Eiropas ATM optimizācija, ieviešot SES II, būtiski samazinās gaisa satiksmes nozares radīto CO₂ emisiju apjomu. Īsāku maršrutu izmantošana varētu samazināt CO₂ emisiju apjomu par aptuveni 5 miljoniem tonnu gadā. Gaisa satiksmes pārvaldības un lidostu darbības uzlabošana varētu samazināt emisiju apjomu pat par 12 % vidēji ilga lidojuma laikā jeb par 16 miljoniem tonnu CO₂ gadā.

1.6 Lai gan dažādās ieinteresētās puses kopumā atbalsta SES II, ļoti vajadzīga ir turpmāka apspriešanās par regulu īstenošanu pēc SES II pieņemšanas. Apspriešties vajadzētu katrā SES II īstenošanas līmenī (ES, valstu un reģionālajā līmenī), kā arī ar sociālajiem un/vai rūpnieciskajiem partneriem/ieinteresētajām pusēm.

1.7 SES II īstenošanas rezultātā iedzīvotāju un patērētāju gūtās priekšrocības būs šādas:

- augstāks drošības līmenis;
- īsāks ceļā pavadītais laiks;
- labāki pakalpojumi/izpilde, ieskaitot lidojumu grafiku augstāku ticamības pakāpi un labāku prognozējamību, kas mazinās to gadījumu skaitu, kad tranzītpasažieri nepaspēj uz turpmāko reisu;
- lētākas biļetes, pateicoties zemākām izmaksām, kas rodas aviosabiedrībām;
- mazāks individuāli radītais oglekļa piesārņojums.

2. Ievads.

2.1 Regulas (EK) Nr. 549/2004, ar ko nosaka pamatu Eiropas vienotās gaisa telpas izveidošanai ⁽¹⁾, Regulas (EK) Nr. 550/2004 par aeronavigācijas pakalpojumu sniegšanu vienotajā Eiropas gaisa telpā ⁽²⁾ Regulas (EK) Nr. 551/2004 par gaisa telpas organizāciju un izmantošanu vienotajā Eiropas gaisa telpā ⁽³⁾, un Regulas (EK) Nr. 552/2004 par Eiropas gaisa satiksmes pārvaldības tīkla savietojamību ⁽⁴⁾ (vienotās Eiropas gaisa telpas tiesību aktu pirmā pakete) pieņemšana Eiropas Parlamenta un Padomē noteica juridisko pamatu vienotai, savietojamai un drošai gaisa satiksmes pārvaldības (ATM) sistēmai Eiropas līmenī. EESK ir izskatījis priekšlikumus minētajām regulām 2002. gadā izstrādātajos atziņumos – TEN/080 par rīcības programmu/vienoto Eiropas gaisa telpu un TEN/098 par vienotās Eiropas gaisa telpas īstenošanu.

2.2 Milzīgs gaisa transporta pieprasījuma pieaugums noslogo infrastruktūras jaudu: 4 700 komerciālo gaisa kuģu nodrošinātie 28 000 lidojumi dienā izmanto lidostas un gaisa satiksmes pārvaldības sistēmu līdz to spēju robežai. ES paplašināšanās un aktīvā kaimiņattiecību politika ir palielinājusi Eiropas aviācijas tirgu, aptverot 37 valstis ar vairāk nekā 500 miljoniem iedzīvotāju ⁽⁵⁾.

2.3 Gaisa satiksmes pārvaldības sadrumstalotība kavē optimālu jaudas izmantošanu un aviācijas nozarei rada papildizmaksas aptuveni 1 miljarda euro apmērā (gaisa kuģis vidēji nolido par 49 km vairāk nekā nepieciešams). Lidojumu neefektivitāte 2007. gadā sasniedza 468 miljonus lieki nolidotus km, radot papildizmaksas

⁽¹⁾ OV L 96, 31.3.2004., 1. lpp.

⁽²⁾ OV L 96, 31.3.2004., 10. lpp.

⁽³⁾ OV L 96, 31.3.2004., 20. lpp.

⁽⁴⁾ OV L 96, 31.3.2004., 26. lpp.

⁽⁵⁾ Vairākas kaimiņvalstis ir nolēmušas pievienoties Eiropas Kopējai gaisa telpai, lai veicinātu izaugsmi un nodrošinātu darbavietas.

gaisa satiksmes nozarei 2,4 miljardu *euro* apmērā. Gaisa satiksmes plūsmas pārvaldības kavējumi 2007. gadā bija 21,5 miljoni minūšu, aviosabiedrībām un līdz ar to arī to klientiem veidojot papildizmaksas 1,3 miljardu *euro* apmērā.

2.4 Atbildot nozares, dalībvalstu un citu iesaistītu pušu prasībai vienkāršot Eiropas aviācijas reglamentējošos noteikumus un paaugstināt to efektivitāti, augsta līmeņa grupa jautājumā par Eiropas aviācijas jaunajiem reglamentējošajiem noteikumiem 2007. gada jūlijā iesniedza ziņojumu ar vairākiem ieteikumiem, kā uzlabot Eiropas aviācijas sistēmas veiktspēju un pārvaldību. Minētais ziņojums un *Eurocontrol* Izpildes pārskata komisijas ziņojumi ir apstiprinājuši, ka Eiropas Gaisa satiksmes pārvaldības tīkls (EATMN) būtu jāveido un jāīsteno tā, lai paaugstinātu visa gaisa satiksmes tīkla efektivitāti, drošību un ekoloģisko stabilitāti ES līmenī.

2.5 EASA 2007. gada decembrī nosūtīja Komisijai atzinumu par lidlaukiem. Tam sekoja 2008. gada aprīlī sniegtais atzinums par gaisa satiksmes pārvaldību un aeronavigācijas pakalpojumiem, kurā atbalstīta 2002. gadā uzsāktā procesa pabeigšana, EASA uzticētajiem uzdevumiem pievienojot lidlauku drošības jautājumus un ATM/aeronavigācijas pakalpojumus (ANS).

2.6 Eiropas Komisijas ziņojumu pakete Vienotā Eiropas gaisa telpa II: ceļā uz ilgtspējīgāku un funkcionālāku aviāciju, skat. COM(2008) 388, COM(2008) 389/2, COM(2008) 390, tika publicēta 2008. gada 25. jūnijā.

3. Komisijas priekšlikums (SES II).

3.1 Lai pabeigtu vienotās Eiropas gaisa telpas izveidi, Kopienas līmenī jāveic papildu pasākumi Eiropas aviācijas sistēmas veiktspējas uzlabošanai tādās nozīmīgās jomās kā, piemēram, drošība, jauda, lidojumu efektivitāte un rentabilitāte un vides aizsardzība, un jo īpaši — drošības mērķi.

3.2 Vienotā Eiropas gaisa telpa II (SES) balstās uz četriem pīlāriem.

Pirmais pīlārs ietver veiktspējas regulēšanas sistēmu

- a) ATM sistēmas veiktspējas uzlabošana, izveidojot neatkarīgu pārskata organizāciju, kas kontrolēs un novērtēs sistēmas darbību. Tiks izstrādāti rādītāji dažādās darbības jomās un ierosināti Kopienas mēroga mērķi (t.i., aizkavēšanas novēršana, izmaksu samazināšana, maršrutu saīsināšana). Komisija apstiprina darbības mērķus un nodod tos tālāk valstu līmenī. Saskaņotie mērķi būs saistoši.
- b) Pakalpojumu sniegšanas integrācijas veicināšana ar Komisijas atbalstu, lai izveidotu funkcionālos gaisa telpas blokus, nosakot konkrētus izpildes termiņus (vēlākais līdz 2012. gada beigām), paplašinot apakšējās gaisa telpas darbības jomu

līdz lidostu līmenim un novēršot valstu juridiskos un institucionālos šķēršļus.

- c) Tīkla pārvaldības funkcijas stiprināšana, izmantojot vairākus uzdevumus, ko īsteno dažādas ieinteresētās puses: Eiropas maršrutu tīkla izstrāde, ierobežoto resursu pārvaldība, Satiksmes plūsmas pārvaldība un SESAR tehnoloģiju ieviešanas pārvaldība, un Eiropas mēroga infrastruktūras elementu iepirkumi.

Otrais pīlārs – vienota drošības sistēma.

EASA kompetences kopš 2002. gada ir paplašinājušās un aptver gaisa kuģu lidojumperīguma, ekspluatācijas un gaisa kuģu apkalpes licencēšanas jomas. Atbilstoši šādai pieejai Komisija ierosina paplašināt Aģentūras kompetenci arī pārējās galvenajās lidlauku drošības un gaisa satiksmes pārvaldības/aeronavigācijas pakalpojumu jomās.

Trešais pīlārs SESAR – SES tehnoloģiskā un operacionālā daļa.

Eiropai jāpaātrina ATM sistēmas izstrāde, lai risinātu pastāvošās problēmas un sinhronizētu minētās sistēmas ieviešanu gan gaisa telpā, gan uz zemes. SESAR mērķis ir paaugstināt drošības līmeni desmit reizes, lai nodrošinātu trīs reizes lielāku satiksmes apjomu, uz pusi samazinot pašreizējās viena lidojuma vidējās izmaksas. EESK 2006. gadā ir izstrādājusi atzinumu TEN/232, kurā izteikts pilnīgs atbalsts SESAR īstenošanai.

Ceturtais pīlārs – jaudas pārvaldība uz zemes.

Tas aptvers labāku esošās infrastruktūras izmantošanu, uzlabotu infrastruktūras plānošanu, intermodalitātes veicināšanu un lidostu pieejamības uzlabošanu, kā arī Kopienas lidostu jaudas novērošanas centra izveidi.

4. Īpašas piezīmes.

4.1 EESK noteikti atbalsta ANSPs (*Air Navigation Service Providers* – aeronavigācijas pakalpojumu sniedzēju) darbības uzlabošanas shēmu (skatīt 11. pantu).

4.1.1 EESK ļoti atzinīgi vērtē ierosināto darbības rādītāju sistēmu (pamatregulas 11. pants). EESK atbalsta minētās darbības uzlabošanas shēmas kā labāku darbības rādītāju nodrošinātāja izveidi. Lai sasniegtu vienotās Eiropas gaisa telpas mērķus, ES likumdevējiem (Padomei un Parlamentam) būtiski svarīgi ir ievērot Komisijas priekšlikumus minētajā jomā.

4.1.2 EESK atbalsta priekšlikumu par darbības uzlabošanas shēmu (pamatregulas 11. pants), ciktāl darbības rezultāts tiek vērtēts saskaņā ar četriem galvenajiem kritērijiem, kuri atbilstoši prioritātei ir šādi: drošība, jauda, vide un rentabilitāte.

4.1.3 Ir svarīgi, lai valstu/reģionālie mērķi saskanētu ar tīkla mērķiem, un tādēļ ir nepieciešams Komisijas apstiprinājums valstu (reģionālajiem) darbības plāniem. Būs nepieciešams arī efektīvs konsultāciju process Eiropas, reģionālajā un valstu līmenī, lai nodrošinātu individuālo aeronavigācijas pakalpojumu sniedzēju un SES mērķu atbilstību un savstarpēju papildināmību.

4.1.4 EESK uzskata, ka uzsvars pirmkārt jāliek uz drošību, lidojumu efektivitāti (vidi), rentabilitāti un jaudu (kavējumiem), pirms sākt domāt par citām jomām. Izvirzot mērķus, jāņem vērā piemērots līdzsvars vairākās galvenajās darbības jomās, kas atspoguļo darbības dažādību visā Eiropā.

4.1.5 EESK uzskata, ka drošības mērķus varēs izvirzīt un sasniegt tikai tad, kad negadījumu ziņošanas un drošības pārvaldības sistēmas tiks ieviestas visās Eiropas valstīs. Eiropas tiesisko sistēmu dažādības dēļ šobrīd iegūtie dati nav pilnīgi. Visās dalībvalstīs jāīsteno taisnīguma kultūra, lai nodrošinātu atklātu un pilnīgu ziņošanu par negadījumiem.

4.1.6 EESK uzskata, ka ir nepieciešama patiesi neatkarīga un ar atbilstošiem līdzekļiem nodrošināta darbības rezultātu pārskatīšanas iestāde, lai pārraudzītu un novērtētu sistēmas darbību, ziņojot tieši Eiropas Komisijai un paredzot pārsūdzības kārtību.

4.1.7 EESK vēlas uzsvērt, kas darbības rezultātu pārskatīšanas iestādei, kā arī valstu uzraudzības iestādēm (NSAs) jābūt neatkarīgām un nošķirtām (attiecībā uz pārvaldību, atrašanās vietu, darbiniekiem) no organizācijām, kuru darbība tiek vērtēta. Neatkarība ir būtiska pārskatīšanas procesa ticamības nodrošināšanai.

4.2 Drošība/EASA.

4.2.1 EESK noteikti atbalsta EASA darbības jomas paplašināšanu, aptverot ATM un lidlauku drošības noteikumus, lai nodrošinātu integrētu pieeju drošības jautājumiem Eiropā. Ir svarīgi, lai ES likumdevējs nekavētu EASA darbības jomas paplašināšanu. Jo īpaši būtiski ir nodrošināt veiksmīgu SESAR ģenerālplāna īstenošanu, kas prasīs zemes un gaisa sistēmu ciešu integrāciju.

4.2.2 EASA drošības noteikumu pamatā jābūt pieņemamam regulējošās ietekmes novērtējumam, un ir svarīgi, lai ES institūcijas sniegtu atbilstošu publisko finansējumu, nodrošinot to, ka EASA var attīstīt nepieciešamās zināšanas minēto papildfunkciju veikšanai.

4.2.3 EESK aicina ES dalībvalstis izstrādāt ceļvedi, ar ko pakāpeniski samazinātu *Eurocontrol* drošības regulēšanas iestāžu (SRC/SRU) aptverto darbību loku un nodotu tās EASA pārziņā. *Eurocontrol* būs liela nozīme pārejas posmā uz EASA, bet tiklīdz EASA būs ieguvusi vajadzīgās zināšanas, nebūs nepieciešams atstāt līdzekļus *Eurocontrol* rīcībā, tādēļ jānosaka visu *Eurocontrol* SRU/SRC darbību izbeigšanas termiņš. Šajā sakarā EESK vēlētos atsaukties uz Apvienoto Aviācijas institūciju (JAA) veiksmīgo paraugu (visu Eiropas Civilās aviācijas konferences (ECAC) Civilās Aviācijas ģenerāldirektorātu (DGCA) atbalstīto FUJA ziņojumu), ko varētu attiecināt arī uz *Eurocontrol* SRC/SRU funkcijām.

4.2.4 EESK uzskata, ka taisnīguma kultūras panākšana ir ļoti būtiska, lai sasniegtu tiesību aktu paketes mērķus, tai skaitā drošības pārvaldības sistēmu ieviešanu un ziņošanu par negadījumiem. Taisnīguma kultūras vienota īstenošana, ko atbalsta augsta līmeņa grupa, ir nepieciešams priekšnoteikums drošības statistikas pieejamībai. Tādējādi tiks nodrošināts, ka ierosinātā veiktspējas uzlabošanas shēma uzticama uzraudzīs sasniegumus drošības jomā un noteiks drošības mērķus.

4.2.5 EESK aicina Padomi un Parlamentu no jauna formulēt regulas 5. pantu par aeronavigācijas pakalpojumu sniegšanu, jo tas priekšlikumā *SES II* ir svītrots, lai sertificēšanas sistēmu varētu attiecināt uz visiem darbiniekiem drošības ķēdē un galvenokārt uz *ATSEP* (personāls, kas apkalpo elektroniskās iekārtas, kuras nodrošina gaisa satiksmes drošību).

4.3 Taisnīguma kultūra, cilvēkfaktors un darbinieku kompetence.

4.3.1 EESK pauž nožēlu, ka ierosinātajos tiesību aktos nav iekļauts pietaks pilārs saistībā ar taisnīguma kultūru, cilvēkfaktoru un darbinieku kompetenci. Gaisa satiksmes pārvaldība un aeronavigācijas pakalpojumi vēl ilgi būs cieši saistīti ar cilvēkfaktoru. Tādējādi cilvēkfaktors ir cieši saistīts ar lidojumu drošības saglabāšanu un palielināšanu un īpaša uzmanība tādēļ būtu jāpievērš to darbinieku kompetencei, kuri atbild par drošību.

4.4 Funkcionālie gaisa telpas bloki (FABs).

4.4.1 EESK stingri atbalsta nepieciešamību noteikt saistošu datumu, vēlākais 2012. gada beigās, līdz kuram visām dalībvalstīm jāievieš noteiktiem darbības mērķiem atbilstoši funkcionālie gaisa telpas bloki, jo pirmajā *SES* paketē nebija iekļauts *FABs* izpildes termiņš, kā rezultātā *FAB* nav izveidoti.

4.4.2 Tādēļ ir svarīgi, lai satiksmes un aizsardzības ministrijas izmantotu funkcionālo gaisa bloku potenciālu pilnā mērā, uzlabojot civilmilitāro un militāro koordināciju gaisa satiksmes pārvaldībā un konsolidējot gaisa satiksmes pārvaldības infrastruktūras un pakalpojumus.

4.4.3 EESK atbalsta funkcionālo gaisa telpas bloku plašāku definīciju un to izstrādes grafika izveidošanu. EESK uzskata, ka ir svarīgi veikt pasākumus, lai valstu līmenī cīnītos ar šķēršļiem, kas kavē FAB īstenošanu, kā arī suverenitāti, atbildību un pilnīgu militārās jomas integrāciju. Joprojām vajadzētu veicinātu augšupēju pieeju kā vienu no FAB ieviešanas principiem.

4.4.3.1 Paturot prātā minētos jautājumus, EESK ar nožēlu secina, ka Komisija nav līdz galam ievērojusi augsta līmeņa grupas ieteikumus par Aviācijas sistēmas koordinatoru, lai veicinātu FAB attīstību.

4.4.4 EESK uzsver, ka pakalpojumu sniedzēju skaits Eiropas ATM sistēmā ir būtiski jāsamazina, lai sasniegtu rentabilitātes mērķus. Lidojumu rajonu gaisa satiksmes vadības centru (ACCs) skaits Eiropā jāpielāgo funkcionālajām vajadzībām, neņemot vērā valstu robežas, lai izveidotu rentablu vienoto Eiropas gaisa telpu. EESK vēlētos uzsvērt, ka, lai sasniegtu izpildes mērķus, jāizstrādā pakalpojumu sniedzēju pastiprinātas sadarbības sistēma.

4.4.5 Pateicoties tehnoloģiju uzlabojumiem un pakalpojumu sniedzēju skaita samazinājumam ir sagaidāms ATM sistēmas produktivitātes pieaugums. Tehnoloģijas attīstība (piemēram, attāldarbs) un tas, ka aviācijas nozare Eiropā ir viena no izaugsmes jomām, būtiski samazinās minēto pasākumu, tai skaitā sociālo faktoru, ietekmi.

4.4.6 Saskaņā ar SES regulu aeronavigācijas pakalpojumu sniedzēju (ANSPs) pienākums ir nodrošināt ārkārtas rīcības plānu visiem piedāvātajiem pakalpojumiem neparedzētu notikumu gadījumā, kas izraisa minēto pakalpojumu būtisku pasliktināšanos vai pārtraukumu. Šobrīd visi ANSP dublē pašreizējo ACCs infrastruktūru. EESK uzsver, ka aeronavigācijas pakalpojumu sniedzējiem jākoncentrējas uz efektīvāku un rentablāku risinājumu piedāvāšanu, vispirms aplūkojot alternatīvas pastāvošajā valsts infrastruktūrā (citus ACC vai militāros objektus) un paredzot noteikumus šādiem ārkārtas gadījumiem.

4.4.7 EESK uzsver nozīmi, kāda ir sociālajam dialogam ES un FAB līmenī pārejas perioda pārvaldībā.

4.5 *Maršruta maksājumi un kopīgie projekti/SESAR.*

4.5.1 EESK atzīst pastāvošās grūtības jaunu tehnoloģiju un veicināšanas programmu finansēšanā. Atbilstošu finansēšanas mehānismu trūkums var apdraudēt pirmās SESAR īstenošanas pasākumu paketes un turpmāko SESAR posmu izvērsanu. Tādēļ EESK vēlas uzsvērt, ka ES iestādēm ir jānodrošina pārejas posma finansējums, lai atbalstītu SESAR īstenošanu. Tam ir svarīga nozīme, lai segtu pārejas izmaksas uz jauno SESAR sistēmu. EESK jau no paša iesākuma ir stingri atbalstījusi SESAR projektu.

4.5.2 EESK neatbalsta maksājumu izmantošanu, lai iepriekšēji finansētu kopīgus projektus, kā tas ierosināts grozījumā pakalpojumu sniegšanas regulas 15. pantam, kurā vēl joprojām ietverta koncepcija par maršrutu maksājumu izmantošanu kopīgu projektu finansēšanai, lai "(..) atbalstītu noteiktas gaisa telpas izmantošanu un/vai aeronavigācijas pakalpojumu sniedzēju grupas ar mērķi uzlabot kopējo aeronavigācijas infrastruktūru (..)".

4.5.3 EESK atzinīgi vērtē SESAR ATM ģenerālplānā minētās jaunās darbības koncepcijas kā SES tehnisku/operacionālu papildinājumu, kas radīs SESAR definēšanas posmā. EESK tomēr vēlētos uzsvērt, ka nākamajā SESAR posmā un SESAR kopuzņēmumā būs daudz vairāk darāmā. Tādēļ EESK atzinīgi vērtē Padomes lēmumu uzsākt SESAR izstrādes posmu. EESK uzsver, ka ir svarīgi, lai SESAR nākamais posms joprojām būtu orientēts uz lietotāju vajadzībām un ātri sniegtu rezultātus.

4.5.4 EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu aizliegt šķērssubsīdijas starp ATM pakalpojumiem ceļā un termināļos. Tomēr EESK ar nožēlu secina, ka Komisija nav ierosinājusi pilnīgu šķērssubsīdiju aizliegumu aeronavigācijas pakalpojumu jomā. Šķērssubsīdijas parasti rada konkurences izkropļojumus, tādēļ problēma neaprobežojas tikai ar šķērssubsīdijām starp pakalpojumiem ceļā un termināļu pakalpojumiem, bet attiecas arī uz gadījumiem, kad šķērssubsīdēšana notiek vienas kategorija ietvaros, jo īpaši termināļu pakalpojumu jomā dažādās lidostās.

4.6 *Gaisa telpas regulējums/tīkla pārvaldības funkcija.*

4.6.1 EESK jo īpaši atbalsta stingras Eiropas tīkla pārvaldības un projektēšanas nepieciešamību, sevišķi saistībā ar maršrutu izstrādi, ierobežoto resursu (radiofrekvenču un uztvērējraidītāju kodu) koordināciju un piešķiršanu, kā arī citām tīkla funkcijām saskaņā ar ATM ģenerālplānu. EESK vēlas arī uzsvērt, ka uz tīkla pārvaldības funkcijām jāattiecinā pakalpojumu sniegšanas un reglamentējošās darbības skaidras nošķiršanas nodrošināšanas princips; pakalpojumu sniegšanas funkciju jāpārvalda nozarei.

4.6.2 Ir būtiski svarīgi, lai minētās funkcijas veiktu Eiropas līmenī neatkarīgi no individuālo aeronavigācijas pakalpojumu sniedzēju interesēm. Eiropas mēroga pieejas trūkuma dēļ ir izveidoti neoptimāli maršruti, kuru rezultāts ir nevajadzīgs degvielas patēriņš un izbēgams kaitējums videi.

4.6.3 EESK nav pārliecināta par nepieciešamību pēc īstenošanas noteikumiem, kuros jānosaka lidojumu plānu un lidostu laika nišu saskaņošana, kā arī saskaņošana ar blakus reģioniem. Ja Komisijas mērķis, ko atbalsta EESK, ir izbeigt pašreizējo laika nišu noteikumu ļaunprātīgu izmantošanu, tad to vajadzētu darīt pastāvīgo reglamentējošo noteikumu ietvaros.

4.7 Eurocontrol reforma.

4.7.1 EESK uzsver *Eurocontrol* reformu nozīmību atbilstoši paziņojumam (t.i. "organizācijas iekšējai reformai jāpielīdzina/jāpievieno pārvaldības struktūras vienotajai Eiropas gaisa telpai, lai i) izpildītu tīkla uzdevumu prasības un ii) pastiprinātu nozares iesaistīšanos atbilstoši kopējai transporta politikai").

4.7.2 EESK uzskata, ka *Eurocontrol* varētu turpināt sniegt pieredzi Eiropas Savienībai, bet ir nepieciešama labāka *Eurocontrol* nozīmes un finansēšanas pārskatāmība. Valdības uzdevumi jo īpaši būtu finansējami no publiskajiem līdzekļiem. Jo īpaši ilgtermiņa pētījumi (līdz 2020. gadam un ilgāk) būtu pilnībā finansējami no publiskajiem līdzekļiem, nevis no maršruta maksājumiem.

4.7.3 EESK uzskata, ka, ja vien iespējams, *Eurocontrol* pakalpojumu sniegšanas iestādēm (piemēram, Izmēģinājumu centram, Aeronavigācija pakalpojumu institūtam) jākonkurē ar citiem pakalpojumu sniedzējiem, minētas iestādes jāvada saskaņā ar tirgus

principiem, un tās nevajadzētu subsidēt no *Eurocontrol* kopbudžeta/ATM maršrutu maksājumiem.

4.8 Lidostu jaudas nepietiekamība ir zināms risks, lai sasniegtu turpmākos darbības mērķus. EESK atzinīgi vērtē lidostu jaudas nozīmības atzīšanu un tās iekļaušanu *SES II* četru pīlāru vidū, un jo īpaši nepieciešamību samērot lidostu un ATM jaudas.

4.9 ATM papildu pakalpojumi.

4.9.1 Kamēr par ATM palīgpakalpojumu sniegšanu augstākajā profesionālajā līmenī nevar būt ne runas, svarīgi ir apzināties to izmaksu nozīmīgumu. Piemēram, ikgadējās meteoroloģiskā dienesta izmaksas maršrutā ir pārāk lielas – aptuveni 300 miljoni euro.

4.9.2 EESK lūdz grozīt 18.a pantu, kurā paredzēts ar laiku veikt nozares pārstrukturēšanu un dažu pakalpojumu atvēršanu tirgus likumiem. EESK nav pret pētījuma veikšanu, ja tas nav nepārprotami vērst uz šo pakalpojumu atvēršanu konkurencei. EESK atgādina, ka šīs gaisa satiksmes pārvaldības jomas primārais mērķis ir nodrošināt lidojumu drošību.

4.10 Steidzamības sajūta attiecīgo dalībnieku vidū rada pārmaiņu īstenošanai labvēlīgu vidi.

4.10.1 Drīzumā pēc *SES II* apstiprināšanas EK vajadzētu nākt klajā ar turpmāko pasākumu ceļvedi.

4.10.2 Projekta vadības grupā būtu jāiekļauj arī pieredzējuši eksperti pārmaiņu vadības jomā. *SES II* nozīmē pārmaiņas arī domāšanā un kultūrā. Sekmīgas īstenošanas gadījumā *SES II* sniegs nākamajām paaudzēm ilgtspējīgus risinājumus gaisa satiksmes jomā.

Briselē, 2009. gada 15. janvārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 717/2007 par viesabonēšanu publiskajos mobilo telefonsakaru tīklos Kopienā un Direktīvu 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem"

COM(2008) 580 galīgā redakcija – 2008/0187 (COD)

(2009/C 182/12)

Galvenais ziņotājs: **HENCKS KGS**

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2008. gada 6. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 717/2007 par viesabonēšanu publiskajos mobilo telefonsakaru tīklos Kopienā un Direktīvu 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem"

COM(2008) 580 galīgā redakcija – 2008/0187 (COD).

Komitejas Birojs 2008. gada 21. oktobrī uzdeva Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 450. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 14. un 15. janvārī (2009. gada 15. janvāra sēdē), iecēla HENCKS kgu par galveno ziņotāju un ar 132 balsīm par un 1 balsīm pret pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi.

1.1. Regulas (EK) Nr. 717/2007 mērķis – panākt, lai mobilo telefonsakaru lietotāji viesabonēšanā nemaksātu pārāk augstu cenu par izejošiem vai ienākošiem zvaniem – kopumā ir sasniegts; Eiropas tarifu pašreiz izmanto 400 miljoni lietotāju.

1.2. Tomēr Komisija uzskata, ka kopš minētās regulas stāšanās spēkā balss zvanu viesabonēšanas tarifa likmes attīstība Kopienā nav pietiekami pārlicināta, lai varētu uzskatīt, ka bez regulētām cenām pēc 2010. gada vairumtirdzniecībā un mazumtirdzniecībā saglabāsies konkurence; vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības cenas salīdzinājumā ar regulā noteikto robežvērtību nav pietiekami pazeminājušās, lai veicinātu konkurenci.

1.3. Lai lietotāji būtu pārlicināti, ka viņiem nav jāmaksā pārāk augsta cena par izejošo vai ienākošo zvanu viesabonēšanā, Komisija galvenokārt ierosina

— pagarināt Regulas Nr. 717/2007 termiņu līdz 2013. gada 30. jūnijam,

— pagarinājuma periodā turpināt minūtes tarifa maksimālās likmes samazināšanu par 0,03 euro gadā,

— noteikt maksimālos viesabonēšanas tarifus īsziņām (vairumtirdzniecībā un mazumtirdzniecībā) un datu pārraidīšanai (vairumtirdzniecībā).

1.4. EESK atzinīgi vērtē balss zvanu viesabonēšanas maksimālo tarifu atkārtotu pazemināšanu un uzskata, ka šie tarifi ir samērīgi un atbilstīgi.

1.5. Komiteja atzinīgi vērtē arī mazumtirdzniecības maksimālā Eiropas tarifa noteikšanu īsziņām un vairumtirdzniecības cenas maksimālās robežvērtības noteikšanu.

1.6. Datu pārraides viesabonēšanas pakalpojumu jomā EESK pauž nožēlu, ka priekšlikums par cenu pazemināšanu attiecas tikai uz vairumtirdzniecības cenām, lai gan nepietiekamas konkurences dēļ arī mazumtirdzniecības cenas ir pārāk augstas.

1.7. Lai uzlabotu patērētāju tiesību aizsardzības un cenu pārredzamības līmeni, EESK uzskata, ka ir obligāti jānostiprina patērētāju tiesības būt informētiem.

2. Vispārēja informācija.

2.1. Eiropas Savienības Padome 2006. gada 23. un 24. martā secināja, ka informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (IKT) politiku mērķtiecīgai, efektīvai un integrētai īstenošanai Eiropas un valstu līmenī ir būtiska nozīme, lai sasniegtu atjauninātās Lisabonas stratēģijas izaugsmes un ražīguma mērķus, un šajā sakarā uzsvēra, ka ir būtiski samazināt pārrobežu mobilo telefonsakaru tarifus.

2.2. Komisija jau vairākkārt ir norādījusi uz pārāk augstajām mazumtirdzniecības cenām, ko publisko mobilo telefonsakaru tīklu lietotāji maksā, kad savus mobilos tālruņus izmanto, ceļojot Kopienas teritorijā (viesabonēšanas tarifi), un kam par iemeslu ir gan augstie vairumtirdzniecības tarifi, ko piemēro ārvalstu apmeklēto sakaru tīklu operatori, gan daudzos gadījumos arī mazumtirdzniecības augstie uzcenojumi, ko piemēro klienta sakaru tīkla operators.

2.3. Tiesiskajā regulējumā par elektroniskajiem sakariem, kas pieņemts 2002. gadā, dalībvalstu pārvaldes iestādēm nav paredzēti pietiekami mehānismi, lai īstenotu efektīvus pasākumus, kas ļautu samazināt pārāk augstās viesabonēšanas cenas Kopienā.

2.4. Līdz ar to Eiropas Savienība saskaņā ar EK dibināšanas līguma 95. pantu iejaucās tirgū, pieņemot regulu ⁽¹⁾, ar kuru no 2007. gada 1. septembra līdz 2010. gada 30. septembrim nosaka

— minūtes tarifa maksimālo robežvērtību vairumtirdzniecības līmenī,

— maksimālo "Eiropas tarifu" mazumtirdzniecības līmenī,

ko mobilo telefonsakaru operatori, sniedzot starptautiskās viesabonēšanas pakalpojumus, ir tiesīgi piemērot balss zvaniem ar savienojuma uzsākšanu un savienojuma pabeigšanu Kopienas robežās.

2.5. Atzinumā par šo tematu ⁽²⁾ EESK atbalstīja priekšlikumu un secināja, ka Eiropas Savienības iejaukšanās ir vajadzīga, samērīga un turklāt palielina patērētāju tiesību aizsardzības līmeni, nostiprinot patērētāju tiesības piekļūt informācijai, pateicoties pārredzamībai, un aizsargājot viņu ekonomiskās intereses ar mehānismu, kas nosaka viesabonēšanas tarifu maksimālo robežvērtību mobilajiem balss zvaniem starp dalībvalstīm.

2.6. Eiropas Parlaments atbalstīja kopīgu pieeju uz noteiktu laika periodu, taču prasīja, lai atbilstoši novērtējumam, kas Komisijas jāveic līdz 2008. gada 3. decembrim, būtu iespējams pagarināt šīs pieejas termiņu vai to grozīt, un lai tiktu novērtēta regulas ietekme uz mazajiem mobilo telefonsakaru pakalpojumu sniedzējiem Kopienā un to nozīme Kopienas viesabonēšanas pakalpojumu tirgū.

2.7. Ņemot vērā, ka papildus balss sakariem aizvien vairāk tiek izmantoti jauni mobilo datu pārraides pakalpojumi, Eiropas Parlaments aicināja Eiropas Komisiju uzraudzīt datu viesabonēšanas pakalpojumu, tostarp SMS (īsziņu pakalpojumi) un MMS

(multivides ziņojumu pakalpojumi) pakalpojumu tirgus attīstību Kopienā.

3. Komisijas priekšlikums.

3.1. Regulas priekšlikuma pamatā ir paziņojums ⁽³⁾, kurā apkopoti Regulas Nr. 717/2007 darbības pārskatīšanas rezultāti, kā arī divi Komisijas darba dokumenti ⁽⁴⁾.

3.2. Pamatojoties uz šiem dokumentiem, balss zvanu tarifi viesabonēšanā vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības līmenī ir tikai nedaudz zemāki par Regulā Nr. 717/2007 noteikto maksimālo robežvērtību un tādēļ neveicina konkurenci.

3.3. Īsziņu un datu viesabonēšanas pakalpojumi veido attiecīgi 12,3 % un 8,6 % no ieņēmumiem viesabonēšanas jomā. Nerautoties uz politisko spiedienu, kas tika izdarīts uz operatoriem, lai tie pazeminātu cenas un tādējādi izvairītos no noteikumu ieviešanas administratīvā kārtībā, īsziņu pakalpojumu viesabonēšanas cenas pagājušajā gadā būtiski nav mainījušās.

3.4. Tā kā Regulas Nr. 717/2007 piemērošanas rezultātā konkurence nav palielinājusies un konkurences veicināšana, palielinot alternatīvo operatoru skaitu, nav iespējama frekvenču ierobežoto resursu dēļ, Komisija bija spiesta ierosināt

— pagarināt šīs regulas termiņu pēc 2010. gada 30. jūnija vēl par trīs gadiem;

— noteikt viesabonēšanas balss zvanu tarifiem jaunas maksimālās robežvērtības, ko mobilo sakaru operatori var piemērot pagarinājuma periodā;

— precizēt prasības tarifu noteikšanai par sekundi;

— pārcelt datumu, kurā paredzēts pazemināt cenu robežvērtību viesabonēšanas balss zvaniem, no 2009. gada 30. augusta uz 2009. gada 1. jūliju;

— iekļaut Regulas Nr. 717/2007 darbības jomā īsziņu viesabonēšanas pakalpojumus Kopienā;

— noteikt vairumtirdzniecības cenas robežvērtību datu viesabonēšanas pakalpojumiem, nodrošināt cenu pārredzamību un ieviest aizsargmehānismus;

— veicināt cenu pārredzamību.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 27. jūnija Regula (EK) Nr. 717/2007 par viesabonēšanu publiskajos mobilo telefonsakaru tīklos Kopienā, ar ko groza Direktīvu 2002/21/EK.

⁽²⁾ Ziņotājs *Hernandez Bataller* kgs, OV C 324, 30.12.2006., 42. lpp.

⁽³⁾ COM(2008) 579 galīgā redakcija.

⁽⁴⁾ SEC(2008) 2489 un SEC(2008) 2490.

4. Īpašas piezīmes.

4.1. Atzinumā par Regulu Nr. 717/2007 EESK stingri atbalstīja Komisijas mērķi panākt viesabonēšanas cenu samazināšanu līdz pat 70 %, kas patērētājiem ļautu ietaupīt apmēram 5 miljardus euro.

4.2. Priekšlikumā par maksimālo cenu atkārtotu samazināšanu (skatīt tabulu) minētais mērķis tiks pārsniegts, jo ienākošo zvanu cenas tiks pazeminātas par 76 %, savukārt izejošo zvanu cenas par 55,8 %.

Euro/min bez PVN	Vairumtirdzniecības cena	Starpība %	Mazumtirdzniecības cena MOC (*)	Starpība %	Mazumtirdzniecības cena MTC (**)	Starpība %
<i>vidējā cena pirms 01.09.2007.</i>			0,7692		0,417	
Regulā Nr. 717/2007 noteiktā cena						
maksimālā cena no 01.09.2007 līdz 31.08.2008.	0,30		0,49		0,24	
maksimālā cena no 01.09.2008 līdz 30.06.2009. (***)	0,28	6,67	0,46	6,12	0,22	8,33
maksimālā cena no 01.07.2009 (***) līdz 30.06.2010.	0,26	7,14	0,43	6,52	0,19	13,64
Priekšlikums regulai COM(2008) 580						
maksimālā cena no 01.07.2010 līdz 30.06.2011.	0,23	11,54	0,40	6,98	0,16	15,79
maksimālā cena no 01.07.2011 līdz 30.06.2012.	0,20	13,04	0,37	7,50	0,13	18,75
maksimālā cena no 01.07.2012 līdz 30.06.2013.	0,17	15,00	0,34	8,11	0,10	23,75
kopējais pazeminājums			0,4292	55,79	0,317	76,01

(*) MOC = mobile originating call/izejošais zvans.

(**) MTC = mobile terminal call/ienākošais zvans.

(***) Komisija ierosina pārceļt sākotnēji noteikto datumu no 2009. gada 30. augusta uz 2009. gada 1. jūliju.

4.3. EESK atzinīgi vērtē jaunus priekšlikumus un Komisijas iniciatīvu, uzskatot, ka tā ir vajadzīga un samērīga un turklāt nostiprina patērētāju tiesības būt informētiem, tādējādi uzlabojot patērētāju tiesību aizsardzības un cenu pārredzamības līmeni.

4.4. EESK ar gandarījumu atzīmē, ka saskaņā ar Komisijas sniegto informāciju ar Regulu Nr. 717/2007 noteiktās cenu pazemināšanas rezultātā darba vietu skaits šajā nozarē nav samazinājies un darba apstākļi nav pasliktinājušies.

4.5. Komisijas izpētes dokumentos ir nošķirti balss sakaru un SMS "priekšapmaksas" un "pēcapmaksas" pakalpojumi. Tomēr Komisijas noteiktajā vai ierosinātajā cenu struktūrā šis nošķirums netiek ņemts vērā, lai gan operatoru ieņēmumi abos gadījumos būtiski atšķiras.

4.6. Turklāt EESK uzskata, ka Eiropas Parlamenta prasība novērtēt regulas ietekmi uz mazajiem mobilo telefonsakaru pakalpojumu sniedzējiem Kopienā un to nozīmi Kopienas viesabonēšanas tirgū ir izskatīta ļoti virspusēji.

4.7. Atzinumā par Regulu Nr. 717/2007 EESK pauda bažas, ka regulas piemērošana varētu izraisīt mobilo telefonsakaru cenu koriģēšanu valstu līmenī un atsevišķos gadījumos likt operatoriem segt izmaksas, palielinot ieņēmumus no citiem pakalpojumiem.

4.8. Komisija secina, ka kopš maksimālās cenas noteikšanas ar Regulu Nr. 717/2007 nav novērots tarifu kāpums valstu līmenī. Tomēr jāatzīmē, ka daži operatori ievērojami palielināja viesabonēšanas cenu zvaniem, kas uzsākti vai beidzas trešās valstīs ārpus ES, kurās Komisija vai valstu regulējošās iestādes nav kompetentas.

4.9. Lai gan regulā noteiktās mazumtirdzniecības cenas robežvērtība ir izteikta cenā par minūti, Komisijas vēlējās dot priekšroku risinājumam, kas dod iespēju operatoriem piemērot maksimālo maksu par savienojumu, kas atbilst viesabonēšanā veiktā zvana pirmajām 30 sekundēm, un pēc tam iekasēt maksu par sekundi.

4.10. Tomēr daudzi operatori turpināja rīkoties tāpat kā agrāk vai pat izmainīja cenu struktūru, iekasējot maksu par laika vienībām līdz pat 60 sekundēm, pārsniedzot tādējādi noteiktās 30 sekundes. Tika noskaidrots, ka izejošo zvanu ilgums, par ko tiek iekasēta maksa, par aptuveni 24 % pārsniedz minēto zvanu reālo ilgumu.

4.11. Komisijas jaunajā priekšlikumā paredzēts no 2009. gada 1. jūlija piemērot tarifu par sekundi par jebkuru regulēto izejošo vai ienākošo zvanu viesabonēšanā, ar iespēju piemērot maksu par savienojumu, kas nepārsniedz pirmās 30 sekundes. Šo maksu par savienojuma pirmajām 30 sekundēm pamato fakts, ka jebkura, pat ļoti īsa zvana nodrošināšanai ir vajadzīgi ievērojami tehniskie līdzekļi.

4.12. Tomēr šāda atkāpšanās no vispārīgiem noteikumiem, kas attiecas uz tarifu par sekundi, skar tikai izejošos zvanus, lai gan arī ienākošiem zvaniem ir jāizmanto ievērojami tehniskie līdzekļi.

4.13. Komisijas priekšlikumā ierosināts pārcelt datumu, kurā paredzēts pazemināt vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības cenu robežvērtību balsis zvaniem viesabonēšanā, no 2009. gada 30. augusta uz 2009. gada 1. jūliju, lai lietotāji varētu izmantot jaunus tarifus periodā, kad ir vislielākais pieprasījums pēc minētajiem pakalpojumiem. Tādēļ regulai jāstājas spēkā jau tuvākajā laikā.

4.14. Komisijas priekšlikumā paredzēts, ka no 2009. gada 1. jūlija līdz 2013. gada 30. jūnijam īsziņām tiks ieviests maksimālais "Eiropas tarifs", kas nedrīkst pārsniegt 0,11 *euro*, un vairumtirdzniecības cenas robežvērtība 0,04 *euro* apmērā.

4.15. Attiecībā uz datu pārraides pakalpojumiem viesabonēšanā Komisijas priekšlikumā pašreiz nav paredzēts cenu regulējums mazumtirdzniecības līmenī, bet no 01.07.2009 noteikta vairumtirdzniecības vidējās cenas maksimālā robežvērtība 1 EUR/MB. Taču regulas priekšlikuma apsvērumos Komisija secina, ka datu pārraides pakalpojumu mazumtirdzniecības tarifi viesabonēšanā ir augsti un ka šajā tirgū nav pietiekamas konkurences, un pauž bažas par šādu situāciju, vēl jo vairāk tādēļ, ka arī cenu pārredzamība netiek pilnībā ievērota.

4.16. Šādos apstākļos EESK apšaubā, ka citi līdzekļi, lai nodrošinātu datu pārraides pakalpojumu pieejamību, piemēram, vispārēja piekļuve bezvadu internetam, varēs palielināt konkurenci. EESK uzskata, ka Komisijai būtu nekavējoties jānosaka cenas arī šajā tirgū.

4.17. Priekšlikumā paredzēts arī ieviest mehānismu, kas pārtrauc pakalpojuma izmantošanas iespēju, līdzko tiek sasniegts klienta brīvi noteikts limits, un kas automātiski nosūta brīdinājumu par tuvošanos šim limitam.

4.18. Lai cik piemērots arī nebūtu šāds mehānisms, tas saistīts ar būtiskām tehniskām problēmām un var bloķēt klientam piekļuvi pakalpojumiem, ja klientam vienkāršā veidā nebūs iespēja palielināt paša noteikto limitu. Turklāt šāds mehānisms nekādi neskmē pārredzamību un tarifu orientēšanu uz izmaksām. EESK pauž nožēlu, ka šie jautājumi nav izskatīti ietekmes novērtējumā.

4.19. Komisijas priekšlikuma mērķis ir arī veicināt cenu pārredzamību. Lai to panāktu, priekšlikumā paredzēts uzlikt mobilo sakaru sniedzējiem par pienākumu sniegt viesabonentiem, kad tie ierodas citā dalībvalstī, personalizētu informāciju par tarifiem, tai skaitā īsziņu un datu nosūtīšanas tarifiem viesabonēšanā.

4.20. EESK atzinīgi vērtē šo ierosinājumu ar nosacījumu, ka jāizvairās no vairākkārtēju informatīvo paziņojumu nosūtīšanas ikreiz, kad tiek šķērsota robeža, un jānodrošina, lai minētā informācija būtu skaidra, saprotama un salīdzināma ar citiem piedāvājumiem.

Briselē, 2009. gada 15. janvārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ar naftu saistītas problēmas"

(2009/C 182/13)

Galvenais ziņotājs: **OSBORN KGS**

Eiropas Parlaments saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 21. novembris nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Ar naftu saistītas problēmas".

Komitejas Birojs 2008. gada 12. novembris uzdeva Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 450. plenārajā sesijā (14. janvāra sēdē) 2009. gada 14. un 15. janvārī iecēla OSBORN kgu par galveno ziņotāju un ar 140 balsīm par, 6 balsīm pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums un secinājumi.

1.1 Divi būtiskākie faktori, kas turpmākos gadu desmitus ietekmēs naftas rūpniecības nākotni, ir šādi:

- klimata pārmaiņu paātrināšanās, ko lielā mērā sekmē pieaugošais CO₂ emisiju daudzums atmosfērā, kas rodas, sadedzinot fosilo kurināmo;
- ierobežotais resursu piedāvājums pasaules mērogā, kā arī pakāpeniski pieaugošas tehniskas un politiskas grūtības iegūt drošu un vieglu pieeju rezervēm, kas ir saglabājušās.

1.2 Abu minēto faktoru mijiedarbība šobrīd pasaulē rada arvien nestabilāku situāciju, jo oglekļa emisijas sekmē klimata pārmaiņu paātrināšanos, un pieaugošs naftas patēriņš mūs pakāpeniski tuvinā brīdim, kad ierobežotais piedāvājums var novest pie kritiskas nepietiekamības un nopietniem ekonomikas traucējumiem.

1.3 Vienīgais veiksmīgais veids, kā pārvarēt klimata pārmaiņu radīto krīzi, ir nodrošināt, lai pasaules ekonomikā tiktu veikta ātra enerģētikas bāzes pārorientēšana no pašreizējās pārlietu lielās atkarības no fosilā kurināmā sadedzināšanas. Pieprasījumu pēc naftas pasaulē dažu gadu laikā vajadzētu pārtraukt palielināt un vēlāk – līdz gadsimta vidum to pastāvīgi jāmazina. Šis uzdevums ir īpaši steidzami jārisina Eiropā, jo tā ir tik ļoti atkarīga no naftas importa.

1.4 Naftas ieguves resursi samazinās, un ar tiem bieži vien saistītas politiskas un vides problēmas. Pasaule kopumā (un īpaši Eiropa) gūs lielāku labklājību un drošību, ja tiks samazināta atkarība no naftas resursiem.

1.5 Pieprasījumu Eiropā līdz 2050. gadam vajadzētu samazināt vismaz par 50 %, un, iespējams, pat daudz vairāk.

1.6 Taču tirgus pats par sevi nevar nodrošināt nepieciešamo pārreju no naftas produktiem.

1.7 Būtiska nozīme šajā sakarā varētu būt fiskāliem pasākumiem, lai palielinātu naftas (un citu fosilo kurināmo) cenas ⁽¹⁾ atiecībā pret citu enerģijas avotu cenām, ieviešot oglekļa vai degvielas nodokļus vai veicot oglekļa emisiju kvotu tirdzniecību; minētie pasākumi būtu jāattīsta tālāk. Vajadzīgi tomēr arī cita veida pasākumi, kas var atšķirties atkarībā no sektora.

1.8 Eiropas Savienības emisiju tirdzniecības sistēma ir jāattīsta tā, lai noteiktu minimālo oglekļa cenu, tādējādi nodrošinot lielāku tirgus noteiktību. Minimālo cenu tad varētu regulāri palielināt turpmāko trīsdesmit gadu laikā, tādējādi radot pastāvīgi pieaugošu tirgus spiedienu uz dažādiem enerģētikas tirgus dalībniekiem operatoriem ar mērķi dažādot enerģijas avotus un pārorientēties no fosilā kurināmā izmantošanas uz alternatīviem enerģijas avotiem.

1.9 Transporta nozarē vajadzīgas šādas būtiskas pārmaiņas:

- pilsētu un citu apdzīvotu vietu plānošana, lai iespēju robežās samazinātu maršrutu garumu un ceļa laiku;
- pastāvīga energoefektivitātes uzlabošana un oglekļa dioksīda emisijas rādītāju uzlabošana lidmašīnām, kuģiem, vilcieniem un autotransporta līdzekļiem;
- sekmēt
- dzelzceļa satiksmi, dodot tai priekšroku salīdzinājumā ar gaisa satiksmi,
- sekmēt izvēli par labu sabiedriskā transporta, nevis privātā transporta izmantošanai,
- sekmēt izvēli par labu ar elektrību vai ūdeņradi darbināmu automašīnu izmantošanai, nevis iekšdedzes dzinēju izmantošanai,
- iespēju robežās veicināt velosipēdu un gājēju satiksmi.

(1) EESK plašāk aplūko jautājumu par naftas cenām plānotajā atzinumā CESE 348/2008 par tematu "Saskaroties ar problēmām, ko rada naftas cenu pieaugums", kas būs uzskatāms par EESK atbildi uz Komisijas paziņojumu "Saskaroties ar naftas cenu pieauguma problēmu".

1.10 Mājokļu un citu ēku apkurei, dzesēšanai un ēdiena gatavošanai izmantojamais degvielas kurināmais pakāpeniski jāaizstāj ar elektrību no videi nekaitīgiem resursiem.

1.11 Elektroenerģijas ražošanā iespēju robežās jāpaplašina atjaunojamo resursu izmantošana. Fosilais kurināmais tomēr nenoliedzami vēl daudzus turpmākos gadus būs galvenais elektroenerģijas ražošanas avots, tādēļ iespējami drīz ir jāizstrādā, jāattīsta un jāievieš oglekļa uztveršanas un uzglabāšanas tehnoloģija. Naftas produktu kā kurināmā izmantošana elektroenerģijas ražošanai ir jāsamazina, bet, kur tā vēl tiek izmantota, ir jāievieš oglekļa uztveršanas tehnoloģija, līdzīgi kā, izmantojot ogļu kurināmo.

1.12 Jaunās paaudzes atomelektrostacijām varētu būt liela nozīme, atvieglojot dažu valstu pāreju uz tautsaimniecību, kam raksturīgs mazāks oglekļa emisiju apjoms. Taču nedrīkst pieļaut, ka investīcijas šajā sektorā novērs resursus un politiku uzmanību no atjaunojamo enerģijas resursu attīstības.

1.13 Eiropas Savienība un dalībvalstis ir savlaicīgi uzsākušas politikas pārorientēšanu vēlamā virzienā visos minētajos jautājumus, tomēr ir vajadzīga plašāka un ātrāka darbība. Tām ir jācenšas panākt, lai arī citas attīstītas valstis uzņemtos līdzīgas saistības un veļtītu nozīmīgus finanšu līdzekļus līdzīgu centienu sekmēšanai attīstības valstīs.

1.14 Informētības par nepieciešamajām pārmaiņām un apziņas veicināšanas procesā daudz aktīvāk ir jāiesaista pilsoniskā sabiedrība, īpašu uzmanību pievēršot pārmaiņām, kas ietekmē dzīvesveidu un paradumus.

1.15 Pasaules naftas rūpniecības nozare saskaras ar divējādu uzdevumu:

- palīdzēt pasaulei pielāgoties situācijai, kad tiek pastāvīgi un stabili mazināta atkarība no naftas;
- pielietot savas milzīgās zināšanas, pieredzi un finanšu iespējas, lai kļūtu (un palīdzētu citiem kļūt) par pionieriem tādu jaunu tehnoloģiju ieviešanā, kurās netiek izmantots fosilais kurināmais.

2. Oglekļa emisijas un klimata pārmaiņas.

2.1 Viena no lielākajām problēmām, kas 21. gadsimtā skar pasauli, ir graujošu klimata pārmaiņu risks, ko rada pieaugošais silumnīcefekta gāzu emisijas apjoms.

2.2 Klimata pārmaiņu starpvaldību padome ir konstatējusi: lai saglabātu SEG izraisītās globālās temperatūras palielināšanos ne vairāk kā 2 °C virs līmeņa pirms rūpniecības attīstības, CO₂ emisiju apjomam ir jāpārtrauc pieaugt turpmāko 5–10 gadu laikā un līdz 2050. gadam pakāpeniski jāsamazinās par 50–85 % salīdzinājumā ar 2000. gada līmeni.

2.3 Lai to panāktu, vajadzīga pašreizējo patēriņa un ražošanas modeļu radikāla maiņa visā pasaulē – pēc apjoma tas līdzinātos jaunai industriālai revolūcijai. Vispārējā oglekļa samazināšanā ievērojama nozīme būs emisiju samazināšanai no naftas produktu sadedzināšanas. Būtu lietderīgi izveidot vispārēji pieņemtu salīdzinošā novērtējuma sistēmu globālā pieprasījuma pēc naftas samazināšanai turpmāko četrdesmit gadu laikā, un tās ietvaros – īpašu sistēmu Eiropai. Pieprasījumu Eiropā līdz 2050. gadam vajadzētu samazināt vismaz par 50 %, un, iespējams, pat ievērojami vairāk.

2.4 Pašreiz globālajam naftas patēriņam ir tendence gadu no gada palielināties, un šobrīd to sekmē straujais pieprasījuma kāpums valstīs ar strauji augošu ekonomiku. Lai gan pieprasījums Eiropā pamazām stabilizējas, tomēr mēs vēl neesam nonākuši līdz vajadzīgajai samazinājuma tendencei.

2.5 Pasākumi, ko Eiropa patlaban ievieš un kas ir iekļauti enerģētikas paketē, ir tikai sākums, taču komiteja uzskata, ka Komisijai drīzumā vajadzēs izstrādāt otru paketi, lai sasniegtu vajadzīgo samazinājuma līmeni.

2.6 Eiropa veido mazāk par 20 % no kopējā pasaules pieprasījuma pēc naftas. Tikpat svarīgi būs pašreizējās Klimata pārmaiņu sarunās panākt, lai citas attīstītas valstis un valstis ar strauju augošu ekonomiku arī uzņemtos līdzīgas saistības.

3. Naftas piedāvājums.

3.1 Pasaules naftas resursi ir ierobežoti un tie nevar pastāvēt mūžīgi. Pasaulē vēl aizvien atklāj jaunus naftas ieguves avotus, taču tie ir mazāki un tos ir daudz grūtāk apgūt, turklāt šīs atradnes bieži vien atrodas politiski nestabilās vai naidīgās valstīs. To apgūšanai var būt lielas izmaksas.

3.2 Dažas atradnes izvietotas ekoloģiski jutīgās vietās, piemēram, Arktikā. Citas atradnes, piemēram Kanādas darvas smiltis, ir grūti ekspluatēt, turklāt ieguves process pats par sevi radītu lielākas CO₂ emisijas. Vēlams izvairīties no šādu resursu izmantošanas, ja iespējams, vai vismaz atlikt to izmantošanu līdz laikam, kad tiktu ieviestas labākas vides aizsardzības un oglekļa uztveršanas sistēmas.

3.3 Eiropa saskaras ar īpašām problēmām attiecībā uz naftas apgādi. Naftas resursi Eiropā tiek noplicināti, un arvien vairāk palielinās Eiropas atkarība no naftas importa, kas šobrīd veido vairāk nekā 80 % no kopējā apjoma.

3.4 Nākotnē Eiropas stāvoklis varētu kļūt vēl sarežģītāks. Naftas resursu pieejamība varētu samazināties, vai arī tie varētu kļūt pieejami par daudz augstāku cenu. Piedāvājuma un cenu svārstības arī varētu kļūt biežākas.

3.5 Minētā potenciālā apgādes problēma vēlreiz norāda, ka Eiropā ir ļoti svarīgi panākt ātru progresu, lai samazinātu atkarību no naftas produktiem. Jo ātrāk mēs spēsim samazināt vispārējo pieprasījumu un dažādot citu pieejamo enerģijas resursu izmantošanu, jo lielāka būs mūsu neatkarība un drošība, un jo spēcīgāk mēs varēsim uzstāt, lai arī citi uzņemas saistības samazināt pieprasījumu nolūkā apkarot klimata pārmaiņas.

4. Kas ir jādara? Pāreja no naftas produktiem uz alternatīviem resursiem.

4.1 Naftu galvenokārt izmanto transporta nozarē, taču ievērojamu daļu izmanto arī mājokļu apkurei un ēdiena gatavošanai, citu ēku apsildei un dzesēšanas iekārtām, elektroenerģijas ražošanai un arī kā izejvielu naftas ķīmijas rūpniecībā. Visās minētajās nozarēs cik drīz vien iespējams ir jāsamazina vai jānovērš atkarība no naftas.

4.2 Transporta nozare – vajadzīgās trīs veidu pārmaiņas

- pilsētu un citu apdzīvotu vietu plānošana, lai iespēju robežās samazinātu maršrutu garumu un ceļa laiku;
- pastāvīga energoefektivitātes uzlabošana un oglekļa dioksīda emisiju rādītāju uzlabošana lidmašīnām, kuģiem, vilcieniem un autotransporta līdzekļiem;
- sekmēt
- dzelzceļa satiksmi, dodot tai priekšroku salīdzinājumā ar gaisa satiksmi,
- sekmēt izvēli par labu sabiedriskā transporta, nevis privātā transporta izmantošanai,
- sekmēt izvēli par labu ar elektrību vai ūdeņradi darbināmu automašīnu izmantošanai, nevis iekšdedzes dzinēju izmantošanai,
- iespēju robežās veicināt velosipēdu un gājēju satiksmi.

4.3 Iespējams, ka aviācija arī turpmāk – vismaz divdesmit vai trīsdesmit turpmākos gadus – būs privileģēts naftas produktu izmantotājs nozares pamatvajadzībām. Taču minētajā nozarē ir jāveic visi iespējamie uzlabojumi, un, kad tas ir iespējams, priekšroka jādod ātrgaitas vilcieni satiksmei. Turpmāka gaisa satiksmes un lidostu paplašināšanās nebūtu jāveicina.

4.4 Attiecībā uz kuģniecību pastāvīgi jācenšas ieviest efektivitātes uzlabojumus un aktīvi jāveicina novatoriskas idejas, piemēram, papildus vēja enerģijas izmantošanu, lai samazinātu degvielas patēriņu.

4.5 Naftas produktu patēriņš mājāsaimniecībās.

Tieša fosilā kurināmā sadedzināšana kamīnos, boileros vai pavaros ir pamazām jāskauž, un par standarta enerģijas avotu mājāsaimniecību vajadzībām ir jāklūst elektrībai (arvien vairāk elektrības iegūstot vietējā līmenī no atjaunojamiem resursiem) vai ilgtspējīgam malkas kurināmajam. Jāizstrādā grafiks minētās pārrejas ieviešanai.

4.6 Nafta uzņēmējdarbības sektorā.

Līdzīga pāreja būs vajadzīga rūpniecības un uzņēmējdarbības sektoros gan apkures, gan citām vajadzībām. Gadījumos, kad rūpniecības procesu pamatā šobrīd ir fosilā kurināmā kā izejvielas izmantošana, ir jāveic sektoru analīze, lai apzinātu, kādā apjomā iespējams uztvert un uzglabāt minētajos procesos radītās oglekļa emisijas, un kuros gadījumos fosilo kurināmo varētu aizstāt ar alternatīviem resursiem.

4.7 Enerģijas ražošana.

Enerģijas ražošanas nozarē būs vajadzīgs milzīgs darbs, lai paplašinātu dažādu atjaunojamo enerģijas resursu izmantošanu iespējami īsā laikā. Eiropas izvirzītie mērķi ir labs sākums, taču vajadzīgs daudz vērienīgāks darbs, lai tirgū par pieejamām cenām varētu ieviest dažādas tehnoloģijas.

4.8 Ogles (un mazākā apjomā arī citi fosilā kurināmā veidi) arī turpmākajās desmitgadēs būs nozīmīgs enerģijas ražošanas resurss. Cik ātri vien iespējams jāattīsta oglekļa uztveršanas un uzglabāšanas iespējas. Šādas sistēmas varētu ieviest visās elektrostacijās, kur arī turpmāk izmantos naftas produktus.

4.9 Zināma loma, iespējams, būs arī jaunās paaudzes atomelektrostacijām. Taču kodolenerģijas tehnoloģijai ir ilgtspējības problēmas, un tās attīstība nedrīkst novērst investīciju resursus un politisko uzmanību no atjaunojamās enerģijas avotu izmantošanas un energoefektivitātes uzlabošanas, kas ir minētās pārejas primārais mērķis.

4.10 Lai palīdzētu visām iesaistītajām personām plānot un sagatavoties minētajām pārmaiņām, būtu lietderīgi noteikt indikatīvu ietaupījumu līmeni, kas sasniedzams katrā apakšnozarē, kurā izmanto naftas produktus, kā arī minētās pārejas aptuvenu grafiku gan pasaules, gan reģionālā līmenī.

5. Kas ir jādara? Politiski pasākumi, lai samazinātu atkarību no fosilā kurināmā un veicinātu enerģijas avotu dažādošanu.

5.1 Daudzi pasākumi, kas vajadzīgi, lai veicinātu un popularizētu pārveidi, ir jau ļoti zināmi. Virkne pasākumu, kas iekļauti Komisijas neseno izstrādātajā enerģētikas paketē, aptver daudzas problēmas, un tiem jāklūst par izejas punktu turpmākajai attīstībai. Visur pasaulē, tostarp arī Eiropā, pasākumu klāsts ir jāpaplašina un tie ir jāpiemēro daudz stingrāk un steidzāmāk.

5.2 Fiskālie pasākumi, lai noteiktu atbilstošu cenu oglekļa emisijām.

Uz fosilā kurināmā izmantošanu būtu jāattiecinā visu to izmaksu slogs, ko oglekļa dioksīda emisijas rada pasaulei. Lai to panāktu, ir vai nu jāuzliek nodokļi produktiem, kas izraisa oglekļa dioksīda emisijas (piemēram, benzīnam), vai arī jāizveido oglekļa dioksīda emisijas kvotu tirdzniecības sistēma, vai arī jāveic abi šie pasākumi.

5.3 Eiropas Savienības oglekļa emisijas kvotu tirdzniecības sistēma ir neatlaidīgi jāturpina īstenot, lai dotu skaidru un stabilu signālu tirgū par labu fosilā kurināmā patēriņa samazināšanai un citu kurināmā veidu sekmēšanai. Ir jārisina anomālas situācijas un jāsamazina izņēmumu skaits. Svarīgākais ir šo sistēmu attiecināt arī uz pārējām attīstītajām pasaules valstīm, un cik ātri vien iespējams arī uz valstīm ar strauji augošu ekonomiku. Tam jāklūst par galveno mērķi starptautiskajās klimata pārmaiņu sarunās.

5.4 Būtu vēlams Eiropas Savienības emisiju tirdzniecības sistēmu attīstīt tā, lai noteiktu minimālo oglekļa cenu, tādējādi nodrošinot lielāku tirgus noteiktību. Minimālo cenu turpmāko trīsdesmit gadu laikā varētu pakāpeniski palielināt, tādējādi radot pastāvīgu tirgus spiedienu uz dažādiem enerģētikas nozares dalībniekiem, lai dažādotu enerģijas avotus un atteiktos no fosilā kurināmā izmantošanas.

5.5 Reglamentējoši pasākumi.

Ar fiskālajiem pasākumiem vien nepietiek, lai nodrošinātu nepieciešamo pāreju no naftas produktu izmantošanas. Pieprasījums ir pārāk neelastīgs, turklāt pastāv politiski apsvērumi, kas kavē pārāk strauju naftas produktu cenu paaugstināšanu. Vajadzīga visaptveroša reglamentējošu pasākumu programma, lai paaugstinātu standartus un izskaustu neefektīvus procesus un produktus. Vajadzīgs arī atbalsts pētniecībai, izstrādei un jaunu tehnoloģiju ieviešanai.

5.6 Vajadzīga visaptveroša un steidzama pasākumu programma, lai paaugstinātu energoefektivitātes standartus un izskaustu produktus un pakalpojumus ar augstu enerģijas patēriņu. Eiropai ir jāvirzās tālāk, gan nosakot standartus, gan nodrošinot to ievērošanu. Piemēram, ēku apkures un dzesēšanas sistēmas aizvien daudzos gadījumos ir neefektīvas, un ir vajadzīga stingra rīcības programma, ar kuru tiktu nodrošināts straujš uzlabojums.

5.7 Ļoti svarīgi ir noteikt standartus, lai uzlabotu stāvokli autotransporta līdzekļu radīto oglekļa emisiju jomā. EESK atbalsta jaunus standartus, par kuriem ir panākta vienošanās, taču uzstājīgi aicina savlaicīgi noteikt vēl stingrākus standartus turpmākajiem gadiem, lai varētu izveidot stabilu plānošanas struktūru, kam pielāgotos autonomi. Nākamais steidzamais solis ir izveidot tikpat stingru programmu, ar kuras palīdzību varētu pakāpeniski samazināt kravas automašīnu radīto emisiju samazinājumu. Arī šajā jomā Eiropā veiktie pasākumi ir jāsavieno ar līdzīgiem pasākumiem citās pasaules daļās.

5.8 Pētniecība, attīstība un finanšu atbalsts.

Dažas no nepieciešamajām tehnoloģijām vēl ir izstrādes stadijā, un tām ir vajadzīgs ievērojams publiskā sektora atbalsts un sekmēšana, lai nodrošinātu to savlaicīgu ieviešanu un plašu pielietojumu. Oglekļa uztveršana un uzglabāšana, atjaunojamās enerģijas avotu, trešās un ceturtās paaudzes atjaunojamo enerģijas avotu tālāka attīstība, ar elektrodzinēju (vai ūdeņradi) darbināmas automašīnas un tām nepieciešamā infrastruktūra – visi šie pasākumi ietilpst minētajā kategorijā, un ir vajadzīgs vērienīgs publiskais atbalsts, lai varētu nodrošināt to veiksmīgu ieviešanu pasaulē cik drīz vien iespējams.

5.9 Vajadzīgas ievērojamas investīcijas dzelzceļa nozarē, lai plašinātu elektrifikāciju un nodrošinātu, ka dzelzceļa transports kļūst par alternatīvu gaisa transportam lielākajā daļā īso maršrutu Eiropā un citur pasaulē.

5.10 Pilsoniskās sabiedrības iesaiste.

Jādara daudz vairāk, lai iesaistītu sabiedrību, uzņēmējus, arodbiedrības un citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas partnerības un kopīgā darbā.

— Jānodrīkstina un jāstimulē iedzīvotāji uzlabot māsaimniecību un automašīnu efektivitāti un izmantot zaļākas enerģijas formas apgaismojumam un apsildei, iegādāties energoefektīvākas preces un pakalpojumus un mazināt oglekļa daudzumu ierastās ceļošanas un brīvdienų pavadīšanas laikā. Uzskatām, ka šobrīd aizvien vairāk palielinās tā sabiedrības un pilsoniskās sabiedrības organizāciju daļa, kas būtu gatava rīkoties, ja vien tai būtu spēcīga politiska vadība, kura norādītu, kas no sabiedrības tiek gaidīts, kā arī sniegtu atbilstīgas rīcības iniciatīvas.

— Daudzas vietējās un reģionālās pašvaldību iestādes jau ir paudušas savu redzējumu un drosmīgu politisko vadību šajā jautājumā. Tās būtu vēl vairāk jāatbalsta un jāiedrošina rīkoties tālāk.

— Jāstimulē arī uzņēmumi turpināt šādu attīstību. Tie ir jānodrīkstina arī turpmāk uzlabot savas darbības energoefektivitāti un izmantot enerģiju no avotiem ar zemu oglekļa saturu. Regula būtu jāizmanto sistemātiskāk un stingrāk, lai uzlabotu visa veida izstrādājumu un pakalpojumu energoefektivitāti.

— Svarīga nozīme ir arī arodbiedrībām. Daudziem to dalībniekiem ir vērtīga ņemamas iespējas veikt energoefektivitātes uzlabojumus un izplatīt praktisku informāciju, tādēļ ir jāatbalsta un jāveicina to iespējamais ieguldījums. Pareizi pārvaldītām, jaunajām ražošanas formām vajadzētu nodrošināt tieši tikpat lielas nodarbinātības iespējas, cik nodrošināja vecie augsta oglekļa satura ražošanas veidi, vienlaikus saglabājot labus darba apstākļus.

5.11 Visi minētie pasākumi ir jāpieņem un stingri jāīsteno Eiropā, lai samazinātu pieprasījumu pēc fosilā kurināmā kopumā, un jo īpaši pēc naftas. Šādi pasākumi jāsekmē arī ar citu partneru starpniecību attīstītajās pasaules valstīs, un arvien vairāk arī attīstības valstīs un jaunajās strauji augošajās ekonomikās.

5.12 Valstis ar strauji augošu ekonomiku un attīstības valstis pašas var kļūt par novatoriem un pionieriem zemu oglekļa emisiju ekonomikas veidošanā, un šī virzība būtu aktīvi jāsekmē. Nekādā gadījumā nevajadzētu izmantot tirdzniecības politiku, lai jebkur pasaulē aizsargātu vecākas nozarēs, kuras ir mazāk efektīvas oglekļa emisiju jomā.

6. Naftas un gāzes nozares adaptācija.

6.1 Kaut arī pasaules ekonomika vēl aizvien ir atkarīga no naftas, naftas rūpniecībai neapšaubāmi ir jānodrošina pieprasījums. Tomēr darbības turpināšana līdzšinējā veidā nebūtu adekvāta reakcija no naftas nozares puses. Pastāv virkne jomu, kurās pasaules naftas nozare var un tai vajadzētu palīdzēt veikt pāreju uz ekonomiku ar zemāku oglekļa patēriņu.

- Vajadzētu atzīt, ka pasaules ekonomikai ir jāpāriet uz samazinātu fosilā kurināmā patēriņu turpmāku gadu desmitu laikā, un ka ir atbilstīgi jādomā, jāplāno un jārikojas.
- Jāturpina uzlabot pašas naftas rūpniecības rādītāji oglekļa dioksīda izmešu jomā.
- Kur vien iespējams un lietderīgi, fosilais kurināmais ir jāaizstāj ar biomasu vai citiem oglekļa emisiju neradošiem resursiem.
- Jāizmanto naftas rūpniecības milzīgie zinātniskie resursi un finansālās iespējas, lai palīdzētu īstenot citus pārejas aspektus un iespējami drīzu oglekļa uztveršanas un uzglabāšanas sistēmu izstrādi un plašu pielietojumu.
- Strādāt ciešā sadarbībā ar autonomozares pārstāvjiem, lai palīdzētu paātrināt pāreju uz tādu automašīnu izmantošanu, kas nerada oglekļa emisijas vai kuru radīto emisiju līmenis ir zems.

6.2 Eiropas Savienībai, dalībvalstīm un citām valdībām vajadzētu uzturēt intensīvu dialogu ar pasaules naftas rūpniecības pārstāvjiem, lai izstrādātu kopīgu izpratni par turpmāko ceļu naftas

produktu patēriņa samazināšanā un lai izstrādātu atbilstošus veicināšanas pasākumus, lai sekmētu (vai, ja nepieciešams, uzliktu saistības) nozares virzību minētajos piecos galvenajos virzienos.

6.3 Jautājumā par investīcijām EESK vēlētos, lai nozare veltītu vairāk darbu, palīdzot pasaulei pāriet uz zemāku pieprasījumu pēc naftas produktiem nākotnē, bet mazāk līdzekļu ieguldītu mazsvarīgu naftas ieguves avotu attīstībā, jo īpaši gadījumos, kad šis process pats var radīt ievērojamu kaitējumu videi.

6.4 EESK uzskata, ka biodegvielai ir attīstības iespējas (jo īpaši tas attiecas uz biomasas plašāku izmantošanu), taču ir jāpiemēro ilgtspējības kritēriji, kas varētu ierobežot minētās tehnoloģijas paplašināšanas iespējas. Daudzsoluša šķiet biomasas pirolīze, lai ražotu īpaša veida kokogles (*biochar*), ko var izmantot augsnes uzlabošanai, tādējādi izmantojot augsni kā oglekļa tvertni. Transporta nozarē kā ilgtermiņa risinājums daudzsolu ir elektrības un ūdeņraža pielietojums. Jāturpina intensīvas diskusijas ar attiecīgo nozaru pārstāvjiem, lai varētu noteikt optimālu minētās pārejas ceļu.

6.5 Ņemot vērā, ka naftas cena ir pieaugusi, rūpniecībai jau tagad ir spēcīgs finansiāls stimuls paaugstināt ieguves un pārstrādes efektivitāti un samazināt transporta izmaksas. Degvielas kvalitātes direktīva būs vēl viens lietderīgs stimuls darbam minētajā virzienā, kā arī biodegvielu ieviešanas sekmēšanai.

6.6 Nodokļu piemērošana naftas produktiem jau tagad nodrošina valdībām ievērojamus ieņēmumus un tie var palielināties, ja tiks veikta oglekļa emisiju kvotu aktīvāka tirdzniecība izsolēs. Daļu no ieņēmumiem vajadzētu novirzīt jaunu nepieciešamo enerģijas tehnoloģiju izstrādes atbalstam. Vēl viena iespēja ir stimulēt naftas rūpniecību aktīvāk iesaistīties pārejā uz zemāku oglekļa patēriņa ekonomiku, piedāvājot tās pārstāvjiem nodokļu atvieglojumus vai kapitāla nodokļu atlaides attiecībā uz nepieciešamajām investīcijām.

Briselē, 2009. gada 14. janvārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas A par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai Atjaunināta sociālā programma – iespējas, pieejamība un solidaritāte 21. gadsimta Eiropā"

COM(2008) 412 galīgā redakcija

(2009/C 182/14)

Ziņotāja: **REGNER KDZE**

Līdzziņotājs: **PEZZINI KGS**

Eiropas Komisija 2008. gada 2. jūlijā saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262.pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Atjaunināta sociālā programma – iespējas, pieejamība un solidaritāte 21. gadsimta Eiropā"

COM(2008) 412 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 10. decembrī. Ziņotāja – REGNER kdze, līdzziņotājs – PEZZINI kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 450. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 14. un 15. janvārī (14. janvāra sēdē), ar 162 balsīm par, 21 balsīm pret un 25 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu par atjauninātu sociālo programmu un, ņemot vērā pārējās šībrīža sociālās iniciatīvas, uzskata to par soli Eiropas labklājības telpas modernizācijas virzienā, pievēršot galveno uzmanību tam, lai nodrošinātu cilvēkiem iespējas pilnībā īstenot savu potenciālu un piešķirt Eiropas Savienībai sociālāku ievirzi.

1.2. Ņemot vērā plašo vispasaules finanšu un ekonomikas krīzi, ir īpaši svarīgi, lai Eiropas Savienība veicinātu spēcīgu sociālu un konkurētspējīgu Eiropu. Tādēļ EESK uzsver, ka papildus atjauninātai sociālajai programmai vajadzīga īsta sociālpolitiska rīcības programma.

1.3. Komisijas paziņojums galvenokārt koncentrējas uz to, kā reaģēt uz jauniem apstākļiem. Īpaši aplūkota sociālās politikas pielāgošana pārmaiņām sabiedrībā, kā arī pārmaiņām ekonomikā un darba tirgū. Eiropā steidzami jāizstrādā modernas darba tirgus politikas pasākumi un spēcīgas, ilgtspējīgas, nodarbinātību veicinošas sociālās sistēmas.

1.4. EESK konstatē, ka Komisija ir atturīga attiecībā uz darba obligāto standartu tālāku attīstību. Kādreiz tie bija Eiropas sociālās politikas, kā arī dzīves un darba apstākļu uzlabošanas pamats, tādēļ tur, kur tie ir nepieciešami un lietderīgi, tiem arī turpmāk vajadzētu būt katras sociālās programmas sastāvdaļai.

1.5. EESK ir pārliecināta, ka sociālais dialogs joprojām ir viens no Eiropas sociālā modeļa pilāriem gan valsts, gan Eiropas līmenī. Sociālajiem partneriem ir galvenā nozīme visos sociālo pārmaiņu jautājumos, tādēļ tie būtu jāiesaista visu atjauninātās sociālās programmas pasākumu izstrādē, īstenošanā un uzraudzībā. Dialogs ar pilsonisko sabiedrību turpmāk būs vēl viens nozīmīgs pilārs.

1.6. Būtu jāstiprina atklātā koordinācijas metode, jo īpaši, turpinot izmantot kvantitatīvus un kvalitatīvus mērķus. EESK iesaka minētajā procesā vairāk iesaistīt Eiropas Parlamentu un noteikt prasību obligāti ievērot sociālajā jomā izvirzītos mērķus vai attiecīgi publiskā iepirkuma jomā noteiktās pamatnostādnes.

1.7. EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai, cieši sadarbojoties ar sociālajiem partneriem, jāatbalsta dalībvalstis kopīgo elastdrošības principu piemērošanā, saskaņošanā un uzraudzībā. Tādēļ EESK pieprasa izveidot ciešāku saikni starp debatēm par elastdrošību un sociālā dialoga paplašināšanu visos līmeņos, kā arī attiecīgā līmeņa sarunām par darba koplīguma slēgšanu.

1.8. Komiteja uzskata, ka Kopienas pasākumi līdztiesības veicināšanai, cilvēku ar invaliditāti atbalstam, sociālās atstumtības novēršanai un aktīvas iekļautības sekmēšanai būtu jāpapildina ar aktīviem politiskiem pasākumiem, kuru mērķis ir arī gados vecāku cilvēku, kā arī nelabvēlīgā situācijā esošu iedzīvotāju grupu un bezdarbnieku nodarbinātība. Arī nabadzības apkarošanai jābūt prioritārai.

1.9. EESK uzskata, ka ir pienācīgi jāreaģē uz nesenajiem EKT spriedumiem par darba ņēmēju norīkošanu darbā un arodbiedrību pasākumiem. Komisijas iedzīvotāju foruma ir pirmais solis. Galvenokārt būtu jānorāda dažādi veidi, kā risināt saspringtās attiecības starp iekšējā tirgus brīvībām no vienas puses un pamattiesībām no otras. Ja tas ir nepieciešami un lietderīgi, pēc iespējas ātrāk būtu jāveic piemēroti un konkrēti darba ņēmēju aizsardzības pasākumi, kuri skaidri norādītu, ka ne ekonomiskās brīvības, ne konkurences noteikumi nav prioritāri salīdzinājumā ar sociālajām pamattiesībām.

1.10. Tā kā liela Eiropas iedzīvotāju daļa ir nobažījusies par to, ka pēc 20 gadiem daudziem vairs nebūs nodrošināta piekļuve kvalitatīviem veselības aprūpes pakalpojumiem ⁽¹⁾, būtu jāizvirza atbilstīgi, skaidri un pārredzami mērķi, kas jāīsteno, veicot piemērotu uzraudzību un darbu sabiedrībā.

1.11. Papildus jaunām iespējām un ekonomikas izaugsmes, kā arī konkurētspējas veicināšanai migrācijai ir arī ēnas puses. Komisijai arī turpmāk būtu jāpievēršas šiem negatīvajiem aspektiem un jāizstrādā pasākumi to novēršanai.

1.12. EESK tāpat kā Komisija lielu nozīmi piešķir spēkā esošo tiesību normu piemērošanai un īstenošanai. Ar atgādinājumiem dalībvalstīm ir par maz, īpaši attiecībā uz darbā norīkošanas direktīvu. Šajā sakarā par prioritāti jāizvirza efektīvu pasākumu izstrāde gadījumiem, kad tiek izpildīti pārrobežu spriedumi. Komiteja atzinīgi vērtē arī Komisijas aicinājumu dalībvalstīm rādīt piemēru, ratificējot un īstenojot Starptautiskās Nodarbinātības organizācijas (ILO) konvencijas, kuras ILO uzskata par aktuālām.

2. Komisijas priekšlikums.

2.1. Eiropas Komisija 2008. gada 2. jūlijā iepazīstināja ar paziņojumu par atjauninātu sociālo programmu ⁽²⁾. Tajā konstatēts, ka jaunai sociālai realitātei ir vajadzīgi jauni risinājumi. Pārmaiņas notiek strauji. Politikai jāpielāgojas šīm pārmaiņām, atbildot ar inovatīviem un elastīgiem risinājumiem par globalizācijas jautājumiem, tehnoloģiju attīstību un demogrāfiskajām pārmaiņām.

2.2. Komisija izklāsta, ka iespējamā darbības joma ir ļoti plaša, tāpēc ir jānosaka prioritātes. Tādēļ programmā uzmanība vērsta

⁽¹⁾ Sk. 2008. gada maija analītiskā pārskata "Expectations of European citizens regarding the social reality in 20 years' time" 2.9. punktu. Eiroparometra 227. zibensaptauja.

⁽²⁾ COM(2008) 412 galīgā redakcija "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Atjaunināta sociālā programma – iespējas, pieejamība un solidaritāte 21. gadsimta Eiropā"

uz vairākām svarīgākajām jomām, kurās ES rīcība rada acīmredzamu pievienoto vērtību un kurās pilnībā iespējams ievērot subsidiaritātes un proporcionalitātes principus:

- bērni un jaunieši – rītdienas Eiropa;
- ieguldījumi cilvēkos, vairāk un labākas darbavietas, jaunas iemaņas;
- mobilitāte;
- ilgāka un veselīgāka dzīve;
- cīņa ar nabadzību un sociālo atstumtību;
- diskriminācijas apkarošana;
- iespējas, pieejamība un solidaritāte visā pasaulē.

2.3. Pasākumi visās minētajās jomās sekmē triju programmas mērķu sasniegšanu (iespējas, pieejamība un solidaritāte).

2.4. Pēc Komisijas teiktā, mainīgās sociālās realitātes analīze liecina, ka iedzīvotāji un ieinteresētās personas gaida, lai ES sniegtu pievienoto vērtību sociālajai attīstībai.

2.5. Komisijas nolūks ir turpināt lietot EK līgumā paredzētos instrumentus (tiesību akti, sociālais dialogs, Kopienas metode, atklāta koordinācijas metode, ES finansējums, pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanās) un izmantot sinerģijas starp šiem instrumentiem, piemērojot plašu pieeju un politikas instrumentu "inteliģentu" apvienojumu. Šajā kontekstā liela nozīme ir arī ekonomiskās un budžeta politikas koordinācijai un pārraudzībai.

3. Vispārīgās piezīmes.

3.1. Atjauninātajā sociālajā programmā Komisija uzsver, ka ES politikai jau šobrīd ir būtiska sociālā dimensija un pozitīva sociālā ietekme. EESK jebkurā gadījumā piekrist uzskatam, ka ES politikai ir jābūt ar būtisku sociālo dimensiju un pozitīvu sociālo ietekmi, jo īpaši laikā, kad, tēlaini izsakoties, par pasauli dēvētajā mazpilsētā iestājusies finanšu krīze. Šīs finanšu krīzes sekas ir ekonomiskā krīze, un Eiropas Savienības dalībvalstīs manāmas recesijas pazīmes. Tas savukārt nozīmē grūtības uzņēmumiem un sarežģītu laikposmu darba ņēmējiem un sabiedrībai kopumā. Kaut arī sociālā politika lielākoties ir dalībvalstu valdību kompetencē, Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvas, kas 2007. gadā sākās ar sociālās realitātes analīzi un tagad turpinās ar priekšlikumu par atjauninātu sociālo programmu, un uzskata, ka kopīga stratēģija palīdzēs mazināt bailes par turpmāko labklājības attīstību. Tomēr Eiropas iedzīvotājiem būtu jāsaņem vēl skaidrāks sociālais vēstījums.

3.2. Principā pozitīvi jāvērtē arī tas, ka programma neaprobežojas tikai ar sociālās politikas tradicionālajām jomām, bet aptver arī citas nozares, piemēram, izglītību, veselības aizsardzību un starpkultūru dialogu.

3.3. Tomēr Komiteja uzskata, ka "tradicionāla", kaut arī atjaunināta un citas jomas aptveroša Kopienas pieeja šobrīd ir nepietiekama. Nedrīkst aizmirst makroekonomiskās politikas pamatvirziena jautājumu. Pretējā gadījumā pastāv risks, ka nozīmīgi virzieni arī turpmāk neiegūs jūtamu sociālo dimensiju.

3.4. Komiteja uzskata, ka Eiropas sociālā dimensija cita starpā būtu jāiekļauj istā sociālā rīcības programmā. Tikai atjaunināta sociālā programma ir nepietiekama. Rīcības programmai būtu jābalstās uz dalībvalstu pozitīvu sadarbību, nevis sociālo tiesību, sociālās aizsardzības un darba apstākļu atšķirību konkurējošu nolīdzināšanu "uz leju" (3). Tai jākoncentrējas uz aspektiem, kas jūtami uzlabo dzīves un darba apstākļus, stiprina sociālā nodrošinājuma sistēmas, lai tās būtu ilgtspējīgas un labvēlīgi ietekmētu nodarbinātību, uz paaugstinātu konkurētspēju, uzņēmumu un darba ņēmēju labāku pielāgošanās spēju, kā arī vairāk un labākām darba vietām.

3.5. Ir noteikti jāuzsāk aktīva sociālo mērķu īstenošana. Reaktīva nostāja tādā izpratnē, ka reaģēt uz pārmaiņām un palīdzēt cilvēkiem pielāgoties jaunajām ekonomikas prasībām ir sociālās politikas uzdevums, ir nepietiekama. Centrā jāizvirza cilvēks un ieguldījumi cilvēkos, mērķim jābūt dzīves un darba apstākļu uzlabošanai, un Eiropas sociālās politikas pamatā jābūt acīmredzamiem, efektīviem un saistošiem instrumentiem.

3.6. Tieši, ņemot vērā pašreizējo krīzi, nedrīkst ignorēt to, ka pastāv sabiedrības kopēja atbildība par indivīdu labklājību. Tas jo īpaši nozīmē ienākumu taisnīgu sadali, pietiekamas nodarbinātības iespējas konkurētspējīgos uzņēmumos, sociālo nodrošinājumu pret slimības, invaliditātes, bezdarba, vecumdienu risku, atbalstu ģimenēm, izglītības iespējas visiem, nodrošinājumu pret nabadzību, kā arī augstvērtīgus un pieejamus vispārējas nozīmes pakalpojumus.

3.7. Ekonomikas dinamika un sociālais progress nav pretstatī — t tie viens otru balsta. Sociāla tirgus ekonomika apvieno konkurētspēju ar sociālo taisnīgumu. Ir būtiski, lai sociālā, ekonomikas un vides joma tiktu atzītas par vienlīdz svarīgām.

(3) EESK atzinumu par tematu "Jauna ES sociālās politikas rīcības programma," ziņotājs — Olsson kgs, 4.1. punkts, OV C 27, 3.2.2009., 99. lpp.

4. Mērķi un prioritātes.

4.1. EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai, cieši sadarbojoties ar sociālajiem partneriem, jāatbalsta dalībvalstis kopīgo elastdrošības principu piemērošanā, saskaņošanā un uzraudzībā. Pirmām kārtām būtu jāpalīdz cilvēkiem un jāuzlabo viņu dzīves un darba apstākļi. Īpaša uzmanība jāpievērš sociālajiem aspektiem. Komisijai un dalībvalstīm būtu jācenšas saistīt diskusijas par iespējamām reformām ar darba attiecību stiprināšanu un modernizāciju visos līmeņos. Tādēļ EESK aicina izveidot ciešāku saikni starp debatēm par elastdrošību un sociālā dialoga paplašināšanu visos līmeņos, kā arī attiecīgā līmeņa sarunām par darba koplīguma slēgšanu. Elastdrošības koncepcijai būtu jānodrošina gan elastīguma, gan drošības līdzsvarota sekmēšana. Elastdrošības koncepcija nenozīmē darba ņēmēju tiesību vienpusēju un nepamatotu ierobežošanu, ko EESK noraida (4).

4.2. Galvenokārt gados jauni darba meklētāji, meklējot darbu, sastopas ar lielām grūtībām. "Praktikantu paaudzi" darba tirgū bieži sagaida ar netipiskiem nodarbinātības veidiem, kas dažos gadījumos varētu radīt nestabilas darba attiecības (5). Īpaši atzinīgi jāvērtē aktīvas iekļautības un mūžizglītības atbalsta pasākumi. Augstvērtīgas darba vietas un nodrošināts darbs daudzos gadījumos saistīts ar labu un plašu izglītību. Eiropas Savienībai un jo īpaši dalībvalstīm tomēr papildus būtu jāizvērs dažādu veidu politika, lai savstarpēji labāk saskaņotu prasmes un kvalifikāciju no vienas puses un uzņēmumu prasības — no otras. Būtu jānodrošina skolu un augstskolu beidzējiem lielākas nodarbinātības iespējas un jāuzlabo uzņēmējdarbības vide, lai izveidotu augstvērtīgas darba vietas. Jāveic arī darbības, lai nepieļautu nestabilas darba attiecības. Pirms Eiropas Jaunatnes pakta (2005) novērtēšanas būtu lietderīgi beidzot veikt konkrētus pasākumus.

4.3. Būtu lietderīga arī Kopienas iniciatīva, ar ko veicinātu augstvērtīgas darba vietas jauniešiem. Tai vajadzētu būt vērstai uz to, lai ar sociālo partneru aktīvu atbalstu atzītu mācību iestāžu beidzēju kvalitāti un sekmes, izmantojot jaunu kontaktpunktu atbilstīgi JASMINE mikrokrēdītu (6) programmai.

4.4. EESK uzskata, ka ir svarīgi veicināt uzņēmējdarbības garu, apmācību uzņēmējdarbībā un sniegt atbalstu finanšu izglītībai ES.

(4) Sk. EESK atzinumu par tematu "Elastīgums un sociālā drošība (sarunas par darba koplīgumu slēgšanu un sociālā dialoga nozīme)", ziņotājs — Janzon kgs, OV C 256, 27.10.2007., 1.4. punkts, 108. lpp.

(5) Sk. EESK ierosināto pasākumu kopumu par nākotnes perspektīvām jauniem cilvēkiem kā alternatīvu nestabilai nodarbinātībai. 2007. gada 12. jūlija pašiniciatīvas atzinums "Prioritāru iedzīvotāju grupu nodarbinātība", ziņotājs — Greif kgs, 5. nodaļa "Efektīva jauniešu bezdarba apkarošana", OV C 256, 27.10.2007., 93. lpp.

(6) Sk. EESK atzinumu CESE, par tematu "Mikrokrēdīti", ziņotājs — Pezzini kgs, OV C 77, 31.3.2009., 23. lpp.

Uzņēmējdarbība plašākajā nozīmē, kas var stimulēt un veicināt novatorisku un radošu attieksmi, ir nozīmīgs Lisabonas programmas instruments, ar kura palīdzību var paātrināt izaugsmi, radīt labākas darba vietas, veicināt sociālo kohēziju un novērst sociālo atstumtību (7).

4.5. Atbilstīgi nodarbinātības stratēģijai un atklātajai koordinācijas metodei būtu jāizvirza daudz vērienīgāki, efektīvāki un labāk mērāmi mērķi ar lielākām Eiropas Komisijas darbības pilnvarām. Ir atkal jākoncentrējas uz kvantitatīviem Eiropas mērķiem, īpaši aktivizācijas, izglītības un mūžizglītības, jauniešu nodarbinātības, piekļuves kvalitatīvi augstvērtīgai veselības aprūpei un dzimumu līdztiesības jomās (8).

4.6. Atbalstot mūžizglītību, īpaša uzmanība būtu jāpievērš izglītības politikas paradoksam, tas ir, apstāklim, ka personas ar zemu kvalifikāciju tālākizglītības jomā atrodas nelabvēlīgākā situācijā.

4.7. Cīņa ar ilgstošu bezdarbu un bezdarbu jauniešu vidū, dzimumu līdztiesības un lielākas sieviešu nodarbinātības sekmēšana, Kopienas Nodarbinātības un sociālās solidaritātes programmas – Progress 2007–2013 (9) stiprināšana, jo īpaši ar nolūku stiprināt nozīmīgāko Savienības tīklu jaudu, lai sekmētu un atbalstītu Kopienas politikas, un ar nolūku ieviest progresīvus instrumentus vajadzību un perspektīvu pārbaudei (*foresight*) ar līdzdalības metodi atbilstīgi augšupējai pieejai.

4.8. Jāuzlabo sociālā dialoga vide. Šajā sakarā Komiteja konstatē, ka vēl nav izstrādāts nesaistošu noteikumu kopums starptautiskām sarunām par darba koplīguma slēgšanu, kas ir 2005. gada sociālās programmas (10) daļa.

4.9. EESK piekrīt Komisijai, ka ir ļoti svarīgi ātri un pozitīvi vienoties par darba laika direktīvas (11) un pagaidu darbinieku direktīvas (12) priekšlikumiem. Tiktāl EESK atzinīgi vērtē to, ka Padome ir pieņēmusi pagaidu darbinieku direktīvu.

(7) Sk. EESK atzinumu par tematu "Uzņēmēju domāšanas veids un Lisabonas stratēģija", ziņotāja – Sharma kdze, līdzziņotājs – Olsson kgs (SOC/267, CESE 1460/2007), OV C 44, 16.2.2008., 1.1. punkts, 84. lpp.

(8) Sk. EESK atzinumu CESE par tematu "Nodarbinātības pamatnostādnes", ziņotājs – Greif kgs, OV C 162, 25.6.2008., 2.1. punkts, 92. lpp.

(9) Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums Nr. 1672/2006/EK (2006. gada 24. oktobris), ar ko izveido Kopienas Nodarbinātības un sociālās solidaritātes programmu – Progress (OV L 315, 15.11.2006.).

(10) Komisijas paziņojums "Par sociālo programmu", 09.02.2005, COM(2005) 33 galīgā redakcija.

(11) Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2003/88/EK par dažiem darba laika plānošanas aspektiem, COM(2005) 246 galīgā redakcija.

(12) Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par pagaidu darbinieku darba apstākļiem, COM(2002) 701 galīgā redakcija.

4.10. Vairāki Eiropas Kopienas Tiesas nesē pasludinātie spriedumi (*Laval* (13), *Viking* (14) un *Rüffert* (15) lietās) nepārprotamā veidā ir atklājuši saspringtās attiecības starp iekšējā tirgus brīvībā no vienas puses un pamattiesībām, jo īpaši arodbiedrību tiesībām, no otras puses un izvirzījuši principiālus jautājumus. Minētās lietas liecina, ka ir atbilstoši jārikojas. Komisijas iekšējais diskusiju forums ir pirmais solis. Tagad Komisijai vajadzētu rūpīgi pārbaudīt iekšējā tirgus ietekmi uz darba ņēmēju tiesībām un sarunām par koplīguma slēgšanu. Ja tas ir nepieciešami un lietderīgi, pēc iespējas ātrāk būtu jāveic piemēroti un konkrēti darba ņēmēju aizsardzības pasākumi, kuri skaidri norādītu, ka neekonomiskās brīvības, ne konkurences noteikumi nav prioritāri salīdzinājumā ar sociālajām pamattiesībām.

4.11. Cilvēku mobilitāte piedāvā daudzveidīgas iespējas un palīdz paaugstināt ekonomikas izaugsmi un konkurētspēju. Papildus minētajiem pozitīvajiem aspektiem Komiteja tomēr uzsver, ka mobilitātes negatīvās puses atklājas galvenokārt saistībā ar lielākiem migrācijas viļņiem. Ar to galvenokārt domātas sociālās sekas, piemēram, migrantu un viņu ģimenes locekļu sociālais un ģimenes stāvoklis, sociālais dempingis, jo īpaši sakarā ar nelegālo nodarbinātību, migrantu dzīves apstākļi, kā arī iespējamās sekas darba tirgū. Jāaplūko arī vidēja un ilgāka termiņa ietekme uz izglītības sistēmu izcelsmes valstī un intelektuālā darbaspēka emigrācija (*brain-drain*) (16). Rezultāti varētu veidot pamatu pasākumiem šādu seku nepieļaušanai.

4.12. EESK atzinīgi vērtē Komisijas nodomu veicināt kvalitatīvi augstvērtīgu, viegli pieejamu un ilgtspējīgu sociālo pakalpojumu attīstību. Tomēr Komiteja noteikti uzsver, ka vispārējām interesēm šajos pakalpojumos noteikt jābūt prioritārām salīdzinājumā ar iekšējā tirgus un konkurences noteikumiem. Jebkurā gadījumā ir vajadzīgs attiecīgo jēdzienu un regulējuma skaidrojums. Tādēļ Komiteja iesaka piemērot vairākvirzienu pakāpenisku koncepciju, kurā savstarpēji saistīti nozaru un tematiskie aspekti. Tās rezultātā būtu jāpieņem tiesību akti jomās, kur tas ir nepieciešams, un/vai jāveic minēto principu un noteikumu pielāgošana dažādām attiecīgajām nozarēm (transversāla, tematiska pieeja) (17).

4.13. Tā kā liela Eiropas iedzīvotāju daļa ir nobažījies par to, ka pēc 20 gadiem daudziem vairs nebūs nodrošināta piekļuve

(13) EKT lieta C-341/05, *Laval un Partneri Ltd / Svenska Byggnadsarbetareförbundet* (Zviedrijas Būvstrādnieku arodbiedrība).

(14) EKT lieta C-438/05, *International Transport Workers' Federation u.c. / Viking Line u.c.*

(15) EKT lieta C-346/06, advokāts Dr. Dirk Rüffert kā maksātspējas administrators *Objekt und Bauregie GmbH & Co. KG* īpašuma lietās v *Land Niedersachsen*.

(16) Īpaši izglītotu vai talantīgu cilvēku emigrācija no valsts.

(17) Sk. EESK atzinumu par tematu "Vienots tirgus 21. gadsimta Eiropai", ziņotājs – Cassidy kgs, līdzziņotāji – Hencks kgs un Cappellini kgs, 1.13. un 1.15. punkts (OV C 77, 31.3.2009., 15. lpp.).

kvalitatīviem veselības aprūpes pakalpojumiem ⁽¹⁸⁾, būtu jāizvirza atbilstīgi, skaidri un pārredzami mērķi, kas jāīsteno, veicot piemērotu uzraudzību un darbu sabiedrībā.

4.14. Runāt par "plašu sociālo pamatu" ⁽¹⁹⁾ tieši saistībā ar publiskā iepirkuma tiesībām, ņemot vērā EKT spriedumu *Rüffert* lietā, ir drosmīgs solis. Nedrīkst aizmirst arī to, ka Eiropas iepirkuma direktīvas lielākoties un publiskā iepirkuma realitāte gandrīz vienmēr pamatojas tikai uz ekonomiskiem apsvērumiem. Lai attiecīgi varētu ņemt vērā sociālos aspektus, līgumslēdzējam iestādēm par publisko iepirkumu ir vajadzīgi skaidri un saistoši pamatnoteikumi. Sociālu ievirzi valsts un pašvaldību iepirkums iegūtu tad, ja dažu sociālu aspektu ievērošana būtu ne tikai iespējama, bet arī saistoša. Tādēļ EESK uzskata, ka būtu lietderīgi, ja Komisija šajā virzienā izstrādātu konkrētus apsvērumus. Piemēram, var minēt sociālās prasības, kas noteiktas Eiropas pamatnostādņēs, lai šādā veidā pilnīgāk izmantotu atklātās koordinācijas metodes potenciālu.

4.15. EESK jau atzinumā par darba laika direktīvu ⁽²⁰⁾ izsaka nožēlu, ka Eiropas Savienība, neņemot vērā privātās un profesionālās dzīves savienošanas iespējas, palaiž garām nozīmīgu iespēju. Tādēļ EESK ļoti atzinīgi vērtē iznākumu Komisijas konsultācijām ar sociālajiem partneriem par privātās un profesionālās dzīves savienojamību un šobrīd publicētajiem priekšlikumiem par dekrēta atvaļinājumu ⁽²¹⁾ un plašākām tiesībām pašnodarbinātām sievietēm ⁽²²⁾. Komiteja atzinīgi vērtē arī to, ka Eiropas sociālie partneri ir uzsākuši bērna kopšanas atvaļinājuma direktīvas pārskatīšanu.

4.16. Komiteja uzskata, ka Kopienas pasākumi līdztiesības veicināšanai, cilvēku ar invaliditāti atbalstam, sociālās atstumtības novēršanai un aktīvas iekļautības sekmēšanai būtu jāpapildina ar intensīvākiem aktīviem politiskiem pasākumiem, kuru mērķis ir arī gados vecāku cilvēku, kā arī nelabvēlīgā situācijā esošu iedzīvotāju grupu un bezdarbnieku nodarbinātība. Arī nabadzības apkarošanai jābūt prioritārai. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš sievietēm un ģimenēm, kurās bērnu audzina viens no vecākiem. Vienlaikus vēlams pastiprināt arī politiskos pasākumus imigrantu līdzsvarotai integrācijai. EESK ar Darba tirgus novērošanas centra palīdzību var aktīvi sekmēt šādas analīzes veikšanu.

⁽¹⁸⁾ Sk. 2008. gada maija analītiskā pārskata "Expectations of European citizens regarding the social reality in 20 years' time" 2.9. punktu. Eurobarometra 227. zibensaptauja. Aptauju veicis Ungārijas Gellapa sabiedriskās domas institūts pēc Nodarbinātības ģenerāldirektorāta pieprasījuma.

⁽¹⁹⁾ COM(2008) 412 galīgā redakcija, 5.6. punkts.

⁽²⁰⁾ Sk. EESK atzinumu par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2003/88/EK par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem", ziņotāja – *Engelen-Kefer* kdze (OV C 267, 27.10.2005., 16. lpp.).

⁽²¹⁾ 2008. gada 3. oktobra Priekšlikums direktīvai, ar ko groza Direktīvu 92/85/EEK, COM(2008) 600/4.

⁽²²⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva par to, kā piemērot vienlīdzības principu attieksmē pret vīriešiem un sievietēm, kuri darbojas pašnodarbinātas personas statusā, un ar ko atceļ Direktīvu 86/613/EEK, COM(2008) 636 galīgā redakcija.

5. Instrumenti.

5.1. Pēdējos gadu desmitos ES ir izveidojusi tiesiskus obligātos standartus dzimumu līdztiesības un diskriminācijas aizlieguma jomās, kā arī dažās ar darba apstākļiem un darba ņēmēju tiesību kolektīvu aizsardzību saistītās jomās. Šīs tiesību normas ir nozīmīga Eiropas sociālās politikas sastāvdaļa. Neraugoties uz panākto progresu, vēl ir daudz, ko uzlabot.

5.2. EESK uzskata, ka jāizmanto viss sociāli politisko instrumentu klāsts (tiesību normas, atklātā koordinācijas metode, autonomas sociālo partneru vienošanās) un katrā konkrētajā jomā jāizmanto vispiemērotākais instruments. Dažas jomas Eiropas līmenī vispār nav apspriestas, piemēram, atalgojuma izmaksa slimības gadījumā, darba ņēmēja statusa definēšana vai aizsardzība uzņēmuma pārvietošanas gadījumā. Citās jomās regulējums ir nepilnīgs, piemēram, attiecībā uz ģimenes un profesionālās dzīves savienošanu un aizsardzību pret uzteikumu.

5.3. Neapšaubāmi, svarīga ir spēkā esošā regulējuma efektīva transponēšana valsts tiesību aktos, tā piemērošana un īstenošana. Šajā ziņā EESK piekrīt Komisijai. Ir arī svarīgi, lai obligāto prasību īstenošanu uzskatītu par pirmo impulsu faktiskai dzīves un darba apstākļu uzlabošanai nevis attīstības beigās. Sekmīgai ieviešanai vajadzīgi efektīvi un piemēroti instrumenti un jo īpaši atbalsts ar pārrobežu jautājumiem saistītās lietās. Pēdējais gadījums skaidri izpaužas, ieviešot un piemērojot darbā norīkošanas direktīvu ⁽²³⁾. Šajā gadījumā nepietiek tikai ar aicinājumu sadarboties, bet ir vajadzīgi Eiropas mērogā saistoši pamatnoteikumi. Šajā sakarā par prioritāti jāizvirza arī efektīvu pasākumu izstrāde gadījumiem, kad tiek izpildīti pārrobežu spriedumi.

5.4. Viens no galvenajiem sociālā modeļa pilāriem gan dalībvalstīs, gan ES līmenī joprojām ir starpnozaru, nozaru un pārrobežu sociālais dialogs. Darba devējiem un arodbiedrībām sociāli politisko problēmu pārvarēšanā ir galvenā nozīme, jo tie ir ekonomiskā un sociālā progresa virzītājspēks ⁽²⁴⁾.

5.5. Dialogs ar pilsonisko sabiedrību, kas ir skaidri jānošķir no sociālā dialoga, turpmāk būs vēl viens nozīmīgs pilārs. Viens no lielākajiem uzdevumiem būs visos līmeņos iesaistīt visus iedzīvotājus un viņu organizācijas sociālās Eiropas veidošanā ⁽²⁵⁾.

⁽²³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 1996. gada 16. decembra Direktīva 96/71/EK par darba ņēmēju norīkošanu darbā pakalpojumu sniegšanas jomā; OV L 018, 21.1.1997.

⁽²⁴⁾ Sk. EESK 2008. gada 9. jūlija atzinumu par tematu "Jauna ES sociālās politikas rīcības programma," ziņotājs – *Olsson* kgs (OV C 27, 3.2.2009., 99. lpp.), 5.6. punkts.

⁽²⁵⁾ Sk. EESK 2008. gada 9. jūlija atzinumu par tematu "Jauna ES sociālās politikas rīcības programma," ziņotājs – *Olsson* kgs (OV C 27, 3.2.2009., 99. lpp.), 5.7. punkts.

5.6. EESK piekrīt Komisijai, ka jāpaplašina atklātās koordinācijas metode (AKM) potenciāls un šajā procesā jāpielieto gan kvantitatīvie, gan kvalitatīvie mērķi. EESK apstiprina, ka AKM būtu vairāk jāizmanto vietējā līmenī, tādējādi atspoguļojot līdzdalības augšupējo pieeju un nodrošinot nepieciešamo koordinēšanu starp partneriem un politiskajiem pasākumiem ⁽²⁶⁾. Tomēr ieteicams

AKM piemērošanā vairāk iesaistīt Eiropas Parlamentu. Tādā veidā varētu palielināt AKM metodes demokrātisko leģitimitāti.

5.7. Komiteja atzinīgi vērtē mērķu noteikšanu iedzīvotāju labklājības jomā, kas neattiecas tikai uz IKP uz vienu iedzīvotāju un var veicināt attieksmes maiņu pret pārsvarā ekonomisko skatījumu uz tautsaimniecības sasniegumiem ⁽²⁷⁾.

Briselē, 2009. gada 14. janvārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

⁽²⁶⁾ Sk. EESK 2008. gada 9. jūlija atzinumu par tematu "Jauna ES sociālās politikas rīcības programma," ziņotājs – Olsson kgs (OV C 27, 3.2.2009., 99. lpp.), 7.9.3. punkts.

⁽²⁷⁾ Sk. EESK 2008. gada 9. jūlija atzinumu par tematu "Jauna ES sociālās politikas rīcības programma," ziņotājs – Olsson kgs (OV C 27, 3.2.2009., 99. lpp.), 7.9.2. punkts.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropadomei "Eiropas ekonomikas atveseļošanas plāns"

COM(2008) 800 galīgā redakcija

(2009/C 182/15)

Galvenais ziņotājs: **DELAPINA KGS**

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 26. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Eiropas ekonomikas atveseļošanas plāns"

COM(2008) 800 galīgā redakcija.

Komitejas Birojs 2008. gada 2. decembrī uzdeva Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Nemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 450. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 14. un 15. janvārī (15. janvāra sēdē), iecēla DELAPINA kgu par galveno ziņotāju un ar 179 balsīm par, 1 balsi pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums un secinājumi.

1.1 Līdz ar visu valstu atšķirīgo finanšu nozares modeļu stabilizācijai paredzēto globālo plānu starptautiskā sabiedrība ir paudusi nepārprotamu viedokli – ekonomikas politika ir uzņēmusies skaidru atbildību par visas pasaules ekonomikas stabilitāti. Pieņemot Eiropas ekonomikas atveseļošanas plānu, arī Eiropas Savienība ir skaidri izteikusi gatavību izlēmīgi risināt krīzi ar visiem tai pieejamajiem līdzekļiem.

1.2 Ekonomikas atveseļošanas plāna psiholoģiskā iedarbība ir vērtējama tikpat augstu kā piešķirtā finansējuma ietekme. Paredzams, ka šādi ekonomikas politikas signāli varētu ievērojami nostiprināt patērētāju un investoru uzticību. Tomēr vajadzīga arī visu iesaistīto pušu – pirmām kārtām Eiropas Komisijas un dalībvalstu – tūlītēja rīcība, lai nepiepildītos pesimistiskās prognozes.

1.3 Reālās ekonomikas stimulēšanas pasākumu iecerētie panākumi būs iespējami tikai gadījumā, ja būs pilnībā atjaunota finanšu nozares darbība. Šajā nolūkā līdzās dažādiem glābšanas pasākumiem vajadzīga arī uzticību veicinoša finanšu tirgu reorganizācija un jauna tiesiskā regulējuma izstrāde visos līmeņos.

1.4 Eiropas ekonomikas politikas veidotāji ir sapratuši, ka viņu līdz šim pārmērīgā pievēršanās piedāvājuma aspektiem ir jāpapildina ar aktīvu makroekonomikas politiku ciklisku krīžu novēršanai. EESK tāpat atzinīgi vērtē apņemšanos labāk aizsargāt mazāk aizsargātos sabiedrības locekļus un efektīvāk koordinēt ekonomikas politiku. Tomēr šķiet, ka, salīdzinot ar citos pasaules reģionos pieņemtajiem pasākumiem, ES ekonomikas atveseļošanas plāna apjoms ir visai neliels.

1.5 Komiteja uzskata, ka ir svarīgi, lai valsts ieguldījumu programmas un finanšu stimuli, kas izvirzīti ekonomikas atveseļošanas nolūkā, sekmētu arī pāriešanu uz ekonomiku ar zemu oglekļa

dioksīda emisijas līmeni, kas nākotnē būs vajadzīga. Komisija un dalībvalstis tiek aicinātas attiecīgi pielāgot atveseļošanas plānus un programmas.

2. No paaugstināta riska kredītu krīzes līdz vispasaules ekonomikas lejupslīdei.

2.1 Pašreizējai finanšu un ekonomikas krīze ir dažādi iemesli. G-20 valstu un valdību vadītāji 15. novembra samītā pieņemtajā deklarācijā nosauca šādus: monetārā un valūtas maiņas politika, kuras sekas bija nesamērīga likviditāte; atsevišķu jomu vai tirgus dalībnieku nepietiekams regulējums vai tā pilnīgs trūkums; tiekšanās pēc nereāli augstas peļņas, tirgus dalībniekiem, kā arī uzraudzības un regulējošajām iestādēm nepietiekami novērtējot vai neapzinoties ar to saistītos riskus; pārmērīga sviras efekta izmantošana; makroekonomikas politiku nepietiekama koordinēšana un nepietiekamas strukturālās reformas. Tas veicināja nelabvēlīgu attīstību, kas apliecināja vajadzību pārskatīt tirgus dalībniekiem, produktiem un pašiem tirgiem piemērojamos noteikumus.

2.2 ASV 2007. gada vidū sagruva nekustamo īpašumu kredītu piramīda, jo apstājās nekustamā īpašuma cenu pieaugums. Pārkaršu nekustamo īpašumu tirgū ar nepamatoti optimistiskām prognozēm arī kredītņēmējiem ar sliktu kredītpēju tika izsniegti kredīti, kurus bankas nodrošināja ar vērtspapīriem un pārdeva tālāk. Tā radās ļoti spekulatīvi un nepārredzami finanšu produkti, kas nekādā veidā netika uzraudzīti vai regulēti. Turklāt daudzas iesaistītās personas neapzinājās riska apmērus.

2.3 Nekustamā īpašuma burbuļa plīšana ASV un dažās ES dalībvalstīs savukārt izraisīja riska ieguldījumu fondu, investīciju banku un komercbanku, kā arī apdrošināšanas uzņēmumu krīzi. Riskus nodrošinot ar vērtspapīriem, finanšu sistēmu visā pasaulē skāra dziļi, viļņveidīgi satricinājumi. Nedrošība finanšu iestādēs un to savstarpēja neuzticība sekmēja starpbanku kreditēšanas pārtraukšanu, kas skāra arī būtībā funkcionējošas finanšu iestādes un paralizēja starpbanku tirgu.

2.4 Finanšu tirgus krīze pa daudzveidīgiem saimnieciskajiem kanāliem visbeidzot atbalsojās arī reālajā ekonomikā. Tas izpaužas, piemēram, kā kredītu nepieejamība, augstākas finansējuma izmaksas, aktīvu apjoma samazināšanās akciju vērtības krituma rezultātā, mazāks apgrozījums eksporta tirgos, uzticības krīze, kā arī aktīvu vērtības izmaiņas un bilancē neiekļautu zaudējumu risks. Pašlaik jau ir skaidrs, ka 2009. gada sākumā ekonomikas lejupslīde vērojama visās ESAO valstīs, un tās ilgumu un apmērus šobrīd neklūdīgi nespēj prognozēt arī eksperti.

3. Svarīgākie uzdevumi.

3.1 Sākotnējais uzdevums bija apturēt ķēdes reakciju finanšu tirgos. Centrālās bankas, īpaši ECB, rūpējās par likviditāti tirgos, lai tādējādi nodrošinātu to turpmāko darbību. Tika izstrādāta virkne valstu un starptautiska līmeņa ekonomikas glābšanas pasākumu, kas ietvēra tādas darbības kā finanšu subsīdijas un uzņēmumu kapitāla daļu pārņemšana vai pat grūtībās nonākušu finanšu iestāžu nacionalizācija, valstu garantijas, lielāka drošība noguldījumiem u.c. Šie pasākumi zināmā mērā palīdzēja bankām turpināt to ikdienas darbību.

3.2 Otrs svarīgs uzdevums ir stiprināt reālo ekonomiku. Ir jāatjauno patērētāju un investoru uzticība. Šim mērķim vajadzīgi pasākumi iekšzemes pieprasījuma veicināšanai un darba tirgu stabilizācijai. Īpaši jāpalīdz iedzīvotājiem ar zemākiem ienākumiem, jo tieši viņus krīze ietekmē visvairāk, kā arī tādēļ, ka šie iedzīvotāji veido visapjomīgāko iekšzemes patērētāju grupu.

3.3 Papildus tam arī jārada pamatnosacījumi, kas mazinātu krīzes ietekmi uz uzņēmējdarbības nozari. Šīs nozares pārstāvjiem – ražotājiem, investoriem, eksportētājiem, pētniecības un izstrādes darbību īstenotājiem – ir galvenā nozīme ekonomikas aktivitātes atjaunošanā, turklāt tie būtiski ietekmē darba vietu radīšanu un tādā arī iekšzemes pieprasījuma palielināšanos. Tomēr līdzās cikliskiem aspektiem nedrīkst aizmirst ilgtspējības un strukturālos jautājumus.

3.4 Tāpat jāpievēršas starptautiskās finanšu sistēmas pārvei-
dei un finanšu tirgu efektīvāka tiesiskā regulējuma izstrādei. Turklāt uzraudzības iestādēm un to koordinēšanai, reitinga aģentūrām, kā arī bilances sagatavošanas un grāmatvedības uzskaitē paredzētie noteikumi jāmaina tā, lai varētu izvairīties no tādām krīzēm, kādu mēs pārdzīvojam pašlaik.

4. Eiropas ekonomikas politikas nozīme.

4.1 Lai arī krīze sākotnēji skāra tikai ASV, tā tomēr ietekmēja arī Eiropas ekonomiku, ņemot vērā vispasaules saimnieciskās saites. *Euro* sevi apliecināja kā stabilitātes garantu. Ja nebūtu vienotas valūtas, ietekme uz valstu tautsaimniecībām būtu ievērojami nelabvēlīgāka. Uz starptautisku krīzi nepieciešama arī starptautiska reakcija. Eiropas ekonomikas politikas veidotājiem jārikojas tālējoši. Trešajā sadaļā aprakstītās problēmas rada vajadzību pēc ātras, izlēmīgas, apjomīgas, mērķtiecīgas un saskaņoti apstieidzošas rīcības, turklāt daudziem pasākumiem ir pagaidu raksturs.

4.2 Turklāt jāņem vērā pagātnē gūtā pieredze. Kad šīs desmitgades sākumā pēc informācijas tehnoloģiju burbuļa plīšanas un teroristu uzbrukumiem ASV visi pasaules svarīgākie reģioni piedzīvoja būtisku ekonomikas lejupslīdi, vienīgi Eiropas ekonomikas politika neveica aktīvus ekonomikas stimulēšanas pasākumus, izmantojot budžeta un monetāro politiku un pievēršot uzmanību arī pieprasījumam. Tādējādi krīzi izdevās pārvarēt tikai pēc četriem gadiem, un daudzās Eiropas daļās vēl šodien ir zems iekšzemes pieprasījums, kas savukārt ievērojami pastiprināja starptautiskā pieprasījuma samazināšanās nelabvēlīgo ietekmi.

4.3 Par ekonomikas politiku atbildīgās struktūras pārāk vēlu saprata to, cik nopietna ir šobrīd valdošā krīze. Ekonomikas un finanšu ministri – *ECOFIN* locekļi – vēl septembrī par ekonomikas atveseļošanas plānu izteicās skeptiski. Lai arī *euro* zonas ekonomikas izaugsme jau 2008. gada otrajā ceturksnī bija negatīva, ECB vasarā vēlreiz paaugstināja bāzes procentu likmi. Arī valdības vadītāju nevienprātība finanšu krīzei veltītā samita laikā Parīzē mazināja cerības uz kopīgu un ātru rīcību. Tāpat arī nesaskaņotie valstu pasākumi noguldījumu labākas aizsardzības jomā nenostiprināja pārliecību par Eiropas Savienības spēju vienoties par kopīgu rīcību. Tas apliecina, ka nepietiek tikai ar vēlmi rīkoties. Drīzāk ir vajadzīga programma un pasākumu kopuma efektīvāka koordinēšana, galvenokārt tieši valstu līmenī.

5. Eiropas Komisijas Eiropas ekonomikas atveseļošanas plāns.

5.1 Tādēļ vēl lielāku gandarījumu sniedz Eiropas Komisijas skaidri un nepārprotami deklarētā griba un gatavība rīkoties izlēmīgi un saskaņoti. Ar stratēģiju finanšu krīzes pārvarēšanai iecerēts risināt ekonomikas problēmas plašākā nozīmē un nodrošināt Eiropas rīcības nozīmīgumu, visai pasaulei reaģējot uz finanšu krīzi. Valstu un valdību vadītāji arī lūdza Komisiju tās decembra sanāksmes laikā izstrādāt priekšlikumus diskusijām par koordinētu rīcību. Novembra beigās tie tika iesniegti kā "Eiropas ekonomikas atveseļošanas plāns", kam jābūt savlaicīgam, uz noteiktu laiku ierobežotam, mērķtiecīgam un saskaņotam. Atbilstošu plānu 2008. gada 11. un 12. decembrī Briselē pieņēma Eiropadome.

5.2 Tajā ierosināts īstenot fiskālu stimulu 1,5 % apmērā no ES IKP, proti, 200 miljardi *euro* 2009. un 2010. gadā. Paredzēts, ka 170 miljardus piešķirs dalībvalstis un 30 miljardus – no ES budžeta un EIB līdzekļiem.

5.3 Papildus EIB pasākumu stiprināšanai, īpaši pievēršoties MVU, ar procedūru vienkāršošanu un paātrināšanu iecerēts paātrināt struktūrfondu un Kohēzijas fonda, kā arī Lauku attīstības fonda līdzekļu pieejamību. Ar Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem paredzēts finansēt nodarbinātības, īpaši mazāk aizsargāto iedzīvotāju grupu, veicināšanas pasākumus, kā arī uzlabot Eiropas Globalizācijas pielāgošanas fonda efektivitāti. Turklāt ir iepļānoti valsts atbalsta sniegšanu atvieglojoši noteikumi un pasākumi publisko iepirkumu paātrinātai norisei.

5.4 Ar dalībvalstu pasākumiem, izmantojot reformētā Stabilitātes un izaugsmes pakta paaugstināto elastīgumu, papildus automatiskās stabilizācijas ietekmei iecerēts stimulēt pieprasījumu, palielinot valsts izdevumus un/vai samazinot nodokļus, turklāt Komisijas priekšlikumā tas ilustēts ar dažiem konkrētiem piemēriem. Tiem pieskaitāmi, piemēram, uz laiku paaugstināti pabalstu maksājumi bezdarbniekiem vai mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem, publiski ieguldījumi infrastruktūrā un izglītībā, atbalsts MVU (piemēram, aizdevumi vai ieguldījumi riska kapitālā), pasākumi cīņai ar klimata pārmaiņām, darba devējiem un darba ņēmējiem piemērojamo nodokļu un sociālo maksājumu samazināšana, kā arī PVN standarta likmes pagaidu pazemināšana. Pasākumu pagaidu rakstura mērķis ir nepieļaut, lai ekonomikas atveseļošanas darbību kopums vidējā termiņā un ilgtermiņā apdraudētu publisko līdzekļu ilgtspējību.

5.5 Dalībvalstu pasākumi jāīsteno saskaņoti, jo atsevišķu valstu sākotnējā situācija un rīcības iespējas ir atšķirīgas. Tiem jābūt laika ziņā ierobežotiem, jo nedrīkst aizmirst vidējā termiņā noteiktos budžeta mērķus. Šie pasākumi būtu jāatbalsta ar strukturālām reformām, kuru mērķis ir tirgu efektīvāka darbība un konkurētspējas paaugstināšana.

5.6 Ekonomikas atveseļošanas plāns jācenšas cieši saskaņot ar Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģijas svarīgākajiem jautājumiem (cilvēki, ekonomika, infrastruktūra un enerģētika, pētniecība un jauninājumi). Komisija ir pieņēmusi pasākumu kopumu, lai veiktu izmaiņas atveseļošanas plānā un stiprinātu Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģiju. Nākamajā gadā iesniegs situācijas analīzi katrā dalībvalstī, kurā būs izvērtēts Lisabonas stratēģijas īstenošanas progress⁽¹⁾. Ekonomikas atveseļošanas plānā ietverts plašs pasākumu klāsts, no kura katras valsts valdība ir aicināta izvēlēties tai piemērotos.

5.7 Vēl viena ekonomikas atveseļošanas plāna svarīga iezīme ir pievēršanās "zaļajai" ekonomikai, kas nozīmē viedu produktu ražošanu, kā rezultātā saimnieciskā darbība rada nelielas oglekļa emisijas. Tam pieskaitāmi ieguldījumi ergoefektivitātē, vidē un klimata aizsardzībā. Arī krīzes īpaši skarto nozaru, piemēram, automobiļu ražošanas un būvniecības nozares, atbalsta pasākumiem jābūt saistītiem ar vides un enerģijas taupīšanas mērķiem.

5.8 Plānā tāpat uzsvērta vajadzība pēc visā pasaulē saskaņotās rīcības, iesaistot arī jaunās tirgus ekonomikas valstis, lai tādā veidā atjaunotu ekonomikas izaugsmi.

6. EESK sākotnējais stāvokļa vērtējums.

6.1 Kvalitatīvais novērtējums.

6.1.1 Komisijas dokumentā piemērotā formā apzinātas gaidāmās problēmas, nepieciešamība pēc rīcības un vajadzības. Eiropai jārikojas ātri, pašpārliecināti, mērķtiecīgi un tālejoši. Eiropai jāapzinās tās lielā nozīme, un jāvelta visas pūles, lai vairotu starptautisko centienu efektivitāti.

(1) Sīkāku informāciju par pasākumu kopumu skatīt preses relizē "Komisijas lēmumi par Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģiju" (IP/08/1987, pieejama tikai angļu, franču un vācu val.)

6.1.2 Jānostiprina uzticība un pieprasījums, lai apturētu ekonomikas lejupslīdi. Īpaši izlēmīgi jācīnās ar krīzes nelabvēlīgo ietekmi uz darba tirgu un uz sabiedrības neaizsargātākajiem locekļiem. Līdzšinējo makroekonomikas politikas instrumentu kopums nepiedāvāja piemērotas atbildes uz gaidāmajām problēmām, jo netika novērtēta iekšzemes pieprasījuma nozīme ekonomikas ciklā. Lai arī novēloti, Komisija tomēr ir pievērsusies EESK jau gadiem ilgi izteiktajam aicinājumam atzīt budžeta un monetārās politikas nozīmi pieprasījuma nostiprināšanā, tādējādi vienlaicīgi ar uz pieņēmumu vēršiem pasākumiem palielinot konkurētspēju. Komisija un dalībvalstis beidzot ir sapratušas, ka ar budžeta politikas palīdzību jāīsteno ekspansīvi pasākumi, jo monetārās politikas pasākumu efektivitāte pašreizējā situācijā ir ļoti ierobežota.

6.1.3 Šajā sakarā interesanta šķiet Komisijas norāde uz Stabilitātes un izaugsmes pakta lielāku elastīgumu kopš tā reformēšanas 2005. gadā. Teikts, ka šāds elastīgums pašreizējā situācijā jāizmanto, ar ko jāsaprot, ka šodienas īpašajos apstākļos, kad vienlaicīgi vērojama gan finanšu krīze, gan ekonomikas lejupslīde, par lietderīgu uzskatāma arī budžeta deficītam noteiktās 3 % robežas pārsniegšana uz ierobežotu laiku.

6.1.4 EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija uzsver ECB nozīmīgumu reālās ekonomikas atbalstā. Šajā sakarā Komisija norāda uz ECB ievērojamo ieguldījumu tirgu stabilizēšanā, piešķirot bankām kredītus un palīdzot saglabāt likviditāti, kā arī vērš uzmanību uz iespējām samazināt procentu likmes.

6.1.5 Nav šaubu, ka nākamajā izaugsmes periodā pēc krīzes pārvarēšanas atkal jāņem vērā budžeta politikas vidējā termiņa mērķi, lai izvairītos no publisko līdzekļu ilgtspējības apdraudējuma. Būs jāpievērš uzmanība tam, lai papildu slogs atkal netiktu uzlikts ar darbu saistītajiem faktoriem vai netiktu noteikti nepieļaujami ierobežojumi izdevumiem par dažādiem pabalstiem. Tādēļ jau šobrīd jādomā par tādām koncepcijām, kas, piemēram, ļautu rast jaunus ieņēmumu avotus. Turklāt būtu jāņem vērā arī tas, ka valsts izdevumu īpatsvara atjaunošana līmenī, kāds tas bija pirms krīzes, nav pašmērķis. Ņemot vērā, ka Eiropas sociālajam modelim raksturīga iedzīvotāju novecošana un augsti sociālie standarti, augstāks valsts izdevumu īpatsvars nav katrā ziņā uzskatāms par trūkumu. Jāatzīmē, ka valstīs ar veiksmīgu elastdrošības stratēģiju valsts izdevumu īpatsvars ir salīdzinoši augsts.

6.1.6 Valsts pasākumi ne tikai jāpapildina ar Eiropas līmeņa pasākumiem, bet katrā ziņā arī saskaņoti jāīsteno. Tādā veidā var panākt pozitīvu pārrobežu ietekmi un izvairīties no problēmas, kas saistīta ar labuma gūšanu uz citu rēķina. Valstis, kas nav iesaistījušās ekonomikas atveseļošanas plānā, var mazināt pasākumu efektivitāti. Savukārt valstīm, kas aktīvi piedalās ekonomikas atveseļošanā, var nākties uzklaut pārmetumus par nepilnībām. Tādējādi īpaša atbildība jāuzņemas tām dalībvalstīm, kuras sava lieluma dēļ ievērojami ietekmē kopējo attīstību un kurām ir salīdzinoši lielas iespējas elastīgi rīkoties ar saviem budžeta līdzekļiem.

6.1.7 Atzinīgi jānovērtē arī tas, ka izaugsmes stimulēšanas procesā netiek aizmirsti mērķi vides, klimata pārmaiņu un enerģētikas jomā un uzmanība ir pievērsta ne tikai rūpnieciski augsti attīstītajām valstīm. No globālā viedokļa svarīga ir arī vērsšanās pret neattaisnojamiem protekcionisma pasākumiem.

6.2 Kvantitatīvais novērtējums.

6.2.1 Šajā atzinumā EESK vēlas pievērsties makroekonomiskā stāvokļa vispārējam vērtējumam. Tomēr Komiteja turpinās darbu un priekšlikumus un secinājumus detalizēti izskatīs un novērtēs nākamajā atzinumā. Šajā procesā būs jāapspriež vajadzīgās izmaiņas atbalsta sniegšanas tiesībās un arī Eiropas Globalizācijas pieļāgošanas fondam paredzēto noteikumu grozījumi. Daži Komisijas piedāvātajā apjomīgajā "instrumentu kopumā" iekļautie pasākumi jāvērtē kritiski. Tādi ir, piemēram, neviennozīmīgi vērtētā sociālo nodokļu un darbietilpīgiem pakalpojumiem piemērotās pievienotās vērtības nodokļa likmes samazināšana. Būtu jāpievēršas arī jautājumam par to, cik atbilstoši konkurences noteikumu prasībām ir subsīdiju un dažādu programmu maksājumi.

6.2.2 Tā kā ekonomikas atveseļošanas pasākumus paredzēts papildināt ar strukturālām reformām, jāpūljas par to, lai šādas reformas nebūtu pretrunā ar pieprasījuma stimulēšanas mērķi. Strukturālās reformas jāīsteno sociāli pieņemamā veidā, un ar to palīdzību jāveicina izaugsme un nodarbinātība.

6.2.3 Tomēr kritiski jāvērtē tas, ka finansējums diviem gadiem 200 miljardu *euro* apmērā šķiet ievērojami lielāks nekā tas patiešībā ir. Būtībā "jaunu" naudas līdzekļu ir ievērojami mazāk. ES budžeta un Eiropas Investīciju bankas līdzekļi daļēji ir tikai tāda finansējuma paātrināta piešķiršana, kurš bija iekļauts jau iepriekš. Arī valstu finansējums bieži vien nav jaunas papildu iniciatīvas, bet tādu pasākumu uzskaitījums, ko valstu valdības jau bija iekļāvušas vai pat pieņēmušas vēl pirms ES ekonomikas atveseļošanas plāna izstrādes.

7. Finanšu tirgu reorganizācija.

7.1 Divas smagas krīzes īsā laika posmā ir pietiekams iemesls reorganizēt finanšu tirgus, ar to saprotot tirdzniecības, produktu,

tirgus dalībnieku, uzraudzības, reitinga aģentūru u.c. regulējumu, turklāt tam jānotiek kā ES, tā arī visā pasaulē. Tas vajadzīgs, lai iespējami ātri varētu atjaunot uzticību finanšu iestādēm, šo iestāžu savstarpējo uzticību, kā arī investoru un patērētāju uzticību. Finanšu tirgu reforma un to darbības spēju ātra atgūšana ir svarīgākais nosacījums, lai tie atkal varētu pildīt savu uzdevumu – sniegt atbalstu reālajai ekonomikai, un ekonomikas atveseļošanas pasākumi būtu sekmīgi.

7.2 Eiropā, neveicot attiecīgu izvērtējumu, tika īstenoti daudzi sākotnēji ASV aizsākti pasākumi, proti, ieviesti tā dēvētie finanšu jauninājumi, izmantojot pensiju sistēmu finansējumu, kā arī grāmatvedības uzskaites noteikumi, un šie pasākumi, kā zināms, izrādījās neveiksmīgi. Tādēļ turpmāk atkal vairāk jāņem vērā Eiropai raksturīgās metodes, tās priekšrocības, pieredze, tradīcijas, kam pieskaitāmas arī tādas īpašas iezīmes kā, piemēram, uzņēmējdarbības organizācija, veidojot kooperatīvus. Turklāt pastiprināti jāizmanto līdz ar paplašināšanos palielinājusies *euro* zonas "kritiskā masa". Vašingtonā notikušais G-20 samits šajā ziņā bija pozitīvs signāls, un tā laikā panāktie sasniegumi jāturpina pilnveidot, gatavojoties 2009. gada 2. aprīlī Londonā iekļānotajam samitam.

7.3 Finanšu tirgiem nepieciešamā reorganizācija un jauna regulējuma izstrāde Komisijas ekonomikas atveseļošanas plānā nav apskatīta. EESK izsaka cerību, ka vienīgais iemesls tam ir Komisijas iekļānotā iniciatīva ar nosaukumu "ES finanšu tirgu uzraudzība", ko iecerēts pieņemt 2009. gada jūlijā. Izstrādājot jaunus pamatnoteikumus, būs jāņem vērā arī tie zinātniskie pētījumi, kuros norādīts, ka spekulatīvos tirgos – to būtiski ietekmē lielu tirgus dalībnieku ar datora palīdzību modelētu tirdzniecības sistēmu izmantošana un tirdzniecības lēmumu pieņemšana – raksturīgas finanšu instrumentu vērtības sistemātiskas svārstības abos virzienos, ko izraisa vairākuma tirgus dalībnieku pieņemti lēmumi. EESK patur tiesības savas prasības un priekšlikumus par minēto jautājumu paust vēlāk un šajā sakarā vērs uzmanību arī uz Komitejas 2009. gada 22. un 23. janvārī Briselē rīkoto konferenci ar nosaukumu "Likmes beigušās" – kā atjaunot Eiropas sociālo tirgus ekonomiku pēc "kazināto kapitālisma" sabrukuma.

Briselē, 2009. gada 15. janvārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 98/8/EK par biocīdo produktu laišanu tirgū attiecībā uz dažu termiņu pagarināšanu”

COM(2008) 618 galīgā redakcija – 2008/0188 (COD)

(2009/C 182/16)

Eiropas Savienības Padome 2008. gada 5. decembrī saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 98/8/EK par biocīdo produktu laišanu tirgū attiecībā uz dažu termiņu pagarināšanu”

COM(2008) 618 galīgā redakcija – 2008/0188 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 450. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 14. un 15. janvārī (2009. gada 14. janvāra sēdē), ar 192 balsīm par un 6 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2009. gada 14. janvārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dažām lauksaimniecības un mežsaimniecības riteņtraktoru sastāvdaļām un parametriem”

COM(2008) 690 galīgā redakcija – 2008/0213 (COD)

(2009/C 182/17)

ES Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2008. gada 8. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dažām lauksaimniecības un mežsaimniecības riteņtraktoru sastāvdaļām un parametriem”

COM(2008) 690 galīgā redakcija – 2008/0213 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 450. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 14. un 15. janvārī (2009. gada 14. janvāra sēdē), ar 186 balsīm par un 7 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2009. gada 14. janvārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai par kopēju nodokļu sistēmu, ko piemēro mātesuzņēmumiem un meitasuzņēmumiem, kas atrodas dažādās dalībvalstīs (Kodificēta versija)”

COM(2008) 691 galīgā redakcija – 2008/0206 (CNS)

(2009/C 182/18)

ES Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 94. pantu 2008. gada 19. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Padomes direktīvai par kopēju nodokļu sistēmu, ko piemēro mātesuzņēmumiem un meitasuzņēmumiem, kas atrodas dažādās dalībvalstīs (Kodificēta versija)”

COM(2008) 691 galīgā redakcija – 2008/0206 (CNS)

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 450. plenārsesijā, kas notika 2009. gada 14. un 15. janvārī (14. janvāra sēdē), ar 180 balsīm par, 2 balsīm pret un 6 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2009. gada 14. janvārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Mario SEPI

Abonementa cenas 2009. gadā (bez PVN, ieskaitot sūtīšanas izdevumus)

ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 000 gadā (*)
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 100 mēnesī (*)
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, papīra formātā + CD-ROM, ikgadējs	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 200 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 700 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 70 mēnesī
ES Oficiālais Vēstnesis, C sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 400 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, C sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 40 mēnesī
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, ikmēneša (apkopojošs)	22 oficiālajās ES valodās	EUR 500 gadā
ES Oficiālā Vēstneša pielikums (S sērija) – Publiskā iepirkuma līgumu konkursi, CD-ROM, 2 izdevumi nedēļā	daudzvalodu: 23 oficiālajās ES valodās	EUR 360 gadā (= EUR 30 mēnesī)
ES Oficiālais Vēstnesis, C sērija – Konkursi	valodā(-ās) saskaņā ar konkursu(-iem)	EUR 50 gadā

(*) Atsevišķi drukātie eksemplāri:
1 līdz 32 lappuses: EUR 6
33 līdz 64 lappuses: EUR 12
vairāk nekā 64 lappuses: cena pēc pieprasījuma

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša, kas iznāk oficiālajās Eiropas Savienības valodās, abonements ir pieejams 22 valodās. Tajā ir L sērija ("Tiesību akti") un C sērija ("Paziņojumi un informācija").

Katrai valodas versijai nepieciešams atsevišķs abonements.

Saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 920/2005, kas publicēta 2005. gada 18. jūnija *Oficiālajā Vēstnesī* L 156, Eiropas Savienības iestādes uz zināmu laiku nesaista pienākums visus tiesību aktus sagatavot īru valodā un tos publicēt šajā valodā. Tādēļ *Oficiālā Vēstneša* izdevumus īru valodā var iegādāties atsevišķi.

Oficiālā Vēstneša pielikumu (S sērija – "Publiskā iepirkuma līgumu konkursi") var abonēt 23 oficiālo valodu versijās vienā daudzvalodu CD-ROM formātā.

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša abonentiem ir tiesības saņemt dažādus *Oficiālā Vēstneša* pielikumus bez papildu samaksas. Abonentus informē par pielikumiem ar *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* iekļautiem paziņojumiem lasītājiem.

Pārdošana un abonementi

Publikāciju biroja maksas izdevumi ir pieejami pie mūsu komerciālajiem izplatītājiem. To saraksts ir pieejams šādā tīmekļa vietnē:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lv.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) piedāvā tiešu bezmaksas piekļuvi Eiropas Savienības tiesību aktiem. Šajā vietnē iespējams iepazīties ar *Eiropas Savienības Oficiālo Vēstnesi*, un tajā ir iekļauti arī līgumi, tiesību akti, tiesu prakse un sagatavošanā esošie tiesību akti.

Lai uzzinātu vairāk par Eiropas Savienību, skatīt: <http://europa.eu>